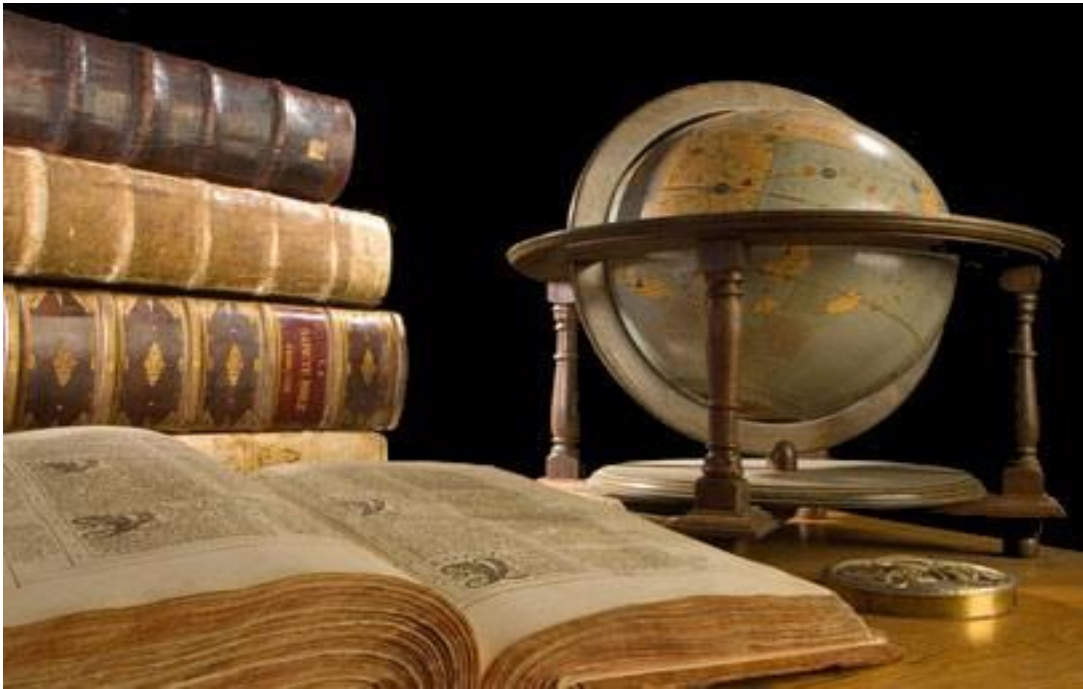

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
Poznańska Akademia Medyczna
(Poznań, Polska)
Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w
Katowicach (Katowice, Polska)
Wisdom University College (Tirana, Albania)

VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ: АКТУАЛЬНІ УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ

26 квітня 2024 р.

м. Кривий Ріг

СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ: АКТУАЛЬНІ УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (26 квітня 2024 року). – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2024. 256 с.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ, аспірантів і студентів, практичних працівників і широку читацьку аудиторію.

Голова оргкомітету конференції:

Чернега О.Б. – д.е.н., професор, в.о. ректора Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.

Члени оргкомітету конференції:

Кожухова Т.В. – д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та розвитку Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

Бочарова Ю.Г. – д.е.н., професор кафедри економіки та туризму Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

Горіна Г.О. – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та туризму Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

Лохман Н.В., д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

Приймак Н.С. – д.е.н., доцент, завідувач кафедри маркетингу, менеджменту та публічного адміністрування Донецького

національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

Остапенко С.А. – к.п.н., доцент, завідувач кафедри іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

Ніколайчук О.А. – к.е.н., доцент, завідувач кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.

Координатор конференції:

Клєвцов Є.Г. – Голова Ради молодих вчених Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Погляди, висловлені в публікаціях, є позицією авторів. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції та їх наукові керівники.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЗАСОБИ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ НЕСТІЙКОЇ ЕКОНОМІКИ

Власова С. О., Лижник Ю. Б. АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РУХУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У МЕТАЛУРГІЙНУ ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ	11
--	-----------

СЕКЦІЯ 2

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКО- ГУМАНІТАРНОГО ДИСКУРСУ

Берідзе Т. М., Лохман Н.В., Бугра А.В. ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	15
Борисенко Д. О. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ- ФІЛОЛОГІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	18
Веденєєв В., Полтава В. ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	21
Воробйов М. В. ПРАВА ЛЮДИНИ: ЛОГІКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	24
Гавриляк Л. С. ЛІТЕРАТУРОТЕРАПІЯ ЯК НОВИЙ СПОСІБ ОСЯГНЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ	26
Гігін О. В., Матросова А. В. МЕДІАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ	29
Денисенко М. В. АЛЮЗИВНІ ОЦІНОЧНІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ	31
Димовських О. В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОМП'ЮТЕРНОГО СЛЕНГУ	34
Дон А. А. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЗМУ У ПЕРЕКЛАДІ	36
Іващук Д. О. ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ	38
Кобзарь С. С., Ревуцька С. К. ТЕМАТИКИ ВІДЧУЖЕННЯ У ТВОРЧОСТІ Ф. КАФКИ (до постановки питання)	41
Коздоба К. І. ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	44

Коломоєць А. О. ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІСЕНЬ	46
Kucher Ye. THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON SELF-DEVELOPMENT AND PROFESSIONAL SKILLS	50
Лисогор М. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОМПЕНСАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРУ «ЇСТИ, МОЛИТИСЯ, КОХАТИ»	52
Мітакі К. В. ВПЛИВ ТА НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ У СОЦІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗРІЗІ	54
Мякшин А. С. САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА САМОУПРАВЛІННЯ ВИКЛАДАЧА	57
Присяжна Я. Д. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	60
Ревуцька С. К. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПСИХІКИ СОЛДАТА (на прикладі новели З. Ленца «Паніка»)	62
Рибалка Н. В. АУДІЮВАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНШИМ ВИДАМ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	65
Сінєгіна Є. А., Зінченко В. М. ВПЛИВ ІНТЕРНЕТУ НА АВТОРСЬКІ ПРАВА	68
Sichkar D., Vorobiova L. V. THE INFLUENCE OF ENGLISH ON PROFESSIONAL COMMUNICATION IN THE IT-SPHERE	70
Скалеба Є. В. ЗАСТОСУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ (на прикладі твору Ернста Теодора Амадея Гофмана «Лускунчик і мишачий король»)	72
Ткаленко М. О. ПСИХОЛОГІЯ РЕСТОРАННОГО МЕНЮ: ВПЛИВ НАЗВ СТРАВ ТА ЇХ ОПИСІВ НА ВИБІР КЛІЄНТІВ	75
Уголькова М. І., Покулевська А. І. РОЛЬ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФОРМУВАННІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	78
Udovichenko H. M. ALLUSIONS-REALIA IN THE FUNCTION OF EVALUATIVE PREDICATES	81
Shapovalova M. V. POLITICAL PHILOSOPHY IN THE AGE OF INSTABILITY	83

СЕКЦІЯ 3
СТРАТЕГІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МІКРО-, МЕЗО- ТА
МАКРОРІВНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Базаєва Д. П., Лижник Ю.Б. ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНИ ТА ЄС	87
Заманов В. Л. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ	89
Кальний Є. І. РЕГРЕСІЙНИЙ ТА АВТОРЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ КІЛЬКОСТІ ТУРИСТІВ В УКРАЇНІ	93
Коздоба К. І. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	96
Лавроненко Г. Г. ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	99
Мельник О. М. АНАЛІЗ ОБСЯГІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПИВОВАРНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ	101
Назаренко Д. М. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	104
Решетніков О. А. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	107
Шевченко К. А. АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ	109
Бочарова Ю. Г., Маловичко А. С., Іщенко О. В. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ МЕДИЧНИМИ ТОВАРАМИ У 2019-2022 РР.	112
Gorina Ganna, Usarek Włodzimierz. HEALTH REASON FOR NON-PARTICIPATION IN TOURISM IN POLAND AND EU	117

СЕКЦІЯ 4
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГУ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Анпілогов А., Шаповалова І. В., Іванова С. А. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА: СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ	121
Горбань К. В., Воробйова М. О. ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ	124
Карпиков В. РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ (НА ПРИКЛАДІ ВЕБ-СТУДІЇ)	126

Коваленко А., Кононенко Я. В.	ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ	127
Квітка Т. В.	МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ ВНАСЛІДОК ПРОЖИВАННЯ В ЗОНАХ ТЕХНОГЕННОГО ЗАБРУДНЕННЯ	129
Лавроненко Г.О.	ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ ДО ЄС	132
Nyenko I.M., Karavayeva T. L., Lebediuk Y. V.	DIGITALISATION AS A DRIVING FORCE FOR ENHANCING BUSINESS EFFICIENCY	135
Назаренко Д.	СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ	138
Тараканова Л. Д.	ПРОБЛЕМИ ДОВІРИ У БІЗНЕСІ	140
Шукліна В. В., Фіц В. О.	ЗАВДАННЯ ТАЛАНТ-МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	144
Sheptukha D., Kononenko Ya. V.	BALANCE BETWEEN PROTECTION AND COOPERATION: THE ROLE OF STATE PRICE REGULATION IN FOREIGN TRADE	146

СЕКЦІЯ 5

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ

Хорольський В. П., Коренець Ю. М., Карпенко О. С.	РОЛЬ ЦИФРОВИХ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВOSTІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	148
Хорольський В. П., Коренець Ю. М.	ПАРАДИГМИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	151
Коренець Ю. М., Никифоров Р. П., Хорольський В. П.	ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ АСУТП ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ	154
Омельченко О. В., Єріс В. М., Шилін А. С.	ІНДУКЦІЙНИЙ НАГРІВ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ	157
Омельченко О. В., Груньковський В. О., Пронькін Ю. В.	УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ЗАМОРОЖУВАННЯ НАПІВФАБРИКАНІВ ІЗ ТІСТА	159

Omelchenko O. V., Shlyakhov Ya .S.,Perminov V. A. APPLICATION OF ELECTRIC CONTACT HEATING IN THE PRODUCTION OF TOMATO JUICE	162
Горяйнова Ю. А., Мороз В. О., Гусак Є. Р. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ КВАЛІМЕТРІЇ ДЛЯ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВИРОБІВ, ЩО ВИГОТОВЛЕНІ ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ	164
Карпенко Ю. В., Горонович С. М. СУЧАСНІ ТРЕНДИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА РОБОТИЗАЦІЇ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	166
Романова О.В., Коренець Ю.М., Никифоров Р.П., Хорольський В.П. ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЦІННОСТІ РАЦІОНУ ХАРЧУВАННЯ ДОРΟΣЛОЇ ЛЮДИНИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЇЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПОТРЕБ	169
Olga Simakova, Olexander Trukhin, Igor Kocherga ENRICHMENT THROUGH WHEAT BREAD MILLET BRAN FIBER	172
Сімакова О. О., Роман В. П., Гайдаєнко О. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА НИЗЬКОБІЛКОВОГО ШОКОЛАДУ З ПЛОДАМИ КИЗИЛУ	173
Slashcheva Alina, Romanova Olena, Maslyana Angelina. INNOVATIVE TRENDS OF RESTAURANT SERVICE	175
Ніколайчук О. А., Сіліванова М. Є., Федан К. О. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ХАРЧУВАННЯ У ГОТЕЛІ	177
Ніколайчук О. А., Новаковська Д. С. ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	179
Ніколайчук О.А., Чудновська О.В. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	181
Якименко-Терещенко Н. В., Стальмаков М. А. УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	184
Цвіркун Л. О., Груньковський В. О., Корінь К. О. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РІЗАННЯ ОВОЧЕВОЇ СИРОВИНИ З ОДНОРІДНОЮ ТЕКСТУРОЮ	186
Цвіркун Л. О., Лісовий С. Р., Тесленко Б. Р. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ СУШІННЯ КОРЕНЯ ІМБИРУ	188
Tsvirkun L. O., Pestushko Yu. E., Kayun O. V. OPTIMIZATION OF MAIN BEER PRODUCTION PROCESSES	191
Slobodianik A. A. STARTUP INITIATIVE FOR CREATING INCLUSIVE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS	193

Рунчева Н. В., Пилипенко К. А., Колеснікова А. С. ЕКОДИЗАЙН У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ МІСТА МЕЛІТОПОЛЬ – КРОК У СПРИЯННІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	195
Боднарук О. А., Куєвда М. В. РОЗРОБКА ЧАЙНОЇ КОМПОЗИЦІЇ НА ОСНОВІ ЧОРНОГО ЧАЮ З ДОДАВАННЯМ АЙВИ І М'ЯТИ	197
Боднарук О. А., Трухін О. Д. НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЛЮФІЛЬНОГО СУШІННЯ (СУБЛІМАЦІЯ) В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	199
Боднарук О. А., Карпенко О. С. ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННОЇ СИРОВИНИ В ХЛІБОПЕКАРСТВІ	201
Боднарук О. А., Ліхман Ю. С. ТЕХНОЛОГІЇ СТРУКТУРУВАННЯ АНАЛОГІВ М'ЯСА	203
Фадєєва В. О. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ	205
Філіппова О. Ю. ЗАКЛАДИ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА З ВПРОВАДЖЕНИМИ ІННОВАЦІЯМИ МОЛЕКУЛЯРНОЇ КУХНІ	208
Філіппова О. Ю., Ліхман Ю. С. ОСОБЛИВОСТІ ПОП-АП ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	212
Філіппова О. Ю., Трухін О. Д. ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННОЇ МОЛОЧНОЇ СИРОВИНИ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	215
Філіппова О. Ю., Трухін О. Д., Роман В. П. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЗМІШАНИХ КОКТЕЙЛІВ	217
Клевцов Є. Г., Куєвда М. В., Карпенко О. С. ВИКОРИСТАННЯ КАНАБІСУ В ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОМУ ХАРЧУВАННІ	220
Слащева А. В., Переверзєв О. П., Новаковська Д. С. ІННОВАЦІЇ ТА ТРЕНДИ В КОНДИТЕРСЬКІЙ ГАЛУЗІ	223

СЕКЦІЯ 6

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Гончаренко М. Л. ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА	227
Лохман Н. В., Лохман М. О. НАПРЯМКИ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ЗАКЛАДУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	229
Матукова Г. І. Кочугур І. В., Савінова Д. В. ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	232
Матукова Г. І. Сапоненко К. М. МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПЕРСОНАЛУ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	236

Матукова-Ярига Д. Г., Романенко Р. Р. АНАЛІЗ ДОСВІДУ УСПІШНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КЛІНІК СВІТУ У РАМКАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА	238
Ніколайчук О. А., Білоконь В. М. ІНКЛЮЗИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ	241
Ніколайчук О. А., Ткаленко М. О. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ГОТЕЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ АВС-АНАЛІЗУ	244
Ніколайчук О. А., Чепель В. С. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНДИТЕРСЬКОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ	247
Чередник А. О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	250
Якименко-Терещенко Н. В., Якименко М. О., Павленко Л. Р. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	253

СЕКЦІЯ 1
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ
ЗАСОБИ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ
НЕСТІЙКОЇ ЕКОНОМІКИ

Власова С. О.,
здобувачка 1-го курсу освітнього ступеня "бакалавр"
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Лижник Ю. Б.,
ст. викл.кафедри маркетингу, менеджменту
та публічного адміністрування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РУХУ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У
МЕТАЛУРГІЙНУ ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ

Металургійна промисловість відіграє вирішальну роль в економіці багатьох країн, приносячи дохід за рахунок виробництва металів. Так, наприклад, у 2017 році обсяги експорту металургійної продукції склали 10124,7 млн. дол., або 23,4% від загального обсягу експорту продукції. [1, ст. 8].

Тому що, зростання більшості галузей в Україні залежить від їх розвитку, частина металургії у структурі експорту становить майже 30%, що є важливим джерелом надходження валюти, даний вид промисловості постає як лідер за податковими кредитами до державного бюджету, вона є одною з багатьох галузей що сприятимуть вирішенню проблеми зайнятості населення, шляхом створення понад 200 тис. робочих місць [2, ст. 162].

За галузевою структурою в металургійній галузі налічується підприємства, що становить 36 % [3, ст. 169]. Найпопулярнішу українську продукцію виробляють металургійні підприємства, продажі яких за кордон дають Україні найбільшу суму валютної виручки. Майже 1,5 мільйона тонн сталі виробляється та продається на ринках світу щороку, і це число зростає з року в рік, Україна посідає місце серед найбільших експортерів світу [3, ст. 168].

Тому інвестування в металургійну галузь є кращим рішенням, оскільки потреба в металах буде в усіх напрямках існування суспільства, зі збільшенням населення та підвищення урбанізації очікується, що попит на продукцію металів буде стрімко збільшуватися. Метали є обмеженим заділом, з огляду на те, що попит продовжує підвищуватись, їхня вартість, вірогідно, у найближчий час зросте. Інвестування в поточну промисловість забезпечує довгострокову здатність захищати ваші ставки від інфляційного процесу. Здебільшого, металургійна продукція, має низьку кореляцію з іншими категоріями активів, що надають захист від нестабільності ринкового середовища.

Виконаємо аналіз інвестиційних витрат в металургійну промисловість (рис. 1) методом простої авторегресії, побудуємо прогноз і темпи приросту капітальних інвестицій в металургійну промисловість України, упродовж 2013-2022 рр.

Найбільші грошові надходження відбулися у 2019 році в обсязі 31 млн. грн., 2021 році (27 млн. грн.), 2018 році (26 млн. грн.), передумовою зросту є економічна активність протягом 2018-2019 рр., та зростання економіки у 2021 році на 3% після падіння в 2020 році. Середніми показниками інвестиційних витрат було зазначено у 2020 році (19 млн. грн.), 2017 році (17 млн. грн.). Найменшими розрахунками грошового забезпечення в металургійну продукцію були в 2022 році (10 млн. грн.), та у 2013 році (10 млн. грн.), через політичні й економічні кризи та військові дії.

Отже, за даними аналізу обсяг капітальних інвестицій у металургійну продукцію буде складати 51,7 і 30,6 % очікується зниження грошового вкладу. За простою авторегресією наші інвестиції поступово зросли у 2019 році та раптово знизилась у 2022 році, точність складає 65 %.

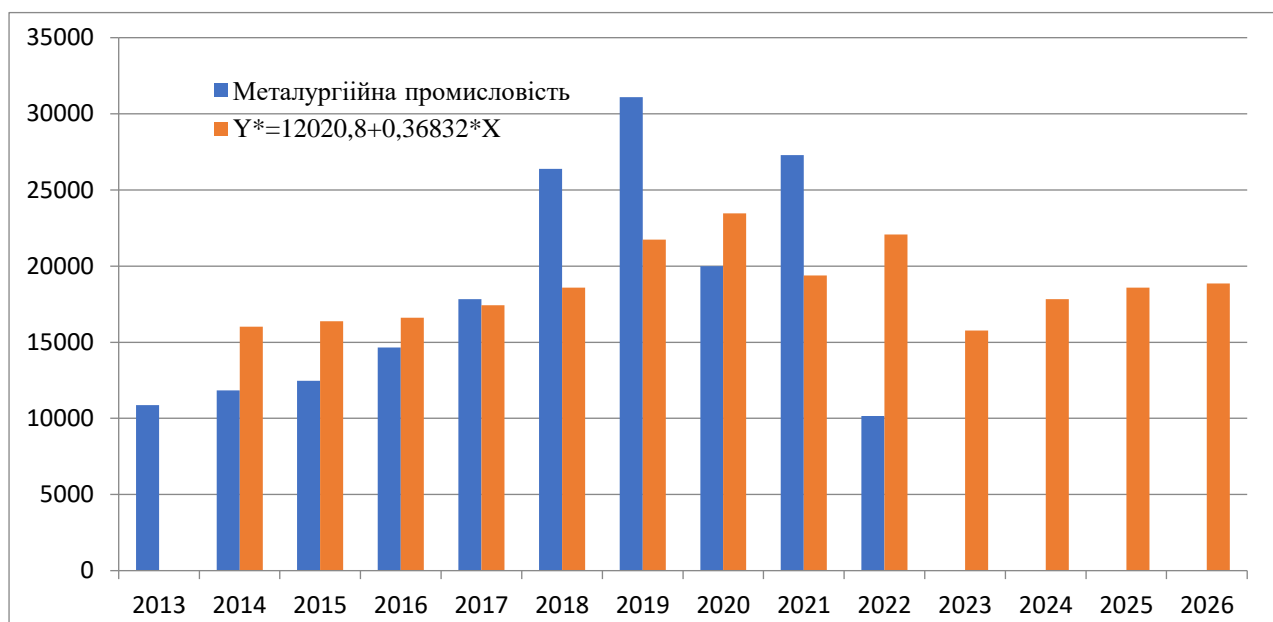

Рисунок. 1 Прогноз інвестиційних витрат в металургійну промисловість (авторегресійний метод)

Джерело: побудовано автором [4]

Досліджуючи дані на рис. 2 за методом регресійного аналізу, можна зробити декілька висновків, а саме: по розрахункам в нас виходить дуже низькі за рівнем точності моделі, але існує модель з середнім показником точності і це поліноміальна (51,7%) яка показує зниження. Інші моделі мають недостатньо точні результати, а саме: найнижчою моделлю є експонентна (18,3%), лінійна (22,4%), степенева (29,1%), і логарифмічна (30,6%), всі ці моделі демонструють

нам зростання інвестиційних вкладень. Отже, скоріше очікується зниження капітальних інвестицій в металургійній продукції.

Рисунок. 2 Прогноз інвестиційних витрат в металургійну промисловість (регресійний метод)

Джерело: побудовано автором [4]

Зменшення інвестицій у металургійну галузь України у 2022 році можна пояснити кількома факторами: через пандемію COVID-19 і загальний економічний спад у країні багато компаній скоротили витрати та обмежили інвестиції в нові проекти, особливо в металургійній галузі. Політична нестабільність та інші чинники створили несприятливі умови для інвестицій. Країна зіткнулася з браком достатнього капіталу для запуску нових проектів у металургійній галузі. Згідно з економічними прогнозами, ризики, пов'язані з розвитком ринку металу та геополітичною ситуацією, вплинули на інвестиційні рішення в металургійній промисловості. Конфліктна ситуація та нестабільність країни вплинула на інвестиційний клімат та призвела до зменшення інвестицій в металургійні проекти.

Висновок. Отже, інвестиції в металургійну галузь в Україні у подальшому періоді можуть зіткнутися з проблемами через тривалий конфлікт у країні та велику геополітичну напруженість у регіоні. Невизначеність, нестабільність і незахищеність можуть потенційно стримувати іноземних інвесторів від виділення коштів у цей сектор. Крім того, економічні наслідки конфлікту, включаючи пошкодження інфраструктури, збої в ланцюзі поставок і коливання обмінних курсів валют, можуть ще більше перешкоджати інвестиціям у металургійну промисловість.

Однак важливо зазначити, що український уряд впроваджує реформи для покращення бізнес-середовища та залучення інвестицій. Постійні зусилля щодо

підвищення прозорості, зміцнення верховенства права та сприяння економічної стабільності можуть допомогти пом'якшити деякі ризики, пов'язані з інвестуванням у металургійну галузь України.

Загалом, незважаючи на те, що геополітична ситуація створює проблеми для інвестицій у металургійну галузь України, ефективні заходи уряду та потенційні можливості для зростання та модернізації в секторі все ще можуть привабити інвесторів, які готові орієнтуватися в ризиках і використовувати потенціал країни в довгостроковий термін. Проведення ретельної перевірки та уважний моніторинг ситуації було б важливим для інвесторів, які розглядають можливості української металургійної галузі у наступні роки.

Література:

1. Павленко О. Г. Проблеми та перспективи підвищення інвестиційної привабливості металургійної галузі України. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2018. №11. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3081/3004>
2. Кушакова Н. О. Металургійний комплекс України: загальна характеристика та сучасний стан розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. №23. 162-166 с.
3. Шапуров О. О. Аналіз сучасних тенденцій у металургії: інноваційно-інвестиційний розвиток та конкурентоспроможність на світовому ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №11. 168-173 с.
4. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

СЕКЦІЯ 2
**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКО-
ГУМАНІТАРНОГО ДИСКУРСУ**

Берідзе Т. М.,

д.е.н., професор
кафедри електричної інженерії
Криворізький національний університет

Лохман Н. В.,

д.е.н., доцент
кафедри фінансів, обліку та оподаткування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Бугра А. В.,

к.пед.н., доцент
кафедри вищої математики
Криворізький національний університет

**ВИКЛИКИ ТА ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Інтернаціоналізація вищої освіти вперше була концептуалізована як національна відповідь на глобалізацію. Багатомірність та багатоаспектність інтернаціоналізації освіти в узагальненому вигляді може бути представлена певною множиною аспектів, а саме: політичним, економічним, соціальним, педагогічним, тощо.

Системне вивчення зарубіжного досвіду інтернаціоналізації освіти виступає фактором трансформації українських вишів на основі балансу міжнародних та національних інтересів.

Розробляючи стратегію розвитку суспільства на довгостроковій перспективі багато країн ґрунтують її на системі освіти, що переживає в даний період фундаментальне перетворення. Необхідність його викликана посиленням знань через появу нових реалій інформатизації та глобалізації світової спільноти.

Інтернаціоналізація вищої школи може реалізовуватись лише за наявності національної системи освіти, в рамках якої здійснюється розробка та використання освітніх програм з опорою на національні особливості. Саме ці програми є привабливими для іноземних студентів, оскільки акумулюють специфіку освітньої системи окремої країни. Глобалізація передбачає своєрідне демонтування цієї системи. Усі зміни, які вносять вищі навчальні заклади до організації своєї роботи, зумовлені глобалізаційними тенденціями. ЗВО, що функціонують у рамках державної системи освіти, повинні розширювати практику міжнародного співробітництва як активну відповідь на ці процеси.

Багаточисельні наукові публікації свідчать про зростаючий інтерес науковців щодо інтернаціоналізації вищої освіти. У. Тайхлер цим терміном називає «необхідність сконцентруватися на розвитку співробітництва, збільшенні конкурентоспроможності, поглибленні та розширенні баз знань для досліджень, підприємництва та освіти» [1]. Дж. Найт позначає її як «процес вбудовування міжнародного, міжкультурного та глобального виміру в цілі, функції та процеси вищої освіти» [2]. Серед вітчизняних науковців виділяються за своєю змістовністю наукові доробки Т. Костюк, яка дослідила процес інтернаціоналізації вищої освіти в розвинених країнах та країнах, що розвиваються та запропонувати дієві кроки реалізації цього процесу в Україні [3]. Своєю ґрунтовністю різняться наукове дослідження науковиці М. Дебич, котра дослідила та проаналізувала процеси інтернаціоналізації вищої освіти на глобальному рівні, а також національних та інституційних стратегій інтернаціоналізації зарубіжних країн [4].

Успішна інтеграція українських вузів у міжнародний освітній простір передбачає комплексне науково-методичне забезпечення стратегії інтернаціоналізації в вишу на основі взаємозв'язку концептуально-методологічних організаційно-управлінських та програмно-методичних складових.

В Україні існує низка університетів, які мають передовий досвід у сфері інтернаціоналізації. До них відносяться: Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. Стратегія інтернаціоналізації є складовою частиною стратегії розвитку ХНЕУ ім. Семена Кузнеця. Мета інтернаціоналізації – підготувати конкурентоспроможного професіонала на глобальному ринку праці, здатного вирішувати комплексні завдання, який не буде обмежений рамками знань лише у певній сфері. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» своїм завданням визначає адаптування передового досвіду університетів світу та вихід на лідерські позиції. Стратегія інтернаціоналізації Київського національного університету імені Тараса Шевченка базується на основних тенденціях та принципах вищої освіти, наукової діяльності, сфери передачі знань і технологій, міжнародних академічних обмінів. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна увійшов до академічного рейтингу HE Higher Education Ranking, посівши друге місце в загальному рейтингу й перше місце серед 15 українських університетів. Серед завдань інтернаціоналізації виділяють – «...створити відкрите багатомовне академічне середовище, використовуючи різні мови в освітньому процесі...» [9]. Національний університет "Львівська політехніка" - є одним із провідних технічних університетів України. Інтернаціоналізація є одним із пріоритетів розвитку Національного університету «Львівська політехніка». Одним із пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва є участь викладачів, науковців та студентів у міжнародних проектах та програмах,

які фінансує Європейська Комісія, Канадська агенція міжнародного розвитку; Німецька служба академічних обмінів, Агенція міжнародного розвитку США та інші фонди та програми.

Таким чином, інтенсифікація та розвиток інтернаціоналізації освіти належать до актуальних науково-методичних завдань на рівні вузу, його окремих структурних підрозділів, професорсько-викладацького та науково-педагогічного персоналу. Логічним для впровадження засад інтернаціоналізації в українські виші є наявність міжнародного компонента у змісті навчальних програм, академічна та студентська мобільність, програми співробітництва на основі взаєморозуміння та взаємодопомоги. Процесам впровадження передового досвіду у сфері інтернаціоналізації вищої освіти в Україні повинні передувати результати глибоких наукових досліджень, присвячених у тому числі вивченню, аналізу зарубіжного досвіду країн-лідерів в експорті освітніх послуг та обґрунтуванню способів його науково-методичної адаптації до українських реалій. Проведене дослідження надає підстави виділити основні напрямки інтернаціоналізації вищої освіти в Україні.

Академічна мобільність: сприяння ВНЗ України академічній мобільності студентів і викладачів шляхом участі в міжнародних програмах обміну.

Співпраця у галузі наукових досліджень: співпраця ВНЗ України із зарубіжними університетами у галузі наукових досліджень, що дозволить їм підвищити свій науковий потенціал.

Формування спільних освітніх програм: формування ВНЗ спільних освітніх програм із зарубіжними університетами, що дозволить їм покращити якість освіти в Україні. В реаліях сучасності проблематичним є залучення іноземних студентів.

Серед переваг інтернаціоналізації вищої освіти в Україні можемо назвати: підвищення якості освіти; розширення можливостей для працевлаштування; розвиток міжкультурної комунікації; підвищення конкурентоспроможності ВНЗ на світовому ринку.

Не зменшуючи досягнень вишів України в площині втілення стратегій інтернаціоналізації, слід відмітити складнощі з якими стикаються ВНЗ: мовний бар'єр; культурні відмінності; фінансові труднощі; бюрократичні перешкоди.

Загалом, українська вища освіта потребує оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті.

Література:

1. Teichler U. The Changing Debate on Internationalization of Higher Education. *Higher Education*. 2004. Vol. 48, Issue 1. P. 5–26. URL: <https://doi.org/10.1023/b:high.0000033771.69078.41>

2. Knight J. Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales. *Journal of Studies in International Education*. 2004. Vol. 8, Issue 1. P. 5–31. URL: <https://doi.org/10.1177/1028315303260832>.

3. Костюк Т. О Інтернаціоналізація вищої освіти в розвинених країнах та країнах, що розвиваються: досвід для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 2. 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1297>

4. Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід: монографія. Ніжин: ПП Лисенко. 2019. 408 с.

Борисенко Д. О.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Науковий керівник: **Рибалка Н. В.**

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У сучасному світі знання мов є актуальним і важливим. Глобалізація, розвиток технологій та міжнародних відносин вимагають володіння мовами, що дає можливість спілкуватися з представниками різних культур та розширює горизонти. Зростає кількість міжнародних компаній, які шукають спеціалістів, які володіють іноземними мовами, а також перекладачів та лінгвістів. Знання ж іноземних мов студентами-філологами дає їм можливість працювати у різних сферах, таких як журналістика, маркетинг, переклад та багато інших. Крім того, знання мов допомагає розширити свої горизонти та отримати нові знайомства. Вивчення іноземних мов також дає можливість подорожувати, спілкуватись з людьми з різних країн та поглиблювати свої знання про інші культури. Тому можна з впевненістю сказати, що мотивація відіграє вирішальну роль у навчанні, однак, не всі студенти-філологи мають достатню мотивацію для навчання мовам і досягнення успіху у цій галузі.

Тож розглянемо фактори, які можуть призводити до відсутності мотивації у студентів, а також шляхи підвищення її рівня.

Один з основних факторів, що може призводити до втрати мотивації у студентів-філологів – *недостатня впевненість у своїх здібностях*. Якщо студент не вірить у свою здатність досягти успіху у навчанні мовам, він може втратити мотивацію і не бачити сенсу вкладати зусилля у своє навчання. Для подолання цього фактора важливо створити сприятливу навчальну атмосферу, в якій студенти отримують підтримку та похвалу за свої досягнення. Також викладачі можуть проводити мотиваційні бесіди та тренінги, спрямовані на підвищення самооцінки студентів та їх впевненості у своїх здібностях.

Недостатня зацікавленість до предмета або невідповідність між особистими інтересами студента і навчальною програмою також можуть призвести до втрати мотивації. Якщо студент не бачить сенсу або користі у вивченні певного предмета, йому може бути складно знайти мотивацію для активного навчання.

Невизначені цілі та очікування стосовно майбутньої кар'єри. Багато студентів не усвідомлюють, які можливості надає їм знання мов та літератури, і як це може сприяти їхньому професійному розвитку. Часто студенти не бачать практичного застосування своїх знань або не розуміють, як вони можуть використати їх у своїй майбутній роботі, що може призводити до втрати мотивації та недостатнього зацікавлення у навчанні. Для допомоги у подоланні подібних причин викладачі можуть застосовувати різноманітні методи навчання, включаючи ігрові елементи, проекти, дослідження та інші активні форми роботи, що стимулюють інтерес студентів. Також, важливо створити можливості для самостійного вибору тем та завдань, що дозволяє студентам займатися тими аспектами мови, які їх цікавлять найбільше.

Негативне навчальне середовище, де студент постійно відчуває стрес або несправедливість, може також призвести до втрати мотивації. Якщо студент не отримує необхідної допомоги та підтримки від педагогічних працівників, його мотивація може зменшитися. Для покращення ситуації, викладачі можуть проводити індивідуальні консультації та бесіди зі студентами, надавати їм підтримку та допомогу у розв'язанні проблем. Також, важливо створити сприятливу атмосферу співпраці та взаємодопомоги між студентами, що сприятиме підвищенню мотивації та позитивному налаштуванню.

Особисті проблеми, такі як проблеми зі здоров'ям, сімейні проблеми або фінансові труднощі, можуть мати свій негативний вплив на мотивацію студента до навчання. Коли студент занадто зайнятий або переживає складні життєві обставини, йому може бути важко зосередитися на навчанні та знайти мотивацію для досягнення успіху. В таких випадках важливо створити можливості для гнучкого навчання, де студенти зможуть самостійно планувати свій навчальний процес та займатися у зручний для них час. Також, важливо надавати студентам інформацію та підтримку щодо доступу до ресурсів та послуг, які можуть допомогти їм подолати особисті труднощі [1, с. 4].

Окремо хочеться виділити проблему, яка зараз є актуальною – це війна, яка безперечно має значний вплив на нашу безпеку, здоров'я і життя вцілому та мотивацію студентів до навчання зокрема. Пропоную розглянути декілька шляхів, які можуть сприяти вирішенню цієї проблеми:

1. *Психологічна підтримка.* Важливо забезпечувати психологічну підтримку студентам, які переживають війну або живуть в зоні конфлікту. Готовність вислухати їхні проблеми та надати необхідну пораду або допомогу можуть внести зміни у їхню мотивацію до навчання в такий складний час.

2. *Забезпечення безпеки та стабільності.* Рекомендується забезпечити безпеку та стабільність в освітніх установах, щоб студенти мали спокійний контекст для навчання. Це може включати організацію безпеки на території навчальних закладів, навчання персоналу щодо реагування на небезпеку, обладнання психологічних кабінетів тощо.

3. *Консультаційні та структуровані програми.* Організація спеціальних консультаційних та структурованих програм може сприяти підтримці студентів, допомагати їм у зміцненні мотивації до навчання, знизити рівень стресу та посилювати їхню емоційну стійкість.

4. *Доступ до якісної освіти.* Для забезпечення високої мотивації студентам необхідно забезпечити доступ до якісної освіти, яка їх зацікавлює та відповідає їхнім індивідуальним потребам. Розвиток інноваційних методик навчання, які враховують особистісні особливості студентів і сприяють їхньому активному залученню, є важливим компонентом успішної мотивації.

5. *Мотивуюче навколишнє середовище.* Створення мотивуючого навколишнього середовища сприяє залученню та зацікавленню студентів у навчальний процес. Це може включати створення спеціальних навчальних цілей, групові та індивідуальні завдання, використання конкурсів та інших форм мотивації [2].

Необхідно також враховувати, що способи вирішення цієї проблеми будуть різними в залежності від конкретної ситуації та умов.

У кожного вищого навчального закладу немає загальноприйнятих методик або настанов щодо покращення ефективності навчального процесу. Вибір таких методик залежить від умов, в яких відбувається навчання; рівня активності студентів, що навчаються в цьому закладі; їх залучення до науково-пізнавальної діяльності та інших факторів. [3]

Отже, підвищення рівня мотивації студентів-філологів є важливим завданням для викладачів та навчальних закладів. Розуміння факторів, які можуть призводити до втрати мотивації, та надання підтримки та ресурсів для подолання цих перешкод можуть допомогти в підвищенні мотивації студентів. Використання різноманітних методів навчання, створення сприятливої атмосфери співпраці та взаємодопомоги, а також індивідуальна робота зі студентами можуть сприяти підвищенню мотивації та досягненню успіху у навчанні мовам. Адже знання мов є актуальним та важливим у сучасному світі, і може відкрити багато можливостей для професійного та особистого розвитку студентів-філологів.

Література:

1. Бойченко В. Шляхи підвищення ефективності навчальної діяльності студентів педагогічного університету. *Вісник львівського університету*. 2009. № 25. С. 293–299.

2. Тимофієва М., Осипенко В. Мотивація до навчання під час війни для викладачів та студентів. Буковинський державний медичний університет. 2020. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/motyvacziya-do-navchannya-pid-chas-vijny-dlya-vykladachiv-ta-studentiv/>

3. Шляхи підвищення мотивації студентів для покращення якості навчання. *На Урок*. URL: <https://naurok.com.ua/shlyahi-pidvischennya-motivaci-studentiv-dlya-pokraschennya-yakosti-navchannya-82067.html>

4. Dörnyei Z. Motivational strategies in the language classroom. Cambridge University Press. 2001. 155 p.

Веденєв В.,

к.політ.н., доцент

кафедри соціально-гуманітарних

та загальноправових дисциплін

Криворізький навчально-наукового інститут

Донецького державного університету внутрішніх справ

Полтава В.,

здобувач ВО спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

Криворізький навчально-наукового інститут

Донецького державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність досліджень різних аспектів волонтерського руху в Україні є очевидною, оскільки ми спостерігаємо зростаючу кількість соціально-економічних, політичних, соціокультурних викликів в умовах військового конфлікту. Для нівелювання негативного впливу на суспільство вищеперерахованих викликів-факторів потрібне зростання громадської активності українців. Проявом такої громадської активності є волонтерство. Волонтерській рух спрямовує свою діяльність на допомогу військовим та всім тим, хто постраждав від військового конфлікту.

На цей час в Україні зростає чисельність волонтерські організації – спеціалізованих інституцій «третього сектору» [1], поширення яких свідчить про подальший розвиток громадянського суспільства в країні. Ситуація є парадоксальною в тому сенсі, що участь любої країни у війні автоматично сприяє зростанню авторитарних тенденцій та підвищенню ролі держави в суспільному житті. Втім, ми спостерігаємо в суспільному житті і прояви протилежної демократичної тенденції – зростання чисельності та ролі і само організованих волонтерських структур.

Звертає на себе уваго і той факт, що українська молодь не стоїть осторонь і активно долучилася до волонтерського руху [2]. Нормативно-правовою базою молодіжного волонтерського руху в Україні є Закони України «Про основні засади молодіжної політики», «Про волонтерство», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», які врегульовують різні аспекти волонтерської діяльності молоді: визначення прав та обов'язків; податкові пільги; підтримку та розвиток.

Різні сфери волонтерської діяльності нашої молоді вивчають українські дослідники: С. Харенко – волонтерство як ефективна форма роботи з молоддю; О. Кузьменко та Н. Романова – досвід волонтерської роботи в українських центрах соціальних служб для сімей, дітей та молоді; О. Акімова та Ю. Поліщук – волонтерська діяльність у дитячих та молодіжних об'єднаннях; Ж. Серeda – волонтерська діяльність гімназистів як важлива форма громадської активності. Втім, цей досвід потребує переосмислення та адаптації до умов воєнного часу [3].

Можемо впевнено казати, що молодіжний волонтерський рух має велике значення для формування нової генерації українців та розвитку в цілому суспільства саме тому, що: по-1-е, сприяє зміцненню громадянськості (активної громадянської позиції) та формуванню у молоді потреби вирішувати соціальні проблеми; по-2-е, сприяє підвищенню рівня соціальної відповідальності; по-3-є, сприяє розвитку у молоді навичок міжособистісного спілкування та командної роботи; по-4-е, дозволяє молоді розвивати та проявляти свої таланти, задовольняти інтереси, здобувати нові знання, що стануть у нагоді в майбутньому [4].

Серед основних тенденцій у розвитку молодіжного волонтерського руху в сучасній Україні можна виділити інтеграцію волонтерства в національний освітній процес, появу нових форм волонтерства, зокрема електронного та міжнародного волонтерства. Метою вищезгаданих волонтерських проєктів є радикальні зміни суспільства та накопичення міжнародного досвіду. Також новою тенденцією в розвитку волонтерства є використання веб-платформ, які сприяють зростанню кількості молодих волонтерів та розширюють їх можливості. На основі веб-платформ організують різноманітні тренінги або он-лайн вебіари волонтерів.

Волонтери сьогодні працюють у різних сферах (інформаційній, освітній, реабілітаційній, рекреаційній, соціальній, сімейній тощо), найпопулярнішою з яких є профілактична. Саме волонтери відповідають за більшість профілактичних програм, які сьогодні реалізуються в нашій країні. До волонтерства молодих людей спонукають як альтруїстичні мотиви (бути корисним, вирішувати важливі соціальні проблеми, допомогти ближньому тощо), так і егоїстичні (не бути самотнім, знайти друзів та кохання, оволодіти майбутньою професією, довести оточуючим свої здібності, отримати нагороди,

бути оціненим по достоїнству тощо), тобто слід мати на увазі, що до волонтерства молоду людину спонукають різні мотиви-чинники. Врахування мотивації та потреб молодих людей є важливим аспектом для систематичного відбору, навчання, залучення, підтримки учасників молодіжного волонтерського руху.

Не зважаючи на очевидний прогрес у розвитку українського молодіжного волонтерського руху перед ним постають і питання, які потребують вирішення: забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу волонтерських організацій. Робота волонтерських організацій спирається на певну ресурсну базу, що складається з матеріальної, технологічної, фінансової, інформаційної та кадрової складових. В питаннях ефективного використання кадрової складової, особливу увагу слід звернути на те, що прагнення молоді до самореалізації, завдяки її залученню до волонтерської діяльності, потрібно постійно стимулювати та підтримувати. Врешті-решт, така цілеспрямована діяльність представників старшого покоління сприяє розвитку механізмів взаємодії молодих волонтерів зі владою та посилює комунікацію між представниками різних поколінь.

Молодь постійно долучається до волонтерських організацій, ініціатив та проєктів, що сприяє розширенню руху та його впливу на суспільство. Слід також мати на увазі, що найчисельнішою частиною молодіжного волонтерського руху є студентська молодь.

Стосовно організаційного оформлення, то слід зауважити, що існує ціла низка молодіжних волонтерських неурядових (громадських) організацій, які мають різні назви та діють в різних сферах суспільного життя: скаутські, політичні, спортивні, екологічні, а також організації, які беруть активну участь у розвитку та благоустрою населених пунктів й вирішенні проблем місцевого самоврядування. Волонтерство в Україні перетворюється на соціально-психологічне явище або феномен [5].

В рамках волонтерської діяльності розроблено багато програм, спрямованих на формування потужної генерації молодих лідерів України, які у своїй повсякденній діяльності спрямовані на оновлення, реформування суспільства та захист Батьківщини. Такі програми зазвичай акцентують увагу на розвитку лідерських, комунікативних навичок та критичного мислення людини, а також забезпечують відповідні знання у питаннях, пов'язаних з управлінням проєктами, розвитком організацій та компаній по збору коштів. Теоретична і практична підготовка молоді до волонтерської діяльності здійснюється у школах волонтерів.

Таким чином, на сучасному етапі український молодіжний волонтерський рух є проявом певної соціальної зрілості української молоді та наявності в Україні елементів громадянського суспільства, яке доповнює функції державних інститутів і сприяє стабілізації суспільних відносин в умовах децентралізації країни та збройного конфлікту [6]. Молодіжний волонтерський рух України

приймає активну участь у координації зусиль суспільства та держави в підтримці військових та тих, хто постраждав внаслідок військового конфлікту.

Література:

1. Вітковська І. М. Основні напрямки роботи організацій «третього сектору» в умовах воєнного стану. *Наукова періодика Каразінського університету*. 2022. № 12. С. 52–63.

2. Щасливий той, хто допомагає! Новини державного професійно-технічного навчального закладу «Шосткинське вище професійне училище» від 01.11.2023 р. URL: https://shvpu.osv.org.ua/news/16-10-49-01-11-2023/?fbclid=IwAR3HtvHyzyw9X9MIrdOwQK0Qh_UURsLCXf74o65SJHiAVMRTpkAsUwxVpUs (дата звернення: 21.04.2024).

3. «Не буває маленьких сум, кожен в межах своїх можливостей може допомогти армії»: Ная Новак про волонтерство під час війни. Svidomi. 11.07.2022 р. URL: https://svidomi.in.ua/page/11_07_2022_064614 (дата звернення: 22.04.2023).

4. Буряк-Габрись І. О. Волонтерство здобувачів освіти професійно-технічних навчальних закладів в умовах воєнного стану (з досвіду роботи). *Український педагогічний журнал*. 2023. № 2. С. 162–169.

5. Даниленко М. В., Грибко О. В. Волонтерство як соціально-психологічний феномен. *Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін*: матеріали 1-ї Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 27-29 квітня 2023 р. Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2023. С. 142–144. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/829c0bef-892b-4461-bcae-3500e88e1774> (дата звернення: 22.04.2023).

6. Тохтарова І. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 2. С. 1–13.

Воробйов М. В.,

здобувач ВО спеціальності 081 «Право»

Криворізький навчально-науковий інститут ДонДУВС

Науковий керівник: **Ніколенко К. В.,**

к. філос. н., доцент

ПРАВА ЛЮДИНИ: ЛОГІКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дослідження прав людини як феномена, відбувається протягом багатьох століть, проте, постійне порушення їх, виявлення нових фактів та особливостей їх недотримання, необхідність коригування законодавства та інших соціальних структур суспільства, що вимагають змін через певну конкретизацію або

модернізацію розуміння прав людини, призводить до потреби переосмислення та логічного обґрунтування феномену прав людини.

Логіка – це наука про правильне мислення і виведення висновків. У широкому сенсі, логіка вивчає принципи обґрунтування, раціонального мислення та доказовості [1]. Для визначення закономірностей, пов'язаних з правами людини та логікою їх внутрішнього змісту, важливо конкретизувати визначення прав людини – як «невід'ємні, невідчужувані права, які має кожна людина через свою людську природу» [2, с. 11]. Тобто, від народження людина набуває свої права та може гарантовано їх отримати та ні за яких умов ці права не мають бути порушені, саме через їх «невід'ємність» та «невідчужуваність».

Права людини є визнаними як на міжнародному, так і на національному рівнях, і, хоча, й охоплюють широке коло прав таких як право на життя, суд, освіту, недоторканність, свободу і т.п., проте постійно констатується їх порушення. Хоча вони слугують задля захисту свободи і гідності кожної людини.

Співвідношення логіки й прав людини має розглядатись ще й через неабияку актуальність прав людини в сучасному світі. Найперше це те що навички логічного мислення є ключовими для кожної сфери життя, від освіти і науки до бізнесу та політики. У світі, де інформація швидко поширюється, важливо мати здатність аналізувати і робити обґрунтовані висновки.

У сучасному світі, де є різноманітні виклики, такі як конфлікти (військові, збройні, терористичні загрози), дискримінація, цензура та порушення прав, захист прав людини стає критично важливим. В цьому ключі глибоке розуміння й аналіз прав людини з точки зору логічних підстав, можуть виступати ефективними інструментами для дотримання та забезпечення прав людини. Логічно змістовною основою прав людини є ідея, що кожна людина заслуговує на повагу та захист, не враховуючи її моральні, фізичні, інтелектуальні чи інші особливості.

Права людини мають свої логічні підґрунтя, наприклад, право на свободу вираження думок логічно впливає з принципу свободи слова яке є необхідними для функціонування суспільства. Або ж взяти принцип рівності перед законом, який вимагає, щоб всі громадяни мали однакові права та обов'язки перед судом незалежно від їхньої раси, статі чи соціального статусу. Принцип справедливості вказує на необхідність забезпечення рівності та відношенні до прав людини.

Проте, логіка не завжди ефективно застосовується в практиці. Іноді реалізація прав людини може ускладнюватися політичними, культурними чи іншими факторами, що не завжди піддаються логічному розумінню. Наприклад, у деяких країнах існують культурні чи релігійні практики, які суперечать загальноприйнятим стандартам прав людини, і тут логіка може втратити свою ефективність у розв'язанні конфліктів.

Таким чином, логічні обмеження можуть мати місце в результаті різноманітних ускладнень (соціальних, політичних, духовних, культурних) або

можуть виникати логічні суперечки між різними правами людини. Так, права на вираження свободи думок може викликати суперечку щодо прав на безпеку, свободу. В свою чергу, це викликає потребу вирішення таких конфліктів за допомогою системних, глобальних та більш складних інструментів, ніж просто логічний. Звичайно, логіка має свої обмеження, й через це в права людини не завжди доречно розглядати виключно використовуючи логічні аргументи.

Література:

1. Арутюнов В. Х., Мішин В. М., Свінницький М. В. *Методологія соціально-економічного пізнання*. Київ: КНЕУ. URL: <https://buklib.net/books/31789/>

2. *Права людини в особливих правових режимах: досвід України* : монографія / Д. С. Терлецький, О. В. Марусяк, Ю. Д. Батан, М. В. Афанасьєва та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. М. В. Афанасьєвої. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 356 с.

Гавриляк Л. С.,

викладач соціально-гуманітарних дисциплін

Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу

ЛІТЕРАТУРОТЕРАПІЯ ЯК НОВИЙ СПОСІБ ОСЯГНЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІ

Сьогодні педагогіка постає перед новими викликами та завданнями, що пов'язані із випробуваннями та соціальними потрясіннями, зумовлені воєнними діями в нашій країні. Тому щоденний клопіт надавача освітніх послуг містить незвичні та додаткові завдання, що полягають: в охопленні усіх учасників освітнім процесом, забезпеченням безпечних та комфортних умов здобувачів освіти, що є на місцях; і тих, хто прибув із небезпечних зон, де ведуться активні бойові дії; та тих, хто в цілях безпеки евакуювався і виїхав за межі країни.

Відомо, що діяльність, що не була притаманна людині раніше може викликати стресові реакції. Зараз стресу зазнають як надавачі, так і здобувачі освітніх послуг. А запас стресостійкості особливо важливий для освітнього процесу, бо впливає на здоров'я і результати діяльності, які досягаються в освіті.

Стресостійкість – це комплекс особистісних якостей, що дозволяють переносити певні життєві труднощі без неприємних наслідків для власного здоров'я та оточуючих.[3, с. 28]

Існують думки, що кожна людина при народженні має навички стресостійкості, що виражені більшою чи меншою мірою, але їх можна і самостійно розвивати чи тренувати за допомогою різних засобів та методів,

застосовуючи сенсорні відчуття. Варто зазначити, що це можна робити і з використанням методів літературотерапії.

Як зазначають науковці, терапія літературою за своєю природою універсальна. Вона пов'язана з розкриттям внутрішніх сил людини і дозволяє наступне:

- розвивати спонтанність і вдосконалювати увагу, пам'ять, мислення (когнітивні навички);
- вивчати свій життєвий досвід з читацького ракурсу;
 - навчитися спілкуватися на некомунікаційному рівні (використовуючи читання, слухання, образні засоби);
- самовираження, доставляючи задоволення собі та іншим;
- розвивати цінні соціальні навички (в груповій роботі);
 - освоїти нові ролі та виявляти латентні якості особистості, спостерігати, як зміни власної поведінки впливають на оточуючих;
- підвищувати самооцінку, що веде до зміцнення особистої ідентичності;
- розвивати навички прийняття рішень;
- розслаблятися, виплескувати негативні думки і почуття;
- реалізувати свою здатність до творчості різними засобами, включаючи і мистецтво.

Оскільки літературотерапія не має обмежень, то практично кожному здобувачу освіти вона доступна. Надзвичайно цікавий процес, який не вимагає спеціальних здібностей і складних художніх навичок, мобілізує творчий потенціал здобувача, запускає механізм психічного імунітету до самозцілення і відновлює процеси саморегуляції та здатний через позитивне наповнення змінювати світогляд. У процесі читання наше підсвідоме через створювані художні образи взаємодіє із свідомістю, а сам процес приносить задоволення, навчає більш довільно і спонтанно виражати свої переживання. Література дає можливість у завуальованій образній формі трансформувати в образ персонажа, проблему, яка людиною не усвідомлювалась та була витіснена, вивести її назовні, проаналізувати, і знайти її вирішення.

Літературотерапія – це засіб вільного самовираження і самопізнання. [1, с. 218] Художня література допомагає зрозуміти й оцінити свої почуття, спогади, образи майбутнього, знайти час для відновлення життєвих сил і способів спілкування із собою. Спираючись на прочитане і власний творчий потенціал, людина здатна досягти самозцілення. Літературні образи являють собою способи вирішення внутрішньопсихічних конфліктів. Літературотерапія особливо важлива для тих, хто не може сказати вголос. Вигадки, які зображені у творі часом прискорюють і полегшують вербалізацію переживань. Читання, як і сновидіння, знімає бар'єр «его-цензури», яка ускладнює словесний вияв конфліктних несвідомих елементів[1, с. 219].

Для виявлення ефективності літературотерапевтичного методу можна виділити наступні критерії:

1. Інформаційна функція (читання дає інформацію, підвищує рівень знань при одночасному зниженні страху перед невідомим).

2. Освітня функція (читання формує погляди і думки, що підвищують освіту).

3. «Дзеркальна» функція (читач порівнює погляди автора із власними поглядами, на підставі цього порівняння може змінюватися власна думка або бачення).

4. Ідентифікаційна функція (читач знаходить приклад, або ідентифікує себе з персонажем).

5. Функція очищення (під час читання книги може відбутися психологічне очищення (так званий катарсис). Для досягнення цього ефекту необхідно, щоб твір був спроможний виконувати таке очищення, а читач був готовий відчувати катарсис під час читання).

6. Естетична функція (у процесі читання особистість отримує естетичну насолоду).

7. Релаксаційна функція (забезпечення розслаблення, релаксації під час читання) [1, с. 220].

Літературотерапія може використовуватися в різних форматах, включаючи індивідуальний літературнотерапевтичний аналіз прочитаного чи груповий. Один з підходів полягає в тому, щоб читати літературні тексти, що містять теми, події, або персонажів, що сприяють відчуттю злагоди та спокою. Інший підхід включає рефлексію над тим, як власний життєвий досвід може бути відображений в текстах, або творчі вправи на основі літературних творів. Також літературна терапія може допомогти здобувачам розвинути навички емоційної інтелігентності та покращити рівень комунікації.

Отже, методи літературотерапії необхідні не тільки в ситуаціях психологічного травмування, а й такі, що допомагають розвивати стресостійкість здобувачів у період воєнного часу.

Література:

1. Марценюк М. О. Терапевтичні можливості бібліотерапії як сучасного методу психологічної допомоги. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2020. Том 31 (70). № 4. С. 218–223. URL: http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8054/1/Therapeutic20_possibilities20_of_20bibliotherapy_20as20_a20_modern20_method20_of_20psychological_20ca_re.pdf

2. Марценюк М. О., Моргун А. В. Бібліотерапія як сучасна форма психотерапевтичної діяльності. *Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА»*. Мукачево. 2021. Вип. 1(30). С. 72–77. URL:

http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8249/1/BIBLIOTHERAPY_20AS20A_20MODERN20FORM_20OF20PSYCHOTHERAP_EUTIC20ACTIVIT_Y.pdf

3. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості: навчальний посібник [для студентів вищих навч. закладів]. Бердянськ: БДПУ, 2016. 193 с. URL:

http://umo.edu.ua/images/content/aspirantura/zabezp_discipl/Cherezova20I.O.20Ps_ykholohiya20zhyttyevykh20kryz20osobystosti.PDF

4. Слюсар В. М. Вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. № 32. С. 20–24.

Гігін О. В.,

викладач кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін

Матросова А. В.,

здобувач ВО спеціальності 26 «Правоохоронна діяльність»

Криворізький навчально-науковий інститут

Донецького державного університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Наше повсякдення насичене певними явищами, які стосуються будь-яких сторін буття: наука, освіта, безпека, здоров'я, відпочинок, господарська діяльність. Всі ці явища по свої суті є неорганізованими, хаотичними, випадковими. Гарантією від цього є інституалізація, набуттями явищами інституалізованого характеру який дозволяє налагодити та регламентувати їх, зробити явища контрольованими і стійкими.

Інституціональні форми – соціальні утворення які забезпечують в суспільстві розвиток та переміщення соціальних спільностей, соціальних груп, надають стійкість і певність соціальним зв'язкам. [1, с. 3].

Чим більше в суспільстві таких інституціональних форм, тим більш зрілим є суспільство, оскільки багатоманітність таких форм, їх розвиненість, здатність відкликатись на потреби суспільства та професіонально задовольняти такі потреби свідчать про значні та різнопланові можливості суспільства.

Одним з таких сформованих соціальних утворень є – соціальний інститут. Соціалний інститут (від лат. *Institutum* – фундація, устрій, установлення, з лат. *Instituere* – встановити, заснувати) – історично сформована, стійка форма організації та регулювання спільної діяльності людей, що закріплена комплексом правил, норм, цінностей, культурних взірців і спрямована на задоволення фундаментальних суспільних потреб [2].

Інститут як спосіб уніфікації, кодифікації суспільних відносин (власність, шлюб, спадкування) виник в Стародавньому Римі і ввійшов як невід’ємна частина до романо-германської системи права. Соціологія запозичила цей термін з метою тлумачення форм соціальної поведінки людей і діяльності їх в колективі і першим поняття інституту, як певного організаційного способу життя та взаємодії спільнот ввів Г. Спенсер. Серед інших соціологів які мали відношення до впровадження та розвитку соціальних інститутів слід відмітити Е. Дюркгейма, М. Вебера, Т. Веблена, Т. Парсонса та інших.

Соціальні інститути відрізняються специфікою, яка полягає в тому, що вони є: стійкими (виникають і існують впродовж значного проміжку часу передаючись від покоління до покоління); складно організованими (утворюються за певними правилами, мають всередині механізми самоорганізації, складну побудову, мають формальне відображення); є поєднанням формально-неформальних норм; мають на меті задоволення, виконання базових потреб суспільства.

Одним з таких інститутів які виникли в нашому соціумі можна вважати інститут медіації.

Медіація один з альтернативних способів вирішення спорів (прямий переклад з англійської мови – «Alternative Dispute Resolution» – «альтернативне вирішення спору», скорочено ADR). Альтернативні способи вирішення спорів передбачають використання таких методів розв’язання спорів, які найбільше підходять у тій чи іншій ситуації, враховують інтереси та вимоги сторін, допомагають по долати конфлікт, зберегти можливість подальшого спілкування та співпраці. Спори, що розв’язуються мирними шляхами, не лише не приносять шкоди суспільним відносинам, а навпаки, сприяють прогресу і мають позитивне значення для функціонування суспільства.

Прийняття в 2021 році Закону України «Про медіацію» можна вважати визнанням потреби суспільства вирішувати виниклі спори не виключно в судовому порядку, а з застосуванням медіаційної процедури. Прийнятий закон має унормувати, стандартизувати, формалізувати дії які будуть пов’язані із врегулюванням спору в досудовому порядку, або взагалі без участі установ, які відправляють судочинство.

Таким чином можна сказати, що медіація набуває рис соціального інституту виникнення якого продиктовано потребою в урегулюванні конфліктів, спорів між членами соціуму, збереженню комунікації між сторонами конфлікту, зменшення загального рівня негативу в суспільстві, розвантаження судової системи. Відповідний юридичний статус медіації в Україні має чітко визначений характер, носить узаконений характер. Ми констатуємо певний алгоритм утворення соціального інституту на прикладі медіації, де неформальний етап його існування поступово переходить в чітко оформлений та законодавчо закріплений.

Література:

1. Титаренко О. О. Соціологія : навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2020. 210 с.
2. Соціальний інститут. *Велика українська енциклопедія*. URL: https://vue.gov.ua/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82#.D0.A3.D0.BC.D0.BE.D0.B2.D0.B8_.D0.B2.D0.B8.D0.BD.D0.B8.D0.BA.D0.BD.D0.B5.D0.BD.D0.BD.D1.8F._.D0.9E.D0.B7.D0.BD.D0.B0.D0.BA.D0.B8. (дата звернення 22.04.2024)
3. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 №1875-IX. Дата оновлення: 16.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення 17.04.2024)
4. Кармаза О. О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 2. С. 24–28.

Денисенко М. В.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Удовіченко Г. М.,**

к.пед.н., доцент

АЛЮЗИВНІ ОЦІНОЧНІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ

Оказіоналізми (від лат. «occasionalis» – «випадковий») – це мовні одиниці (найчастіше слова), створені індивідуально під впливом конкретного стилістичного завдання або ситуації. Оказіоналізми або індивідуально-авторські неологізми створюються на основі непродуктивних словотворчих моделей, як зі звичайною номінативною метою, так і з метою художньої, заради виразності або мовної гри. Оказіоналізми зазвичай не стають фактами загальнонародної мови, а живуть лише в тому контексті, який їх породив.

Крім терміна «оказіоналізм» для позначення нових слів використовують також терміни «неологізм» і «потенційне слово». Для їх розмежування філологи наводять більш десятку критеріїв. Основними характерними ознаками оказіоналізму є:

- належність до фактів мовлення;
- походність;
- порушення словотворчих закономірностей;
- зафіксований факт утворення слова (на відміну від потенційних слів, які можуть бути неактуалізованими, тобто передбаченими словотвірними можливостями мови, але такими, що реально не з'явилися);

- повна залежність від контексту.

Дослідники, які займаються цим питанням, відзначають також як риси okazionalizmu цільову установку на створення нового слова, пов'язану з потребою індивідуума у словотворчості, та велике смислове й емоційне навантаження порівняно із загальноживаними словами.

Більшість алюзивних оціночних okazionalizmів утворені від власних імен відомих особистостей і за частковою віднесеністю являють собою прикметники. Наприклад:

The mall was thronged with hectic but mostly goodnatureed shoppers; the last frantic and sometimes ugly Christmas rush was better than two weeks off. The Yuletide spirit was new enough to be novel, and it was possible to look at the tinsel strung through the wide mall hallways without feeling sour and **Ebenezer Scrooge** [1].

Ебенезер Скрудж – персонаж повісті Чарльза Діккенса «Різдвяна пісня», старий похмурий скнара, що був затятим супротивником веселоців і свят, серед яких особливу відразу відчував до Різдва.

Okazionalizm "to feel Ebenezer Scrooge" означає "to feel gloomy, to feel a deep-rooted aversion to merrymaking"

Багато okazionalizmів алюзивних прикметників з негативною оціночною семантикою утворюється за допомогою суфікса -esque:

It didn't make much sense to me yet, either: it seemed overly dramatic at times and more than a little **Big Brother-esque**, but it was exciting [3].

Героїня розповідає родині про свою нову роботу в модному журналі. В усіх в офісі є електронні посвідчення особи, які дають змогу тримати під контролем усі дії співробітників, що викликає в героїні неприємне відчуття постійного стеження за собою. Звідси алюзія на знамените реаліті-шоу «Великий брат», суть якого полягала в поміщенні кількох людей у замкнутий простір, наштигований камерами, що ведуть цілодобове спостереження за кожним кроком учасників, позбавлених будь-яких контактів із зовнішнім світом. Негативний оцінний смисл подібних okazionalizmів може уточнюватися й посилюватися за допомогою загальноживаної лексики, особливо якщо денотат алюзії в okazionalizmі має радше позитивні асоціації:

The private clinic was in a building styled like the corporate headquarters for a prosperous chain of Mexican fast-food restaurants: a two-story hacienda with arched loggias on the first floor, covered balconies on the second, too precisely prettified with royal-purple bougainvillea, which had been meticulously handwoven around columns and across archways. Perfection had been sought so aggressively that the result was a **Disneyesque artificiality**, as if everything from the grass to the roof were stamped out of plastic [2].

Згадка світу Діснея викликає радше позитивні асоціації з дитинством, з чудесами, з казкою. Однак на перший план виносяться семи пихатості, зайвої барвистості та штучності, які привносяться загальним іменником *artificiality*.

Оказіоналізми, утворені за допомогою суфікса *-esque*, можуть мати й позитивну оціночну семантику:

There were bound to be long lists of irritating requests from irritating people, but nothing could take away my **Cinderella-esque** evening [3].

Героиня розповідає про прекрасну вечеринку, проведену нею на тижні моды в Парижі, де вона одягалась як справжня леді, в той час як в повсякденному житті віддавала перевагу спортивному стилю. Отже, алюзія на Золушку, якій випав шанс залишити рутинні домашні клопоти й потрапити на справжній бал.

Аллузивні окказіоналізми можуть зустрічатися й серед інших частин мови:

“I wish I knew how you managed to throw that boot through the skylight. It seems almost incredible. A touch of **the Houdini** about you, my friend” [3]... “Talk of Houdini,” said Bobby. “He must have **out-Houdini'd** Houdini. How the devil did he cut these cords?” [3]

Гаррі Гудіні – знаменитий американський ілюзіоніст, гіпнотизер, який прославився викриттям шарлатанів і складними трюками з втечами та звільненнями. У першому прикладі ми маємо справу з алюзивною антонимією, на що вказує вживання артикля: *the Houdini* стає еквівалентним загальним іменником *sleight of hand, magic, trickery*. Далі, перегукуючись із цією алюзією, окказіональне дієслово *out-Houdini* формує завершальну сходинку градації: здавалося б, ніхто не може перевершити спритності самого Гаррі Гудіні, але потім виявляється, що й Гудіні не межа витонченості. Сама морфологічна структура окказіоналізму *out-Houdini* привносить такі оцінні семанти, як "винахідливість", "перевага", "хитрість" за аналогією з дієсловами *outdo, outsmart, outwit*.

Для утворення алюзивних оціночних окказіоналізмів багатий матеріал дають власні імена. У більшості випадків основи власних імен, стаючи такими окказіоналізмами, утворюють прикметники або дієслова. Найчастішим суфіксом при утворенні прикметників є суфікс *-esque*. Значення окказіоналізму може підказуватися його морфологічною структурою, що привносить певні семанти за асоціацією з наявними загальними словами.

Література:

1. King, Stephen. Christine. A Signet Book, NY, 1983. 503 p.
2. Koontz, Dean. False Memory. Bantam Books, NY, 2000. 752 p.
3. Weisberger, Lauren. The Devil Wears Prada. Anchor Books, NY, 2006. 432 p.

Димовських О. В.,
здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Остапенко С. А.,**
к.пед.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КОМП'ЮТЕРНОГО СЛЕНГУ

Серед комп'ютерного сленгу можна виділити значну кількість підвидів, спираючись на всю різноманітність Інтернет-користувачів. Вони варіюються за віком, за соціальними групами та часто не мають нічого спільного. Дане дослідження присвячено таким підвидам комп'ютерного сленгу, як мова геймерів і сленг програмістів. Зазначені різновиди є одними з найскладніших для розуміння.

Існує два шляхи, за якими перекладач може виконати переклад одиниць комп'ютерного сленгу: прямий і непрямий. До першого типу – прямого – відносяться такі способи перекладу, як транскрипція, транслітерація і калькування. Використання цих прийомів стає можливим лише при певних умовах. Їх доречно використовувати лише в тих випадках, коли значення вихідного англійського слова зрозуміло з контексту, а переклад не порушить норм української мови [1, с. 177]. На підтвердження вищезазначеного положення наведемо приклад: Motherboard – материнська плата (також в українському сленгу використовуються слова такі слова як «мамка», «мати», «материнка»).

Другий спосіб (непрямий) включає в себе: конкретизацію; генералізацію; заміну наслідку причиною й навпаки; компенсацію; антонімічний переклад; описовий переклад; упуцнення; додавання та евфемістичний переклад. При коректному перекладі необхідним є дотримання стилістичних норм української мови для створення стилістичного аналогу оригінального слова [1, с. 178].

Для кращого розуміння видів лексичних трансформацій, звернемося до класифікації, запропонованої Є. Єнікєєвою [2, с. 54]:

Транслітерація і транскрипція при перекладі комп'ютерного сленгу рідко бувають у чистому вигляді, частіше використовується транскрипція із збереженням елементів транслітерації (напр., *hacker* (хакер), *interface* (інтерфейс)). Серед прикладів чистої транскрипції можна навести терміни *cache* (кеш), *slash* (слеш), *BASIC* (Бейсік). Приклади транслітерації більш чисельні: *port* (порт), *adapter* (адаптер), *assembler* (асемблер), *cursor* (курсор), *supervisor* (супервізор).

Якщо транслітерація/транскрипція використовується в основному при перекладі окремих слів-термінів, то переклад термінологічних словосполучень здійснюється більше засобами калькування та експлікації.

Калькування є також виправданим при перекладі термінологічних словосполучень, якщо складові елементи цих словосполучень вже посіли певне місце у термінологічній системі мови перекладу і є доступними для розуміння спеціалістів: *disk storage* (дисківа пам'ять); *current drive* (потічний дісковод); *image recognition* (розпізнання зображення).

У випадку, коли словосполучення складається з термінів, які ще не ввійшли у вживання в певній галузі науки чи техніки на мові перекладу і потребують свого тлумачення, використовується експлікація.

За допомогою **експлікації** перекладаються багатокімпонентні термінологічні словосполучення, як, наприклад: *native mode* – режим роботи у власній системі команд; *non-mouse program* – програма, яка не підтримує роботу з мишкою; *business application* – програма комерційних розрахунків.

Перевагою калькування перед експлікацією є те, що експлікація багатослівна, а у випадку калькування кожному елементу словосполучення на мові оригіналу відповідає один елемент словосполучення мовою перекладу, отже, реалізується принцип економії мовних засобів. Іноді експлікація діє сумісно з калькуванням, як, наприклад: *MS-DOS (MicroSoft Disk Operating System)* – діскова операційна система фірми Microsoft.

Також слід зазначити що в українській мові сленгізми можуть утворюватися незалежно від англійської мови, і при перекладі потрібно лише використовувати вже існуючий еквівалент: *TLTR* (Too Long To Read) – *забагато літер*.

Досить цікавим явищем в сучасній англійській мові є використання серед молоді сучасного Інтернет-сленгу не тільки в усній, а й у письмовій. Інтернет породив цікавий феномен – письмову розмовну мову. Прикладами є: *B4* – *Before* – *перед, до, раніше*; *AFAIK* – *As Far As I Know* – *настільки, настільки я знаю*; *AFAIK, it has nothing to do with Internet Explorer* – *настільки я знаю, це не має ніякого відношення до Internet Explorer*.

Абревіація є досить поширеним явищем в англійській мові особливо серед користувачів персональних комп'ютерів. При перекладі на українську мову аббревіатури можуть бути перекладені різними частинами мови або цілими словосполученнями, наприклад: *IS* – *I See* – *зрозуміло (іменник)*; *WBU* – *What about you* – *Ти як? (дієслово)*; *ASAP* – *As soon as possible* – *якомога швидше* – (словосполучення).

Отже, задача перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході процесу перекладу, щоб як найточніше передати значення будь-якого слова.

Література:

1. Драбов Н. Ю. До питання перекладу англійських неологізмів. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія Мовознавство. Літературознавство*. Дрогобич, 2015. С. 176–181

2. Єнікеева Є. М. Особливості перекладу англійських комп'ютерних термінів на українську мову. *Вісник Сумського держ. ун-ту. Сер. філол. наук.* 2001. № 5(26). С. 54–59

3. David C. *Language and the Internet*. Cambridge University Press, 2001. 272 р.

Дон А. А.,
здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Остапенко С. А.,**
к.пед.н., доцент

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЗМУ У ПЕРЕКЛАДІ

Відтворення психологізму у перекладі є однією з найскладніших завдань, з якими стикаються перекладачі. Це пов'язано з тим, що психологізм є складним і багатогранним явищем, яке може бути передано за допомогою різних мовних засобів.

Розглянемо деякі способи відтворення психологізму українською мовою у перекладах англійських творів:

- **Використання відповідних лексичних одиниць.** Для відтворення психологічних станів і переживань перекладачі можуть використовувати спеціальні лексичні одиниці, такі як: іменники: "радість" – "gladness", "сум" – "sorrow", "страх" – "fear", "гнів" – "anger", "любов" – "love", "ненависть" – "hate" тощо; прикметники: "радісний" – "glad", "сумний" – "sad", "страшний" – "scary", "сердитий" – "angry", "коханий" – "beloved", "ненависний" – "hateful" тощо; дієслова: "радіти" – "gladden", "сумувати" – "sadden", "боятися" – "be afraid", "сердитися" – "be angry", "кохати" – "love", "ненавидіти" – "hate" тощо [1].

- **Використання граматичних засобів.** Для відтворення психологізму перекладачі також можуть використовувати граматичні засоби, такі як: відтінки граматичних часів: наприклад, для передачі минулого досвіду перекладач може використовувати минулий час, а для передачі поточного стану – теперішній час; відтінки граматичних способів: наприклад, для передачі певного ступеня впевненості перекладач може використовувати наказовий спосіб, а для передачі певного ступеня сумніву – умовний спосіб; відтінки граматичних модальностей: наприклад, для передачі певного ступеня необхідності перекладач може використовувати модальний дієслово "має", а для передачі певного ступеня можливості – модальний дієслово "може" [3].

- **Використання стилістичних прийомів.** Для відтворення психологізму перекладачі також можуть використовувати стилістичні прийоми, такі як: метафори: для передачі певного психологічного стану перекладач може

використовувати метафору, наприклад, *"її серце розбилося"* – *"her heart broke"* для передачі почуття смутку; епітети: для посилення певного психологічного стану перекладач може використовувати епітет, наприклад, *"якесь щемливе почуття"* – *"some kind of stinging feeling"* для передачі почуття смутку; гіперболи: для посилення певного психологічного стану перекладач може використовувати гіперболу, наприклад, *"він був у такому шоку, що не міг нічого сказати"* – *"he can't to say anything because he was shocked"* для передачі почуття шоку.

- **Врахування культурних особливостей.** При перекладі англійських творів перекладачі також повинні враховувати культурні особливості, які можуть впливати на відтворення психологізму. Наприклад, в англійській мові існує певна різниця між словами *"happy"* і *"glad"*, які в українській мові часто перекладаються як *"щасливий"*. Слово *"happy"* зазвичай використовується для позначення короткочасного почуття щастя, а слово *"glad"* – для позначення більш тривалого почуття щастя.

Наприклад, ось як можна відтворити англійський текст *"I was so happy to see you"* українською мовою:

- Використання відповідних лексичних одиниць: *"Я був дуже радий тебе бачити"*.
- Використання граматичних засобів: *"Я так радий, що тебе побачив"*.
- Використання стилістичних прийомів: *"Я був у такому захваті, коли побачив тебе"* [1].

Розглянемо застосування зазначених прийомів відтворення психологізму, використаних О. Любарською при перекладі твору «Під скляним ковпаком»:

- Використання відповідних лексичних одиниць: наприклад, для передачі почуття тривоги перекладачка використала слово *"несвідоме"*, а для передачі почуття пригніченості – слово *"душливість"*

Він нервував через події в країні, неначе неспівоме дитя якого покинули батьки. Через те, що він не міг нічого зробити, він вічув душливість, що немов змія обгортала його [4].

- Використання граматичних засобів: наприклад, для передачі іронії перекладачка використала умовний спосіб дієслова.

Якби вона змогла розповісти про красу країни, то вона краще заспівала б [4].

- Використання стилістичних прийомів: наприклад, для посилення негативного ставлення персонажа до оточуючих перекладачка використала гіперболу. В результаті такого підходу перекладачці вдалося максимально точно передати психологічний стан і переживання героїв роману.

Після подій у Бучі він почав ненавидіти русню, як тварина над якою знущалися люди [4].

При перекладі психологізму лінгвісти часто застосовують наступні прийоми відтворення психологічного стану персонажа: використання внутрішнього монологу; використання діалогу; використання опису зовнішності, описів навколишнього середовища; використання стилістичних прийомів: метафор, епітетів, гіпербол та порівнянь, можуть бути використані для посилення психологічного ефекту; врахування культурних особливостей: наприклад, в деяких культурах певні емоції або поведінка можуть сприйматися по-різному. Перекладач повинен бути в курсі цих культурних особливостей, щоб правильно передати психологічний стан персонажа.

Використання того чи іншого способу відтворення психологізму залежить від конкретного твору та контексту, в якому він використовується. Перекладач повинен використовувати всі доступні йому засоби, щоб максимально точно передати психологічний стан і переживання героїв.

Література:

1. Карбашевська О., Лабінська М. Відтворення психологічних портретів персонажів роману Сильвії Плат “The Bell Jar” в українському художньому перекладі Ольги Любарської. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/9449/1/%d0%a1%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f %d0%9f%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%87%d0%bd%d1%96%20%d0%bf%d0%be%d1%80%d1%82%d1%80%d0%b5%d1%82%d0%b8_2020.pdf
2. Козубенко Л. М. Концепція психологізму у художньому творі як літературознавча проблема. URL: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/part_2/29.pdf
3. Пермінова А. Відтворення англійської сенсорної лексики в українських віршових перекладах. Київ, 2003. 20 с.
4. Плат С. Під скляним ковпаком / Перекл. з англ. Ольги Любарської. Львів : 2018. 360 с.

Іващук Д. О.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»

Донецький національний університет

економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Науковий керівник: **Остапенко С. А.,**

к.пед.н., доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Переклад художнього тексту постає одним з найскладніших. Адже перед перекладачем виникає завдання знайти баланс і відтворити текст дотримуючись

єдності змісту та форми без втрати національно-культурної складової оригінального твору. З цієї причини художній переклад, що є спільним продуктом принаймні двох авторів, вимагає дотримання мовної компетентності, професіоналізму, лінгвокультурної обізнаності, креативності та винахідливості.

Головною метою перекладача є адаптування тексту до кола читачів, які мають приблизно однакове світосприйняття та культурну і національну приналежність. Фахівцю необхідно визначити, яким чином і де саме під час процесу перекладу можна замінити, додати, трансформувати або повністю прибрати певне слово. У разі неможливості використання лексичних еквівалентів мовних одиниць оригіналу під час процесу перекладу застосовують лексико-семантичні та стилістичні трансформації.

Перекладацька трансформація за О. Селівановою – «це перетворення, модифікація форми, або змісту і форми зокрема, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту» [4].

У процесі роботи над перекладом роману «Гаррі Поттер та філософський камінь» [5], виконаним В. Морозовим [3] українською мовою, нами було вилучено й опрацьовано застосування різноманітних лексико-стилістичних трансформацій.

Говорячи про стилістичні трансформації слід зазначити, що їх складу входять експресивація, логізація, архаїзація та модернізація [2]. У перекладі роману «Гаррі Поттер та філософський камінь» В. Морозов приділяє більшу увагу саме першим двом видам. У творі можна зустріти велику кількість прикладів їх застосування. Прийоми модернізації та архаїзації використовуються фахівцем досить рідко.

Застосування **логізації** (logization) під час перекладу передбачає знаходження для емоційно-експресивного слова більш нейтрального відповідника. Таким чином естетична функція є дещо послабленою [2, с. 32]. Яскравим зразком може виступати слово *chuckled*, що має значне стилістичне забарвлення в англійській мові, але використавши прийом логізації перекладач дібрав український відповідник *посміявся*. Також аналогічними прикладами постають такі лексичні одиниці як *staring* – *дивилася*, *buzzing* – *не йшли*, *capture* – *піймати*, *pushed* – *дала*, *urged* – *порадила*, *caught sight* – *помітила*, *muddy* – *брудні*, *skimming* – *переглядали*, *trunk* – *валіза* [5; 3].

Використання перекладачем **експресивації** (expressivation) навпаки надає твору чітко вираженого емоційного забарвлення. За допомогою цього способу нейтральна мовна одиниця замінюється на стилістично-марковану у мові перекладу [2, с. 33]. Це можна простежити під час аналізу слова *thinks*, яке перекладено у тексті як *ввижається*. Український відповідник безперечно має більш виражене емоційне навантаження. Подібними є наступні приклади: *knock* – *грюкає*, *drinking* – *цмулячи*, *met* – *здебався*, *harder* – *завзятіше*, *fault* – *зробити*,

talk – потеревенити, *performed* – наслала, *walking* – монтатися, *felt* – понишпорив, *jumped* – зірвалася, *book* – фоліант, *said* – фиркнув [5; 3].

Задля досягнення такої необхідної для художнього твору різноманітності перекладач використав лексико-семантичні трансформації. Однією з найбільш вживаних у романі виступає **синонімічна заміна** (synonymous substitution). Її роль полягає в тому, щоб обрати найбільш вдале значення того чи іншого слова. Адже головною ознакою експресивної лексики виступає полісемічність і перекладачу необхідно відшукати найбільш стилістично вдалий відповідник, який доповнює загальний контекст. Під час процесу аналізу роману нам вдалося відшукати безліч прикладів використання синонімічної заміни при перекладі епітетів. Вони відіграють велику роль у створенні загальної атмосфери твору, адже описують як більшість предметів, так і характер персонажів. Яскравими прикладами постають такі слова: *nasty* – наскудне, *shaggy* – кошлата, *tangled* – розпатлана, *fierce* – страшне, *funny* – кумедний, *rasping* – скреготливий, *shrivelled* – зіжмакані, *chipped* – щербатих, *yellowish* – жовтуватий, *blinding* – сліпучий, *bustling* – галасливу, *grubby-looking* – задрипаний, *neat* – класний [5; 3]. В. Морозов застосував дану трансформацію перекладаючи і інші слова, які мають емоційне забарвлення: *oddly* – незвично, *sharply* – гостро, *casually* – недбало, *wild* – несамовито, *yelling* – волав [5; 3].

Перекладач також застосував прийом **компенсації** (compression), сенс якого полягає у зменшенні кількості мовних знаків у тексті перекладу або вилученні зайвої експліцитної інформації [2, с. 16]. Ця трансформація є доцільною при перекладі експресивної лексики у разі наявності, на думку фахівця, надмірного стилістичного навантаження. У романі можна виокремити наступні приклади її застосування: *sat frozen* – заляк, *little man* – чоловічок, *were wide* – витріщила, *did a somersault* – тьохнуло, *on all fours* – навкарачки, *get away* – спекався [5; 3].

Для того, щоб максимально наблизити текст перекладу до україномовного читача перекладач вдався до відтворення деяких мовних одиниць за допомогою **транспозиції** (transposition). Дана трансформація передбачає заміну однієї частини мови на іншу та здатна сприяти розширенню виражальних можливостей художнього твору. В. Морозов переклав таким чином наступні слова: *horror* – нажахано, *in shock* – вражено (адвербіалізація); *nasty* – наскуда, *calling* – переклик, *fast* – скоромовкою, *unluckily* – біду (номіналізація); *hurts* – болючий (ад'єктивізація); *jolt* – підстрибнуло, *queasy* – нудить, *the click* – клацнуло, *capture* – піймати, *difficult* – помучитись, *with cry* – зойкнувши (вербалізація) [1].

Більш того можна також виокремити приклади, коли при перекладі певної мовної одиниці було застосовано одразу декілька трансформацій. Таким зразком виступає словосполучення *showers of owls*, що було відтворено українською мовою як *совині зливи*. По-перше, для вдалого перекладу фахівець використав **пермутацію** (permutation). Тобто змінив оригінальний порядок слів. По-друге,

для слова *owls* було дібрано відповідник *совині*. Це вказує на застосування **транспозиції** (ад'ективації). Подібним прикладом може слугувати вираз *harry-hunting*. В. Морозов переклав його як *полювання на Гаррі*. Проаналізувавши дану лексичну одиницю, можна виокремити застосування **пермутації**, **декомпресії** та **адаптивного транскодування** (при відтворенні власної назви Гаррі).

Під час перекладу роману були використані й інші види лексичних трансформацій, але вище подані ті, що застосовувалися найчастіше, а також мали суттєвий вплив на емоційне забарвлення тексту. Усі ці трансформації є досить важливими при перекладі художнього твору. Їх використання здатне зберегти стилістичний баланс поданого автором оригінального тексту.

Література:

1. Лисогор М. Ю. Використання трансформації транспозиції в процесі перекладу роману «Гаррі Поттер і філософський камінь» українською мовою. *Нові тенденції у перекладознавстві, філології та лінгводидактиці у контексті глобалізаційних процесів*: Матеріали всеукр. наук.-прак. конференції. Тернопіль, 2023. С. 82–84.
2. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. *Practical Course of Translation from English into Ukrainian* : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с.
3. Роулінг Дж. К. *Гаррі Поттер і філософський камінь* / пер. з англ. В. Морозов. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МАГА, 2002. 320 с.
4. Ostapenko, S. A. & Kuts, M. O. Lexico-semantic transformations in the Ukrainian translation of “Matilda” by Roald Dahl. *Актуальні питання іноземної філології*. № 16. 2022. С. 172–1784.
5. Rowling J. K. *Harry Potter and the Philosopher`s Stone*. Bloomsbury. 2014. 332 p.

Кобзарь С. С,
здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
Ревуцька С. К.,
к.ф.н., старший
викладач кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових дисциплін
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ТЕМАТИКИ ВІДЧУЖЕННЯ У ТВОРЧОСТІ Ф. КАФКИ (до постановки питання)

Тема відчуження займає одне з центральних місць у літературі ХХ століття, пропонуючи розглядати явища соціальної ізоляції, психологічної ідентифікації та кризи особистості. Франц Кафка, чеський письменник

німецькою мовою, є одним з майстрів відображення відчуження в модерністській літературі. Його романи «Перевтілення» (1915) та «Процес» (опублікований посмертно у 1925 році) ілюструють глибокі і складні аспекти відчуження через метафоричне та буквальне втілення втрати ідентичності та конфлікту з суспільними структурами.

Вивчення теми відчуження наразі застосовується до різних сфер соціального життя та політики, особливо в контексті швидких соціальних змін, що характерні для України, відповідно дослідження кафкіанського відчуження, його погляду на цю проблему, є важливим у плані збагачення теоретичних підходів у гуманітарних науках, а також сприятиме подальшому розвитку українського літературознавства.

Таке дослідження не просто відновлює інтерес до класичної літератури, а й вносить важливий вклад у формування нових наукових напрямків і методологій у галузі гуманітарних наук, підкреслюючи роль літератури як засобу дослідження і розуміння сучасних соціальних і культурних викликів. Це також сприяє якісним змінам у наукових дослідженнях та виробництві знань.

До цієї теми неодноразово зверталися критики і дослідники творчого спадку Ф. Кафки, однак вони потребують переосмислення. Ці праці уможливають створення не лише об'єктивного і всебічного огляду літературної критики на тему відчуження у творах Франца Кафки, а й виявлять прогалини, які потребують додаткового вивчення.

Вальтер Сокель відомий своїми дослідженнями модернізму і Кафки, особливо його книга «Tragic Vision in Kafka's Novels» (Трагічний погляд у романах Кафки) аналізує тему відчуження через призму трагедії особистості. – Макс Брод, що є близьким другом Кафки і його біограф. Його книга «Franz Kafka: A Biography» (Франц Кафка: Біографія) дає важливий внесок у розуміння особистого життя Кафки та його творчого процесу, що впливає на тему відчуження.

Стенлі Корнголд і його роботи, такі як «The Suffering of the Modern World: The Case of Kafka» (Страждання сучасного світу: Випадок Кафки), розглядають відчуження у контексті ширших соціальних змін.

Рональд Грей, що є автором книги «Kafka: A Literary Interpretation» (Кафка: Літературна інтерпретація), де аналізується, як літературні методи Кафки сприяють вираженню теми відчуження.

У їхніх роботах простежуються різноманітні перспективи щодо вивчення відчуження в контексті творчого світу Кафки, допомагаючи розкрити як тематичні, так і стилістичні аспекти його творів.

Кожен із цих авторів і напрямів дослідження відкриває нові можливості для глибокого розуміння теми відчуження у творах Кафки та її релевантності в сучасному світі. Вони також забезпечують підґрунтя для критичного аналізу та

творчого застосування літературної теорії для розкриття ширших соціальних і культурних питань.

Кафка народився у 1883 році у Празі в родині середнього класу, і його життєвий та творчий шлях відзначений пошуком самоідентифікації та зіткненням з бюрократичними аспектами суспільства. Відчуття відчуження у його творах часто є відображенням особистих переживань письменника, який почувався чужим у власній сім'ї та суспільстві.

«Перевтілення» розповідає про Грегора Замзу, який одного ранку прокинувся, перетворившись на величезного жука. Ця метафора радикального фізичного та ідентичного перевтілення відкриває дискусію про відчуження від самого себе та відчуження від родини, яка поступово відвертається від нього через його новий фізичний вигляд та стан. Відчуження Грегора відображає втрату людськості та ізоляцію, яка стає невидимою та неприйнятною для оточення.

У «Процесі», Йозеф К., банківський службовець, раптово арештований без зазначення причини, виявляється зануреним у лабіринт незрозумілої судової системи. Цей роман досліджує бюрократичне відчуження та абсурдність юридичних процесів, що підсилює тему індивідуальної боротьби з неособистими інституціями, які керують долею людини.

Обидва твори демонструють способи, за допомогою яких Кафка використовує літературні засоби для розповідання важливих тем і допомагає читачам зануритися у складні відчуття своїх героїв. Відчуження у його романах не просто психологічний стан, а глибокий соціальний коментар, що висвітлює конфлікти індивіда з навколишнім світом, який відчувається ворожим та незрозумілим.

Вивчення цих романів дозволяє глибше зрозуміти, як література може використовуватися для дослідження універсальних людських тем і емоцій. Кафка не просто розповідає про життя своїх героїв; він ставить питання про природу справедливості, людяності, і самотності в модерному світі. Таким чином, його романи є не тільки виразом особистого досвіду і спостережень, але й важливими джерелами для аналізу більш широких соціальних і культурних динамік.

Література:

1. Миколайчук Н. «Перевтілення» Ф. Кафки в проекції психоаналізу. *Studia Methodologica* : [науковий збірник]. Тернопіль : ТНПУ, 2011. Вип. 31. С. 110–115. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/2630>

2. Миколайчук, Н. Теорія можливих світів у художньому просторі новели Ф. Кафки «Перевтілення». *Studia Methodologica*. Ternopil : TNPU, 2014. Issue 37 : Narrative pragmatics. С. 145–151. URL: <http://>

<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/6259>
<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/6259>

3. Романцова Б. М. До питання рецепції оповідання «Перевтілення» Франца Кафки/ *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки*. 2015. Т. 176. С. 79–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfn_2015_176_15.

Коздоба К. І.,

здобувач ВО спеціальності 073 «Менеджмент»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Герасименко О. Ю.,** к.п.н.

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В Україні рівень безробіття визначають за методологією міжнародної організації праці та на основі даних про безробіття серед працездатного населення. Однак ці показники відображають лише офіційну статистику, а реальний стан значно відрізняється від офіційного. Це зумовлено, по-перше, розповсюдженням неповної зайнятості; по-друге, наявністю осіб, які втратили надію знайти роботу; по-третє, неповною інформацією. Для всебічного аналізу стану та динаміки рівня безробіття необхідно здійснювати комплексний аналіз з визначенням причин та факторів, що формують рівень безробіття серед окремих категорій населення [1].

Безробіття є макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники: 1) структурні зрушення в економіці, що призводять до масштабних змін у структурі й кількості попиту на робочу силу, мають особливо тяжкі наслідки в періоди стагнації або зниження ділової активності; 2) зниження темпів економічного розвитку спричиняє зменшення кількості робочих місць, порушення збалансованості кількості працівників і кількості робочих місць; 3) недостатній сукупний попит; 4) інфляція викликає скорочення капітальних вкладень, зниження реальних доходів населення, що викликає збільшення пропозиції зі зменшенням попиту на робочу силу; 5) співвідношення цін на фактори виробництва, яке веде до переважання працеощадних технологій; 6) сезонні коливання виробництва, що викликають зміни у попиті на робочу силу; 7) науково-технічний прогрес, що збільшує диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили [2].

Основні шляхи вирішення проблем безробіття мають включати цілу низку заходів, зокрема: – приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів; – запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці; – реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості; – сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств; – зниження податків для підприємств за умови збереження робочих місць (для

компенсування витрат на прийом нових працівників); – забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових; – створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних; – надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті; – легалізацію тіньової зайнятості [2].

Дослідимо зайнятість всього населення за віком 15 років і старше у 2021 році. Побачивши гістограму можемо сказати, що у періоді січня-березня найбільш зайнятою віковою групою є 25-29 років, а найменш – 71 рік і старше. Далі йде показник січень-червень, спостерігаємо домінуючу зайняту вікову групу – 25-29 років, а слабкішою групою є 71 рік і старше. У періоді січня-вересня бачимо, що відірвалась вперед вікова група 25-29 років, а підкоряється – 71 рік і старше. Останній показник січень-грудень має найвищу зайняту групу 25-29 років, а найнижчу – 71 рік і старше.

Отже, проаналізувавши гістограму можемо зробити висновок, що найбільш зайнятою віковою групою були особи 25-29 років, що може бути пов'язане з активністю цієї категорії на ринку праці, водночас найнижча зайнятість була серед осіб 71 рік і старше, що, ймовірно, пов'язано з пенсійним віком і виходом на пенсію значної частини цієї групи.

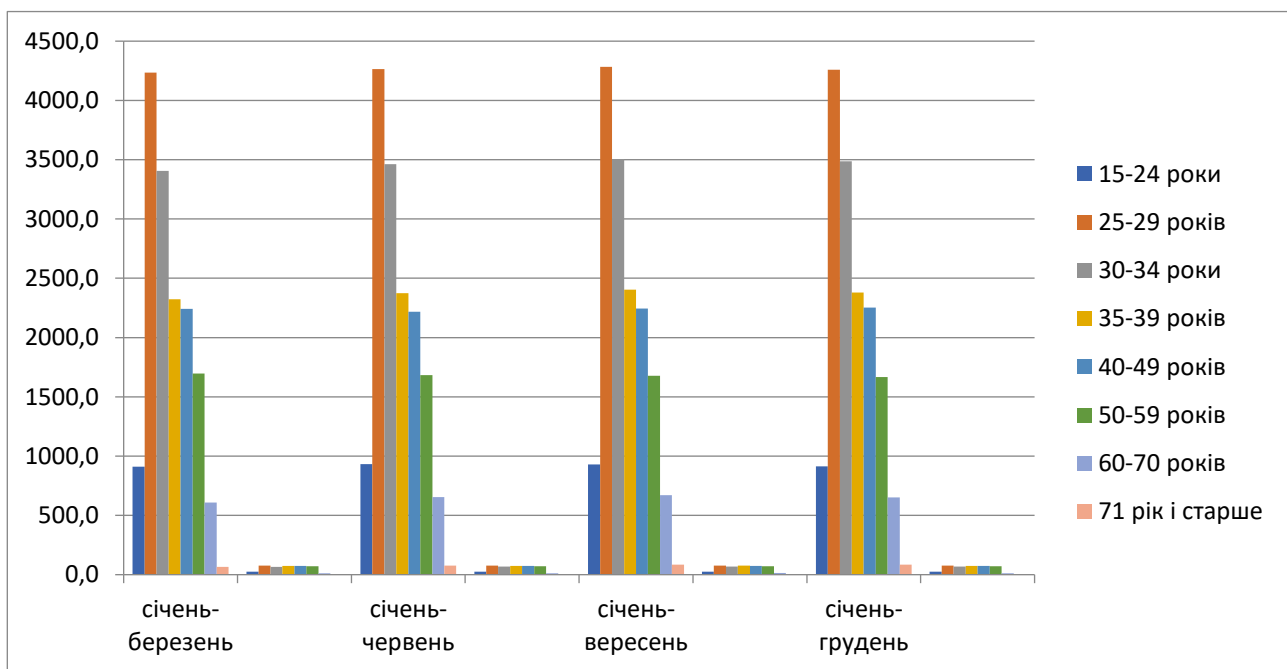

Рис. 1. Зайнятість населення за віковими групами у 2021 році (за даними Держкомстату) [3].

Ми дійшли до загального висновку, що проблема безробіття в Україні залишається актуальною та складною для вирішення. Для ефективного вирішення проблеми безробіття необхідно впроваджувати комплексний пакет

заходів, який включає законодавчі і економічні ініціативи. Серед них – приведення законодавства відповідно до міжнародних стандартів, захист внутрішнього ринку праці, реалізація програм зайнятості, сприяння розвитку малого бізнесу та підприємництва, а також легалізація тіньової зайнятості. Тільки шляхом комплексного підходу та спільних зусиль державних органів, бізнесу та громадськості можна досягти значного зниження рівня безробіття та створити стабільні умови для розвитку економіки та соціального зростання українського суспільства.

Література:

1. Семенова К. Д. Аналіз впливу економічної кризи на рівень безробіття в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 1(44). С. 106–111.
2. Мельничук Л. С. Основні проблеми зайнятості населення України. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія» Серія: Економіка*. 2012. Т. 189, № 177. С. 105–108.
3. Державна служба статистики. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 10.04.2024).

Коломоєць А. О.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Рибалка Н. В.**

ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІСЕНЬ

Вивчення німецької мови є захоплюючим процесом і нагадує знайомство з новим світом слів, культури та граматики. У своєму бажанні вивчати нову мову, багато людей відчувають велику мотивацію знайти цікаві та ефективні способи навчання. І одним з таких способів є вивчення німецької мови за допомогою пісень.

Пісні мають великий потенціал у навчальному процесі, оскільки вони поєднують у собі музику, тексти і мову. Вони можуть бути захоплюючим інструментом для вивчення мови, що допомагає у покращенні вимови, запам'ятовуванні нових слів і вивченні граматичних правил [1].

На сьогоднішній день багато вчених використовують пісні для вивчення іноземних мов. Ось декілька відомих зарубіжних вчених, які вивчали іноземну мову за допомогою пісень:

– Томас Вілкінсон – вчений з Великобританії, який досліджував вплив музики і пісень на процес вивчення іноземних мов. Він висловив думку, що

співання пісень допомагає запам'ятовувати нові слова та покращує знання граматики.

– Марк Девіс – англійський вчений, який займається дослідженнями в галузі музикотерапії. Він вважає, що використання пісень в процесі вивчення мови сприяє емоційному зануренню і полегшує запам'ятовування нового матеріалу.

– Емілія Сабечко – польська науковиця, яка досліджує вплив музики на когнітивні процеси. Вона проводила експерименти з використанням пісень у навчанні іноземних мов та дійшла висновку, що пісенне вивчення іноземної мови сприяє кращому запам'ятовуванню слів та удосконаленню вимови.

Давайте ознайомимося з перевагами вивчення німецької мови, використовуючи пісні:

- **Запам'ятовування слів і фраз.** Пісні традиційно складаються з повторюваних фраз та слів, які допомагають легше запам'ятовувати мовні конструкції. Під час неоднократного спільного співу, навіть не звертаєш увагу, як легко та швидко засвоюється нова лексика.

- **Вивчення акценту та вимови.** Прослуховування та спів пісень покращують вимову та вчать правильному акценту. Так, наприклад, вивчаючи пісню «*Du Hast*» гурту *Rammstein*, можна вивчити тверду вимову звука «R» та інші особливості німецької фонетики. Також можна слухати пісні відомого німецького виконавця *Herbert Grönemeyer*, який відомий своєю чіткою та виразною вимовою.

- **Контекст і емоції.** Пісні передають не лише слова, але й емоції та контекст. Ви можете краще зрозуміти вживання певних слів і фраз, якщо вони вплетені в історію або почуття, що виражаються в пісні.

Наприклад: Пісня «*Über den Wolken*» гурту *Reinhard Mey* розповідає про те, як музика та природа впливають на німецьке сприйняття життя, і відкриває культурні аспекти музики та природи Німеччини.

- **Розвиток слухового розуміння.** Під час слухання пісні тренується слухове розуміння. Це корисно для спілкування в реальних ситуаціях, коли ви розмовляєте з носіями мови.

Наприклад: Спроба розібрати слова в пісні «*Ein Kompliment*» гурту *Sportfreunde Stiller* допоможе покращити ваше слухове розуміння та розвиває навички розрізнення фрази у мовленні.

- **Вивчення культури.** Пісні не лише навчають мови, але і розкривають культурні аспекти німецькомовних країн. Вони можуть розповісти про історію, традиції та спосіб життя німців.

Наприклад: Пісня «*Marmor, Stein und Eisen bricht*», може розкрити нам бажання зберегти стабільність у відносинах, що може бути частиною аспекту німецької культури.

• **Мотивація та розвага.** Вивчення німецької мови через пісні може бути веселою і захоплюючою діяльністю, що підіймає мотивацію. Під час такого навчання ви отримуєте задоволення від співу та одночасно відбувається вивчення нових аспектів культури.

• **Варіативність.** Різні музичні жанри пропонують різні мовні вирази та стилі. Ви також можете вибрати пісні, які відповідають вашим музичним смакам, що робить процес вивчення більш особливим [2].

Щоб розпочати вивчення німецької мови за допомогою пісень, можна слідувати наступним крокам:

1. **Обирайте пісні з текстами.** Почніть з вибору пісні, текст якої доступний для вас. Найкраще, якщо тексти пісень супроводжуються перекладом на вашу рідну мову або англійську. Це допоможе вам краще зрозуміти зміст пісні.

2. **Розбирайте тексти слово за словом.** Використовуйте словник, щоб зрозуміти значення незрозумілих слів та фраз.

3. **Співайте разом з виконавцем.** Після того, як ви зрозуміли текст пісні, спробуйте співати разом з виконавцем. Важливо спробувати відтворити правильну вимову та ритміку, як вона виконується у пісні.

4. **Розбирайте граматику та мовні структури,** які вжиті у пісні. Згодом ви навчитесь правильним мовним конструкціям і зрозумієте, як вони вживаються.

5. **Поповнюйте свій плей-лист.** Розширюйте свій репертуар пісень і вивчайте пісні різних жанрів. Різні пісні можуть надати вам можливість ознайомитися із зовнішніми стилістичними аспектами мови.

6. **Практикуйте.** Використовуйте нові вирази і слова, які вивчили з пісень, у повсякденному спілкуванні. Це міцно закріпить ваші знання.

7. **Працюйте в команді.** Запропонуйте знайомим, друзям або однокурсникам співати та перекладати разом з вами текст пісні. Це може бути веселою та корисною груповою діяльністю.

8. **Використовуйте онлайн-ресурси та додатки,** які допомагають вивчати іноземну мову. Вони можуть надавати переклади та вимову тексту пісні, а також вправи на відпрацювання засвоєння словосполучень та фраз.

9. **Не забувайте про веселощі.** Головне – насолоджуйтесь процесом вивчення мови через музику. Вибирайте пісні, які вас цікавлять і які вам подобаються та насолоджуйтесь музичним навчанням [3].

Рівень складності текстів може варіюватися і ви можете обирати пісні, які мають ваш рівень вивчення мови. Ось кілька популярних німецьких пісень, які можна використовувати для вивчення німецької мови:

- *Die Fantastischen Vier* – «MfG»: ця пісня містить багато абrevіатур та англійських слів, які можуть бути корисними для тих, хто хоче розібратися в сучасному німецькому мовленні;

- *Herbert Grönemeyer* – «Mensch»: дана пісня має глибокий текст та вільний темп, що робить її хорошим варіантом для розуміння тексту та вимови;

- *Xavier Naidoo* – «Sie sieht mich nicht»: вивчення тексту даної музичної композиції може допомогти вам у поповненні словникового запасу;

- *Helene Fischer* – «Atemlos durch die Nacht»: ця популярна пісня має жваву мелодію і простий текст, що робить її доступною для вивчення;

- *Andrea Berg* – «Du hast mich tausendmal belogen»: якщо ви цікавитесь баладами, ця пісня може бути хорошим вибором для вивчення мови та розвитку словарного запасу.

- Інші музичні композиції: *Cro* – «Einmal um die Welt», *Max Giesinger* – «80 Millionen», *Unheilig* – «Geboren um zu leben», *Luciletric* – «Mädchen», *Clueso* – «Ich liebe dich» та інші [4,5].

Вивчення іноземної мови за допомогою пісні може бути цікавим та ефективним методом, але воно також може призвести і до деяких складнощів:

- **Вимова та акцент**: пісні часто мають специфічну вимову та акцент, які можуть відрізнятися від норми. Це може призвести до неправильного навчання вимови.

- **Швидкість**: тексти пісень традиційно співаються досить швидко, що може бути важким для новачків у вивченні мови.

- **Лексика та граматики**: пісні можуть містити неформальну лексику та граматичні конструкції, якими не завжди користуються у повсякденному спілкуванні.

- **Розуміння контексту**: слова в пісні можуть бути загадковими або витягнутими з контексту, що робить їх розуміння більш вимогливим.

- **Неоднорідність стилів**: різні пісні можуть представляти різні стилі мови, що робить навчання системи мови більш складним.

Підсумовуючи все вище сказане, можна дійти висновку, що вивчення німецької мови за допомогою пісень – це захоплюючий та корисний метод, який може зробити навчання цікавішим і більш ефективним. Дана стаття розкриває нам складнощі та кроки вивчення німецької мови за допомогою пісень, а також дає можливість відзначити безліч переваг цього підходу, від покращення засвоєння лексики та граматики до поглиблення розуміння культурних аспектів німецькомовних країн.

Але важливо пам'ятати, що вивчення мови – це постійний процес, і використання музики є лише одним із інструментів, які можна використовувати на шляху до оволодіння німецькою мовою.

Література:

1. Капітан Т. А. Роль пісні в процесі навчання англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 172. 2018. С. 236–239. URL: <https://cusu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/172/53.pdf>
2. Навчання аудіюванню на матеріалі пісень та аудіотекстів в англійській мові. 2016. URL: http://kulchinki.blogspot.com/p/blog-page_19.html
3. Попик Х. 10 deutsche Lieder, або вчимо німецьку з піснями. URL: <http://blog.school.karpaty.info/2016/06/16/10-deutsche-lieder-abo-vchymo-nimetsku-z-pisnyamy/>
4. Benny Lewis. 12 German songs to help you learn German faster. URL: <https://www.fluentin3months.com/german-songs/>
5. Lorena Macedo. The 6 best songs to learn German (for all levels). URL: <https://lingopie.com/blog/the-6-best-songs-to-learn-german-for-all-levels/>

Yevhenii Kucher

Student

Faculty of Information Technologies

Kryvyi Rih National University

Scientific Supervisor: **Lolita Vorobiova**, PhD

THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON SELF-DEVELOPMENT AND PROFESSIONAL SKILLS

In recent years, there has been made a huge step by information and communications technologies (ICT), enabling people of all ages the opportunity to improve their skills without leaving home. Information technologies take various forms. The Internet is one of the components of infrastructure for ICT. It covers almost every sphere of human activity that makes it irreplaceable in self-development for those who want to know more.

The ability to use the Internet is one of the most important skills today that must be taught at school for its benefit in self-development. Self-development is an indicator of self-reliance and a clear mind, so for this reason, material for self-study is given by teachers at schools, and following the same policy, professors give laboratory work with individual variants at universities.

Information technologies have already shown their importance during the global pandemic of COVID-19. This pandemic had a significant impact on the study and teaching process globally, when there was a need to study and do all the homework while staying at home without the mentors taking part.

Nowadays, majority of teachers and professors motivate learners to feel more inclined, to discover, to study independently and distill the curriculum. The use of computer technology helps to avoid the mundane in the process of education, as it is always creative for both the teacher and the students [**Ошибка! Источник ссылки**

не найден.]. Nowadays, mentors have to bring new methods of presenting information to study processes [0]. A database of recommended sites and courses has been created. It is obvious that a browser can provide much more information in comparison with textbooks. When a necessity to find critical information occurs, preference is given to searching for information on the Internet.

By studying independently, it is possible to not only find useful information quickly, but also see additional information that contributes to expanded thinking and the ability to think in different directions. And the availability of artificial intelligence for different types of work can help to solve an issue much faster than looking for an answer on the Internet. New online opportunities to earn money became possible as well.

Moreover, it could be considered a reward for the long-term discipline of acquiring knowledge on one's own initiative, which is the most effective motivation and induces interest not only among teenagers but also among children of school age.

Every individual must realize the importance of self-learning in a fast-moving world because the labor market accepts only qualified workers who have used information technology as part of their agenda, resulting in an awareness of their field on an order of levels higher than that of their colleagues.

According to the impact of information technology on professional skills, it should be noted that professionals need to train their minds and gain knowledge, and because of that, the Internet can meet the needs of qualified workers. Professional skills, in turn, are the skills and knowledge that are necessary for work, which are most often acquired in college or university.

Critical thinking is one of the professional skills which is recommended to be acquired as early as possible. There are a lot of applications, advice for practicing the exact skill, the web-sites offering a lot of methods of training, and how to employ simple strategies to enhance skills and apply them in various situations to advantage. Informational resources allow learners to analyze all the information by themselves, which grants effective learning time [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

With the appearance of the Internet, employers can publish requirements for jobs online, allowing them to analyze them on the labor market and begin preparation beforehand. The stories from people on forums or social networks represent special importance because they willingly share experience with everyone who wants to avoid mistakes from the side of the interested ones. 30 years ago, people had to achieve a significant age to take their professional skills to an almost perfect level, and nowadays, a high level can be achieved by working twice less.

With the quick development of the World Wide Web, there were ways not only to achieve incredible results by improving your own professional skills but also to be misled by swindlers who seem to teach what you need to train to achieve results, but most often they give misinformation. It goes without saying that you should always check the methods chosen if you want to become a benchmark for improving.

In conclusion, information technologies have greatly improved the sphere of professional training in recent years. By finding information on the websites, it is possible to see information, expand the worldview, and enhance knowledge, which can raise qualifications without doing any work on the job. The ability to find necessary information by using information technologies is crucial, as the world is moving steadily.

References:

1. Alsied S. The Use of Computer Technology in EFL Classroom: Advantages and Implications. *International Journal of English Language & Translation Studies*. 2013. Vol. 1, No. 1. P. 44–51. URL: https://www.academia.edu/11996480/The_Use_of_Computer_Technology_in_EFL_Classrooms-Advantages_and_Implication (accessed: 20.04.2024).
2. Corchuelo-Fernández C., Moreno-Crespo P., Cejudo-Cortés A., Moreno-Fernández O. "15 Self-Directed Learning and ICT," *Innovation and ICT in Education: The Diversity of the 21st Century Classroom*. 2021. P. 139–149.
3. Ștefanița A., Cernăuțeanu V., Cojocar I., Salicov A. ICT professional skills and ICT career. *Economie și sociologie*. 2015. No. 2. P. 91–98.

Лисогор М. Ю.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Покулевська А. І.,**
к.філ.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОМПЕНСАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРУ «ЇСТИ, МОЛИТИСЯ, КОХАТИ»

Питання досягнення адекватного перекладу художнього твору завжди хвилювало науковців. Велику роль у подоланні цієї проблеми відіграє використання у процесі перекладу граматичних трансформацій. Їх застосування допомагає досягти балансу стилістичного та експресивного навантаження між оригіналом твору та його перекладом. Граматичні трансформації нерідко ставали предметом дослідження для вчених. Однак актуальним залишається питання застосування таких прийомів з точки зору перекладу сучасної художньої прози.

Однією з найважливіших граматичних трансформацій постає компенсація. Даний перекладацький прийом передбачає компенсацію мовної одиниці, що була втрачена в одній з частин речення. Таким чином у тексті перекладу відбувається заміна місця розташування певного значення. Ця трансформація зазвичай використовується перекладачем через певні граматичні норми, що притаманні

мові перекладу, а також застосовується для дотримання експресивного та стилістичного балансу [2].

Проаналізувавши оригінал твору Елізабет Гілберт «Їсти, молитися, кохати», його переклад німецькою мовою Марії Міль та переклад українською мовою Ярини Винницької, можна виокремити головні особливості використання компенсації. Також дане дослідження надасть змогу виявити та порівняти закономірності застосування цієї граматичної трансформації у німецькому та українському перекладі.

Прикладом використання компенсації може виступати наступне речення: “*I have **always** responded with breathless excitement*” [4, с. 24]. Перекладач відтворив його німецькою мовою таким чином: “*Immer habe ich mit atemloser Erregung auf all jene reagiert*” [3, с. 19]. Відповідно можна порівняти два варіанти з українським перекладом: «*Завжди захоплено тамую подих*» [1, с. 20]. Якщо звернути увагу на місце у реченні слова *always*, то можна зауважити, що його відповідники *immer* та *завжди* у перекладених реченнях займають перше місце. Аналогічне використання компенсації можна простежити у наступних реченнях: “*and my mind stepped out of my body **for a moment***” [4, с. 35] – “*Für einen kurzen **Moment** setzte mein Herz aus*” [3, с. 31], «*На якусь мить мій розум вийшов із мого тіла провітритися*» [1, с. 33]; “*Imagine **now**, if you will*” [4, с. 41] – “*Nun stellen Sie sich einmal vor*” [3, с. 37], «*А **тепер** уявіть собі на хвильку*» [1, с. 40]. У першому прикладі ми можемо простежити компенсацію мовної одиниці *for a moment* в іншій частині речень, що були перекладені німецькою та українською мовами. Другий приклад демонструє своєрідне відшкодування значення слова *now*, яке у мові оригіналу було використане автором для продовження думки (у середині речення), у першій частині перекладених речень.

Цікавим також виступає використання даної граматичної трансформації у наступному реченні: “*I’d end up destroyed all over **again***” [4, с. 32]. Подібне вживання слова *again* демонструє характерну для мови оригіналу структуру речення. Адже зазвичай обставина займає останнє місце. Німецький переклад “*Ich war **wieder** völlig zerstört*” [3, с. 29] відображає інші граматичні норми. Зокрема, у цьому реченні ми можемо зрозуміти, що важливішим постає місце підмета та присудка. Прийом компенсації було застосовано перекладачем української мови: «*Зрештою я **знову** опинялася сама*» [1, с. 31]. Цей приклад також вказує на зміну місця розташування мовних одиниць задля збереження стилістичного балансу, що є надзвичайно важливим у процесі перекладу художнього тексту.

Певні особливості використання компенсації та пов’язані з цим явищем правила граматики можна простежити і в наступному прикладі: “*and here I had to voice my protest **at last***” [4, с. 41]. Порівняємо оригінал з німецьким та українським перекладами: “*Und da musste ich **schließlich** Nein sagen*” [3, с. 38], «*Отут я **нареши** озвучила свій протест*» [1, с. 41]. Таким чином перекладені

мовні одиниці *schließlich* та *нареши́ти* було компенсовано усередині речень, в той час, як оригінальне слово *at last* автор твору використав наприкінці.

Можемо зробити висновок, що граматична трансформація компенсація досить часто використовується в процесі перекладу німецькою та українською мовами. Слід також зауважити, що обидві мови мають схожі закономірності такого застосування, які пов'язані як з граматичними нормами, так і з дотриманням стилістичного балансу між оригіналом і перекладом.

Література:

1. Елізабет Гілберт. Їсти, молитися, кохати / пер. з англ. Я. Винницької. Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. 416 с.
2. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Practical Course of Translation from English into Ukrainian : навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с.
3. Elizabeth Gilbert. Eat, Pray, Love / Maria Mill. FISCHER E-Books, 2022. 481 p.
4. Elizabeth Gilbert. Eat, Pray, Love. Penguin Books, 2006. 352 p.

Мітакі К. В.,

здобувач ВО

кафедри управління, адміністрування та інформаційної діяльності
Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ВПЛИВ ТА НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ У СОЦІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗРІЗІ

В історії людства можна простежити багато подій, прямо чи опосередковано пов'язаних із проявами військової агресії, яка завжди має значний вплив не тільки на політичну та матеріальну сторону суспільства, а й на соціальну. Наслідки таких дій створюють величезний шар соціальних, економічних та політичних наслідків. Події, пов'язані з військовою агресією, залишають невиліковні сліди в історії та пам'яті народу. Важливо визначити, як саме ці події впливають на суспільство в різні історичні епохи та які наслідки вони мають для психологічного стану та соціальної динаміки.

Військова агресія може мати серйозні наслідки для всіх соціальних груп, а особливо для дітей та підлітків, виходячи з їх вікових особливостей, які детально вивчає та досліджує вікова психологія. На кожному віковому етапі людина вразлива до впливу зовнішніх стресорів, таких як військові конфлікти, і реагує на них особливим чином.

У підлітковому віці ця вразливість посилюється через особливості психоемоційного розвитку та потребу соціалізовуватись у суспільстві. Неминуче також виникнення різного роду травм, пов'язаних із втратою близьких, рідного дому, звичного образу життя, впевненості у завтрашньому дні та власній безпеці.

Військові дії та пов'язані з ними стресори можуть мати значний вплив на підлітків у всіх сферах їхнього життя, змушуючи їх пристосовуватись до нових умов реальності [1].

Перш за все, військові конфлікти можуть спричинити психологічний стрес, який виявляється у вигляді тривоги, депресії та посттравматичного стресового розладу. У підлітковому віці, коли формується особистість і закладається стабільність емоційного стану, такі стресори можуть вплинути на формування самооцінки, соціальних відносин та загального психічного здоров'я. Крім того, військові конфлікти можуть призвести до проблем у навчанні та, відповідно, у повноцінному розвитку підлітків. Наприклад, втрата доступу до освіти через знищення шкіл та інфраструктури або втрата можливостей для навчання через евакуацію та окупацію може призвести до значного відставання у розвитку і соціалізації, а також до погіршення стану ментального здоров'я [2, с. 22–23].

На основі багатьох сучасних досліджень можна стверджувати, що наслідки військової агресії можуть бути довгостроковими та відбиватись не на одному поколінні, впливаючи на психічне здоров'я та соціальну адаптацію. Такі важливі аспекти відіграють значну роль у формуванні та розвитку соціального суспільства. Процес відновлення суспільства після війни може бути складним та тривати десятиліття [3].

По-перше, військові конфлікти можуть призвести до руйнування інфраструктури, економіки та культурних цінностей суспільства. Це створює перешкоди для розвитку та відновлення, а також може призвести до загострення економічних проблем та нерівності.

Другим аспектом є вплив на психосоціальний стан населення. Воєнні події залишають слід у колективній пам'яті та культурі суспільства, формуючи менталітет та ставлення до власної історії. Війни можуть створювати травми, які передаються через покоління і мають вплив на психічне здоров'я та стабільність суспільства.

Врешті-решт, військові конфлікти можуть мати глибокий вплив на політичну стабільність та міжнаціональні відносини. Військова агресія може залишати після себе ворожість, недовіру та конфліктність, що ускладнює процеси міжнаціональної взаємодії та мирного співіснування.

З іншого боку, військова агресія може мати і позитивний вплив на соціальне суспільство. У складні часи воєнного конфлікту може посилюватись формування національного духу та патріотизму серед населення. Війна може об'єднувати людей навколо спільних цілей та ідеалів, активізуючи їхню готовність до захисту своєї країни та співгромадян, активізувати прояви героїзму [4].

Важливим аспектом є зміцнення соціальної підтримки та взаємодопомоги. У воєнний період суспільство часто демонструє велику солідарність та співчуття до тих, хто опинився у складних життєвих обставинах. Люди починають цінувати один одного більше, підтримуючи та допомагаючи у важкі часи. Також важливим

є підвищення національної свідомості та усвідомлення важливості миру і стабільності, особливо в історичному контексті. Історія воєн та військових конфліктів показує, які величезні страждання можуть виникнути внаслідок військової агресії, а також як важливо зберігати мир.

Впродовж вікових епох людство пережило безліч конфліктів, які призвели до мільйонів жертв, руйнувань і страждань. Історичний досвід показує, що мир і стабільність є надзвичайно важливими для забезпечення процвітання суспільства та його розвитку. Тому важливо, щоб національна свідомість відображала ці цінності, а громадяни розуміли важливість миру і співіснування. Історичний досвід демонструє, що ті країни та суспільства, які тримають курс миру і стабільності, досягають більшого процвітання та благополуччя для своїх громадян.

З Першої світової війни виникла глибока свідомість про руйнівний вплив війни на соціальне суспільство. Цей конфлікт виявився надзвичайно кровопролитним і призвів до масових втрат людських життів, економічного занепаду і соціальної нестабільності [3, с. 572–578].

Після Першої світової війни суспільство стало більш обізнаним з тим, як військові дії можуть призвести до страждань і руйнувань, які тривають поколіннями. Цей конфлікт став поштовхом для розвитку міжнародного права та організацій, спрямованих на збереження миру і вирішення конфліктів шляхом дипломатії і перемовин. Війна змусила суспільство переосмислити свої цінності та віру в силу військового вирішення конфліктів

З того часу суспільство стало більш усвідомленим щодо необхідності зберігання миру та здійснення дій для запобігання війнам та їх негативному впливу на суспільство. Перша світова війна показала, що військова агресія має руйнівний вплив на всі аспекти життя суспільства і що важливо приділяти увагу миротворчим зусиллям та дипломатії для вирішення конфліктів, а також не забувати минулий історичний досвід. Друга світова війна це підтвердила. Сьогодні ж ми спостерігаємо новий віток історичних подій, пов'язаних з військовою агресією та її руйнівними наслідками.

Література:

1. Журба Катерина. Війна як чинник впливу на смисложиттєву сферу сучасних підлітків. *Нова педагогічна думка*. 2022. Том 110, № 2. С. 105–109. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732806/1/457-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1291-1-10-20221109.pdf> (дата звернення: 22.04.2024).

2. Гезун В. В. Психологічне благополуччя особистості в умовах воєнного стану : кваліфікаційна робота / науковий керівник – канд. психол. наук, доц. І. М. Шаповал. Кривий Ріг: КДПУ, 2022. 83 с.

3. Як говорити про російсько-українську війну в школі. Уроки стійкості, боротьби та перемог: посібник. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/12/22/Yak.hovoryty.pro.viynu-22.12.2023.pdf> (дата звернення: 22.04.2024).

4. Топольський Єжи. Загальні поняття в нарації: Герої в історії. *Як ми пишемо і розуміємо історію? Таємниці історичної нарації*. Київ, 2012. С. 306–315.

5. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. – Кн. 1 / Відп. ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 802 с.

Мякшин А. С.,

здобувач ВО

кафедри автоматизації проектування обчислювальної техніки
Харківський національний університет радіоелектроніки

Науковий керівник: **Митцева О. С.,**

к.пед.н., доцент кафедри філософії

САМОМЕНЕДЖМЕНТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ТА САМОУПРАВЛІННЯ ВИКЛАДАЧА

У наш час вища школа грає велику роль у формуванні майбутніх спеціалістів. Викладач виконує роль провідника між студентами та певною сферою знань, забезпечуючи процеси створення, розвитку та вдосконалення професійних навичок.

Слід сказати, що процес самовдосконалення викладача вищої школи має бути цілком свідомим, тобто повинно бути чітке розуміння того, які саме навички потребують вдосконаленні та в чому полягає кінцева мета? Чітко визначивши мету самовдосконалення, є можливість подивитись на себе з іншого боку та справедливо визначати поточний етап розвитку та стан речей [1].

Досягнення мети передбачає процес самоорганізації зусиль. Цей процес на рівні рівні організаторської діяльності викладача має назву самоменеджмент.

Цей процес повинен бути спрямований на реалізацію цілей. Це є важливим елементом, так як викладач завжди повинен мати чітке уявлення своєї цілі та розуміння мети.

Так як викладач є звичайною людиною так само, як і здобувачі освіти, відбувається активна взаємодія як на професійному рівні, так і на міжособистому, яка сприяє процесу розвитку комунікативних, командних, аналітичних та інших навичок. У цьому процесі спілкування саме особисті якості людини грають ключову роль, бо вони розкривають усіх учасників з різних боків та підкреслюють індивідуальність. Баланс між використанням власних якостей та

аналізом якостями студентів дозволяє викладачу дізнатись більше про самого себе та краще розуміти свою аудиторію. Завдяки цьому формуються відношення, в яких є можливість вільно виставляти на передній план як професійні, так і особисті якості [2].

Діяльність викладача передбачає виникнення різних ситуацій, як у професійному так і в емоційному плані. Через це важливо мати гнучкість, суть якої полягає у знаходженні правильного та доцільного рішення під стресових подій, при цьому зробивши відповідні висновки. Гнучкість грає важливу роль, бо процес викладання, взаємодії зі студентами, колегами чи керівництвом залишається без змін, тобто людина адаптується та стає більш ефективною з точки зору психологічного стану та професійної діяльності, адже не витрачається час на зайві емоції. Можна сказати, що кожний фахівець має свій особистий стиль викладання, який був сформований перш за все досвідом: як професійним, так і особистим. Цей стиль є невід'ємною складовою людини. Самовдосконалення повинно бути пов'язано з ним, бо разом із гнучкістю та новими навичками стиль трансформується та набуває нових особливостей, розширюється кругозір, змінюються пріоритети. Ресурсами для розвитку у цьому напрямку можуть стати професійна література, відвідання відповідних заходів (конференцій, зустрічей), спілкування з колегами тощо.

Слід зазначити, що у існують кілька методів (стратегій) професійного самопізнання. Один з них – це самоспостереження [3]. Суть цього методу полягає в аналізі дій за певний проміжок часу. Це може бути важливо у певних ситуаціях, коли викладач, наприклад, не помічає, що його поведінка має такі негативні риси, як дратівливість, відсутність почуття гумору, неухважність до інших та інші. Ці моменти негативно впливають на оточуючих та на репутацію. Важливо навчитися помічати прояви зайвих емоцій, дій та слів та, зрозумівши їх суть, не допустити їх повторний прояв.

Самоаналіз є ще одним методом самопізнання. Після проявів негативних рис, викладачу слід провести аналіз подій, емоційного стану, звернувши увагу на деталі. Знайти причини, як зовнішні (оточуючі, обстановка), так і внутрішні (депресія, втома) та поступово вирішувати ці питання, щоб викреслити ці прояви у майбутньому, тобто все те, що було недоречним по відношенню для аудиторії, так і для самого себе. Тобто суть самоаналізу полягає в оцінюванні та критичному аналізу фактів та подій, при цьому відбувається аналіз саме причин і наслідків певних подій та результату.

Самопрограмування є ще одним методом в основі якого лежить процес створення плану самовиховання з урахуванням зроблених висновків. Слід сказати, що усвідомлення проявів недоречної поведінки – це важливий чинник для виправлення. Важливо також мати мотивацію, яка є своєрідним двигуном, який змушує програму самовдосконалення запускатись та приносити користь. Одним з напрямків діяльності викладача є участь у створенні політики вищого

навчального закладу: організація наукових заходів, програм навчання, розвиток інфраструктури тощо, що дає змогу розширити навички управління.

Можна погодитись з тим, що кажуть різні автори та аналітики: майстерність педагога формується завдяки самоменеджменту. Під цим поняттям можна розглядати набір управлінських впливів, які спрямовані на себе з метою приведення своєї особистості у відповідний стан. Він є необхідним для успішного здійснення педагогічної діяльності. Суть самоменеджменту полягає у ставленні педагога до себе через прийняття своєї власної, професійної сутності. Можна сказати, що самоменеджмент здійснюється як єдність процесів самопрограмування та самопрогнозування. Ця особливість виявляється у процесі планування стратегій своєї поведінки [4].

У процесі підготовки майбутніх педагогів до виконання професійної ролі можна спостерігати дві протилежні тенденції. Одна з них полягає у прагненні дослідників розвивати комунікативну та інтелектуальну сфери професійного складу студентів. Це відбувається шляхом посилення тренінгу їхніх практичних дій щодо володіння засобами організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Суть іншої тенденції полягає у тому, що вона відбиває прихильність дослідників до реалізації технології підготовки студентів, що сприяють збудженню здібностей щодо професійного саморозвитку. Це реалізується шляхом збільшення арсеналу засобів та методів навчання [5].

Сьогодні в світі відбувається багато подій, які викликають стрес, який може бути перешкодою для самоменеджменту, тому навички зі стрес-менеджменту грають важливу роль з урахуванням сучасного ритму життя. Одна зі складових стресового менеджменту – це «резилентність» (з англ. «resilience»: пружність). Її суть полягає в тому, що для ефективної реакції на стрес людина повинна бути гнучкою, щоб процес відновлення після якоїсь ситуації не займав багато часу. Важливо пам'ятати, що цей елемент потребує тренування. Відповідальність надає сил «підтримувати форму» та рухатись вперед. Комунікація дозволяє викладачам вдосконалити навички взаємодії зі студентами [6].

Самоменеджмент – невід'ємна частина процесу професійного розвитку кожного викладача. Важливо відмітити, що саме самовдосконалення та самоуправління є ключовими етапами цього процесу. Можна вважати, що викладач формує свої індивідуальні навички протягом всієї кар'єри де здобуває важливий досвід, але саме єднання особистих та професійних якостей робить викладача природним та створює його унікальність, що є ключем до досягнення багатьох цілей!

Література:

1. План професійного самовдосконалення. URL: <https://vseosvita.ua/blogs/plan-profesiinoho-samovdoskonalennia-32240.html>
2. Самоменеджмент. URL:

<https://ep3.nuwm.edu.ua/8811/1/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>

3. Професійно-педагогічне самовдосконалення викладачів ВНЗ: специфіка, структура, етапи. URL:

<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12407/;jsessionid=BA0EDF189D8BD40A985D80291ADC9B6D?sequence=1>

4. Самоосвіта як підвищення компетентності педагога. URL: <https://osvita.ua/school/method/7151/>

5. Самоменджмент та саморозвиток викладача закладу вищої освіти. URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/PhD_and_Postdoc_studies/015/Rob_prohr_syllabusy/Vybirkovi/Proh_samomendzh_ta_samorozv_vykl_ZVO.pdf

6. Semenets V., Svyd I., Vorgul O., Chumak V., Myttseva O. & Boiko N. Aspects of Quality Assurance of the Educational Process of Higher Technical Education. *III International Scientific and Practical Conference «Theoretical and Applied Aspects of Device Development on Microcontrollers and FPGAs»*. 2021. pp. 49–51. DOI: 10.35598/mcfpga.2021.017

Присяжна Я. Д.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Рибалка Н. В.**

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

На сучасному етапі все більшого значення набувають питання вивчення іноземної мови. Іноземна мова є провідним засобом міжкультурної та міжмовної комунікації, а також служить засобом конструювання глобальної ідентичності.

Процес вивчення іноземної мови завжди знаходиться в центрі уваги не тільки фахівців педагогів та методистів, а й учених-психологів. Ефективне володіння іноземною мовою на достатньому рівні є не тільки проблемою методики викладання, а й проблемою адекватного використання психологічних механізмів опанування мовленнєвим та граматично-синтаксичним досвідом, адекватного присвоєння та інтерпретації лінгвістичних засобів іноземної мови з метою їх подальшого використання у комунікативній діяльності. Іншими словами, володіння іноземною мовою на рівні реального використання лінгвістичного досвіду становить не тільки методичну, а й психологічну проблему. [4, с. 183–184].

Серед основних психологічних аспектів вивчення іноземної мови найбільш важливими є наступні:

1) мотивація та інтерес до вивчення мови;

- 2) активна робота пам'яті та мислення;
- 3) здатність до вивчення мови;
- 4) співвідношення мови і мовлення при вивченні;
- 5) мовний бар'єр [3, с. 34].

З наведених чинників, ми бачимо, що мотивація є домінантою у вивченні іноземної мови, тобто вона є основою ефективності навчального процесу.

Для людей, які вивчають іноземну мову, важливим мотиваційним чинником є затребуваність фахівця зі знанням іноземної мови на ринку праці. Володіння іноземною мовою є важливим фактором для економічної конкурентоспроможності організації, тобто є частиною її інтелектуального капіталу [3, с. 34].

Фахівці доводять, що практика вивчення іноземної мови на постійній основі, є запорукою успіху. Бо навіть вони визнають, що відчують себе невпевнено, якщо певний час не було практики спілкування іноземною мовою.

В сучасних умовах, коли все більше наших громадян вступає в комунікацію з носіями іноземної мови, вільно спілкується нею, важливість мовної практики не піддається сумніву. Її ніщо не може замінити для подолання, так званого мовного або комунікативного бар'єру, тобто психологічної боязні говорити іноземною мовою [3, с. 35].

Мовні бар'єри – це те, що найчастіше заважає успішно оволодівати іноземною мовою, причому вони можуть бути як внутрішні, так і зовнішні.

Зовнішні бар'єри – об'єктивні, вони пов'язані з умовами вивчення мови, залежать й від викладача, що використовує певну методику.

Внутрішні бар'єри – суб'єктивні, їх подолати складніше, оскільки вони породжуються індивідуально психологічними особливостями людини, яка вивчає іноземну мову.

Основний бар'єр, який необхідно подолати на початку вивчення іноземних мов, це подолання початкового страху перед складним завданням. Такі бар'єри виникають у людей, які починають освоювати іноземну мову в дорослому віці. Страху можуть бути пов'язані з втратою віри в себе або зробити граматичну помилку під час розмови іноземною мовою. Для того, щоб подолати ці проблеми, навчання іноземної мови повинно відбуватися на основі комунікації і бути орієнтованим на реальне повсякденне спілкування.

У зв'язку з цим неможливо недооцінювати важливість психологічного компонента в навчальному процесі. Іноземна мова як навчальна дисципліна дуже специфічна, саме з нею пов'язані всі науки і всі області людського знання, так як без мови воно неможливе. Саме тому спостерігається великий вплив вивчення мови на особистісний, інтелектуальний і культурний розвиток людини, що тільки зайвий раз підкреслює важливу роль психології в даному процесі [3, с. 35] так як,

психологічні аспекти забезпечують оптимальний рівень досягнення ефективності навчальної діяльності при вивченні іноземних мов.

Література:

1. Діденко М. О. Формування позитивної мотивації студентів при вивченні іноземних мов. *Водний транспорт*. 2013. Вип. 1. С. 121–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vodt_2013_1_24
2. Зеленін Г. І. Мимовільна й довільна пам'ять у навчанні іноземній мові. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2011. Вип. 40. С. 92–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2011_40_11
3. Зеленін Г. І. Психологічні механізми вивчення іноземної мови. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової*. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 34–35. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_03_2017/pdf/12.pdf
4. Тарасюк А. М. Психологічні аспекти оптимізації навчання англійської мови у ЗВО. *Академічні студії. Педагогіка*. Луцьк, 2021. Вип. 4. Ч. 1. С. 183–189. URL: <https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/7347/3/Psyholohichni.pdf>

Ревуцька С. К.,
к.філ.н., старший
викладач кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових дисциплін
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПСИХІКИ СОЛДАТА (на прикладі новели З. Ленца «Паніка»)

Суспільно-політичні зміни українського суспільства, що сколихнули весь прогресивний світ, спонукають до переосмислення й художньої літератури. В першу чергу, це стосується творів, де так чи інакше висвітлюються питання психології військових, впливу на свідомість широкого кола людей з метою маніпулювання тощо.

З. Ленц у своїх творах неодноразово звертав увагу на те, як змінює людину війна, до яких наслідків, зокрема психологічних, призводить маніпулювання.

У вітчизняному літературознавстві творчість німецького письменника ХХ ст. не часто ставала об'єктом уваги. У польській і німецькій літературній критиці праць значно більше, адже З. Ленц народився у містечку, яке наразі належить території Польщі, однак більшу частину творів присвятив висвітленню

жахів і наслідків Другої світової війни, в якій сам брав безпосередню участь, був у полоні, оголошений дезертиром.

Серед перекладених українською мовою творів З. Ленца найбільш популярним і, відповідно, дослідженим вітчизняними науковцями твором є «Урок німецької мови» (О. Кучма, А. Шаронова), проте мала проза цього автора є неменш психологічною. Для письменника взагалі важливим елементом творів була правдоподібна психофізіологія персонажа, його чуттєвість.

Перекладний масив З. Ленца має глибоко психологічний характер. Новела дозволила автору не просто брати до уваги якусь незвичайну подію з життя персонажа з напруженим розвитком подій і неочікуваним фіналом, а концентрувати увагу на конкретних почуттях (емоціях чи настроях), які є домінуючими для головного персонажа у цей момент життя.

Так, в оповіданні «Паніка» З. Ленц демонструє, як змінюється психіка військового і як протікає психічний стан паніки. Кожна зустріч Бергера не є випадковою, адже кожен персонаж підштовхує дезертира до нового етапу усвідомлення і свого психічного стану, і того що сталося на полігоні з фельдфебелем. Так, від Анни (сестри друга по службі) він отримує певну підтримку.

У кафе «У сови» солдата очікувала цікава зустріч. Назву кафе навряд чи можна назвати випадковою, адже саме тут Бергер чує від сторонньої людини слова, які змушують його інакше подивитися на ситуацію з фельдфебелем і свій соціальний стан солдата: «Солдат знає, що потрібно людині» [4, с. 184]. Він раптом зрозумів, що його поведінка не відповідає уявленням оточуючих про солдата і це відкриття знову викликало чергову хвилю паніки й страху: «Охоплений раптовим страхом, летів вулицею»; «По всьому тілу пробігла дрож, і воно більше не хотіло слухатися» [4, с. 185].

Ще одна випадкова зустріч з матір'ю і дитиною, наштовхує солдата на думку шукати прихисток у батьків, повернутися до дому. Роздум іде від першої особи і тому бажання хлопця опинитися під захистом, як дитина, особливо вражає читача. Однак Бергер не впевнений у батьках. Хід думок досить цікавий: з одного боку він дуже хоче опинитися в безпеці, а з іншого – сумнівається, чи зрозуміють батьки дезертира. Пояснити таке можна лише тим, що сумнів у найрідніших виник через деструктивне виховання, яке сформувало його сталі негативні почуття.

Не дивно, що зустріч із людиною в уніформі в кінотеатрі також викликає хвилю паніки і цілу ланцюгову реакцію, де останнє слово в реченні стає основним в наступному: «Так, він в уніформі, щось на зразок уніформи, шкірянка зі срібними обшлагами...Суддя, мабуть, також буде в уніформі, коли відкриватиме процес про напад на командира зі смертельним кінцем, ні, ні...» [4, с. 187].

Упродовж всього оповідання З. Ленц як справжній майстер-психолог з точністю до найдрібніших деталей описує стан паніки головного персонажа. Основними прийомами і засобами зображення психологічних станів Бергера є замовчування, повтор і монологічний діалог. Основною функцією таких роздумів є не лише розкриття внутрішнього стану персонажа, а й занурення читача у глибоке переживання персонажа. Через них вибудовується взаємодія читача і персонажа, коли Бергер формально веде бесіду з уявною особою. Один з таких монологічних діалогів переростає у потік свідомості, прийом, що дозволяє продемонструвати плинність, хаотичність думок.

Для розкриття почуття паніки письменник вибудовує цілий ланцюг мікроситуацій, зустрічей, спогадів тощо, які дають можливість не просто перейти персонажеві на наступний етап переживання паніки, а продемонструвати читачеві ті трансформації у свідомості, пам'яті, які відчуває людина у такому стані. На кожному з таких мікростапах письменник посилює психологізм повторами, тим самим акцентуючи увагу читача на тому, що в цей конкретний момент для персонажа є ключовим.

Досить часто у творі в ролі дійової особи виступає предмет чи психофізіологічний стан, що дозволяє відобразити глибину переживань персонажа у певний момент. Досить часто письменник (а за ним і перекладач) психологічну напругу передає накопиченням дієслів і дієслівних форм певної конотації чи значення.

Література:

1. Волошук В. І. Лінгвостильові особливості ідіолекту Ленца в малих епічних жанрах: автореф. канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Львівськ. нац. ун-т ім.І. Франка. Львів, 2004. 20 с.
2. Кабанцева А. В. Паніка як психологічний фактор інформаційної небезпеки особистості. *Психологія і особистість : наук. журнал* / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2020. Вип. 2(18). С. 9–22.
3. Кучма О. Л. Функції емоційно-експресивних часток у романі Зігфріда Ленца «Урок німецької». *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. праць*. Київ, 2012. Вип. 21. С. 255–259.
4. Ленц З. Паніка /переклад Ролік А. *Всесвіт*. №9-10. 2016. С. 178–188.
5. Шаронова А. В. Художні образи роману Зігфріда Ленца «Урок німецької». *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Сер. Літературознавство*. 2011. Вип. 2(3). С. 129–134.

Рибалка Н. В.,
асистент кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових дисциплін
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

АУДІЮВАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНШИМ ВИДАМ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Як відомо, аудіювання – це єдиний вид мовленнєвої діяльності, при якому від особи, яка її виконує, нічого не залежить. Аудіювання (розуміння мовлення, яке сприймається на слух) як природний вид мовленнєвої діяльності є мовленнєве вміння розуміти мову при одноразовому її сприйнятті [2].

У процесі навчання іноземної мови аудіювання відіграє важливу роль у розвитку навичок мовлення і має займати значне місце вже на початковому етапі. Від того, як учень розуміє іншомовну мову, залежить загалом його мовна підготовка. У методиці простежуються два шляхи навчання аудіюванню:

1) Перший шлях пропонує навчання аудіювання у процесі виконання спеціальних вправ, тобто аудіювання постає як мета навчання, отже, цим шляхом аудіюванню слід навчати як виду мовленнєвої діяльності.

2) Другий шлях вказує на необхідність поєднання вправ з аудіювання з елементами говоріння, читання та письма, тобто аудіювання виступає тут як засіб навчання іншим видам мовленнєвої діяльності.

В одному та іншому випадку матеріал для аудіювання підбирається з урахуванням підготовленості учнів, де важливим є те, наскільки цікаво та тематично підбираються тексти для прослуховування з подальшим їх обговоренням, виконанням тестових завдань, розробкою до них різноманітних творчих завдань. Словом, усе має бути підпорядковане подальшій меті – розвитку гарних мовних навичок: лексичних, граматичних, фонетичних [4].

Пропоную розглянути кілька методик, які викликають у студентів інтерес та спонукають розмовляти іноземною мовою, але слід зазначити, що матеріал для аудіювання може бути тісно пов'язаний з темами, що проходять на практиці мови.

Вправа «*Моя історія*»: на дошці записуються незнайомі та опорні слова до тексту для прослуховування. Припустимо, це будуть слова до теми «Транспорт» або «Орієнтування у місті» (Auto, Fahrrad, Ampel, Straße, Laterne, Motorrad, Zebrastreifen, Mofa, Bus, Straßenbahn, Kind, spazierengehen, eine Straße überqueren, fahren, halten, stoppen). Потім пропонується скласти власну розповідь на задану тему, вживши ці слова. Після прослуховування тексту, підготовленого викладачем, студенти повинні визначити, чия розповідь була за змістом

ближчою до змісту тексту, прочитаного викладачем. Дане завдання можна виконувати як в усній, так і в письмовій формі, індивідуально чи у парах або у групах, залежно від рівня знань учнів та цілі заняття.

Велику свободу в оформленні мовлення дають студентам *розпочати історії*, які вони можуть продовжити далі. Це дуже цікаве завдання можна виконувати двома способами: воно може вилитися в дискусію між студентами або може бути використане для подальшої усної розповіді.

Одним із цікавих видів роботи над прослуханим матеріалом є так званий *метод гіпотез*. Запропонований для прослуховування текст ділиться на декілька частин. Студенти слухають текст частинами, після кожної прослуханої частини вони висувають свої гіпотези, що могло статися далі. Наприкінці прочитання викладачем усієї історії групою визначається переможець, той, чия гіпотеза була найцікавішою чи ближчою до запропонованого тексту.

Не досить розповсюджене, але не менш цікаве є також *інсценування* прослуханого тексту. Для цього потрібно брати тексти менші за розміром або легші за змістом, насичені діалогами. Добре підходять для інсценування казки. Про те, наскільки точно зрозумілий текст, можна судити з того, як він інсценується.

Досить цікавим видом роботи над прослуханим текстом є *метод «передбачення під час прослуховування тексту»*. Цей метод дещо схожий на метод «прогнозування». Перший етап у роботі над запропонованим текстом полягає, як і в багатьох інших випадках, у знайомстві з незнайомими словами. Потім слідує історія. Після прослуховування історії всі студенти дають свій варіант того, як закінчується історія і порівнюється з оригіналом. Якщо брати для виконання даного завдання якісь невеличкі казки чи повчальні історії, вони можуть містити, наприклад, якісь чарівні моменти (магічна паличка/тваринка) або дійових осіб (чарівник/джин), завдяки яким можна теж цікаво відпрацювати певні мовні моделі. Наприклад, викладач пропонує своїм студентам вигадати кілька бажань, з якими вони могли б звернутися до чарівника, якби він існував насправді, використовуючи наступні фрази: Ich wünsche mir gern; Ich würde mir wünschen; Ich möchte gern; Ich hätte gern; Es wäre gut; Ich träume von; Ich habe Wunsch.

Ще одним досить цікавим видом роботи є *робота з тематичними картинками чи фотографіями*. Такий вид роботи доцільніше також проводити, коли студенти працюють над певною темою з практики мови. Це можуть бути картинки або фотографії з різними порами року, погодою, активностями на природі або у парку, кімнатою і т.д., якщо, наприклад, студенти працюють над темою «Пори року та погода», «Житло» або «Вільний час». Студенти описують їх за допомогою того лексичного матеріалу, яким вони володіють на початку роботи над цією темою. Потім викладач пропонує для прослуховування текст, в якому є літературний опис кімнати, парку, погоди, в яку пору року відбувається

та чи інша діяльність у вільний час і т.д., давши при цьому завдання, вловити незнайомі лексичні одиниці та записати їх. Можна також і варіювати завдання, наприклад, треба прослухати текст, подивитись на зображення та сказати, що автор не описав у своєму тексті і зробити це самостійно, або знайти відмінності у малюнку та тексті (написане/почуте одне, а намальоване дещо по іншому) [1].

Візуальний диктант. Це дуже розповсюджений вид вправи, який окрім формування навичок аудіювання, тренує учнів у вживанні деяких граматичних явищ та лексики. Диктант можна проводити при вивченні тем «Подорож містом», «Орієнтування у місті», «Житло», «Пори року та погода» та багато інших тем. Учням можна запропонувати намалювати почуте або роздати незаповнені плани квартири/кімнати/міста, у яких вони, орієнтуючись на слух, повинні розставити меблі чи схематично зобразити де що знаходиться у місті і як туди дібратися. Як варіант, можливо у завданні будуть пропущені деякі нюанси, які треба почути та зобразити (про це завдання можна одразу попередити, а можна по ньому перевірити уважність учнів). Таким чином тренується одночасно лексичний матеріал та граматичні правила або мовні конструкції, наприклад прийменники місця та напрямку [3].

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що аудіювання – це невід’ємна складова частина мовленнєвої діяльності. Правильний підбір текстів для аудіювання може забезпечити не лише відновлення певних прогалів інформаційного плану, але і забезпечити необхідний набір мовних та мовленнєвих засобів по проблемі, що обговорюється, тому робота над текстом після його прослуховування повинна включати різні види роботи, описані вище та багато інших, наприклад: опитувально-відповідна робота; складання плану; послівний, стислий, диференційований, орієнтований переказ; коментар до змісту та мовного оформлення тексту; розширення та продовження тексту слухачами; відновлення тексту за аналогією; складання ситуації за текстом; підготовка монологічних висловлювань на тему тексту; складання діалогу на тему тексту; інсценування тощо. Всі ці види роботи сприяють розвитку лексичних, граматичних та фонетичних мовних навичок при вивченні іноземної мови.

Література:

1. Field J. Listening in the language classroom. Cambridge University Press. 2008. 366 p.
2. Методика викладання іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. 2-е видання під ред. і обробки. / Небо. під керівництвом авторів С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
3. Методичні підходи та досвід навчання аудіюванню англійської мови в школі. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-pidhodi-ta-dosvid-navchannya-audiyuvannyu-angliysko-movi-v-shkoli-76387.html>

4. Система вправ для навчання аудіювання англійської мови. URL: https://petriv-school.pp.ua/publ/na_dopomogu_vchitelju/anglijska_mova/sistema_vprav_dlja_navchannja_audijuvannja_anglijskoji_movi/2-1-0-1

Сінєгіна Є. А.,
здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
Зінченко В. М.,
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових дисциплін
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТУ НА АВТОРСЬКІ ПРАВА

З появою нових сучасних технологій не секрет що життя за допомогою Інтернету стало набагато легшим, ніж декілька десятків років тому. Завдяки цим швидкісним змінам, кожен з нас поступово звикає до них, але як показує практика, більшість людей усе ще звикло сприймати інтернет-простір нічим більшим як інструмент у використанні вирішення власних потреб, у той час повністю ігноруючи права та обов'язки користування Інтернетом. На сьогодні ігнорування авторського права в Інтернеті є нормальним для мільйонів користувачів, що є великою проблемою для українського культурного суспільства. Не є секретом і те, що нормалізація порушення авторського права в Інтернеті викликає велику загрозу для розвитку та поширенню україномовного контенту.

Одним із найрозповсюдженіших загроз для авторського права є піратство. Завдяки цифровій добрі будь-який з користувачів може легко вкрати та розповсюдити чужий контент без згоди автора, подібні махінації не тільки змушують авторів та видавництва втрачати великі кошти, але й порушують Закони України про авторське право та суміжні права. Багато хто погоджується, що причина виникнення піратства в Інтернет суспільстві виникла з психологічних причин, тому що людство звикло до безкарності та до вільного користування інтернет-ресурсами, особливо це помітно в країнах, де закони про авторські права не мають такого великого впливу в порівнянні з більш розвиненим наглядом щодо подібних правопорушень. Вкрай важливо щоб держава могла забезпечити користувачам міжнародної комп'ютерної мережі інформацію про важливість дотримання авторських прав, порядок та правила розміщення авторського контенту і які саме наслідки можуть очікувати тих, хто порушить авторські права в мережі Інтернет [1, с. 138].

Постійні суперечки у соціальних мережах щодо нехтування авторських прав на сайтах з нелегальним поширенням інтернет-ресурсів усе таки змусила багатьох порушувати питання щодо того, як правильно захистити свій контент під авторськими правами в Інтернеті. Було визначено, що саме власне звернення автора оригіналу до суду з вимогою компенсації та припиненні використання оригіналу є одним з ефективних методів боротьби з правопорушниками [2, с. 24]. Водночас, звернення до суду не гарантує успіху, бо у більшості випадків державний суд може просто відхилити позов через недостатню кількість доказів або затримати рішення суду до певного моменту через те, що визначити місцеперебування порушника просто неможливо саме завдяки анонімності та швидкості розповсюдження контенту різними користувачами [3, с. 43].

Обговорення щодо впливу мережі Інтернет на авторські права усе ще викликає конфлікти у суспільстві. На цей момент, беззаперечно можна зазначити, що сучасні технології значно допомогли поширити ідею створення різноманітного контенту серед людей, ці показники можна прирівняти до позитивних, через те, що митці отримують набагато більше зворотного зв'язку від інших користувачів, а споживачі – контенту, який їм подобається. Проте слід обов'язково зазначити, що легкий доступ до отримання та поширення будь-якого контенту також дало змогу користувачам копіювати або привласнювати його з метою використання власності автора без його дозволу. У той час як дати відповідь на питання «чи є вплив Інтернету точно негативним, чи позитивним?» поки що неможливо, можна погодитись з тим, що більша увага до випадків порушення авторських прав в Інтернеті з боку державних службовців може допомогти вирішити цей дискурс та зменшити кількість необізнаних громадян про Закони України та авторське право.

Література:

1. Коваль О., Яницька О. Деякі питання захисту прав авторів у мережі Інтернет. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації: матеріали V Міжнар.наук.-практ.конф., присвяч. 93-й річниці від дня заснування Університету (Київ, 6 жовт. 2019 р.)*. Київ, 2019. С. 137–138.
2. Логвиненко М. І., Диковець А. В. Проблеми захисту об'єктів авторського права в мережі Інтернет. *Правові горизонти*. 2019. № 15. С. 21–25.
3. Солончук І. В. Проблеми захисту авторського права в Інтернеті. *Правова позиція*. 2022. № 3(36). С. 41–45.

Daryna Sichkar,

Student

Faculty of Information Technologies

Kryvyi Rih National University

Lolita Vorobiova,

PhD, senior lecturer

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi

Donetsk National University of Economics and Trade

THE INFLUENCE OF ENGLISH ON PROFESSIONAL COMMUNICATION IN THE IT-SPHERE

In a world where globalization is becoming more and more pervasive, English occupies a special place as a key tool for professional communication, especially in the Information technology (IT) field.

Recognised as an international language of communication, English has become a necessary skill for professionals around the world [1]. Not only does it provide an opportunity to communicate with colleagues and clients from other countries, but it is also a key tool for the exchange of ideas and knowledge in today's global community.

The purpose of this paper is to reveal the influence of English on professional communication in the IT field.

English has become an international language of communication in IT, which facilitates the exchange of ideas and innovations. The field of information technology is extremely globalized, with numerous projects and professionals from different countries [1]. English allows one team from Ukraine, for example, to communicate with another from the US or any other country.

In the IT industry, English is used to communicate technical terms and abbreviations, which facilitates understanding between professionals. There are a lot of unique technical terms in IT that usually have English origins. Using English to convey these terms makes communication accurate and clear. It is difficult to overestimate the importance of technical terms in IT. English is the language of programming, networks and infrastructure, and the terms are common to professionals in the field. For example, the terms "database," "algorithm," "server," "firewall," "cloud computing", etc. are standard terms, and understanding them is important for communication in IT. The abundance of technical terms in English helps to avoid misunderstandings and inaccuracies in communication. For example, the term "debugging" refers to a specific process of eliminating errors in software [3].

Knowledge of English helps IT professionals communicate with colleagues from different countries, expanding opportunities for cooperation. IT projects and developments are mostly carried out in international teams [1].

Knowledge of English facilitates effective interaction with colleagues. Globish is gaining in popularity. Globish: This is a term derived from two English words "global" and "English". It is a version of English developed by David Nerrier, Globish is based on the principles of English grammar and includes a basic vocabulary of approximately 1500 words [3]. The main purpose of Globish is to facilitate communication between people for whom English is not their first language by creating a simple and easily understood form of English. The goal of Globish is to simplify and standardize language communication in IT, in particular by using English as the default language for technical discussions, specifications and other documentation [3]. The use of Globish reduces the potential for misunderstandings due to language barriers and facilitates collaboration in international teams. English language skills expand career opportunities for engineers, programmers and other IT professionals. Many international companies are looking for employees with relevant technical skills and the ability to communicate effectively in English.

Knowledge of English allows IT professionals to adapt more easily to different projects and teams, which may be international. It also facilitates flexibility in career opportunities and the ability to relocate to other countries. Many innovative ideas and technological solutions are initially presented in English.

Knowledge of English allows IT professionals to be at the centre of innovative discussions and take an active part in the development of the industry. English opens up access to a wide range of online communities, forums and resources where you can share experiences and knowledge with other IT professionals.

These aspects emphasize the importance of English language skills for a successful career in IT.

In the modern world, developers from all over the world communicate and collaborate in online communities, forums, and projects. English terms are the common language of this global community and facilitate the exchange of knowledge and experience. Important documents, standards, and information sources in IT are often available or written in English. Much of the material, documentation and resources on software, development and other aspects of IT are available exclusively or primarily in English. Knowledge of English makes it easier to access this information [3].

Understanding English also helps you to understand the cultural aspects and nuances of interacting with colleagues from English-speaking countries. Many international IT standards and best practices have been developed by English-speaking organisations, so understanding English helps you to comply with these standards and use best practices.

Many IT courses, webinars and conferences are held in English. Knowledge of English helps professionals participate in these events and develop their skills.

In many cases, IT companies communicate with clients and users from different countries. Knowledge of English facilitates this communication and helps to provide a better understanding of the needs and requirements of users. Knowledge of English is

an important factor for a successful career in the IT field, as it facilitates the development of international relations, helps to understand technical terms, and allows you to communicate with specialists from different countries.

References:

1. Brown A. Understanding the Impact of English Language Skills on IT Professionals' Employability. *IT Journal*. 2018. Vol. 15, No. 4. P. 112–125.
2. Johnson M. The Influence of English on IT Professionals' Careers: A Case Study. *International Journal of Computer Science*. 2019. Vol. 10, No. 3. P. 87–101.
3. Smith J. The Role of English in the Globalization of IT. *Journal of Information Technology*. 2020. Vol. 25, No. 2. P. 45–62.

Скалеба Є. В.,

здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: **Покулевська А. І.,**
к.філ.н., доцент

ЗАСТОСУВАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ (на прикладі твору Ернста Теодора Амадея Гофмана «Лускунчик і мишачий король»)

Художній переклад є яскравим проявом міжкультурної взаємодії – він висвітлює особливості культури, традицій та звичаїв певної країни; звідси, це проявляється і у повсякденному спілкуванні. Різноманітні мовні засоби, фразеологізми та жаргонізми представляють собою невід'ємну частину живого спілкування. Головним завданням перекладача є не просто відтворення змісту тексту оригіналу, але й аналіз мовних засобів, які використав письменник.

Хоча проблемі перекладацьких трансформацій присвячена велика кількість наукових робіт, вченим складно прийти до одного спільного визначення поняття перекладацької трансформації [2]. Саме тому при перекладі часто виникають сумніви, який засіб доцільно використати для передачі тієї чи іншої трансформації, щоб текст був читабельним.

Зокрема, лінгвісти виділяють наступні стилістичні трансформації:

- Логізація
- Експресивація
- Модернізація
- Архаїзація

«Лускунчик і Мишачий король» Гофмана є класичним прикладом німецького романтизму, літературної течії, у якій акцент на емоціях, уяві та

індивідуалізмі [3]. Казка насичена мовними засобами, тому варто звернути особливу увагу на те, як перекладач Євген Попович передає експресивацію в українському перекладі:

«...wie er schon seit frühmorgens es habe in den verschlossenen Stuben rauschen und rasseln und leise pochen hören» [4, с. 4] – «...що він ще зранку чув, як у замкненій вітальні й залі **щось шурхотіло, товклося й тихо стукало**» [1, с. 2]. У цьому прикладі можна відслідкувати, що перекладач використовує слова, що передають звуки, змальовуючи образ більш виразно та деталізовано. «Шурхотіло, товклося й тихо стукало» в оригіналі: «*rauschen und rasseln und leise pochen*».

«Der Obergerichtsrat Droßelmeier war **gar kein hübscher Mann, nur klein und mager, hatte viele Runzeln im Gesicht, statt des rechten Auges ein großes schwarzes Pflaster und auch gar keine Haare...**» [4, с. 4] – «Старший радник суду Дросельмаєр був **дуже непоказний** чоловік: **низенький, худий, обличчя геть зморщене**, замість правого ока — великий чорний пластир, на голові **ані волосини...**» [1, с. 3]. У даному прикладі переклад є більш емоційно забарвленим і деталізованим, ніж оригінал, та описує образ героя більш виразно. Це і є одна із найголовніших функцій експресивації при перекладі.

«... stach mit spitzigen Instrumenten in die Uhr **hinein**, so daß es der kleinen Marie **ordentlich wehe tat...**» [4, с. 5] – «...так нещадно **итрикнути** ними в годинник, що в малої Марі **аж серце завмирало з жалю...**» [1, с. 3]. Цей приклад демонструє, як використання експресивації може підсилити опис емоцій, додати їм інтенсивності. «Нещадно итрикнути», «аж серце завмирало з жалю» – подібні експресивні образи, які досягаються за рахунок метафор та порівнянь, активізують уяву читача.

Такий самий ефект експресивації прослідковуємо і в наступних двох прикладах, але тут переважають зменшувально-пестливі слова «гарненький», «Трутонька», «вбраннячко». В оригіналі ці мовні одиниці позбавлені такого стилістичного забарвлення:

«Pate Droßelmeier hat mir von einem **schönen** Garten erzählt, darin ist ein großer See...» [4, с. 6] – «...розповідав мені про **гарненький садок** із великим озером...» [1, с. 3].

«**Mamsell Trutchen** (ihre große Puppe) sich sehr verändere, denn ungeschickter als jemals, fiel sie jeden Augenblick auf den Fußboden, welches **ohne garstige Zeichen im Gesicht nicht abginge**, und dann sei an Reinlichkeit in **der Kleidung** gar nicht mehr zu denken» [4, с. 7] – «Марі сказала, що **мамзель Трутонька**, її велика лялька, дуже змінилася, стала така незграбна, раз по раз падає на підлогу, і від того в неї все **обличчя потовчене**, а вже про її **вбраннячко** годі й згадувати!» [1, с. 5].

Стилістичні засоби спільно допомагають створити виразний текст, який передає не лише сенс, а й естетичну та емоційну складову оповідання.

Також дуже часто у перекладі твору Євген Попович використовує логізацію з метою зробити текст більш сприйнятним для розуміння: «*So wußten die Kinder wohl, daß die Eltern ihnen allerlei schöne Gaben eingekauft hatten, die sie nun aufstellten, es war ihnen aber auch gewiß, daß dabei der liebe Heilige Christ mit gar freundlichen frommen Kindesaugen hineinleuchte, und daß, wie von segensreicher Hand berührt*» [4, с. 8]. – «Як бачимо, діти знали, що тато й мама купили їм усі ті чудові подарунки, які вони замовили, але знали й інше: що їх принесе **Дід Мороз, добрий, щедрий Дід Мороз**» [1, с. 6]. У цьому випадку логізацію використано з метою заміни незрозумілих для українського читача термінів. Замість «*liebe Heilige Christ*» перекладач використовує ім'я більш зрозумілого персонажа для української аудиторії «*Дід Мороз*»

«*Der große Tannenbaum in der Mitte trug viele goldne und silberne Äpfel, und wie Knospen und Blüten keimten Zuckermanteln und bunte Bonbons und was es sonst noch für schönes Naschwerk gibt, aus allen Ästen*» [4, с. 8]. – «Велика ялинка посеред вітальні була рясно обвішана золотими й срібними яблуками, і на кожній гіллячці, наче пуп'янки й квітки, вабили око обцукровані **мигдалеві горіхи, барвисті цукерки та інші ласощі**» [1, с. 10]. У другому прикладі, «*was es sonst noch für schönes Naschwerk gibt*» перекладено як «*інші ласощі*», що дозволяє уникнути неясності та конкретизує опис для читача.

При використанні логізації перекладачу іноді доводиться уникати дослівного перекладу, щоб реакції, емоції та стилістично забарвлені вирази героїв були доступнішими для сприйняття:

«*Das ist ein einfältiger dummer Bursche*», sprach Fritz [4, с.19]. – «**Нездара!** – сказав Фріц» [1, с. 17]. У цьому випадку Євген Попович уникнув дослівного перекладу виразу «*das ist ein einfältiger dummer Bursche*».

Подібні стилістичні трансформації при перекладі роблять твір більш адаптованим для сучасного читача та допомагають зрозуміти тонкощі культури, традицій та спілкування носіїв іншої мови. При перекладі художньої літератури, орієнтованої на дитячу та підліткову аудиторію, точний і адаптований переклад експресивних засобів є найбільш важливим для полегшеного сприйняття починаючим читачем матеріалу про іншу культуру та її особливості.

Література:

1. Гофман Е. Т. Лускунчик і Мишачий король. Київ: Віват, 2020. 72 с.
2. Перекладацькі трансформації. URL: <http://surl.li/pzurd>. (дата звернення 09.03.2024)
3. Поетика жанру у у творах Ернста Теодора Амадея Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер», «Золотий горнець», «Дон Жуан», «Лускунчик» URL: <http://surl.li/pzuxs>. (дата звернення: 09.03.2024)
4. Hoffmann E. T. Nussknacker und Mausekönig: Märchen. Stuttgart: Reclam, 1995. 128 S.

Ткаленко М. О.

здобувач ВО спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: Герасименко О. Ю., к.п.н.

ПСИХОЛОГІЯ РЕСТОРАННОГО МЕНЮ: ВПЛИВ НАЗВ СТРАВ ТА ЇХ ОПИСІВ НА ВИБІР КЛІЄНТІВ

Психологія ресторанного меню дійсно має велике значення для привертання уваги клієнтів і впливу на їх вибір страв. Назви страв та їх описи можуть створювати певні емоційні асоціації, стимулювати апетит і навіть впливати на рішення щодо вибору конкретної страви. У даній роботі розглянула психологічні аспекти вибору страв у ресторані та роль, яку відіграють назви страв та їх описи у цьому процесі. Кожне меню повинно бути дуже ретельно продумано, щоб переконати клієнтів прийняти певне рішення. А найкраще те рішення, яке змусить їх витратити більше грошей.

Психологія меню інжинірингу (науки про правильне створення меню) ґрунтується на дослідженнях поведінки людей, їх сприйнятті кольору, тексту, розміщення об'єктів [1].

Вплив назв страв на вибір клієнтів

Назви страв можуть викликати певні асоціації, емоції та сподівання у клієнтів.

1. **Підсилення привабливості.** Використання креативних та привабливих назв може збільшити інтерес клієнтів до страви. Наприклад, «Екзотична салатова мрія з манго та авокадо» звучить привабливіше, ніж просто «Салат з манго та авокадо».

2. **Створення асоціацій.** Назви можуть викликати асоціації з певними країнами, культурами або етнічними стравами, що залучає клієнтів, які шукають нові враження.

3. **Стимулювання апетиту.** Використання описових слів у назві може стимулювати апетит та сприяти бажанню спробувати страву. Наприклад, «Сочевиця в омріяному томатному соусі» звучить більш апетитно, ніж просто «Сочевиця з томатним соусом».

Вплив описів страв на вибір клієнтів

Описи страв також мають значний вплив на вибір клієнтів, оскільки вони допомагають уявити смак та вигляд страви.

1. **Створення візуального зображення.** Детальні та привабливі описи можуть допомогти клієнтам уявити, як виглядає страву, що може збільшити їх бажання спробувати її.

2. **Підсилення смакових характеристик.** Використання описів, що акцентують на смакових характеристиках страви, таких як «ніжний», «налитий»,

«ароматний» або «пікантний», може зробити страву більш привабливою для клієнтів.

3. **Спонування до вибору.** Використання в описах слів, що стимулюють апетит та підсилюють почуття голоду, таких як «соковитий», «смачний» або «хрусткий», може позитивно вплинути на вибір клієнтів.

Окрім цих наведених видів впливу є ще загальні психологічні чинники, які наведені нижче.

1. Перше враження:

Назви страв та їх описи створюють перше враження про страву у клієнта. Яскраві, привабливі назви та описи можуть викликати позитивні емоції та підвищити інтерес до страви.

2. Стимулювання апетиту:

Використання привабливих описів може стимулювати апетит та збільшувати бажання клієнта спробувати страву. Описи, що акцентують на ароматах, текстурі та смакових якостях, можуть зробити страву більш привабливою.

3. Психологічний ефект брендування:

Використання унікальних назв страв та їх описів може сприяти формуванню позитивного іміджу ресторану. Клієнти можуть асоціювати страви з певними емоціями, що відображається на їхньому виборі та задоволенні від їжі.

4. Вплив на психологію ціноутворення:

Використання специфічних слів у назвах страв та їх описах може впливати на сприйняття ціни клієнтами. Коректно підібрані описи можуть підвищити сприйняття цінової політики ресторану та зробити вартість страви більш обґрунтованою.

5. Врахування побажань клієнтів:

Описи страв можуть відображати потреби та побажання клієнтів, такі як дієтичні обмеження, веганський або безглютенний склад. Наявність в описах інформації про склад та харчову цінність може збільшити задоволення клієнтів від обраної страви.

6. Створення неповторності:

Унікальні назви страв та їх описи допомагають ресторану виділятися серед конкурентів та створюють атмосферу ексклюзивності. Клієнти можуть бути схильні замовляти страви, які їм запам'ятовуються за нестандартною назвою чи описом.

7. Важливість візуального представлення:

Поєднання привабливих назв та описів із якісним візуальним представленням страв на меню може підвищити його ефективність та привабливість для клієнтів.

8. Вплив на вибір альтернатив:

Спеціально підібрані назви та описи можуть впливати на рішення клієнта на користь певної страви навіть у випадку наявності альтернатив.

9. Важливість зворотного зв'язку:

Ресторан може використовувати зворотній зв'язок від клієнтів щодо назв та описів страв для постійного вдосконалення меню та підвищення задоволення клієнтів.

10. Психологічний ефект «соціального доказу»:

Включення в описи страв відгуків або рекомендацій може збільшити впевненість клієнта у своєму виборі та позитивно вплинути на його рішення [2].

Зважаючи на психологічні аспекти, я вигадала 3 цікаві назви для українських страв, які б позитивно вплинули на вибір клієнтів:

1. «Солов'їні зорі» (солодкий пиріг з ягодами та вершковим кремом) – ця назва страви робить наголос на солодкій та ніжній стороні української кухні.

2. «Поле незабутніх смаків» (борщ з домашніми варениками та ароматним часниковим соусом) – ця назва може навіяти клієнтам домашню атмосферу та невимушеного застілля.

3. «Поцілунок Київських веж» (курячі котлети, запечені з сиром та грибами, подаються з духмяним картопляним пюре) – це витончена та смачна страва, яка приваблює увагу своїм ароматом і смаком.

Психологія ресторанного меню включає в себе уважне розглядання назв та описів страв з метою створення максимально привабливого та стимулюючого впливу на клієнтів. Використання креативності, деталей та стимулюючих слів може позитивно вплинути на вибір клієнтів та збільшити задоволення від їжі.

Література:

1. Психологія створення меню: 5 корисних лайфхаків. Waitron.Menu Blog. URL: <https://blog.waitron.menu/uk/2019/04/02/psihologiya-stvorenniya-menyu-5-korisnih-lajfhakiv/> (дата звернення: 09.04.2024).

2. Gray R. The secret tricks hidden inside restaurant menus. BBC Home - Breaking News, World News, US News, Sports, Business, Innovation, Climate, Culture, Travel, Video & Audio. URL: <https://www.bbc.com/future/article/20171120-the-secret-tricks-hidden-inside-restaurant-menus> (assessed: 10.04.2024).

Уголькова М. І.,
здобувач ВО спеціальності 035 «Філологія»
Покулевська А. І.,
к.філ.н., доцент,
доцент кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових дисциплін
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

РОЛЬ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФОРМУВАННІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Лексика молодіжної мови цілком характеризується молодіжним сленгом. Причини постійного оновлення молодіжного сленгу очевидні: деякі терміни стають загальноприйнятими, зменшуючи розрив між молоддю та дорослими; інші втрачають свою виразність через часте вживання. Крім того, молодь уважно стежить за явищами, які ще не мають відповідних термінів. Списки німецьких молодіжних сленго-неологізмів склалися з 90-х років минулого століття і продовжують оновлюватися й досі. Хоча сам процес відбору досі відповідає суворим науковим принципам [3, с. 267]; його результати можуть стати об'єктом лінгвістичного аналізу [3, с. 267]. С. Чорна стверджує, що молодіжний сленг існував на теренах сучасної Німеччини ще п'ять століть тому здебільшого як різноманітні студентські жаргони (Studentenjargons), які дали поштовх розвитку німецького молодіжного сленгу [1, с. 372]. Починаючи з 60-х років ХХ століття зростає інтерес науковців до цього явища і починається хвиля науково-популярних публікацій на тему німецького молодіжного сленгу. Протягом останніх десятиліть вивчення лексики німецької молоді привернуло значну увагу як у зарубіжній, так і вітчизняній лінгвістиці. Такі дослідники, як М. Heinemann, Т. Schippan, Н. Ehmman, Н. Henne, Н. Elsen, Л. Левицька, Л. Заводна, О. Христенко, Е. Коломієць, О. Поздняков, С. Чорна та інші, ретельно та широко досліджують цю проблему.

Першим способом формування сленгу є **створення фразеологізмів**. Сучасна молодь вживає вираз «*einen Vogel haben*», що у перекладі з німецької означає «мати птицю» і використовується в значенні «бути не в своєму розумі» або «бути божевільним» [1, с. 28]. «*Das ist ein alter Hut*» у перекладі з німецької означає «це старий капелюх». Цей фразеологізм використовується щоб позначити те, що щось є застарілим, неактуальним чи вже відомим абсолютно всім. Розглянемо найбільш уживані сленгові вирази сучасної німецької мови – «*gebongt sein*». У німецькій мові слово *Bon* позначає квитанцію, яку отримує покупець при придбанні товару, а дієслово *bongen* відноситься до процесу здійснення угоди. Тому вираз «*...ist gebongt*» використовується, коли хтось висловлює готовність діяти або досягнення угоди. Наприклад, «*für mich ist das*

gebongt» – «я в справі». Також існують приклади скорочення фразеологізмів, наприклад, скорочення *KBS* (*Kein-Bock-Syndrom* – дослівно: синдром-ні-бажання) перегукується з фразеологізмом молодіжного сленгу «*keinen Bock auf etwas haben*» – «не мати бажання щось робити» [3, с. 269]. Фразеологізми можуть бути частково або повністю ідіоматичними, наприклад «*sich in den Haaren liegen*» – «ворогувати, сваритися», «*ein Schlag ins Wasser*» – «невдача»; «*das Bett hütten*» – «хворіти»; «*himmlische Geduld*» – «сильне терпіння». Дуже часто фразеологізми можуть бути пов'язані з традиціями, прикметами, географією тієї чи іншої країни. Німеччина – не виключення. Одні з найпопулярніших є «*stark wie eine Eiche sein*» – «бути сильним, як дуб», «*von einem Streiche fällt keine Eiche*» – «печені голуби не летять догуби». Нерідко трапляються фразеологізми, пов'язані з вирощуванням та сільським господарством, а саме «*den alten Kohl wieder raufwärmen*» – «починати спочатку»; «*unser Kohl schmeckt wohl*» – «усяк кулик до свого болота звик»; «*Kohl reden*» – «говорити нісенітницю».

Як в німецькій, так і в українській мові велика частина фразеологічних одиниць пов'язана з темою їжі. В українській мові, наприклад: «мало каші з'їв»; «сметаною вареників не зіпсуєш»; «хлібом не годуй». В німецькій мові: «*die Milch abrahmen*»; «*sein eigenes Brot essen*»; «*in den sauern Apfel beißen*» тощо [1, с. 29–31].

В сучасному сленгу німецької мови також трапляються фразеологізми, які мають пряме відношення до людини, її рис характеру, поведінки тощо. Про людину добру, чуйну говорять німецькою «*er (sie) hat ein goldenes (gutes) Herz*». Не менш поетично говорять німецькою про людину, що приносить іншим радість, випромінює світлі почуття – «*Sonne im Herzen haben*». Фразеологізм «*ein Ritter ohne Furcht und Tadel*», що має дослівний переклад «лицар без страху і провини», підкреслює такі риси характеру як мужність та великодушність. У риси характеру, яка позначає «бути боягузом», є відповідник – «*Hasenfuß*» та «*Hasenherz*». Порівняння боягузливої або непорядної людини виражене в наступному фразеологізмі: «*den Schwanz zwischen die Beine nehmen*» – «піджати хвіст». Про лагідну, невинну людину німці говорять «*kann keiner Fliege etwas zuleide tun*» – «і мухи не скривдить», «*kann kein Wasserchen trüben*» – «води не замутить». [5]

Другим способом формування сленгу є **запозичення**. Запозичення означає використання слів або ідей з однієї мови в іншій. Це створює змішаність та різноманітність мовного складу, а також сприяє культурному обміну та взаєморозумінню між різними культурами і мовами. Розглянемо запозичення фраз та слів в німецькій мові з англійської. Усна мова намагається адаптувати іноземні слова до німецьких вимог вимови. Наприклад, незвичні звуки чи їх комбінації в іноземних словах часто змінюються на схожі німецькі звуки. Слово *Poster*, наприклад, вимовляється з довгим або коротким *o* на відміну від англійської [pouster]. Крім того, коректне застосування граматичних правил

може сприяти швидкій асиміляції іноземних слів у німецькій мові. Так, деякі дієслова отримують інфінітивне закінчення *-(e)n* або німецькі приставки, що є ознакою асиміляції (*fixen, juxen, palavern, pedalen, picknicken, adden*). Ще одною ознакою асиміляції може бути те, що деякі запозичені дієслова утворюються за аналогією з німецькими дієсловами з приставками (*outsourcen, downloaden, updaten*) і використовуються таким чином: «*ich source out*»; «*sie loadete down*»; «*wir haben upgedatet*». Серед нових слів, які з'явилися протягом 2019-2020х років, пандемії коронавірусу, зустрічаємо «Covid-19», «локдаун» («Lockdown»), «футбольний матч без глядачів» («Geisterspiel»), «колективний імунітет» («Herdenimmunität») тощо.

Виділяють наступні види запозичень:

1. **Пряме запозичення.** Це вид, в якому слово зустрічається у мові приблизно у тому вигляді й у тому значенні, як у мові оригіналу: *Talkshow, CD-Player, Meeting, Sprint* [6].

2. **Термінологічні синоніми:** *Moisturizing Cream – Feuchtigkeitscreme; leasing – Vermietung; measures – die Maßnahmen; corporate – Unternehmens; Service Point – Informationszentrum; consulting – der Berater; investor – der Investitionsträger; slang – die Umgangssprache; Magazine – Zeitschrift; user – Nutzer* [6].

3. **Слова-гібриди** – це слова, які утворюються шляхом об'єднання елементів з двох або більше мов для створення нового слова: *Service-Dienst; Powerfrau; Service-Seite; Livesendungen; Top-Lage; Reiseboom; Inter-CityZug* [6].

4. **Запозичені слова,** які вживаються у прямому значенні. Наприклад: американське слово «*Administration*» у німецькій мові використовується для позначення не управлінського апарату президента США, а уряду США. Вираз «*public viewing*» став мати значення в німецькій мові «груповий перегляд на відкритому повітрі спортивних змагань на великих екранах». В англійській мові «*public viewing*» має значення «публічний розтин трупа» [6].

5. **Псевдоангліцизм** – це слово або вираз, який виглядає чи звучить як англійське, але фактично є створеним або використовується в мові, яка не є англійською. Отже, в німецькій мові це, наприклад, *Showmaster, Dressman, Oldtimer, Shorty, Twen*. Слово *Handy* означає «сотовий телефон» (нім. *Mobiltelefon*), хоча в англійській мові *handy* означає «доступний», «зручний» [6].

Отже, у сучасному дослідженні молодіжного сленгу в німецькій мові виявлено та проаналізовано значну роль фразеологізмів та запозичень у процесі формування та еволюції цього явища. Фразеологізми як виразна та насичена частина мови впливають на структуру та семантику молодіжного сленгу, надаючи йому індивідуальності та специфічного характеру. Запозичення з інших мов, особливо англійської, також відіграють важливу роль у формуванні нових термінів та виразів, розширюючи лексичний арсенал молодіжного сленгу. Враховуючи ці аспекти, можна зробити висновок про постійну динаміку та

творчий характер молодіжного мовного середовища, де фразеологізми та запозичення є ключовими елементами, визначаючими культурний та мовний ідентитет молоді.

Література:

1. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови: посібник з німецької мови. Вінниця : Нова книга, 2014. 391 с.
2. Чорна С. С. Особливості молодіжного сленгу в німецькій мові. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загально-освітній школах*. 2017. Вип. 53. 372–379 с.
3. Elsen H. Sonderlexik Jugend? *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit* / hrsg. v. E. Neuland. Wuppertal: Peter Lang, 2001. S. 262–275.
4. Neuland E. *Jugendsprache. Eine Einführung*. 2. überarbeitete und erweiterte Aufl. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag, 2018. 274 S.
5. Семантичні групи німецьких фразеологізмів з компонентом заперечення та особливості їх вживання. URL:
https://studexpo.net/189225/angliyskiy/frazeologizmi_harakterizuyut_nehtuyuche_stavleniya_lyudini_pratsi_roboti#194
6. Fremdwörter und Anglizismen in der Geschichte der deutschen Sprache. URL: <http://lars-thielemann.de/heidi/hausarbeiten/Anglizismen2.htm#>

Hanna Udovichenko,

PhD, Associate Professor

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi

Donetsk National University of Economics and Trade

ALLUSIONS-REALIA IN THE FUNCTION OF EVALUATIVE PREDICATES

Allusions-realia differ from other types of allusion (proper names and echoes of quotations and famous speeches) by the ambiguity of the form of textual representation. The researcher considers them a middle link between allusive proper names and allusive quotations: "Sometimes it is difficult to distinguish between proper names and allusive realia, sometimes there is a clear tendency to turn realia into allusive quotations, because allusive-realia is realised from one word to a word combination". Other philologist understands an allusive reality as "an element of a certain text or event characterised by subject matter, the mentioning of which causes the recipient to associate it with this particular text or event". She highlights an important semantic feature of allusive realia that distinguishes them from textual references: "Mythological, biblical, historical, literary facts become allusive when they are mentioned in a new context and are subjected to reinterpretation in it" As a rule, the alluded fact is embodied in the form of a free phrase :

Sleep last night was about as relaxing as a solo stroll down Avenue D at four in the morning... [4]

Avenue D is a street in the East Village, one of the neighbourhoods of South Manhattan in New York City that is predominantly black and Latin American. The peculiarities of life on this street are reflected in East Village folk wisdom: *Avenue A, you're All right Avenue B, you're Brave Avenue C, you're Crazy Avenue D, you're Dead*

Many realities are captured in phraseological expressions: *To fire a gun was to cross the Rubicon* [2].

Such evaluative predicates, as a rule, are easy to understand, because even if the reader does not know the information or has forgotten the details of the event that gave rise to the phraseological expression, he knows the figurative meaning of the expression. In this example, the phraseological expression "to cross the Rubicon" means "to dare to take an irrevocable step", "to step over, to cross some important boundary". The expression captures the historical fact of 49 BC, when Julius Caesar, against the prohibition of the Roman Senate, crossed the Rubicon with his army - the river that served as the border between Italy and Cisalpine Gaul - and started a civil war.

A significant historical event may be indicated by a date without any explanation by the author, who thereby forces the reader to draw on his or her background knowledge to uncover the evaluative meaning: *Said if Deutscher became President they wanted to go live in 1492* [1]

We are talking about a presidential election where a certain Deutscher was the most unpopular candidate, as his direct characterisation indicates "a militarist, anti-Christ, anti-human, anti-intellectual", as well as an implicit characterisation expressed by voters who would prefer to go back to 1492 if he wins the election. 1492 is the year of the discovery of America by Christopher Columbus. The axiological conclusion becomes obvious – it is better to live in times when the "law of the jungle" still reigned than under such a head of state.

A proper name in some cases can also be considered as an allusion-reality, if we take into account the evaluative hint itself in the form of an extended statement displaying extra-linguistic information about the denotation of the allusion. This is especially true for geographical names, which, unlike the proper names of famous persons, do not have such strong associations with certain characteristics and require the reader to know certain detailed facts or realities:

"Every hunter that ever lived would envy us today. This makes Africa seem like Illinois." [1].

A hero on a time machine goes on safari to the age of the dinosaurs. The journey promises to be so dangerous that Africa, which is home to many wild animals and where such a journey can be made, will seem like the "non-hunting", predominantly agricultural state of Illinois in the Midwest. This comparison shows how the safari the hero goes on is more dangerous than what people face in Africa.

In the following example, behind the toponym, in addition to the negatively evaluated inhabitants inhabiting it, there is an important historical event (in other words, a reality) that contributes a large share of evaluative meaning:

*Miss Caroline printed her name on the blackboard and said, "This says I am Miss Caroline Fisher. I am from North Alabama, from **Winston County.**" The class murmured apprehensively, should she prove to harbor her share of the peculiarities indigenous to that region. (When Alabama seceded from the Union on January 11, 1861, Winston County seceded from Alabama, and every child in Maycomb County knew it.) North Alabama was full of Liquor Interests, Big Mules, steel companies, Republicans, professors and other persons of no background [3].*

The meaning of the allusion is fully revealed in the author's comments, the evaluative meaning is fully explicated, although for a split second the reader is given the opportunity to think for himself about the reason for the "wary murmurings of the children". So, Miss Caroline, in addition to being a "person of unknown origin," being from unruly Winston County, is very likely to be a rebel.

With regard to allusions-realities, it should be specified that theoretically any reality can be included in evaluative judgements, both with a positive and negative sign, as it can be considered from different positions. But still in most cases every fact of life gets either rather positive or rather negative colouring in people's consciousness. Therefore, by being included in a work of fiction, the reality brings with it its original sign, which can be preserved or changed depending on the light in which the reality is presented. However, the author of a work of fiction, using reality as a hint of his or someone else's attitude, and not wanting to be misunderstood by his readers, would rather prefer to mention positive facts to convey a positive attitude and vice versa.

References:

1. Bradbury, Ray. A Sound of Thunder. URL: <https://www.astro.sunysb.edu/fwalter/AST389/ASoundofThunder.pdf>
2. James, Peter. Perfect People. Pan Books. London, 2012. 598 p.
3. Lee, Harper. To Kill a Mockingbird. Grand Central Publishing, NY, Boston. 281 p.
4. Weisberger, Lauren. The Devil Wears Prada. Anchor Books, NY, 2006. 432 p.

Shapovalova M. V.,

Student

Kryvyi Rih Applied College of
Trade and Hotel and Restaurant Business

POLITICAL PHILOSOPHY IN THE AGE OF INSTABILITY

In today's changing world, understanding of political philosophy is more crucial than ever. With the rise of populism, the influence of social media, and the shift towards

nationalism, it is necessary to understand the complication of the current political climate. Moreover, as we examine the evolution of political philosophy and its relevance today, we can explore how classical and modern perspectives have shaped our understanding of politics.

The first step in navigating political philosophy in the age of instability is to gain an understanding of the present political climate. One significant aspect of today's landscape is the rise of populism. Populist movements have gained wide fame, as people express their discontent with established political systems and demand change.

Another crucial factor to think is the role of social media in politics. Platforms like Facebook, Twitter, and Instagram have provided people with a powerful tool to voice their opinions and influence public discourse.

Furthermore, we must analyze the shift towards nationalism and its consequences. The regeneration of nationalist feelings has challenged the idea of globalism and has significant branching for international relations and the balance of power. Understanding this shift is significant for coverage the dynamics of modern political philosophy.

Moreover, the rise of identity politics has added another layer of complication to the current political landscape. Identity politics focuses on the ways in which individual identity cross with political issues and policies. This approach emphasizes the importance of recognizing and addressing the unique experiences and perspectives of different social groups, such as race, gender, and sexual orientation.

To navigate political philosophy effectively, one must explore its evolution throughout history. Classical political philosophy, with seminal works by ancient philosophers like Plato and Aristotle, continues to shape our understanding of political systems and their principles.

Delving deeper into the roots of classical political philosophy, we find that Plato's "Republic" explores the concept of justice within an ideal state, while Aristotle's "Politics" delves into the different forms of government and their virtues and vices. These foundational texts laid the groundwork for future political thought and continue to be studied and debated by scholars worldwide.

Modern political philosophy offers a new perspective on governance and individual rights. Thinkers such as John Locke, Jean-Jacques Rousseau, and Thomas Hobbes have provided influential frameworks for interpreting politics in the modern era. Their ideas have had a profound impact on the development of democratic societies around the world.

Furthermore, the Enlightenment period marked a significant shift in political philosophy, with thinkers like Voltaire, Montesquieu, and Mary Wollstonecraft challenging traditional notions of power and authority. The Enlightenment ideals of liberty, equality, and fraternity laid the groundwork for revolutions and the establishment of new political systems based on the consent of the governed.

Moreover, the intersection of philosophy and politics cannot be ignored. Philosophical theories regarding ethics, justice, and morality provide a foundation for political ideologies and government systems. Recognizing these connections helps us navigate the complex web of political philosophy.

Amidst the age of instability, political philosophy faces numerous challenges. One of the most significant dilemmas is the struggle for democracy in a polarized world. As societies become divided along political, economic, and social lines, the question arises: how can democracy effectively represent and serve the diverse needs and aspirations of its citizens?

Furthermore, the pursuit of human rights and equality poses another challenge. As societies grapple with issues of discrimination, income inequality, and social justice, political philosophers delve into the ethical quandaries of political decision-making. How can we ensure that policies and actions are just, equitable, and inclusive in the face of polarizing ideologies?

These challenges demand innovative solutions and a reevaluation of traditional political philosophies. The difficult decisions faced by policymakers highlight the need for thoughtful, ethical leadership capable of navigating the complexities of an ever-changing world.

Moreover, in this era of rapid technological advancement, political philosophy must also address the implications of artificial intelligence, big data, and surveillance on governance and democracy. The ethical considerations surrounding privacy, autonomy, and the use of technology in political decision-making are becoming increasingly pressing.

Additionally, the global interconnectedness brought about by globalization presents new challenges for political philosophy. The rise of transnational issues such as climate change, migration, and terrorism requires a reexamination of traditional notions of sovereignty and statehood. How can political theory adapt to the complexities of a world where borders are increasingly porous and interdependence is the norm?

As we look to the future, recognizing the need for a new political philosophy is crucial. The age of instability calls for fresh perspectives and adaptable frameworks capable of addressing the complex challenges of our time.

The role of political philosophy in shaping the future cannot be underestimated. By synthesizing the wisdom of the past with the demands of the present, political philosophers can provide guidance into the development of stable and just societies.

Moreover, political philosophy has the potential to foster stability in times of uncertainty. By providing a theoretical framework for understanding and resolving political disputes, it equips leaders and citizens alike with the tools necessary to navigate through turbulent waters.

One of the key aspects that political philosophy explores is the relationship between power and governance. It delves into the fundamental questions of how power

should be distributed, who should wield it, and how it should be held accountable. By examining these questions, political philosophers can contribute to the design of political systems that promote transparency, accountability, and the protection of individual rights.

In conclusion, navigating political philosophy in the age of instability is essential for comprehending the intricacies of the current political climate. Understanding the rise of populism, the influence of social media, and the shift towards nationalism is crucial in grasping the complex challenges we face today. By exploring the evolution of political philosophy and analyzing its intersection with ethics and politics, we gain valuable insights into our present reality. As we confront the challenges of democracy, human rights, and political decision-making, it becomes clear that a new political philosophy is needed. Embracing this need and harnessing the potential of political philosophy in shaping the future will enable us to navigate the age of instability with greater understanding and resilience.

References:

1. Political Philosophy as Apprenticeship and Practice. URL: <https://nationalaffairs.com/publications/detail/political-philosophy-as-apprenticeship-and-practice> (assessed: 10.04.24)
2. Aristotle on the Demise and Stability of Political Systems. URL: https://institucional.us.es/revistas/Araucaria/49/Mon_aristoteles/Art_19.pdf (assessed: 10.04.24)

СЕКЦІЯ 3

СТРАТЕГІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МІКРО-, МЕЗО- ТА МАКРОРІВНІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Базаєва Д. П.,
здобувач 4-го курсу освітнього ступеня «бакалавр»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Лижник Ю. Б.,
ст. викл. кафедри маркетингу, менеджменту
та публічного адміністрування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНИ ТА ЄС

Розвиток зовнішньоторговельних відносин України з ЄС відкриває нові можливості для економічного зростання країни та стимулювання внутрішнього виробництва. Однак, це співробітництво також супроводжується ризиками, які потрібно враховувати у зовнішньоекономічній політиці України [1].

Співпраця з ЄС відповідає українській доктрині економічної відкритості та активної участі у глобалізаційних процесах. Зміни в економіці України та зовнішньоекономічному напрямі призвели до активізації торговельних відносин з ЄС. Важливо постійно виконувати моніторинг інтеграційних процесів, виявляти тенденції, проблеми та перспективи співробітництва [2].

Було виконано одно- та багатофакторне авторегресійне прогнозування обсягів експорту між Україною та ЄС – рис. 1.

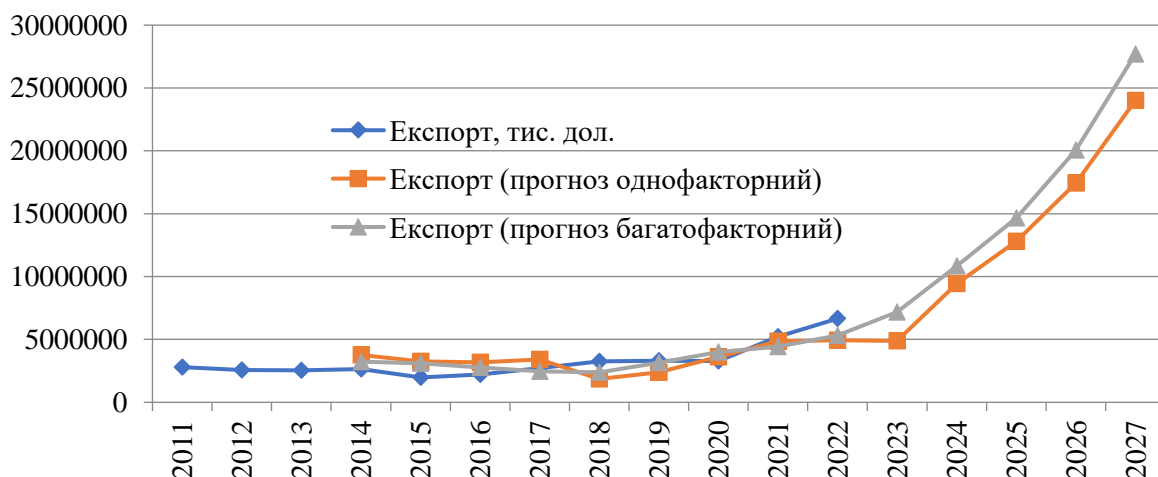

Рисунок 1 - Прогнозування обсягів експорту з України в ЄС (авторегресійні моделі)

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Згідно з даними на рис.1, спостерігається більш швидке зростання обсягів експорту, ніж передбачено прогнозами на рис. 19. Станом на 2025 рік, регресійні моделі прогнозують збільшення експорту до 7-10 млн доларів, тоді як авторегресійні моделі очікують обсяги на рівні 12,7-14,6 млн доларів. Однак, точність авторегресійних прогнозів складає 77%-79%, що є нижчим порівняно з регресійними моделями. Отже, більш надійними є перші результати, які вказують на зростання експорту з України до Польщі до 7-10 млн доларів у 2025 році.

Враховуючи ці прогнози, можна зробити висновок, що попри більш оптимістичні очікування авторегресійних моделей, регресійні прогнози є більш надійними через їхню вищу точність. Це дозволяє планувати зовнішньоекономічну політику з орієнтацією на реалістичніші показники зростання, що знижує ризики та сприяє більш стабільному економічному розвитку.

Надалі було виконано одно- та багатофакторне авторегресійне прогнозування обсягів імпорту між Україною та ЄС – рис. 2.

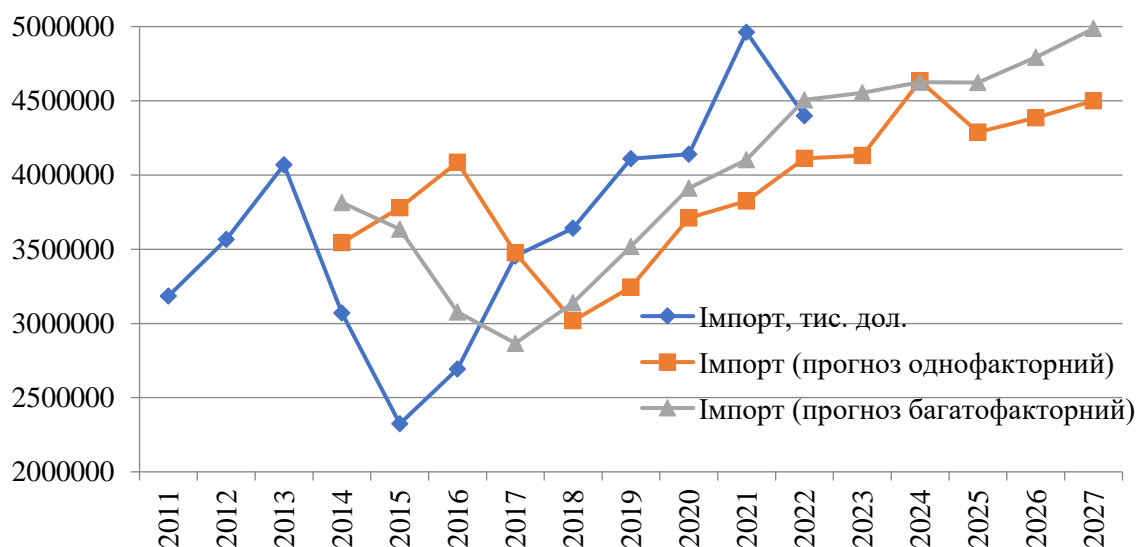

Рисунок 2 - Прогнозування обсягів імпорту в Україну з Польщі (авторегресійні моделі)

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Згідно з даними на рис. 2, спостерігається більш повільне зростання обсягів імпорту порівняно з прогнозами, що представлені на рис. 1. На 2025 рік регресійні моделі передбачають збільшення імпорту до 6-7 млн доларів, тоді як авторегресійні моделі прогнозують значення на рівні 4,5-5 млн доларів. Точність авторегресійних прогнозів становить 81,3%-83,5%, що є вищим, ніж у регресійних моделей. Відповідно, більшої довіри заслуговують результати багатофакторної авторегресійної моделі.

Ці прогнози свідчать про те, що імпорт зростатиме повільніше, ніж очікувалося. Вищий рівень точності авторегресійних моделей надає їм перевагу в оцінці майбутніх обсягів імпорту. Це дозволяє краще планувати імпорту політику, знижуючи ймовірність помилок і забезпечуючи більш стабільне економічне середовище.

Отже, багатofакторна авторегресійна модель враховує різні чинники, що впливають на імпорт, і забезпечує більш точне прогнозування, яке можна використовувати для прийняття обґрунтованих рішень у зовнішньоекономічній політиці. Це сприяє оптимізації ресурсів та ефективнішому управлінню економічними процесами, що має важливе значення для стійкого розвитку країни.

Література:

1. Миценко І. М., Сухомлин М. О., Юрченко О. В. Зовнішньоторговельні відносини України з країнами ЄС: стан, тенденції та пріоритети розвитку. Економічний вісник Донбасу. 2021. № 3(65). С. 81-91.
2. Євтушенко В. А., Кудінова М. М. Аналіз міжнародної торгівлі України з ЄС. Соціальна економіка. 2019. №58. С.70-80.
3. Експортний напрям Дія: Бізнес. URL: export.gov.ua. (дата звернення: 16.04.2024).

Заманов В. Л.,

аспірант

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Науковий керівник: Ніколайчук О. А.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Готельно-ресторанна галузь є важливою складовою економіки України, що забезпечує значну частку валового внутрішнього продукту та зайнятості населення. Однак, в умовах глобалізації та триваючої в країні війни, ця галузь зазнає значних викликів і загроз, що вимагає розроблення ефективних стратегічних пріоритетів її економічної безпеки. Економічна безпека готельно-ресторанної галузі визначається як стан захищеності суб'єктів господарювання від внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє їм ефективно функціонувати та розвиватись відповідно до стратегічних цілей. В сучасних умовах забезпечення

такої безпеки набуває особливої актуальності, оскільки потребує врахування як глобалізаційних чинників, так і специфіки воєнного стану в Україні. Саме тому, аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку готельно-ресторанної галузі в Україні є важливим елементом визначення ключових загроз економічній безпеці цього сектору.

До початку війни, галузь демонструвала стійке зростання, яке супроводжувалося кількісними та якісними трансформаціями. Зокрема, спостерігалось збільшення кількості готелів, ресторанів та інших закладів, що було пов'язано із поживаленням туристичної активності. Дані таблиці 1 демонструють динаміку основних показників розвитку закладів готельно-ресторанного господарства України в розрізі двох ключових напрямків діяльності - тимчасового розміщування (КВЕД 55) та забезпечення стравами та напоями (КВЕД 56) за період з 2017 по 2022 роки.

Таблиця 1 - Динаміка основних показників закладів готельно-ресторанного господарства України за 2017-2022 рр.

Роки	Кількість діючих суб'єктів, од.		Кількість діючих ФОП, од.		Кількість зайнятих, тис. осіб		Обсяг послуг, млн. грн.	
	КВЕД 55	КВЕД 56	КВЕД 55	КВЕД 56	КВЕД 55	КВЕД 56	КВЕД 55	КВЕД 56
2017	7127	44973	5483	39827	39,7	155,2	12234,7	29454,2
2018	7738	48464	6022	43150	44,3	190,9	15321,7	39081,7
2019	8365	55436	6568	49851	45,2	204,0	17110,3	50608,9
2020	8021	58366	6266	52888	36,1	184,8	10902,4	48120,0
2021	7756	57126	5997	51799	35,8	187,1	19686,3	75876,8
2022	6017	47811	4815	44515	27,4	135,2	7772,0	16552,0

Джерело: складено автором на основі [1, 4]

Аналіз даних таблиці 1 показує, що готельно-ресторанна галузь України демонструвала зростання основних показників до 2019-2020 років, після чого відбулося скорочення через вплив пандемії COVID-19, запровадження карантинних обмежень та зниження туристичної активності. Незважаючи на певне відновлення у 2021 році, у 2022 році галузь знову зіткнулася з викликами, зумовленими повномасштабним вторгненням росії в Україну, що негативно позначилося на кількості діючих суб'єктів, зайнятих осіб та обсязі реалізованих послуг через скорочення внутрішнього та в'їзного туристичного потоку, закриття частини закладів та переорієнтацію діяльності в умовах воєнного стану.

Воєнний стан в Україні вплинув на готельно-ресторанну галузь. Через це прогнозується зменшення кількості діючих суб'єктів господарювання у сфері

готельно-ресторанного бізнесу протягом 2023 років. Також очікуються зміни у регіональному розподілі закладів галузі: збільшення їх частки на заході України та в інших областях, віддалених від лінії фронту, та зменшення - на територіях, близьких до зони бойових дій. Така трансформація регіональної структури зумовлена міркуваннями безпеки та зміною попиту на послуги готелів та ресторанів в різних частинах країни в умовах війни.

Однак, з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну, ситуація в галузі різко погіршилася. Значне скорочення туристичних потоків призвело до зниження завантаженості готелів та ресторанів. Частина матеріально-технічної бази також була пошкоджена або зруйнована внаслідок бойових дій, що ускладнило постачання необхідних ресурсів. Водночас, деякі заклади були змушені перепрофілюватися для надання гуманітарної допомоги та розміщення переселенців, що спричинило відтік кваліфікованих кадрів. Загалом, сучасний стан готельно-ресторанної галузі характеризується суттєвими втратами, необхідністю швидкої адаптації до нових реалій та пошуку шляхів виживання в умовах триваючої війни.

Ці виклики, спричинені повномасштабною війною в Україні, вимагають ретельного аналізу та ідентифікації основних загроз економічній безпеці галузі на мезорівні. Ґрунтовний аналіз сучасного стану дозволив визначити ключові загрози, з якими стикається готельно-ресторанна сфера України. Окрім традиційних викликів, притаманних цьому бізнесу в умовах глобалізації, військові дії на території країни спричинили появу нових серйозних загроз [2]:

1. Пошкодження або повне руйнування об'єктів інфраструктури внаслідок бойових дій. Значна частина матеріально-технічної бази закладів була зруйнована або зазнала значних пошкоджень, що негативно впливає на їх здатність надавати якісні послуги.

2. Перебої у постачанні ресурсів, продуктів харчування, обладнання тощо через порушення логістичних ланцюгів. Ускладнення логістики постачань критично позначається на безперебійності діяльності суб'єктів підприємницької галузі.

3. Загрози безпеці персоналу та клієнтів закладів, необхідність забезпечення їх захисту. Воєнна обстановка створює загрози для життя і здоров'я працівників та відвідувачів, що вимагає впровадження додаткових заходів безпеки.

Враховуючи ці ключові виклики, стратегічні пріоритети забезпечення економічної безпеки готельно-ресторанної галузі в умовах воєнного стану повинні включати комплекс [3] інституційних, організаційних, фінансово-інвестиційних та інноваційних заходів.

На інституційному рівні необхідна розробка нормативно-правових механізмів підтримки та відновлення суб'єктів підприємницької діяльності,

зокрема прийняття спеціального законодавства щодо державної допомоги, оподаткування, спрощення дозвільних процедур та регулювання питань безпеки.

В організаційному плані важливо сформувані ефективні моделі управління ризиками, розробити плани антикризового управління, налагодити систему моніторингу загроз та забезпечити безперебійність діяльності через альтернативні логістичні ланцюги та створення запасів ресурсів.

Фінансово-інвестиційні пріоритети передбачають державну підтримку у формі пільгового кредитування, надання гарантій, субсидій та інших стимулів, а також фінансування програм модернізації матеріально-технічної бази та впровадження інноваційних рішень.

Інноваційні заходи [5] спрямовані на впровадження технологій, що підвищують стійкість бізнесу, зокрема розвиток дистанційних форматів обслуговування, систем безпеки та управління ризиками, цифровізацію бізнес-процесів тощо.

Реалізація цих стратегічних пріоритетів вимагає активної участі держави у формуванні ефективної системи економічної безпеки готельно-ресторанної галузі. Ключовими механізмами мають стати державні програми підтримки, податкові та фінансові стимули, а також регуляторні заходи, спрямовані на захист інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та споживачів.

Державні програми підтримки можуть включати цільове фінансування для відновлення пошкодженої інфраструктури, пільгові кредити чи гарантії, субсидії на операційні витрати, компенсацію витрат на безпеку, а також програми перекваліфікації. Податкові й фінансові стимули передбачатимуть звільнення від окремих податків, податкові канікули, інвестиційні кредити та дотації. Регуляторні заходи міститимуть стандарти безпеки, контроль цін і якості, вдосконалення ліцензування та державне страхування ризиків. Ці комплексні заходи сприятимуть відновленню та розвитку готельно-ресторанної сфери в умовах воєнного стану.

Загалом, державна політика повинна забезпечити комплексну систему заходів для відновлення та розвитку готельно-ресторанної сфери в умовах воєнного стану, сприяючи економічній безпеці та життєздатності цього важливого сектору економіки. Ефективна взаємодія держави, бізнесу та громадянського суспільства є ключовим фактором успішної реалізації стратегічних пріоритетів.

Отже, готельно-ресторанна галузь України зазнала масштабних втрат внаслідок війни - скорочення кількості суб'єктів підприємницької діяльності, зменшення завантаженості, падіння туристичних потоків та доходів. Ключовими загрозами стали руйнація інфраструктури, порушення логістики та загрози безпеці. Для відновлення галузі необхідна активна участь держави у формуванні комплексу стратегічних заходів - нормативно-правових механізмів підтримки, ефективного управління ризиками, фінансово-інвестиційних стимулів та

інноваційних рішень. Ключові інструменти державної політики - програми підтримки, податкові та фінансові стимули, регуляторні заходи безпеки. Ефективна взаємодія держави, бізнесу та суспільства - необхідна умова реалізації стратегічних пріоритетів економічної безпеки готельно-ресторанної галузі.

Література:

1. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.04.2024)
2. Даниленко-Кульчицька В.А. Вплив війни на готельно-ресторанний бізнес України. Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі. 2022. № 6. С. 19–23.
3. Носирєв О., Деділова Т., Токар І. Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. Вип. 1 (26). С. 55–68. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/nosyrjev2.htm (дата звернення: 15.04.2023).
4. Ринок HoReCa під час війни: поточний стан та ключові тенденції. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/rynok-horeca-pid-chasvijny-potochnyj-stand-ta-klyuchovi-tendentsiyi/> (дата звернення: 17.04.2023).
5. Кіш Г. Інноваційні технології в діяльності готельно-ресторанних підприємств. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 6 (12). С. 65–77

Кальний Є. І.,

здобувач 1-го курсу освітнього ступеня “бакалавр”

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Науковий керівник: Лижник Ю. Б.,

ст. викл. кафедри маркетингу, менеджменту

та публічного адміністрування

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

РЕГРЕСІЙНИЙ ТА АВТОРЕГРЕСІЙНИЙ АНАЛІЗ КІЛЬКОСТІ ТУРИСТІВ В УКРАЇНІ

Туризм – це не лише подорожі та відпочинок, це багатогранна й динамічно галузь економіки, що розвивається і відіграє суттєву роль у житті будь-якої країни. Приносить значні грошові потоки, стимулює розвиток інших сфер господарювання, створює нові робочі місця, сприяє культурному обміну та збагачує особистий досвід людей. Україна, з її мальовничою природою, багатим історичним та культурним спадком, має значний потенціал для розвитку туризму.

Однак, протягом останніх років туристична галузь України зазнала низки викликів. Пандемія COVID-19 у 2020-2021 роках призвела до різкого скорочення туристів, закриття кордонів та запровадження жорстких карантинних обмежень.

Повномасштабна війна з Росією, що розпочалася 24 лютого 2022 року, завдала значного удару по туристичній інфраструктурі багатьох регіонів України [1, с. 89].

Дослідження динаміки розвитку туризму в Україні, аналіз його поточного стану та прогнозування перспектив розвитку мають виняткову актуальність. Розуміння проблем та викликів, з якими стикається туристична галузь, дасть можливість розробити дієві стратегії відновлення та розвитку туризму, що сприятиме не лише економічному піднесенню країни, але й збереженню та популяризації її історичної та культурної спадщини [2].

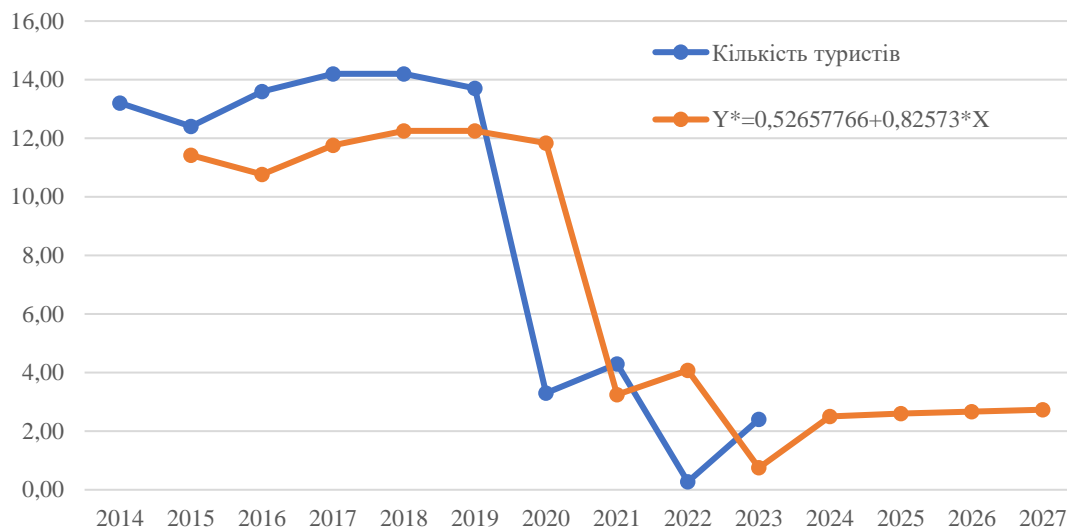

Рисунок 1 - Авторегресійний метод: прогноз кількості туристів в Україні
Джерело: побудовано автором за даними [3]

За даними на рис. 1 спостерігаємо зростання (2014-2019). У 2014 році кількість туристів становила 13,2 млн осіб. Протягом наступних п'яти років спостерігалось поступове зростання, з піком у 2018 році, коли Україну відвідали 14,2 млн туристів; Різке падіння (2020-2022).

На рис. 2 побудовано регресійний аналіз, точність якого трохи вища, за авторегресійний. Високу точність прогнозування має поліноміальна модель (84,8%). Точність лінійної моделі нижча (69%). Останні дві моделі експоненціальна та логарифмічна мають низьку точність (42,1% 47,2%).

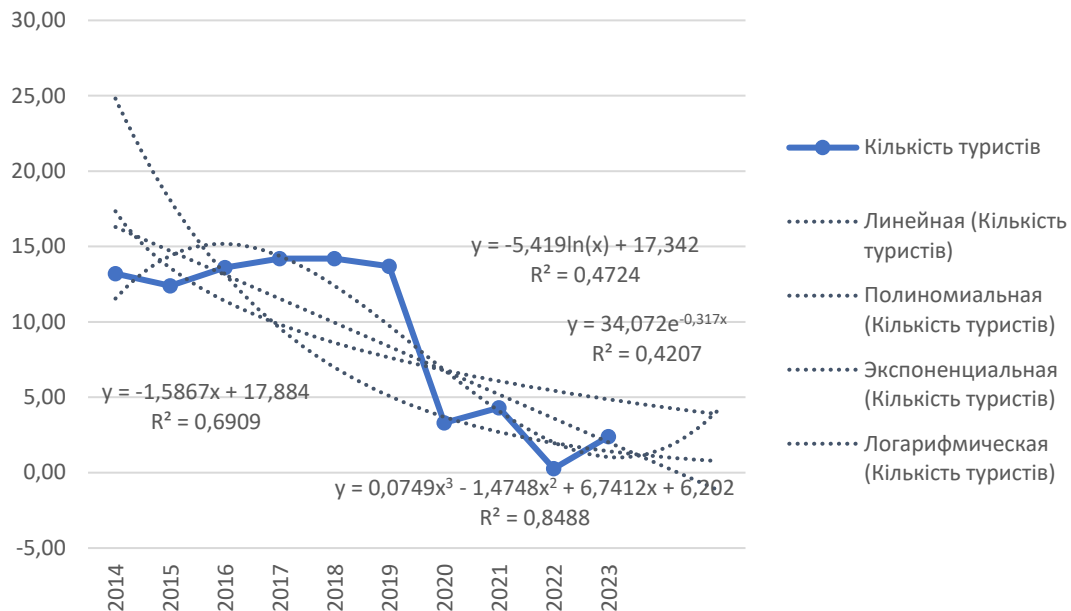

Рисунок 2 - Регресійний метод: прогноз кількості туристів в Україні

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Пандемія COVID-19 у 2020 році призвела до різкого скорочення туристів до 3,3 млн осіб. У 2021 році відбулося часткове відновлення, кількість туристів зросла до 4,3 млн осіб. Повномасштабна війна з Росією, що розпочалася 24 лютого 2022 року, стала причиною нового падіння туризму. У 2022 році Україну відвідали лише 0,27 млн туристів.

У 2023 році спостерігається поступове відновлення туризму. Кількість туристів зросла до 2,4 млн осіб. Спостерігається повільне відновлення кількості туристів в Україні. Точність авторегресійного прогнозування складає 59,5%.

Отже, туристична галузь України протягом останніх років зазнала низки викликів, пов'язаних з пандемією COVID-19 та повномасштабною війною з Росією. Це призвело до різкого скорочення кількості туристів, руйнування інфраструктури та значних втрат для економіки країни.

Незважаючи на складнощі, туризм в Україні має значний потенціал для розвитку. Країна володіє мальовничою природою, багатим історичним та культурним спадком, що робить її привабливою для туристів з усього світу. Згідно з прогнозами, туризм в Україні поступово відновлюватиметься.

Література:

1. Фастовець О. О. Туризм в Україні в умовах воєнного стану. *Development of management and entrepreneurship methods on transport*. No 3 (80). 2022. С. 87-97.

2. Тараненко Г. Г. Розвиток туризму в сучасних умовах: реалії та перспективи. *Ефективна економіка*. 2022. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/92.pdf

Коздоба К. І.,
здобувачка 1-го курсу освітнього ступеня «бакалавр»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: Лижник Ю. Б.,
ст. викл. кафедри маркетингу, менеджменту
та публічного адміністрування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Рівень життя населення є одним з ключових індикатором успішності соціально – економічного розвитку країни. Кінцеві результати економічних перетворень та трансформацій оцінюються не стільки за критерієм досягнення макроекономічної стабільності, скільки за реальними змінами у рівні добробуту громадян та ознаками поширення позитивних ефектів на становище різних верств населення [1].

За роки незалежності Україна пройшла кілька етапів соціально-економічних перетворень, що супроводжувалися періодами криз та падінь, які неминуче позначалися на становищі населення. Зараз ми живемо в епоху перманентної економічної кризи, після 2020р. відбувається зростання бідності внаслідок економічного падіння. Такий розвиток подій свідчить про фінансове виснаження домогосподарств, коли резерви на випадок непередбачуваних обставин повністю вичерпуються, і населення виявляється абсолютно незахищеним перед новими викликами нестабільного соціально-економічного середовища. В таких умовах для пошуку шляхів захисту населення від економічних потрясінь, необхідно розробити модель рівня життя, з акцентом на специфічних чинниках нестабільного середовища [2].

Виконаємо дисперсійний та семіваріаційний аналіз соціальних виплат та інших поточних трансфертів, доходів – всього, заробітної плати, прибутків та змішаних доходів, доходів від власності одержаних.

За даними рис.1 бачимо, що з 5 досліджених показників доходів та витрат населення України найбільш ризикований показник, що має 63.82% ризик зміни і 26.36% ризик зменшення – це соціальна допомога та інші одержані поточні трансферти. Далі по рівню ризикованості можемо виділити заробітну плату, яка має 52.12% ризик зміни і 33.20% ризик зменшення протягом досліджуваного періоду (2012-2022рр.).

Наступним стабільним показником маємо прибуток та змішаний дохід 46,13% ризик зміни і 30,38% ризик зменшення.

Найстабільніший показник – це доходи-всього 45.46% ризик зміни і 29.49% ризик зменшення та дохід від власності, одержаний 17.89% ризик зміни і 11.90% ризик зменшення.

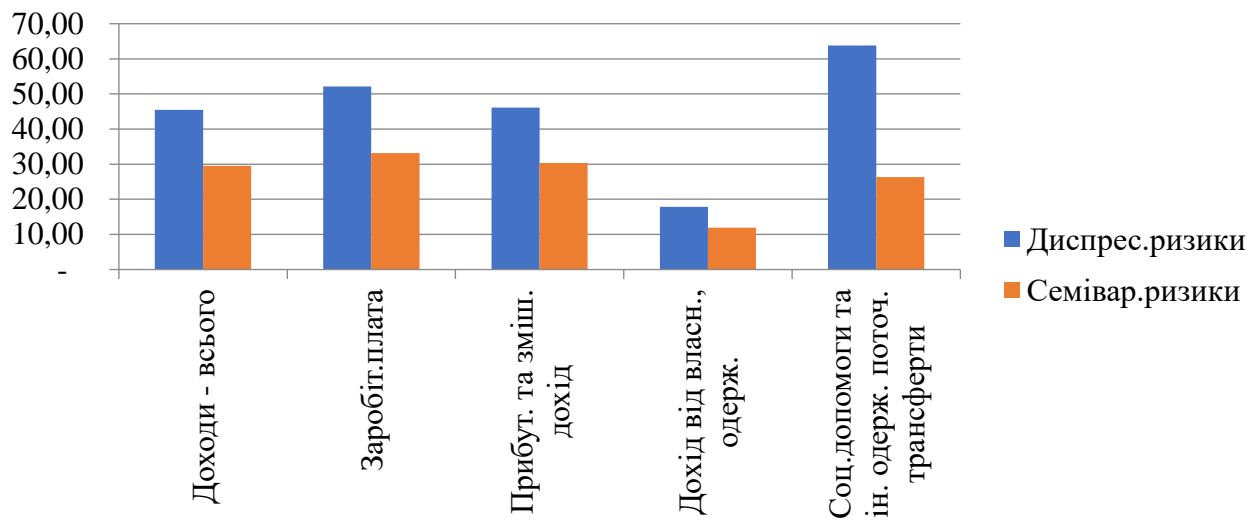

Рисунок 1 - Дисперсійний та семіваріаційний аналіз доходів та витрат населення України

Джерело: За даними Держкомстату [3]

Надалі було виконано базовий регресійний аналіз соціальних виплат та інших поточних трансфертів, доходів – всього, заробітної плати, прибутків та змішаних доходів, доходів від власності одержаних.

Найточніша модель для показника загальних доходів населення є поліноміальна – 99.62%, яка показує очікуване зростання доходів населення України. Дві інші моделі лінійна та експоненціальна теж доволі точні – 94.7% і 97.18%, також показують очікуване зростання доходів населення України. Стосовно показника заробітна плата: найточнішою регресійною моделлю є лінійна – 92.7%, вона показує очікуване зростання середньої заробітної плати у наступні періоди. Також доволі точною моделлю є ступенева – 80.06%, та показує очікуване зростання середньої заробітної плати. Найнижчу точність складає модель логарифмічна – 70.27%, вона показує зниження доходів населення України.

Наступним показником маємо прибуток та змішаних дохід: найточнішою моделлю є поліноміальна – 87.87%, вона показує очікуване зростання прибутку та змішаного доходу. Також доволі точною моделлю є лінійна – 87.78%, вона показує очікуване зростання прибутку та змішаного доходу. Найнижчу точність складає модель логарифмічна – 73.83%, вона показує зниження прибутку та змішаного доходу.

Щодо показнику дохід від власності, побудована поліноміальна модель має значну перевагу над іншими неточними моделями – 11.16%, вона показує очікуване зниження доходів від власності. Інші моделі мають нижчу точність – логарифмічна модель – 5.3%, вона показує очікуване зниження доходів від власності; лінійна модель – 4.58%, вона показує очікуване зниження доходів від власності; ступенева модель – 2.47%, вона показує очікуване зниження доходів від власності; експоненційна модель – 1.58%, вона показує очікуване зниження доходів від власності.

Заключним показником було обрано соціальну допомогу та інші поточні трансферти: найточнішою моделлю є лінійна – 93.49%, вона показує очікуване зростання соціальної допомоги та інших поточних трансфертів. Також доволі точною моделлю є ступенева – 79.3%, вона показує очікуване зростання соціальної допомоги та інших поточних трансфертів. Найнижчу точність показує логарифмічна модель – 70.89%, вона прогнозує зниження соціальної допомоги та інших поточних трансфертів.

Зробивши прогноз на 2023-2026 рр. по доходам населення України отримали авторегресійну прогнозну модель $Y^*(X) = -258087,819 + 3,2 * X$. Прогнозовані доходи населення України у 2024р. будуть становити 5370914.025 млн. грн., у 2025 році становитимуть 6159025.648 млн. грн. та у 2026 році становитимуть 6778147.418 млн. грн. Точність цього прогнозу складає 83.85%, що показує достатньо високу достовірність отриманих прогнозних значень.

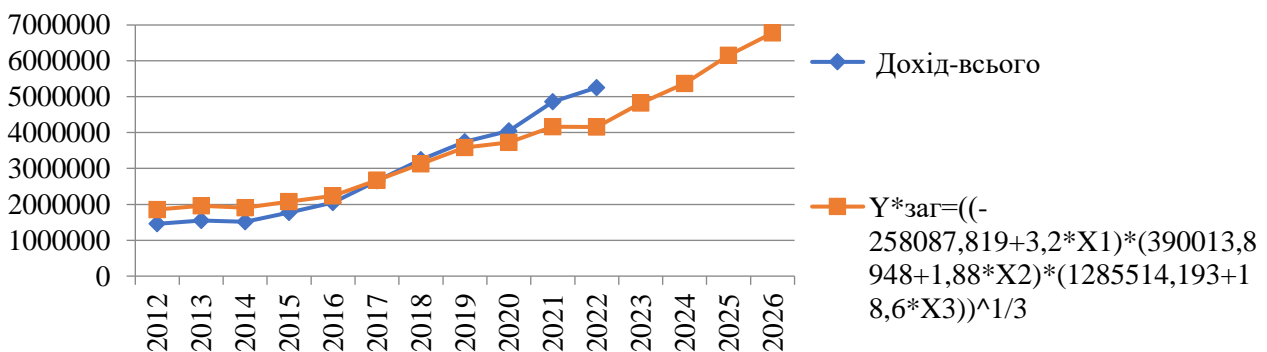

Рисунок 2 - Фактичне та прогнозне значення доходів та витрат населення України

Джерело: За даними Держкомстату [3]

Отже, було виконано дисперсійний та семіваріаційний аналіз доходів та витрат населення України. Побудовано базовий регресійний аналіз доходів та витрат населення України. Надалі визначено темпи приросту та побудовано прогнозну модель за методом за методом лінійної авторегресії, точність якої становить 83.85%, та обчислено майбутні показники доходів та витрат населення України на період 2023-2026 років.

Література:

1. Черенько Л. М. Рівень життя та незареєстровані доходи: взаємозв'язок і взаємообумовленість. *Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України*. 2002. №7. С.197-199.
2. Черенько Л. М. Українській середній клас у новому тисячолітті: тенденції та перспективи. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. №4(42). С.71-92.
3. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Лавроненко Г. Г.

аспірант

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Науковий керівник: Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва

ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського

ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Незалежно від рівня управління – макро-, мезо- чи мікро- для соціально-економічних систем актуальною проблемою є забезпечення ефективного управління сталим розвитком [1]. Так само актуальним дане питання є для сфери торгівлі України.

Торгівля є однією з ключових галузей української економіки, що підтримує внутрішніх виробників, задовольняє споживчий попит і підвищує рівень життя. Крім того, торгівля відіграє значущу роль полягає в створенні робочих місць, сприянні інвестиціям та встановленні стратегічних пріоритетів для сталого розвитку.

Глобальний економічний та соціальний прогрес в значній мірі залежить від розвитку торгівлі, яка сприяє міжнародним відносинам, миру, взаємодовірі та економічному зростанню [2].

Торгівля відіграє ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку, бо вона відкриває країнам доступ до нових ринків і можливостей для інвестицій, що сприяє економічному зростанню, підвищенню якості життя населення та забезпечує сталий розвиток. Окрім того, торгівля сприяє розвитку міжнародних відносин, сприяє обміну ідеями та технологіями, а також сприяє зближенню культур та спільному вирішенню глобальних проблем.

Серед факторів, стимулюючих сталий розвиток торгівлі можна виділити: зростання купівельної спроможності населення, стабільні ціни на ринку споживчих товарів, збільшення грошових переказів із-за кордону, позитивні настрої споживачів та зростання імпорту товарів [3].

Умови повномасштабного воєнного вторгнення суттєво впливають на розвиток сфери торгівлі і мають певні особливості:

- обмеження доступу до певних ринків, передусім до експортних ринків збуту, через блокування морських шляхів та проблеми з автомобільним перевезенням на кордоні з Польщею;
- відбувається зміна торговельних шляхів через перекриття транспортних маршрутів та руйнування інфраструктури;
- фізичне руйнування торговельних точок внаслідок обстрілів;
- втрата торговельними мережами своїх активів на окупованих територіях;
- зменшення загального попиту у східних та південних регіонах України внаслідок евакуаційних та міграційних процесів;
- як наслідок збільшення загального попиту у західних регіонах;
- зменшення обсягів торгівлі через економічну нестабільність, зниження попиту та збільшення ризиків.

При наявності спадної динаміки в більшості сфер української економіки з початком повномасштабного вторгнення, саме торгівля стала тією галуззю, в якій не тільки найшвидше почалося відновлення до довоєнного рівня, а, станом на початок 2024р. за певними показниками розвиток торгівлі в Україні відбувалося стале зростання, в тому числі до виходу на абсолютний приріст у порівнянні з довоєнним 2021р.

На рис. 1 наведена динаміка кількості торговельних точок в Україні під час повномасштабного вторгнення.

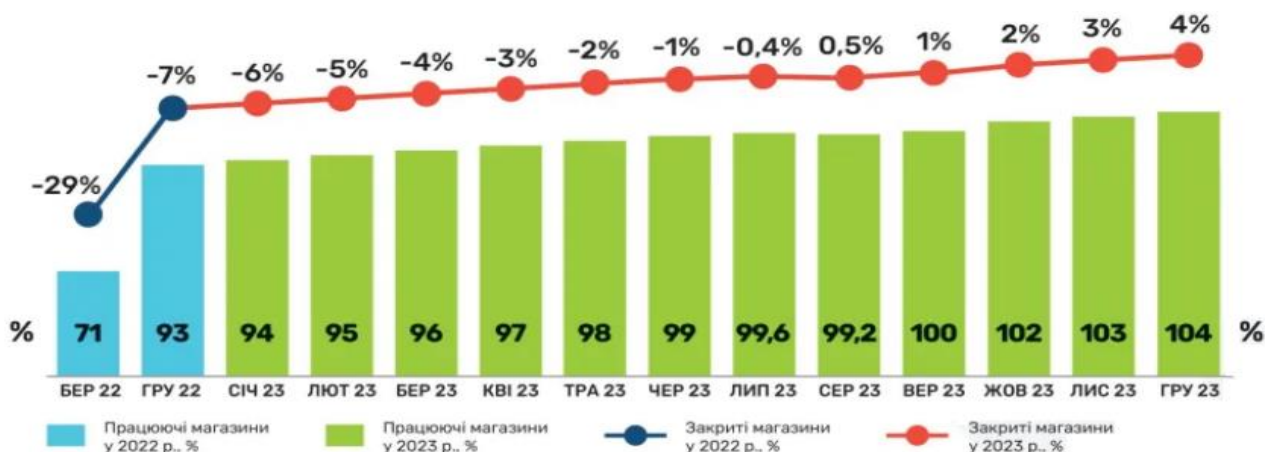

Рисунок 1- Динаміка кількості торговельних точок в Україні, 2022-2023рр.

Джерело: побудовано за даними [4]

На початок 2024р. в Україні працювало 18 134 торгових об'єктів всієї галузі роздрібною торгівлі. Це на 11% більше ніж на початку 2022р., коли ще було зачинено більше тисячі магазинів. У порівнянні з довоєнною кількістю відкритих торговельних точок (17 396) нинішня кількість працюючих магазинів більша на 4%. Враховуючи, що в березні 2022 року не працювала майже третина торгових

точок (29%), загальне відновлення за 22 місяці війни сягнуло 33%. З восьми галузей торгівлі на початок 2024р. половина перевищили довоєнні показники по кількості діючих торгових точок [4].

Таким чином, саме сфера торгівлі є однією з перших сфер економіки України, які почали не тільки відновлюватися під час воєнного вторгнення, а й зазнали певного розвитку. Сталий розвиток торгівлі під час повномасштабного вторгнення, хоч і відбувається доволі повільними темпами, проте в цілому має стимулюючий вплив на економіку, збільшуючи обсяги виробництва, зайнятість та обороти бізнесу. Крім того сфера торгівлі та її логістичні потужності приймають участь у забезпеченні постачання гуманітарної допомоги, що збільшує соціальну значимість торговельного сектору для розвитку країни в цілому.

Література:

1. Красовська Г. О. Забезпечення структурної збалансованості сталого розвитку соціально-економічних систем: теорія, методологія, практика: моногр. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2021. 384 с.
2. Ставерська Т. О. Визначення стратегічних пріоритетів забезпечення сталого розвитку торговельної галузі в умовах кризи. *Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири: колективна монографія; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі*. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2018. С. 170-183.
3. Школенко О. Б., Терещенко Е. Ю., Стояненко І. В. Роль торгівлі в забезпеченні реалізації цілей сталого розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. №8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-8-03-02>
4. Асоціація ритейлерів України. <https://rau.ua/>

Мельник О. М.,

здобувач 3-го курсу освітнього ступеня «бакалавр»

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Науковий керівник: Лижник Ю. Б.,

ст. викл.кафедри маркетингу, менеджменту

та публічного адміністрування

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

АНАЛІЗ ОБСЯГІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПИВОВАРНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

У сучасному світі пивоваріння є не лише галуззю промислового виробництва, але й важливою складовою культурного та економічного життя кожної країни. Україна, багата на свою історію, традиції та унікальність, не є винятком у цьому контексті.

Актуальність дослідження реалізації пива в Україні полягає в тому, що це відкриває можливості для аналізу та розуміння динаміки споживчих уподобань, економічного впливу галузі та соціокультурних тенденцій. Зростання або зниження обсягів реалізації пива може бути індикатором різних факторів, таких як зміни в споживчому попиті, економічна стабільність чи нестабільність, або зміни у законодавстві щодо алкогольних напоїв.

У такому контексті, дані тези мають на меті дослідити аспекти пивоваріння в Україні, відзначити його досягнення та виклики.

Загалом треба зазначити що на даний момент в Україні діє 241 пивоварня які сумарно виготовляють близько 1.8 млрд. літрів пива на рік. [3]

Щодо структури цієї галузі, то такий об'єм пива в Україні варять переважно малі пивоварні, так станом на 2022 рік кількість малих пивоварень об'єм виготовлення пива яких не становить більше 300000 літрів становила 204 або 85% від загальної їх кількості.[2]

На рис.1 відображена динаміка реалізації пива без і з урахуванням інфляції.

За аналізом цього графіку можна виявити деякі важливі тенденції в обсягах реалізації пива в Україні протягом 12 років: період зростання (2010-2018рр.): Загалом, протягом цього періоду спостерігався стабільний та помітний ріст обсягів реалізації пива. Темпи приросту були високими, з особливо значним зростанням у перші роки (2010-2013). Проте також варто відзначити, що з 2014-го року можна констатувати що без урахування інфляції цей обсяг впав до приблизної позначки 8751232.548 грн. і був відносно сталим до 2020 року.

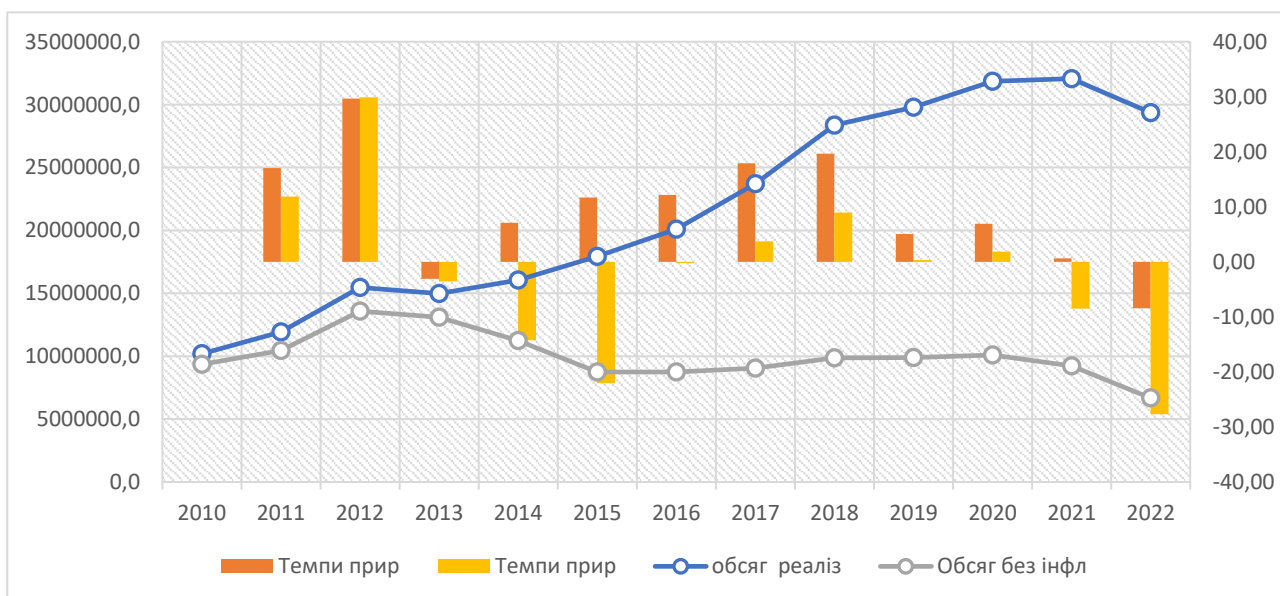

Рисунок 1 - Обсяг реалізації пива в номінальних цінах та без урахування інфляції

Джерело: побудовано автором за даними Держкомстату [1]

Причиною цієї відмінності двох графіків можна пояснити деякими основними причинами:

- збільшення рівня інфляції в країні [4]
- певна політичне і економічна нестабільність в галузі протягом 2014-15 років[4]
- зміна цін на основні продукти для виготовлення пива і алкогольних напоїв.[4]

Зменшення обсягів (2019-2022рр.): Починаючи з 2019 року, спостерігається певне зниження обсягів реалізації пива. Тенденція зменшення стала особливо помітною у 2021-2022 роках. Причиною цього зменшення стала пандемія COVID-19 що призвела до економічної кризи і підвищення цін на усіх ринках, зокрема і на сільськогосподарському і той факт, що багато підприємств зменшувало обсяги випуску продукції. Зауважимо, що обсяг реалізації без урахування впливу інфляції (виражений як «Обсяг без інфляції») також показує певну стабільність у зростанні чи зменшенні, але із меншою амплітудою.

Стабілізація чи зворотний розвиток: Ці останні роки (зокрема 2021-2022рр.) можуть вказувати на перехідний період або стабілізацію після періоду інтенсивного зростання, або ж на вплив зовнішніх факторів (таких як економічні чи соціальні зміни), які впливають на споживчі звички.

Спираючись на проведений вище аналіз, у можна зробити кілька висновків щодо галузі пивоваріння:

Динаміка зростання обсягу реалізації: Загалом, спостерігається позитивна динаміка зростання обсягу реалізації пива протягом років з 2010 по 2022, із винятком 2013 та 2015 років, коли відбулися незначні зниження.

Темпи приросту: Найбільший приріст відбувся у 2012 році, коли темпи приросту склали майже 30%. Після цього спостерігається коливання, але в середньому темпи приросту вищі, ніж в інших роках.

Вплив інфляції на обсяг реалізації: При розрахунку обсягу реалізації без урахування впливу інфляції видно, що реальний обсяг реалізації зменшувався в період з 2014 по 2017 рік, але після цього відновився та продовжував зростати до 2020 року.

Стійкість галузі: Незважаючи на коливання, зокрема падіння обсягу реалізації у 2013, 2015 та 2021 роках, галузь пивоваріння виявляє стійкість і відновлюється після таких періодів спаду.

Отже, можна зробити висновок, що галузь пивоваріння має тенденцію до зростання в обсягах реалізації, з нестабільними, але в цілому позитивними темпами приросту.

Література:

1. Державний комітет статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/ukrsta>

2. Пивоваріння в Україні у цифрах і фактах. URL: <http://ukrpivo.com/pivovarinnya-v-ukrayini-v-tsifrah-i-faktah/>

3. Пивний ринок України. URL: <https://koloro.ua/ua/blog/issledovaniya/pivnoy-rynok-ukrainy-itogi-2017.html>

4. Ринок пива в Україні. Чи справді прийшла крафтова революція. URL: <https://ain.business/2021/12/13/beer-in-ukraine/>

Назаренко Д. М.,

студент магістратури кафедри менеджменту,
фінансів та бізнес-адміністрування,
Міжнародний Європейський університет

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Інновації відіграють важливу роль у розвитку сучасного суспільства та економіки. Вони не лише визначають конкурентоспроможність підприємств, але й сприяють загальному прогресу у різних галузях. Сутність інновацій полягає у впровадженні новаторських ідей, технологій, продуктів або послуг, що призводять до покращень, ефективності та позитивних змін у суспільстві [1].

Стратегія інновацій реалізується в рамках стратегічного планування, що включає розробку планів, проведення досліджень та виконання інших заходів для інноваційної діяльності.

Типи інноваційних стратегій підприємства:

1. Стратегія наступу: ця стратегія пов'язана з прагненням підприємства досягти технічного та ринкового лідерства шляхом створення та впровадження нових продуктів.

2. Стратегія захисту: ця стратегія спрямована на те, щоб утримати конкурентні позиції підприємства на вже наявних ринках.

3. Імітаційна стратегія: ця стратегія використовується підприємствами, які не є піонерами випуску на ринок тих або інших нововведень, але прилучилися до їх виробництва, придбавши у підприємства-піонера ліцензію.

4. Залежна стратегія: характер технологічних змін у даному разі залежить від політики підприємства, які є “батьківськими” стосовно “залежних” компаній, які не роблять спроб змінити свою продукцію, оскільки тісно пов'язані з вимогами до неї від головної компанії.

5. Традиційна стратегія: цей тип стратегії не передбачає значних технологічних змін, тому він лише умовно належить до інноваційного.

6. Стратегія ніші: інноваційна діяльність у цій стратегії полягає у пошукові інформації щодо можливостей, які з'являються у компанії за нових обставин, знаходженні особливих ніш на наявних ринках товарів і послуг, що мають споживача з нетиповим, але значущим різновидом потреб.

Визначення конкретної інноваційної стратегії організацією залежить від різноманітних факторів. Серед них - умови та вплив зовнішнього середовища, особливості сфери діяльності організації, асортимент та номенклатура її продукції, тривалість життєвого циклу товарів, здатність організації вести моніторинг науково-технічної інформації щодо ринку новацій, а також наявність відповідного науково-технічного і технологічного потенціалу, серед інших.

Аргументуючи вибір конкретної інноваційної стратегії, керівники повинні враховувати декілька ключових аспектів. По-перше, така стратегія повинна втілюватися в загальну стратегію розвитку організації, щоб забезпечити їхню взаємодію та взаємопідтримку. По-друге, вона повинна бути прийнятною за рівнем ризику, враховуючи фінансові та інші можливі втрати, а також рівень готовності організації до впровадження нововведень. По-третє, необхідно враховувати готовність ринку до прийняття нововведень, оскільки успіх інноваційної стратегії значно залежить від реакції споживачів та конкурентного середовища.

Одночасно, важливо пам'ятати, що управління інноваційною діяльністю та процесами в організації не обмежується лише вибором інноваційної стратегії. Зусилля вищого керівництва повинні бути спрямовані на забезпечення реалізації обраної стратегії. Це включає розробку необхідної інфраструктури, створення сприятливого середовища для інновацій, мотивацію персоналу та створення механізмів оцінки та контролю за процесами інновацій. Успішна реалізація інноваційної стратегії значною мірою залежить від інноваційного потенціалу організації, що визначається її внутрішнім середовищем, зокрема культурою, ресурсами та ефективністю управління.

Підприємство розробляє власну стратегію інновацій, враховуючи державну інноваційну політику, що визначає пріоритетні напрями розвитку науки та технічного прогресу і забезпечує їх фінансову підтримку [2].

Удосконалення системи управління інноваційною діяльністю підприємств в умовах глобалізації включає в себе ряд ключових аспектів:

1. Стратегічне планування:

1.1 Розроблення чіткої стратегії інноваційного розвитку, яка враховує глобальні тенденції та потреби ринку.

1.2 Визначення основних цілей і завдань інноваційної діяльності, адаптованих до глобального середовища.

2. Міжнародна співпраця:

2.1 Активне залучення до міжнародних інноваційних мереж, партнерств і кластерів.

2.2 Пошук потенційних міжнародних партнерів для обміну технологіями і знаннями.

3. Технологічна та інноваційна інфраструктура:

3.1 Забезпечення доступу до передових технологій та інноваційних платформ.

3.2 Створення сприятливого середовища для досліджень і розвитку на рівні підприємства.

4. Фінансове управління:

4.1 Оптимізація фінансових ресурсів для підтримки інновацій, враховуючи глобальну конкуренцію.

4.2 Пошук інвестиційних можливостей на міжнародному ринку.

5. Управління знаннями:

5.1 Розвиток систем управління знаннями для ефективного обміну інноваційними ідеями в межах компанії та зовнішніми партнерами.

5.2 Впровадження систем аналізу та оцінки інтелектуального капіталу.

6. Управління ризиками:

6.1 Аналіз глобальних ризиків, пов'язаних з інноваційною діяльністю.

6.2 Розроблення стратегій зменшення ризиків інноваційних проєктів.

7. Кадровий потенціал:

7.1 Підвищення кваліфікації персоналу в галузі інновацій та міжнародного бізнесу.

7.2 Створення стимулюючих програм для пошуку та утримання талановитих фахівців.

8. Маркетинг і комунікації:

8.1 Адаптація маркетингових стратегій до глобального ринку.

8.2 Впровадження ефективних комунікаційних стратегій для просування інновацій на міжнародному ринку.

Удосконалення системи управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації вимагає гнучкості, адаптабельності та постійного оновлення стратегій для успішного конкурування на світовій арені.

Сучасні методи стратегічного планування інноваційної діяльності включають дослідження економічної системи за параметрами, що визначають її майбутній стан. Вибір методів стратегічного аналізу залежить від особливостей функціонування підприємства. Проте варто зауважити, що навіть після ретельного аналізу залишається певна невизначеність у функціонуванні підприємства. Тому важливо розробляти кілька можливих сценаріїв стратегічного розвитку підприємства.

Література:

1. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія механізму розробки комерціалізації: Монографія К. КНЕУ. 2013. 356 с.

2. Оліховська М.В. Менеджмент організацій: навч. посіб. Львів:Ліга-Прес. 2018. 370 с.

Решетніков О. А.
здобувач вищої освіти
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: Лижник Ю. Б.,
старший викладач кафедри маркетингу, менеджменту
та публічного адміністрування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У наш непростий час ресторанний бізнес переживає не найкращі часи. Проблеми, що почалися у зв'язку з пандемією COVID-19, такі як падіння потоку туристів і карантинні обмеження, змусили рестораторів шукати нові шляхи розвитку бізнесу. Наприклад, продаж їжі на винос, або доставка додому.

Ще до COVID-19 багато дослідників займалися вивченням проблем розвитку ресторанного бізнесу в Україні. Так, наприклад, Шамара І.М. та Семенов М.А. вивчали «Тенденції розвитку ресторанного господарства України в умовах глобалізації» [3], Мельниченко О.А. – «Проблеми розвитку ресторанів національної української кухні» [2], Воловельська І. В., Калінковська К., Гончарова А. – «Аналіз ресторанного бізнесу у світі та Україні» [1].

Основними проблемами ресторанного бізнесу вважаються:

1. Прорахунки в розташуванні ресторану – можуть бути не враховані поряд ресторани цього типу і цінової категорії, а також може бути не врахована цільова аудиторія.

2. Проблеми, що періодично виникають із постачанням продуктів – проблеми з постачальниками та логістикою можуть призвести до дуже великих проблем у закладі громадського харчування.

3. Нестача грамотних і зацікавлених фахівців серед обслуговуючого персоналу тягнуть за собою низький сервіс і зниження якості страв, що подаються.

4. Висока оренда тягне за собою зменшення доходів.

5. Завищений цінник – занадто завищені ціни на страви можуть викликати відтік клієнтів.

З початком повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації в Україну та початком війни багато підприємств ресторанного бізнесу просто закрилися. Цьому сприяв різкий відтік клієнтів, а також від'їзд частини працівників. Ресторани, які залишилися працювати, також дуже сильно постраждали у зв'язку з порушенням логістики, розірванням договорів з партнерами, і перебоями з електрикою після обстрілів Росією об'єктів енергетичної інфраструктури. Проте, власники ресторанів почали знаходити вихід зі становища та відкриватися вже за кілька місяців після початку бойових

дій, налагоджуючи зв'язки з новими постачальниками, використовуючи різні методи підтримки бізнесу.

Відомий ресторатор Олена Борисова у своєму інтерв'ю виданню «Комерсант український» [5] сказала таке: «Бізнес в Україні зараз – це робота в умовах тотальної невизначеності, але також із більшими можливостями».

У першій половині 2023 року, за дослідженнями компанії «Poster», результати якого розташовані на офіційному сайті «Forbes-Україна» [4], у районах Західної та Центральної України, а також у Києві, виручка зросла на 30% у порівнянні з тим же періодом 2022 року (Рис. 1). Також на 10% зросла відвідуваність.

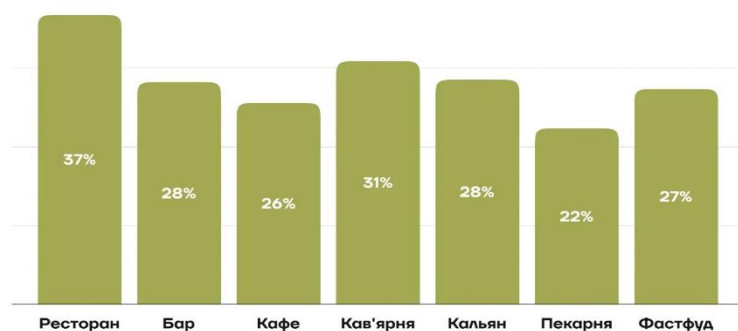

Рисунок 1 - Порівняльна таблиця зростання виручки закладів громадського харчування (II півріччя 2023-го року до II півріччя 2022-го року, в %).

Джерело: побудовано за даними «Forbes-Україна» [4]

Це означає, що ресторанний бізнес продовжує розвиватися навіть у таких непростих умовах, як воєнний стан. Для відновлення підприємств ресторанного бізнесу, що найбільше постраждали під час бойових дій, можуть знадобитися додаткові інвестиції (вітчизняних та зарубіжних партнерів) і допомога держави (програми з пільгового оподаткування та відновлення).

Література:

1. Воловельська І.В., Гончарова А., Калінковська К. Аналіз ресторанного бізнесу у світі та Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. №59. С.265-270.

2. Мельниченко О. А. Проблеми розвитку ресторанів національної української кухні. *Харківський національний медичний університет України*, Харків

3. Семенов М. А., Шамара І.М.. Тенденції розвитку ресторанного господарства України в умовах глобалізації. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2018. Вип. 8. С. 204-210.

4. Офіційний сайт «Forbes-Україна». URL: <https://forbes.ua> (дата звернення: 12.05.2024).

5. Офіційний сайт «Комерсант український». URL: <https://komersant.info>
(дата звернення: 12.05.2024).

Шевченко К. А.,
здобувач 4-го курсу освітнього ступеня «бакалавр»
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Науковий керівник: Лижник Ю. Б.,
ст. викл. кафедри маркетингу, менеджменту
та публічного адміністрування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Металургійний ринок є одним з ключових секторів світової економіки, що забезпечує виробництво та постачання металевих матеріалів, необхідних для будівництва, виробництва машин та устаткування, автомобільної промисловості та інших галузей. Він включає в себе виробництво чорних металів (заліза і сталі) та кольорових металів (алюмінію, міді, нікелю, цинку тощо), а також їх переробку та постачання [1].

Металургійна галузь має складну структуру та величезну конкуренцію як на міжнародному, так і на внутрішньому ринках. Вона піддана впливу різноманітних факторів, таких як коливання цін на сировину, зміни в технологіях виробництва, політична нестабільність, погодні умови та інші економічні та соціальні чинники.

Теоретичні аспекти аналізу кон'юнктури ринку металургійної продукції мають велике значення для розуміння динаміки цього сектора економіки та визначення стратегій управління. Поняття кон'юнктури ринку визначається як стан і тенденції розвитку попиту та пропозиції на товари та послуги на ринку протягом певного періоду часу. Основні підходи до аналізу кон'юнктури ринку включають кілька аспектів, таких як макроекономічні чинники, внутрішні та зовнішні фактори впливу, а також технічні аспекти. У контексті металургійної продукції, фактори, що впливають на кон'юнктуру ринку, можуть бути дуже різноманітні: цінова динаміка сировини, зміни в технологічних процесах виробництва, попит на кінцеві продукти від інших галузей промисловості, таких як автомобільна, будівельна та електронна, а також геополітичні чинники, що впливають на зовнішню торгівлю та інвестиції [2].

Аналіз кон'юнктури ринку металургійної продукції є ключовим аспектом для розуміння тенденцій, які визначають споживання і виробництво металургійних товарів в різних регіонах. Порівняння збуту між Україною та Європейським Союзом (ЄС) в цьому контексті дозволяє краще зрозуміти динаміку ринку, фактори, які на нього впливають, та потенційні можливості для подальшого розвитку.

Один з основних показників, який слід враховувати при порівнянні збуту металургійної продукції, це обсяг виробництва. Україна має значний потенціал у виробництві сталі та інших металів, але останнім часом спостерігається зменшення цього обсягу через різні економічні труднощі та конкуренцію на світовому ринку. У той же час, в Європейському Союзі виробництво металургійної продукції зазвичай показує стабільний ріст або помірне зниження, оскільки цей регіон має стабільну економіку та великий попит на металеві вироби для різних секторів, таких як будівництво, автомобільна промисловість та машинобудування.

Далі, слід розглянути споживання металургійної продукції. В Україні цей показник також може бути значним, адже країна виробляє значну кількість металевих виробів для внутрішнього споживання та експорту. Проте, з огляду на економічні труднощі та непередбачуваність національної політики, споживання може коливатись. У Європейському Союзі споживання металургійної продукції також є великим, особливо в контексті розвиненої будівельної та промислової сфер.

Крім того, важливим аспектом є експорт і імпорт металургійної продукції. Україна традиційно експортує значні обсяги сталі та інших металів, особливо до країн Європейського Союзу. Це важливе джерело доходів для української економіки. З іншого боку, країни ЄС також мають великі обсяги експорту та імпорту металургійних товарів, причому обсяги можуть значно змінюватись залежно від кон'юнктури ринку, цін на сировину та інші фактори.

Порівнюючи збут металургійної продукції в Україні та Європейському Союзі, можна визначити деякі основні висновки. Україна має значний потенціал у виробництві та експорті металургійних товарів, але зустрічає виклики, пов'язані з економічними труднощами та політичною нестабільністю. Європейський Союз, з іншого боку, є великим споживачем металургійної продукції зі стабільним попитом та виробництвом. Це відображається у великому обсязі внутрішнього споживання та експорту, що робить Європейський Союз одним з ключових гравців на світовому ринку металургійних товарів.

Порівнюючи обидва ринки, слід враховувати також різні фактори, які впливають на їхню динаміку. Наприклад, вартість сировини, такої як залізна руда та вугілля, є важливим фактором у виробництві сталі. Україна має значні природні ресурси цих матеріалів, що може допомагати їй у зниженні виробничих витрат та забезпеченні конкурентоспроможності на світовому ринку. У той же час, країни ЄС можуть залежати від імпорту сировини, що може створювати коливання у витратних цінах та впливати на їхню конкурентоспроможність.

Також слід враховувати різні економічні політики та торгові угоди, які впливають на обсяги та умови торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Наприклад, підписання та ратифікація угоди про асоціацію між Україною та ЄС відкрила нові можливості для співпраці та торгівлі між сторонами, але також

вимагає відповідності стандартам та вимогам Європейського Союзу, що може бути викликом для українських виробників.

Українські підприємства, спеціалізовані на зборі, переробці та продажу металобрухту, можуть майже повністю задовольнити потреби металургів та ливарників у цьому матеріалі. Останнім часом поставки металобрухту на заводи перевищували заявлені потреби, а з урахуванням збільшення обсягів цього матеріалу на ринку через зруйнування інфраструктури та об'єктів, не виникає проблем зі забезпеченням потреб металургійної та ливарної промисловості. Крім того, на ринку спостерігається зайвий попит на металобрухт чорних металів.

Таблиця 1 - Прогноз балансу українського ринку металопродукції на 2024 року, тис. т.

Показник	2022 рік	2023 рік, очікування	2024 рік, прогноз	
			Реалістичний	Оптимістичний
Виробництво сталі	21 297	6500-6700	7000-7500	12 000-12 500
Заготівля	4136	930-960	1200-1250	1850-1900
Поставки металобрухту брухту на меткомбінати	3323.4	850-870	900-950	1500-1600
Експорт	615.7	45-47	200-220	300-320

Джерело: складено автором на основі [3]

Також важливо відзначити, що ключовим фактором здорового функціонування ринку є цінова динаміка. Обсяги збору металобрухту у 2024 році будуть залежати від цін на українському ринку та можливостей експорту для підприємств, що займаються цим. При збалансованому ринку загальний обсяг збору брухту чорних металів у 2024 році може сягнути 1800-1850 тисяч тонн, що дозволить задовольнити потреби металургійних підприємств у виробництві сталі в оптимістичному сценарії.

Державні підприємства, які займаються збором металобрухту, перебувають у складному стані. Наприклад, через відсутність фактичного ринку АТ «Укрзалізниця», ХК «Укроборонпром» та інші державні підприємства вже кілька разів скасовували тендери на реалізацію брухту, втрачаючи можливості використання отриманих коштів на ремонт або відновлення пошкоджених об'єктів, а також на допомогу Збройним силам України тощо.

Література:

1. Гончаренко І. П., Кулинич А. В. Технологічні аспекти виробництва металургійної продукції в Україні: досвід та перспективи. *Наукові праці Вінницького національного технічного університету*. 2018. № 1. С. 78-89.
2. Іванов В. Д., Ковальчук І. С. Металургійна промисловість України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та управління: науково-практичний журнал*. 2019. № 3. С. 45-56.
3. Кузьмін О. М. Сучасний стан металургійної промисловості України: аналіз та перспективи розвитку. *Економіка і суспільство*. 2020. № 2. С. 23-35.
4. Лагута М. С. Металургійна промисловість України: стан, проблеми, перспективи розвитку. Київ: Наукова думка, 2019. 320 с.
5. Перепелиця О. М. Економіка металургійного комплексу: Навч. посібник. Київ: КондорВ, 2018. 256 с.

Бочарова Ю.Г.,

д.е.н., професор

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган- Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,

Маловичко А.С.,

к.е.н., доцент

Познанський медичний університет
прикладних наук ім. Князя Мешка І,
м. Познань, Польща

Іщенко О.В.,

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ, Україна

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ МЕДИЧНИМИ ТОВАРАМИ У 2019-2022 РР.

Міжнародна торгівля є досить чутливою до змін контексту розвитку, що знаходить відображення у її структурі та динаміці, що перманентно зазнають змін у відповідь на різні фактори. За таких умов цілком логічним є те, що глобальна пандемія COVID-19, що має суттєві політичні, соціально-економічні наслідки, позначилася й на міжнародній торгівлі. Так, під впливом COVID-19 у 2019-2022 рр. обсяг міжнародної торгівлі медичними товарами збільшився більше, ніж у 1,3 рази – з 1,195 млрд дол у 2019 році до 1,583 млрд дол у 2022 році (рис.1).

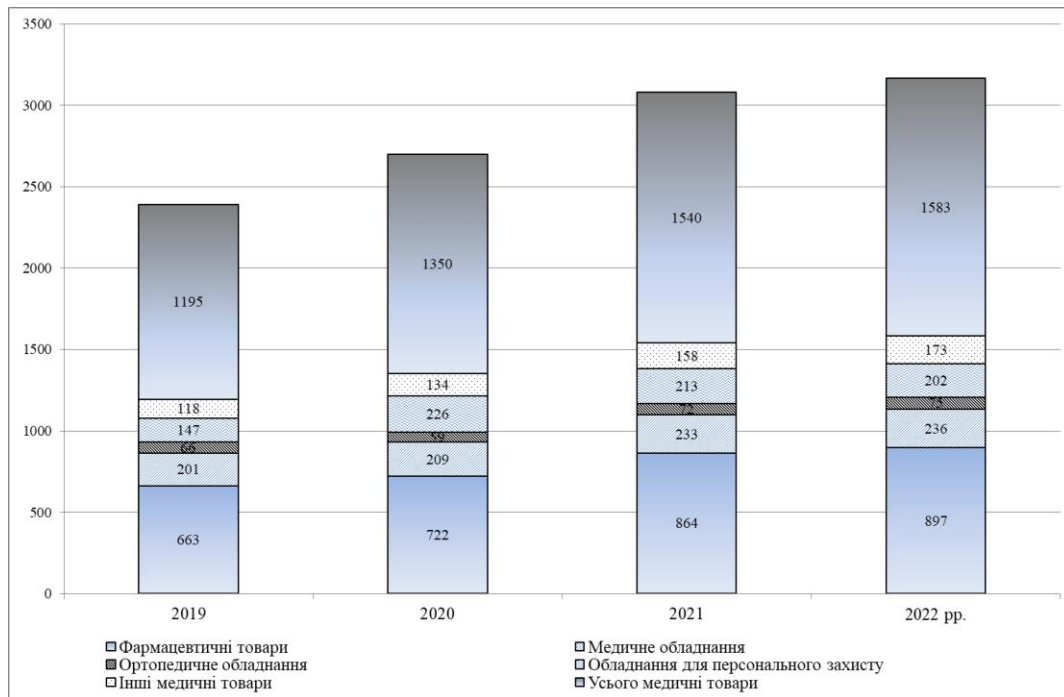

Рисунок 1 – Динаміка та структура міжнародної торгівлі медичними товарами, млрд дол

Джерело: складено авторами на основі даних [1, 2]

У структурі міжнародної торгівлі медичними товарами у 2019-2022 рр. фіксувалися суттєві зміни та диспропорції. Так, протягом періоду, що аналізується, найбільша частка міжнародної торгівлі медичними товарами припадала на фармацевтичні товари (в середньому 55,4% обсягів міжнародної торгівлі медичними товарами або 786,5 млрд дол на рік), найменша – ортопедичне обладнання (в середньому 4,8% обсягів міжнародної торгівлі медичними товарами або 68 млрд дол). Для порівняння, на частку міжнародної торгівлі медичним обладнанням припадало 15,6% або 219,75 млрд дол, на частку торгівлі обладнанням для персонального захисту – 13,9% або 197 млрд дол, інші медичні товари – 10,2% або 145,75 млрд дол (рис.2).

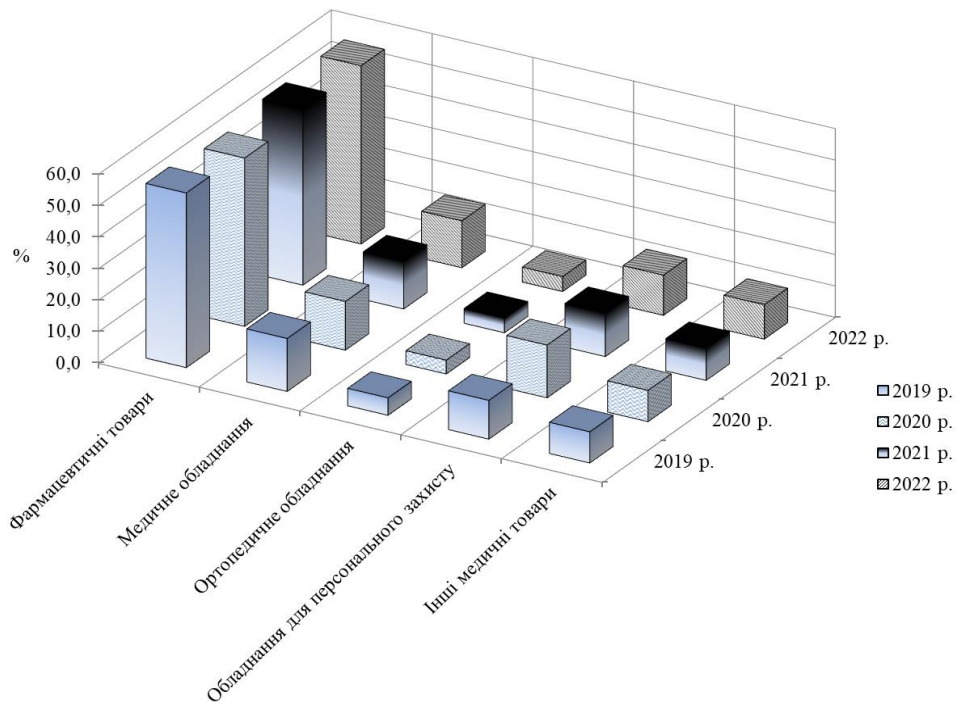

Рисунок 2 – Зміни структури міжнародної торгівлі медичними товарами
Джерело: складено авторами на основі даних [1, 2]

Найбільш динамічними темпами зростали обсяги міжнародної торгівлі іншими медичними товарами – збільшення становило 1,47 разів, обладнанням персонального захисту – 1,37 разів, фармацевтичними товарами – 1,35 разів. Для порівняння, у 2019-2022 рр. обсяги міжнародної торгівлі медичним обладнанням збільшилися у 1,17 разів, ортопедичним обладнанням – 1,14 разів. Порівняльні темпи зростання обсягів міжнародної торгівлі медичними товарами знайшла відображення у змінах у структурі міжнародної торгівлі медичними товарами. У 2019-2022 рр. фіксувалося нарощення частки таких сегментів світового ринку медичних товарів, як фармацевтичні товари – 1,2%, обладнання персонального захисту – 0,5%, інші медичні товари – 1,1%; зменшувалася – медичне обладнання – 1,9%, ортопедичне обладнання – 0,8%.

Світовий ринок медичних товарів у 2019-2022 рр. характеризувався високим рівнем концентрації. У 2019-2022 рр. на сукупну частку п'яти країн припадало майже 50% світового експорту (46,6% у 2019 році та 48,9% у 2022 році) та імпорту (44,9% у 2019 році та 45,7% у 2022 році).

Основними експортерами медичних товарів були: Німеччина (в середньому 13% світового обсягу експорту медичних товарів), США (в середньому 12%), Китай (в середньому 7,6%), Нідерланди (в середньому 7,3%), Швейцарія (в середньому 12% товарів) (табл.1).

Таблиця 1 – Середнє значення (*avg*) та абсолютне відхилення (Δ) часток топ-5 експортерів медичних товарів у 2019-2022 рр.

Показники	Німеччина		США		Китай		Нідерланди		Швейцарія	
	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ
Фармацевтичні товари	13,8	0,2	9,3	0,9	2,5	0,1	6,7	-1,6	12,2	-1,7
Медичне обладнання	14,7	-1,1	18,7	-0,9	8,8	1,8	9,0	0,8	3,4	-0,3
Ортопедичне обладнання	7,5	-0,1	14,7	-0,9	8,4	1,3	12,6	0,9	7,4	-0,4
Обладнання для персонального захисту	10,8	-1,7	8,9	-0,6	27,0	8,2	3,8	-0,2	0,9	-0,1
Інші медичні товари	11,4	-1,4	19,0	-2,1	9,5	6,0	9,4	0,1	1,3	-0,1
Усього медичні товари	13,0	-0,4	12,0	-0,1	7,6	2,1	7,3	-0,8	8,0	-1,0

Джерело: складено авторами на основі даних [1, 2]

При цьому серед топ-5 країн за обсягами експорту медичних товарів найбільшими експортерами:

фармацевтичних товарів були Німеччина та Швейцарія (в середньому 13,8% та 12,2% відповідно);

медичного обладнання – Німеччина та США (в середньому 14,7% та 18,7% відповідно);

ортопедичного обладнання – США та Нідерланди (в середньому 14,7% та 12,6% відповідно);

обладнання для персонального захисту – Китай та США (в середньому 27% та 10,8% відповідно);

інших медичних товари – Німеччина та США (в середньому 11,4% та 19% відповідно).

Основними імпортерами медичних товарів були: США (в середньому 19,4% світового обсягу імпорту медичних товарів), Німеччина (в середньому 8,5%), Бельгія (в середньому 5,9%), Китай (в середньому 6,2%), Нідерланди (в середньому 5,4%) (табл.2).

Таблиця 2 – Середнє значення (*avg*) та абсолютне відхилення (Δ) часток топ-5 імпортерів медичних товарів у 2019-2022 рр.

Показники	США		Німеччин а		Бельгія		Китай		Нідерланд и	
	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ	<i>avg</i>	Δ
Фармацевтичні товари	19,9	-0,8	8,9	0,1	8,3	2,3	5,0	-0,7	4,8	-0,5
Медичне обладнання	20,3	1,6	7,6	-0,4	2,9	-0,3	10,0	-0,3	6,6	1,1
Ортопедичне обладнання	23,5	0,7	7,8	-1,0	3,7	0,5	4,8	-0,3	9,1	2,4
Обладнання для персонального захисту	18,3	0,9	7,7	-0,7	2,2	-0,2	6,8	0,0	3,2	0,0
Інші медичні товари	14,3	0,9	8,7	0,5	3,2	-0,7	6,3	0,5	7,4	0,9
Усього медичні товари	19,4	0,0	8,5	-0,1	5,9	1,3	6,2	-0,5	5,4	0,0

Джерело: складено авторами на основі даних [1, 2]

При цьому серед топ-5 країн за обсягами експорту медичних товарів найбільшими експортерами:

фармацевтичних товарів були США та Німеччина (в середньому 19,9% та 8,9% відповідно);

медичного обладнання – США та Китай (в середньому 20,3% та 10% відповідно);

ортопедичного обладнання – США та Нідерланди (в середньому 23,5% та 9,1% відповідно);

обладнання для персонального захисту – США та Німеччина (в середньому 18,3% та 7,7% відповідно);

інших медичних товари – США та Німеччина (в середньому 14,3% та 8,7% відповідно).

Таким чином, у 2019-2022 рр. міжнародна торгівля медичними товарами характеризувалася суттєвим зростанням обсягів; структурними диспропорціями; високим рівнем концентрації.

Список літератури:

1. WTO. Trade in medical goods stabilises after peaking during pandemic. URL: https://www.wto.org/english/blogs_e/data_blog_e/blog_dta_23may23_e.htm#:~:text=Trade%20in%20medical%20goods%20stabilises%20after%20peaking%20d

uring%20pandemic,-23%20May%202023&text=The%20COVID%2D19%20pande
mic%20had,per%20cent%20share%20in%202020.

2. The Pharmaceutical Industry in Figures. Key Data 2023. URL:
<https://www.efpia.eu/media/rm4kzdlx/the-pharmaceutical-industry-in-figures-2023.pdf>

Gorina Ganna, Doctor of Economic Sciences, Professor

Donetsk National University of Economics and Trade

named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,

Kryvyi Rih, Ukraine

Usarek Włodzimierz, Professor, Rector

Prince Mieszko I Poznan Medical University of Applied Sciences,

Poznan, Poland

HEALTH REASON FOR NON-PARTICIPATION IN TOURISM IN POLAND AND EU

Europe is a major tourist destination, as a result, tourism industry plays an important role in terms of its economic and employment potential, while presenting social and environmental implications. Tourism can also be a significant factor in the development of European regions in general and Poland in particular. Infrastructure created for tourism destination purposes contributes to local development, while jobs that are created or maintained can help to counter industrial or rural decline. Sustainable tourism can also contribute to protection and enhancement of cultural and natural heritage, ranging from art to local gastronomy or biodiversity preservation.

According to Eurostat, the number of persons participating in tourism in Poland for the period 2013-2022 increased from 1,705,000 to 1,914,389 persons, almost reaching the pre-pandemic level in 2022. Also, the number of trips within national tourism¹ increased from 5,248,3779 to 6,344,3437 units during the specified period. In light of the increase in the number of travelers and the number of tourist trips, an urgent research task is the analysis of the reasons for refusal to participate in tourism, among which the health reason occupies a significant place.

Analysis of the number of persons not participating in tourism by health reasons in Poland and EU as a whole indicates the presence of a general trend. Thus, in the period 2013-2019, the number of people who refused to travel for health reasons gradually decreased. In the EU, from 148.7 million in 2023 to 135.4 million in 2019 (a negative growth rate of 8.9%), in Poland from 15.6 million to 11.6 million (a negative growth rate of 25.8%). The lack of official data on not participating in tourism by health reason during COVID-19 (2020-2021) significantly limits the research, however, the

¹ tourism by residents of a country to destinations in the country of residence (domestic tourism) or abroad (outbound tourism).

indicators of 2022 show that the analyzed reason for refusing to travel has gained more popularity among the population. In the EU as a whole, in 2022, the number of people who indicated health reasons as an obstacle to tourism reached 150.6 million (exceeding the figure of 2013 by 1.2%, and 2019 by 11.2%), in Poland - 13.2 million, which is 15.5% lower than in 2013 (unlike the EU trend), but exceeded 2019 by 13.9% (Fig. 1).

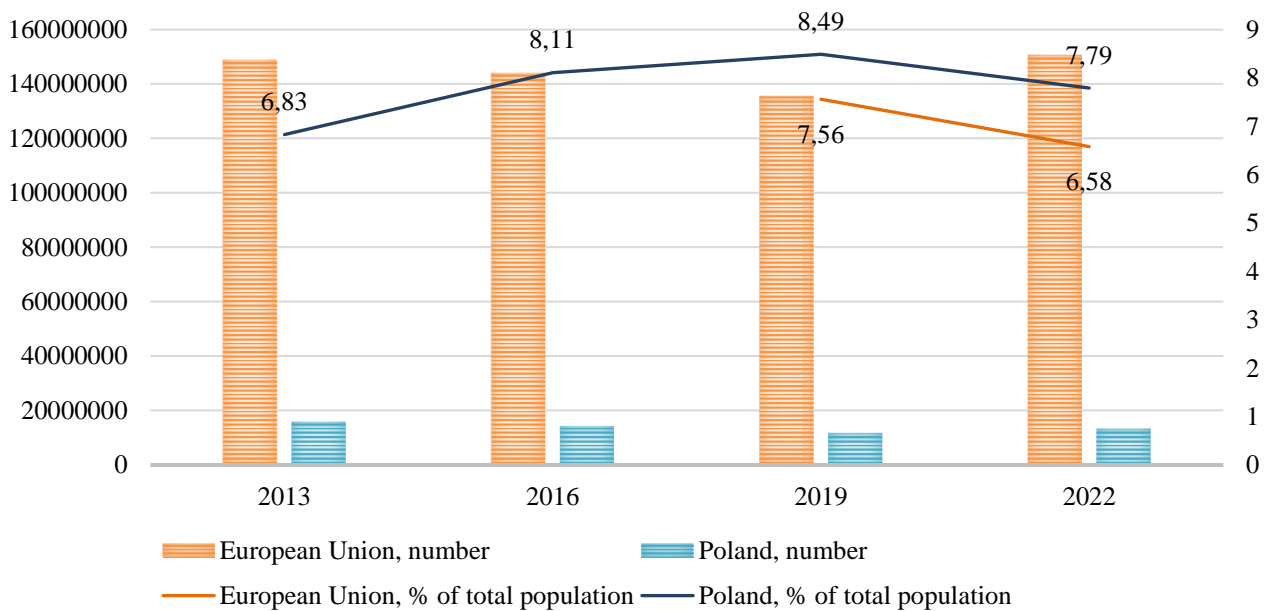

Figure 1 – Persons not participating in tourism by health reason in Poland and EU

Source: the authors' own study based on the data of the [1]

Characterizing the percentage of Persons not participating in tourism by health reason of total population, we come to the conclusion that this percentage is higher in Poland than in the EU as a whole. Thus, in 2013, the value for the Republic of Poland was equal to 6.83%, in 2016 – 8.11%, in 2019 it reached 8.49%, but in 2022 it decreased to 7.79%. There are no data for the EU as a whole for 2013, 2016, and the indicator in 2019 was equal to 7.56%, and similarly to Poland, it decreased in 2022 to 6.58%.

A more thorough comparison can be made by analyzing the number of persons not participating in tourism by health reasons in Poland and EU by age group. Within our research, six age groups were chosen, namely: from 15 to 24 years; from 25 to 34 years; from 35 to 44 years; from 45 to 54 years; from 55 to 64 years; 65 years or over. 2022 was chosen as the research period. The obtained data allow us to conclude that the percentage of persons not participating in tourism by health reason in Poland and EU differs for each age group. Thus, according to the "from 15 to 24 years" group, the percentage of Persons not participating in tourism by health reason in the EU was equal

to 2, in Poland - 1; according to the group "from 25 to 34 years" in the EU - 3%, in Poland - 1%; according to the group "from 35 to 44 years" in the EU - 5%, in Poland - 6%; for the group "from 45 to 54 years" in the EU - 7%, in Poland - 10%; according to the group "from 55 to 64 years" in the EU - 13%, in Poland - 10%; according to the group "65 years or over" in the EU - 70%, in Poland - 72%. The general trend is an increase in the percentage of persons not participating in tourism by health reason in each subsequent age group and a sharp increase in refusals to travel after the age of 65 (fig. 2).

To track trends for each age group within the EU and Poland, a table with sparklines was constructed, which highlighted the presence of significant differences in trends (table 1).

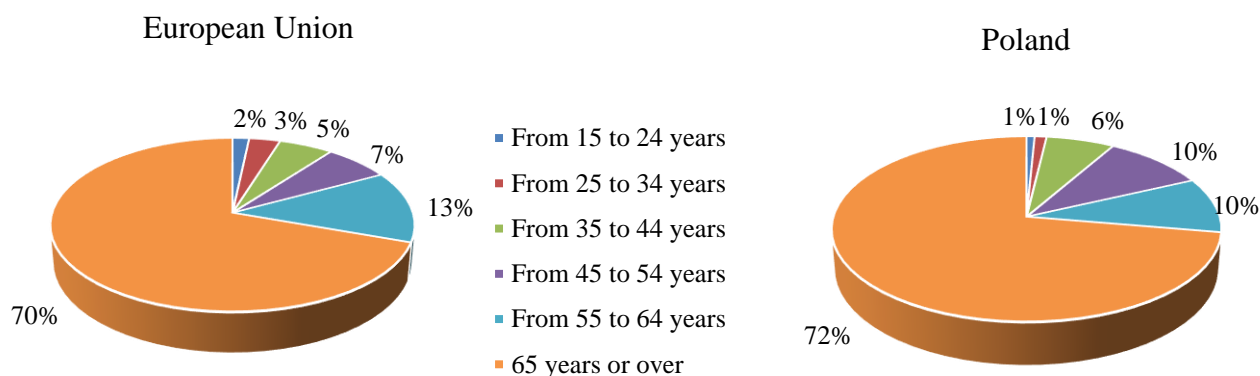

Figure 2 – Persons not participating in tourism by health reason and age group in Poland and EU, 2022

Source: the authors' own study based on the data of the [1]

Table 1 – Persons not participating in tourism by health reason and age group

Geopolitical entity	2013	2016	2019	2022	Trend
	From 15 to 24 years				
European Union, number	n/a	n/a	940246	516327	
Poland, number	40000	54834	54323	22524	
From 25 to 34 years					
European Union, number	n/a	1359470	1246770	964472	
Poland, number	80000	184803	156702	33324	
From 35 to 44 years					
European Union, number	n/a	1457380	1710831	1687669	
Poland, number	70000	127347	110106	190174	
From 45 to 54 years					
European Union, number	n/a	2550888	2406934	2070792	
Poland, number	170000	268023	282669	289058	
From 55 to 64 years					
European Union, number	n/a	4320067	4142865	4077560	
Poland, number	590000	412190	417273	284085	
65 years or over					
European Union, number	n/a	20599421	21882370	21318701	
Poland, number	1960000	2207497	2255801	2139507	

Source: the authors' own study based on the data of the [1]

Restrictions on the movement of people during the crisis caused by COVID-19 have hit the core of the tourism economy, bringing tourism to a near-total halt worldwide at the height of the pandemic [2]. The combined economic and health impacts have made this crisis unlike any other in terms of its scale and duration, and highlighted health-related reason for not participating in tourism activities. Analysis of health reasons for not participating in tourism will provide a multidimensional approach to ensuring the sustainable development of tourism.

References:

1. Eurostat Database. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
2. OECD (2022), *OECD Tourism Trends and Policies 2022*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a8dd3019-en>.

СЕКЦІЯ 4
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МАРКЕТИНГУ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Анпілогов А.

здобувач вищої освіти гр. ГМБ-23М

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського

Шаповалова І. В.

старший викладач кафедри маркетингу, менеджменту та публічного
адміністрування

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського

Іванова С. А.

к.ф.н, доцент

Дніпровський Національний Університет

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА:
СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ

У контексті аналізу корпоративної культури підприємств та організацій продуктивно розглядати культуру як штучно створене середовище, що формується для поліпшення умов життя людини. Таке середовище дає змогу не лише задовольняти базові біологічні потреби, а й компенсувати відсутність інстинктів певними формами поведінки та способами життя і дій. Культура створює умови, де людина почувається комфортно і впевнено. Суть культури, як штучно створеного середовища, полягає в її ролі первинного симулякра, сформованого людиною. Це також простір, що відокремлює людину від її природного стану. В основі культури лежать такі базові елементи, як тотеми, табу та правила порядку, які й формують її ціннісне наповнення[1; 4; 5].

Норми поведінки в рамках культури визначаються як «нормальні» і ґрунтуються на цінностях[1; 2; 3], які прийняті в даному суспільстві. Важливо враховувати, що культурні норми накладають складні часові шари на поведінку, при цьому сучасні умови сприяють посиленню певних цінностей, залежно від етапу розвитку.

Сучасні дослідження показують, що різні культури мають більше подібностей, ніж відмінностей, у створенні штучного середовища, незважаючи на відмінності у швидкості змін, що відбуваються, що видно на прикладі суспільств, розташованих у різних частинах світу, від Нової Зеландії до Західної Європи. Тут доречно звернутися до праць Дж. Зальтмана, і побачити результати його досліджень, що підтверджують цю тезу [5]. Складові корпоративної культури можна представити у вигляді нижченаведеної схеми.

Рис.1. Складові корпоративної культури. Джерело: авторське розроблення

Однак, у реальності частіше можливо спостерігати дещо іншу ситуацію, яку можна схематизувати у вигляді наочної робочої версії реальної ситуації на підприємствах.

Рис.2. Складові корпоративної культури та спотворення. Джерело: авторське розроблення

Використання запропонованих схем дає змогу аналізувати наявну корпоративну культуру підприємств і формувати нові моделі поведінки серед співробітників. Навіть на поверхневому рівні аналіз показує, що роль менеджера з корпоративної культури суттєво відрізняється від ролі шамана, який пов'язаний з історією племені через духів предків і природу. Разом з тим, інші ролі, пов'язані з управлінням штучним середовищем, також пройшли значні трансформації.

У контексті нашого аналізу корпоративної культури, під парадигмою ми розуміємо набір норм і правил, які визначають межі та спрямовують дії в межах встановлених обмежень. Важливо враховувати, що кожне підприємство має свою унікальну корпоративну культуру, яка містить особливі ціннісні елементи, що тісно пов'язані як з індивідуальними настановами її носіїв, так і з ціннісними настановами суспільства та бізнес-середовища. Це означає, що будь-які зміни в корпоративній культурі мають враховувати як внутрішній, так і зовнішній опір.

Формування корпоративної культури - це безперервний процес, який не можна зупинити або стабілізувати, оскільки він постійно розвивається й адаптується до умов, що змінюються. У термінології К. Грейза, динаміка корпоративної культури підтримується рухом так званих ціннісних мемів (Цемів) в організаційному середовищі. Існують Цемі першого порядку, які акцентують увагу на владі, силі та дусі змагання, і Цемі другого порядку, що розвиваються паралельно і включають у себе цінності колективізму та усвідомленого вибору.

Про якість корпоративної культури можна сперечатися, проте вона справді існує і необхідно брати її до уваги за будь-яких спроб внести зміни. Ці зміни стосуються, зокрема, впровадження патернів колективізму, свободи вибору та розуміння взаємозв'язків у світі.

Складність створення корпоративної культури полягає у виборі індивідуальних Цемів для реалізації колективної стратегії розвитку підприємства, суспільства і світу. Для ефективного розвитку такої стратегії потрібні нові ідеали, які можуть надихати людей на тривалий час, а також позитивне середовище, що розвиває, яке сприяє співпраці, а не змаганням.

По суті, "нове" майбутнє вже настало, але розвивається воно з різною швидкістю в різних суспільствах [3; 4]. Культура розвивається і деградує в суспільстві, але відроджується в кожній окремій людині, спираючись на її індивідуальні цінності та ідеали, а також на її культурний кругозір. Таким чином, штучне середовище під назвою "культура" постійно трансформується унікальними способами, абсорбуючи те, що її носії можуть привнести в даний момент часу.

Література:

1. Beck, D. and Cowan, C., 2010. Спиральна динаміка: оволодіння цінностями, лідерством і змінами.
2. Csikszentmihalyi, M., 2013. Еволюція особистості.
3. Мейнварінг, С., 2013. We First: How Brands and Consumers Use Social Media to Build a Better World (Ми перші: як бренди та споживачі використовують соціальні медіа для побудови кращого світу).
4. Senge, P., Scharmer, O., Jaworski, J. and Flowers, B.S., 2008. Присутність: людська мета та поле майбутнього.
5. Zaltman, G., 2005. Як думають споживачі: про що споживачі не скажуть вам, а ваші конкуренти не знають.

Горбань К.В.

викладач економічних дисциплін
ВСП «Криворізький технічний фаховий коледж ДУЕТ»

Воробйова М. О.

викладач економічних дисциплін
ВСП «Криворізький технічний фаховий коледж ДУЕТ»

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ

У сучасному світі, де час стає все більш цінним ресурсом, тайм-менеджмент набуває все більшого значення. Правильне розподілення часу дозволяє людям не лише працювати ефективніше, але й відводити час на важливі аспекти особистого життя, такі як сім'я, дозвілля та саморозвиток. Збалансований підхід до тайм-менеджменту стає запорукою збереження психічного та емоційного благополуччя, дозволяє людям бути більш продуктивними, досягати своїх цілей, жити більш збалансованим життям [1].

Існує багато методів тайм-менеджменту, які можна використовувати для підвищення продуктивності. Деякі з найбільш поширені з них включають:

- Планування завдань. Ефективне планування є основою успішного тайм-менеджменту. Складання плану дня, тижня або місяця може допомогти чітко визначити свої цілі та завдання, а також розподілити час для їх виконання. Інструменти на кшталт Матриці Ейзенхауера та методу «Pomodoro» слугують вірними союзниками у справі структурування часу та кращої результативності.

- Постановка пріоритетів. Не всі завдання однаково важливі. Важливо навчитися розрізняти важливі та термінові завдання, а також делегувати або відкладати менш важливі справи. «АБВ-метод» або «Принцип Парето» допомагають відібрати завдання за їх важливістю та терміновістю.

- Усунення відволікаючих факторів. Відволікання може серйозно ускладнити виконання завдань і знизити продуктивність. Соціальні мережі, телефонні дзвінки, шум в офісі - все це може відволікати від роботи. Важливо використовувати методи, такі як техніка «блокування часу» або програми для блокування веб-сайтів, щоб зменшити відволікання під час роботи. Важливо навчитися мінімізувати вплив відволікаючих факторів, щоб зосередитися на завданні.

- Делегування завдань. Не всі завдання потрібно виконувати самостійно. Делегування завдань іншим людям може значно збільшити продуктивність. Важливо розподіляти завдання відповідно до навичок та здібностей кожного члена команди щоб доручити їм завдання, які вони зможуть виконати найкраще [2].

- Використання технологій. Сучасні технології можуть стати потужним інструментом для тайм-менеджменту. Використання програмних продуктів,

таких як: «Forest», «Toggl», «Tide», «Google Keep» допоможуть організувати робочий день, навчать тайм-менеджменту та підвищать продуктивність [3].

Окрім вищезгаданих методів, існує безліч інструментів, які допомагають організувати свій час та підвищити свою продуктивність. Розглянемо декілька найпопулярніших.

- Календарі. Календарі допомагають візуалізувати час і відстежувати свої завдання. Можна використовувати паперові календарі, електронні календарі або онлайн-календарі. Календарні програми, такі як «Google Calendar», «Outlook Calendar» або «Apple Calendar», дозволяють планувати події, зустрічі, дедлайни та інші важливі події, що допомагає керувати часом.

- To-do списки. Це просто перелік справ, які потрібно виконати за фіксований проміжок часу. Дуже простий та ефективний інструмент підвищення продуктивності. Використання програмних продуктів для створення списків справ, таких як: «Microsoft To Do», «Todoist», «Google Keep» допомагають організувати свої завдання, встановлювати пріоритети, отримувати нагадування і співпрацювати з іншими людьми.

- Планувальники. Це інструменти допомагають планувати свій день, тиждень або місяць. Вони можуть містити календарі, списки, розділи для нотаток та багато іншого.

- Таймери. Вони допомагають зосередитися на завданні протягом певного періоду часу. Існує багато різних типів таймерів, включаючи механічні, електронні та онлайн-таймери.

Отже, тайм-менеджмент є важливим інструментом для досягнення успіху та підвищення продуктивності в сучасному світі. Існує багато методів та інструментів управління часом, які можна ефективно використовувати. Але ключовим фактором успіху є вибір тих елементів, які найкраще відповідають потребам конкретної людини. Більш того, регулярне використання обраних методів та інструментів допомагає виробити стійкі звички та покращити продуктивність.

Література:

1. Аллен Д. Як упорядкувати справи. Мистецтво продуктивності без стресу. Видавництво : КМ-БУКС, 2018. 392 с.

2. Архангельський Г. Як встигати жити й працювати. Видавництво : Манн, Іванов і Фербер, 2013, 272 с.

3. Освітня платформа CHI IT Academ. URL: <https://chiacademy.software/blog/5-cikaviv-dodatviv-dlya-efektivnogo-time-managementu> (дата звернення: 12.04.2024).

РОЗРОБКА ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ (НА ПРИКЛАДІ ВЕБ-СТУДІЇ)

Управління веб-студією вимагає не лише технічної компетентності, але й стратегічного мислення, щоб досягти успіху в конкурентному середовищі. Розвиток технологій та зміни відношень споживачів створюють нові виклики для організацій у цьому секторі. Тому актуальність дослідження ефективної стратегії управління веб-студією виходить за межі простого аналізу ринку. Це означає вивчення інноваційних методів, які дозволять організаціям не лише вижити, але й процвітати.

Ця доповідь присвячена розгляду основних проблем та перспектив у розробці ефективної стратегії управління організацією, зосереджуючись на веб-студіях як прикладі.

Аналіз поточного стану ринку веб-розробки

Перший крок у розробці ефективної стратегії полягає у ретельному аналізі змін на ринку. Це включає в себе вивчення тенденцій розвитку технологій, змін у вимогах споживачів та діяльності конкурентів, що робиться за допомогою проведення опитувань серед цільової аудиторії, аналізу трендів та співпраці з експертами та індустрійними асоціаціями

Визначення стратегічних цілей для веб-студії

На основі аналізу потрібно встановити чіткі стратегічні цілі, які відповідають місії та цілям організації. Ці цілі повинні бути конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та часово обмеженими (метод SMART).

Розробка інноваційних підходів до управління процесами

Необхідно впроваджувати інноваційні підходи у керування процесами веб-студії, такі як Agile-методології розробки, що дозволяють швидко реагувати на зміни вимог та уникати зайвої бюрократії, а також залучення штучного інтелекту для менеджменту процесів створення веб-продуктів.

Управління талантами та командною динамікою

Створення ефективної командної динаміки та керування талантами є ключовими факторами успіху веб-студії. Це включає в себе відбір, розвиток та збереження талановитих співробітників.

Роль стратегічного планування у досягненні конкурентної переваги

Ефективне стратегічне планування дозволяє веб-студіям визначити свої конкурентні переваги та вибрати оптимальний шлях до їх досягнення. Для цього треба чітко розуміти цілі та пріоритети веб-студії, визначити її конкурентні переваги та постійно вдосконалювати і оновлювати план моніторингу за

конкурентами

Висновок

Ефективна стратегія управління веб-студією є ключовим елементом успішності в сучасному ринковому середовищі. Розробка такої стратегії вимагає комплексного підходу, що враховує як технічні, так і стратегічні аспекти. Однак, при належному аналізі, плануванні та впровадженні, веб-студії можуть досягти стабільного успіху та забезпечити своє місце на ринку веб-розробки.

Література:

1. Fred R. Davidson (2009). Strategic Management: Concepts and Cases
2. Джерід Р. Кернс. Розробка стратегії: засади, концепції та процеси

Коваленко А.

здобувачка вищої освіти,

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»,

Кононенко Я. В.,

к.е.н., доцент

кафедри економіки та менеджменту

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

Державне регулювання цін є однією з ключових функцій сучасних економічних систем, яка має величезний вплив на благополуччя населення. Ця тема стає особливо актуальною в умовах постійних змін на ринках та зростаючих соціально-економічних викликів. Впровадження ефективних стратегій державного регулювання цін має значення як для економічного здоров'я країни в цілому, так і для покращення життєвого рівня окремих громадян.

Державне регулювання цін багатогранно впливає на добробут населення. Одним із важливих його аспектів є забезпечення доступності основних і життєво необхідних товарів і послуг для громадян. Встановлення максимальних або мінімальних цін допомагає захистити інтереси споживачів, особливо тих, хто перебуває у вразливому економічному становищі, надаючи їм можливість придбати необхідні товари та послуги за доступними цінами [1].

Уникненню або пом'якшенню інфляційного тиску сприяє ефективне державне цінове регулювання. Коливання цін може призвести до зниження купівельної спроможності населення та погіршення економічного клімату. Ефективний контроль цін допомагає запобігти цим наслідкам або пом'якшити їх, що може позитивно позначитися на фінансовому стані громадян [2].

Значний вплив державного цінового регулювання проявляється також у стимулюванні конкуренції на ринку. Встановлюючи правила та умови здорової

конкуренції, держава може забезпечити зниження цін і підвищення якості товарів і послуг для споживачів. Це спонукає підприємців до інновацій та розвитку, що, у свою чергу, позитивно впливає на рівень зайнятості та доходів.

Крім того, державне регулювання цін може бути спрямоване на реалізацію різних соціальних програм. Встановлюючи пільгові ціни на окремі товари та послуги, держава може підтримати соціально незахищені верстви населення та підвищити рівень їхнього життя [3].

Державне регулювання цін також може впливати на рівень інвестицій та розвиток економіки. Правильно спрямовані цінові політики можуть стимулювати інвестиції у виробництво та розвиток нових технологій, забезпечуючи економічний зріст і покращення рівня життя населення.

У додаток до цього, державне регулювання цін може впливати на міжнародні економічні відносини. Зміни в ціновій політиці можуть мати відбиток на конкурентоспроможності товарів і послуг на міжнародних ринках, а також на обсяги експорту та імпорту. Ефективне регулювання цін може забезпечити стабільність та привабливість країни для іноземних інвесторів, що сприяє її економічному розвитку.

Також важливо враховувати, що державне регулювання цін повинно бути прозорим та прогнозованим, щоб бізнес-середовище могло ефективно планувати свою діяльність і враховувати цінові фактори у своїх стратегіях. Недостатня прозорість або непередбачуваність цінової політики може призвести до нестабільності та негативно вплинути на бізнес-середовище та економічний розвиток країни.

Державне регулювання цін відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності економічної системи і підвищенні добробуту населення. Це складний механізм, який впливає на пропозицію товарів і послуг, економічну стабільність, інвестиції, міжнародні економічні відносини та бізнес-середовище.

Ефективне державне регулювання цін має базуватися на здорових економічних принципах, прозорих і передбачуваних правилах та сприяти розвитку конкурентного ринкового середовища. Воно має бути спрямоване на забезпечення економічної стабільності, захист прав споживачів, підтримку соціально вразливих верств населення та стимулювання економічного зростання.

Однак слід пам'ятати, що ефективне державне регулювання цін – це безперервний процес, який вимагає уваги до ринкових змін та потреб споживачів. Його успіх залежить від правильного використання інструментів політики та співпраці з різними секторами економіки і суспільства.

Таким чином, державне регулювання цін є важливим елементом економічного управління з великим потенціалом для покращення якості життя людей та економічної стабільності.

Література:

1. Головатенко В., Башняк Г., Дуплій Н., Горюнов Д. Аналіз державного цінового регулювання. *Офіс ефективного регулювання*. Київ, 2018. 353 с.
2. Несторишен І. В. Проблеми ціноутворення в умовах ринку. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_5_1/121-125.pdf.
3. Про ціни і ціноутворення : Закон України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text> (дата звернення: 20.04.2024 р.).

Квітка Т. В.

вчитель математики
Криворізький ліцей №129

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ ВНАСЛІДОК ПРОЖИВАННЯ В ЗОНАХ ТЕХНОГЕННОГО ЗАБРУДНЕННЯ

Основними факторами, що формують атмосферне забруднення у промисловому місті є рівень використання потужностей виробництва, викиди промислових підприємств, викиди від стаціонарних та пересувних джерел, концентрація шкідливих речовин у повітрі, взаємодія між хімічними речовинами у повітрі та стан атмосферного повітря.

В межах Криворізького залізничного басейну на території м. Кривий Ріг функціонує велика кількість промислових підприємств, які є джерелами виділення пилу, шкідливих газів, твердих суспендованих частинок недиференційованих за складом, що впливає на стан захворюваності робітників та населення, яке проживає у зонах техногенного забруднення. Вивчення схожих проблем між забрудненням атмосферного повітря твердими частинками і показниками здоров'я населення присвячені праці Федорченко Р.М.[2], Козій І.С. [3], у яких зокрема оцінюється вплив викидів на довкілля й здоров'я людей.

У промисловому місті доцільно виділити території з різним рівнем забруднення і різним рівнем захворюваності населення, яке проживає і працює на цій території. Згідно [1], можливо виділити три зони:

- зона А з високим рівнем забруднення і високим рівнем захворювання,
- зона В з середнім рівнем забруднення і низьким рівнем захворювання,
- зона С віддалена від аномальних явищ територія з мінімальним рівнем захворювання.

Зрозуміло, що для розв'язання питань, пов'язаних з якісним, а особливо з кількісним аналізом, впливу техногенного забруднення територій необхідно застосувати математичне моделювання. Побудова адекватних математичних моделей впливу техногенного забруднення територій на здоров'я населення

дозволить не тільки виділити діючі фактори, але й намітити шляхи зменшення їх негативного впливу.

Математична модель захворювання населення внаслідок проживання в зоні А без врахування дії зон В і С має вигляд

$$\frac{dn_{01}}{dt} = -\lambda_1 n_{01} + \delta_{01},$$

$$\frac{dn_{11}}{dt} = \lambda_1 n_{01}.$$

Для розв'язування задачі використовуємо безрозмірні величини

$$m_{01} = \frac{n_{01}}{n}, \quad m_{11} = \frac{n_{11}}{n}, \quad m_0 = \frac{n_0}{n}, \quad m_1 = \frac{n_1}{n}.$$

Таким чином математичну модель відносної кількості населення, яке піддається впливу техногенного забруднення в зоні А отримуємо у вигляді:

кількість здорового населення в зоні А

$$\tilde{m}_{01} = \tilde{\varepsilon}_{01} + (1 - \tilde{\varepsilon}_{01})e^{-\theta}, \quad (1)$$

кількість населення, що захворіло внаслідок проживання в зоні А без врахування дії зон В і С.

$$\tilde{m}_{11} = \tilde{\varepsilon}_{01} \theta - (1 - \tilde{\varepsilon}_{01})e^{-\theta} + \tilde{m}_1 + \tilde{\varepsilon}_{01}. \quad (2)$$

Графіки функцій (1) і (2) представлені на рис.1 і рис.2 відображають отримані моделі

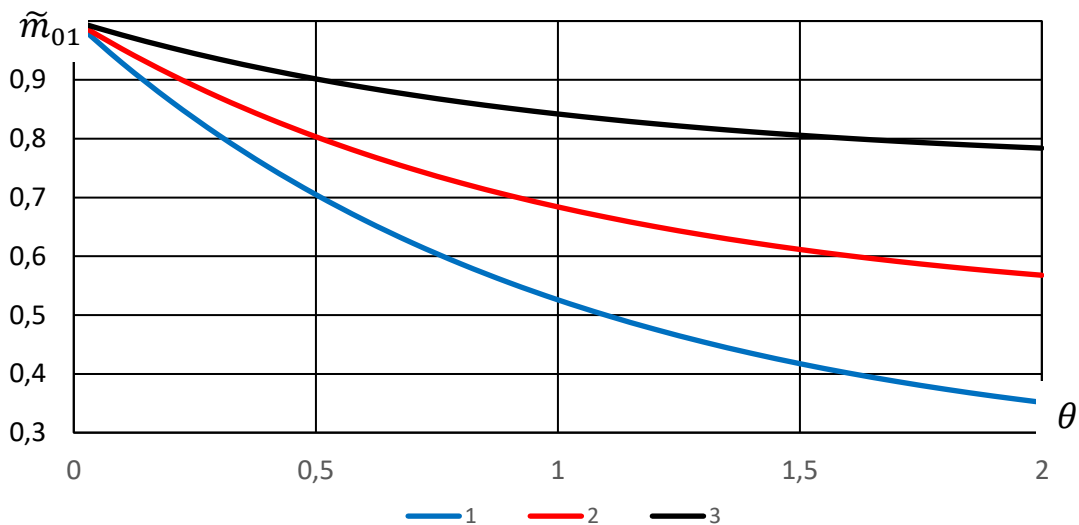

Рис. 1. Залежність відносної кількості здорового населення в зоні А від часу ($1 - \tilde{\varepsilon}_{01} = 0,25$; $2 - \tilde{\varepsilon}_{01} = 0,5$; $3 - \tilde{\varepsilon}_{01} = 0,75$).

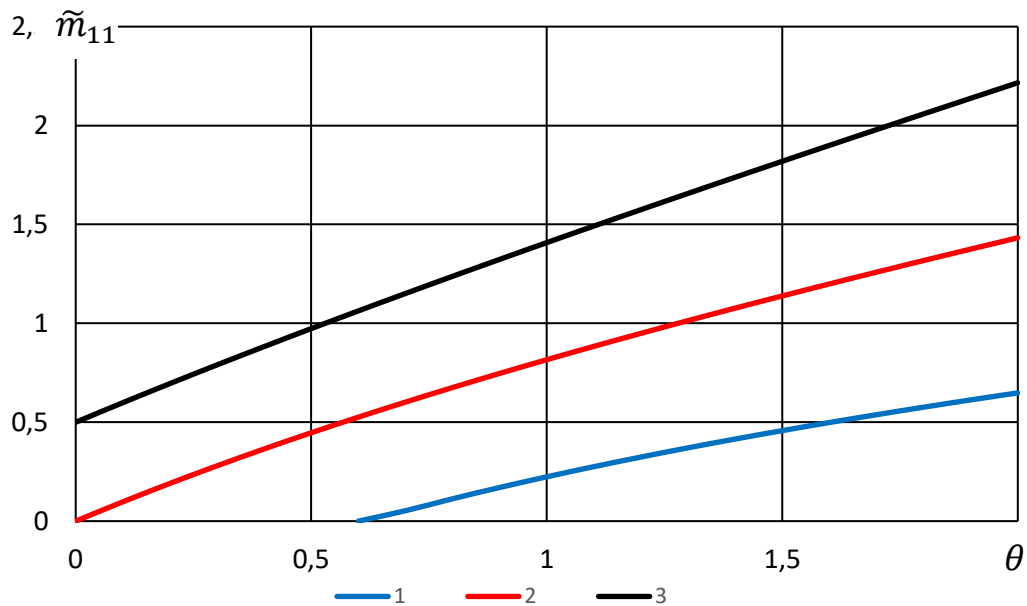

Рис. 2. Залежність відносної кількості населення в зоні А, яке захворіло внаслідок техногенного захворювання, від часу
 ($1 - \tilde{\varepsilon}_{01} = 0,25$; $2 - \tilde{\varepsilon}_{01} = 0,5$; $3 - \tilde{\varepsilon}_{01} = 0,75$; $\tilde{m}_1 = 0$).

Аналіз графіків, представлених на рис.1, показує, що з часом кількість здорового населення в зоні А внаслідок техногенного забруднення спадає, але якщо поповнювати чисельність здорового населення ззовні швидкість спадання буде зменшуватись.

Аналіз графіків, представлених на рис.2, показує, що з часом кількість населення в зоні А, яке захворіло внаслідок техногенного забруднення, зростає, і при зростанні відносної інтенсивності поповнення чисельності здорового населення ззовні швидкість зростає.

Тому необхідно збалансувати кількість робітників, що вибувають внаслідок захворювання, за рахунок прийняття нових робітників. Але слід враховувати витрати на навчання, забезпечення, тощо нових робітників.

Література:

1. Хорольський В.П. Теорія та практика інноваційно-інтелектуального розвитку регіону з техногенними територіями/ В.П. Хорольський, К.Д. Хорольський, К. Г. Рябикіна // за загальною редакцією докторів наук, професорів В. П. Хорольського, О. Б. Чернеги. – Кривий Ріг: Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2019. – 633 с.
2. Федорченко, Руслана Анатоліївна. Гігієнічна оцінка та профілактика впливу атмосферних забруднень на населення у мегаполісі металургійної галузі. : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.02.01 – Гігієна та професійна патологія / Р. А. Федорченко; Харк. нац. мед. ун-т. – Харків, 2016. – 27 с.

3. Козій І. С. Наукові основи системного підходу до зниження техногенного навантаження від промислових викидів на довкілля : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. техн. наук : спец. 21.06.01 "екологічна безпека" / Козій І. С. – Суми, 2023.

Лавроненко Г. О.

аспірант

Наук.керівник: к.е.н., доц. Барабанова В.В.
ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського.

ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ ДО ЄС

Пріоритетом державної політики Європейського Союзу є регіональний розвиток країн, адже сталий розвиток регіонів є запорукою стабільності країн ЄС.

Важливою проблемою в Україні є нерівномірність регіонального розвитку, що зумовлює необхідність застосування з боку держави різноманітних інструментів та механізмів регулювання регіональної диспропорції. Формування та прийняття правильної регіональної політики в Україні означає, що регіональна політика є пріоритетним напрямом державної політики, поступової адаптації суспільства до входження в ЄС і охоплює всі сфери життєдіяльності населення.

Протягом останніх років державою здійснено ряд першочергових політичних, гуманітарних, соціально-економічних заходів щодо розв'язання проблем, пов'язаних із ситуацією в Україні. Разом з тим масштаби проблеми потребують комплексного підходу до її розв'язання, активізації та координації зусиль центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, спрямованих на відновлення соціально-економічної інфраструктури південних та східних регіонів України, розбудову миру, реінтеграції тимчасово окупованих територій, переорієнтації економіки ряду регіонів [1].

В Україні до початку повномасштабної війни впроваджувалася реформа удосконалення регіональної політики, яка заснована була на зміцненні ролі територіальних та місцевих органів управління у соціально-економічному інноваційному розвитку. Яка передбачала активну участь місцевих влад, територіальних громад у створенні науково-технічних парків та реалізації широкомасштабних проектів соціально-економічного розвитку громад.

Основними інструментами сучасної регіональної політики за 2014-2022рр.було визначено: планування й координацію регіонального розвитку, програму інвестицій або розвитку, загальнонаціональні програми підтримки конкретних регіонів, процес децентралізації територіальних громад, рис. 1.

Україна має проблеми з великими соціально-економічними розбіжностями регіонів, які потребують державного втручання особливо в умовах повномасштабного воєнного вторгнення де головною задачею є забезпечення безпеки та захисту території країни від загроз. Тому треба внести зміни до концепції регіональної політика враховуючи досвід ЄС, доповнюючи їх планами відновлення територій, евакуації людей, медичної допомоги та соціальної підтримки постраждалим регіонам за наслідками війни.

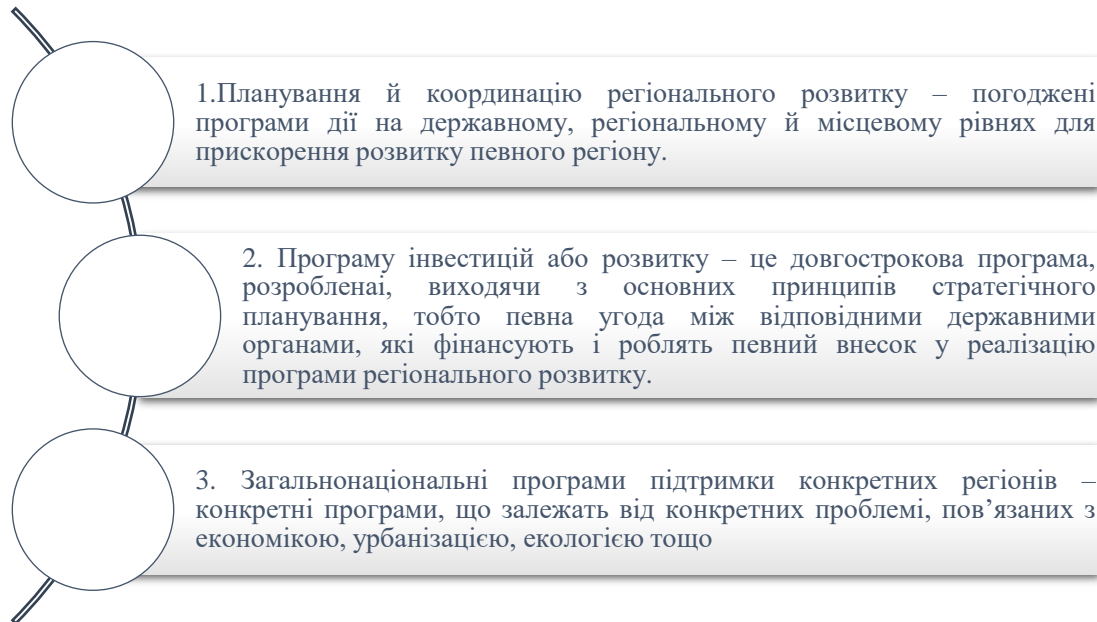

Рис. 1- Основні інструменти регіональної політики України [3, с. 13].

2 лютого 2023 Єврокомісія презентувала звіт щодо готовності України до вступу до ЄС. Цей документ – свого роду екзаменаційний листок, а кожен включений параметр (всього їх 31) – предметний іспит. Для Євросоюзу це не менш важливий пункт регіональна політика, а ніж питання державних закупівель, зеленої енергетики чи безпеки. Наразі за параметром «регіональна політика» Україна отримала 2 бали з 5 . [2].

Всі ці нові виклики зумовлюють потребу у формуванні нової більш ефективної регіональної політики. В Україні реалізується недостатньо ефективна політика регіонального розвитку яка потребує доопрацювання за кількома напрямками , а саме:

1. В Україні відсутня правова база для досягнення цілей, передбачених статтями 174-175 Угоди про функціонування ЄС. Йдеться про підтримку сільських територій, віддалених та рідконаселених територій, індустріалізованих зон. Усі економічні політики в ЄС мають підпорядковуватися цим цілям [2].

2. В Україні відсутній фонд, подібний до European Social Fund+. Державний фонд регіонального розвитку, який діє в Україні, наразі виконує інші цілі. Це

означає, що Україні потрібно змінити пріоритети щодо розподілу бюджетних коштів в рамках фондів, що також відіб'ється і на проєктах, котрі можуть ініціювати та реалізовувати громади[2].

3. Формування ефективної інституційної структури. У цій частині Єврокомісія відзначає потребу в координації між органами державної, регіональної та місцевої влади. Цей рівень координації має бути ефективнішим, щоб була змога здійснювати управління європейськими структурними фондами.

4. Адміністративна спроможність. Зауваження Єврокомісії сформульовані коротко та зрозуміло: децентралізовані органи влади не мають достатньої адміністративної спроможності здійснювати менеджмент регіональних операційних фондів коштів ЄС. Виходом з такої ситуації є підготовка кадрів в органах місцевого самоврядування, котрі будуть відточувати свою організаційну спроможність[2].

5. Фінансовий моніторинг. У цій частині було одне з найкритичніших зауважень: відсутність попереднього контролю за використанням коштів. І ці контрольні процедури повинні були впроваджувати якраз органи місцевого самоврядування – як регіональні, так і місцеві [2].

Необхідно забезпечити врахування усі зауваження особливостей соціального становища населення в умовах воєнного конфлікту, зокрема підтримку внутрішньо переміщених осіб та реінтеграцію їх в суспільство.

На думку експертів «поки кожна громада не матиме конкретної стратегії розвитку, яка буде синхронізована з регіональною та державною стратегією (але конкретною, а не "за все добре, проти всього поганого"), доти влада жодного рівня не розумітиме, які саме проєкти слід реалізовувати» [2].

В Україні сьогодні є усі дієві механізми та можливості пришвидшити вступ до Європейського Союзу (ЄС), тому усі зауваження щодо планів реконструкції та регіонального розвитку вже зараз можна привести у відповідність щодо рекомендацій ЄС.

Отримуючи досвід щодо удосконалення розвитку національної економіки та адаптації її до норм Європейського Союзу, зміцнюючи довіру іноземних партнерів до інвестицій у регіональний розвиток, впроваджуючи систему моніторингу та оцінки впливу регіональної політики на розвиток національної економіки дозволяє прискорити процес інтеграції України до ЄС. Що надасть можливість сформулювати і прискорити соціально-економічні й політичні перетворення навколо європейського досвіду, підвищити результативність регіональної політики, враховуючи унікальність регіонів та плани стратегії відновлення територіальних громад в Україні вже зараз.

Література:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.04.2024)

2. Регіональна політика та вимоги ЄС: що потрібно зробити Україні, 2023. URL:<https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/30/7158909/>(дата звернення (22.04.2024).

3. Кваша О. П. Державна регіональна політика України: нова парадигма в умовах євроінтеграційного вибору. Соціально-гуманітарний вісник. 2022. Вип. 40. С. 12-16.

Research supervisor: **Nyenko I.M.**,
Doctor of Economics, Prof. of Department of Management and Innovation
Language consultant: **Karavayeva T.L.**,
Doctor of Linguistics, Assoc. Prof. of Department of Foreign Languages for
Humanities
Lebediuk Y.V.,
1st master's degree
073 Management
Odesa I.I. Mechnikov National University
Odesa, Ukraine

DIGITALISATION AS A DRIVING FORCE FOR ENHANCING BUSINESS EFFICIENCY

Starting from the 21th century, it can be observed the rapid development of a new era known as digital transformation. One of the characteristic features of this era is the active development and implementation of cutting-edge innovations, especially in the field of science and technology. As of the 2020s, a high level of correlation between the rapid advancement of computer science and the constant and fairly rapid changes in the external environment, which directly affects the efficiency of any business, can be traced. Additionally, it can be noted that companies that ignore digital trends and do not consider the adoption of modern business management trends as a tool, primarily for survival in a competitive and unstable business environment, risk losing their positions in the market.

In this case, digitisation becomes a crucial element that, through the implementation of automation across various layers of business processes, allows for the enhancement of productivity and efficiency within the organization. By introducing digitisation into the business, the organisation gains the opportunity to expand the market for the sale of products and services, improve operational activities, stimulate entry into new sources of revenue [6], simplify digital platform systems and traditional manufacturing processes, as well as minimise the likelihood of errors in calculations [2]. Furthermore, the use of innovative digital technologies enables more effective

collection and processing of large volumes of data, forecasting demand for specific types of products over a specific timeframe, greater adaptability to external changes, and more. Additionally, through a specialised strategy based on the implementation and development of digital public goods to support clean energy for businesses, additional benefits emerge [5]: efficient utilisation of natural resources, which, in turn, contributes to cost optimisation and increased production productivity, attracting investments, and facilitating an easier credit system for entities actively involved in supporting sustainable development programs, and so forth.

However, for successful transition of companies to a modern business system, a series of digital transformations must be undertaken, directly contributing to the transformation of outdated business processes into a new form. To achieve this transition to a progressive contemporary level, companies need to provide comprehensive training for personnel across various functional levels and departments, refine the operational business system, and develop a corresponding innovative business model [1, p.34]. The necessary data for this task can be provided through the innovative project HEIn4.0, the main objective of which is to address the issue of insufficient professionalisation of personnel in the paradigm of digital management in Industry 4.0 [3].

In the article ‘Digitalisation effect on business performance: role of business model innovation’ [6], the authors analysed the impact of digitisation on business performance within the context of business innovation. Using a regression model of least squares and a mediator to investigate the relationship, it was determined that:

- digital capabilities of the enterprise have a high and positive impact on business productivity and efficiency;
- basic digital capabilities and operations of the enterprise enable the development of new business models, which, in turn, despite their high risk and cost, can significantly influence the effectiveness of business innovation initiatives.

When considering the feasibility of business digitisation, it is worth noting that, according to the results from the Boston Consulting Group, the implementation of digitisation processes positively impacts enterprises in the following ways [2]:

- enhancing efficiency in the development of innovative products and services by 78%;
- easing barriers to entry into new markets by 62%;
- increasing the efficiency of management and reducing financial expenses by 60%.

Some researchers [4, p. 321] highlight the following factors that influence the organisation effectiveness in implementing digitisation processes:

- manager’s age: it is observed that managers from the Y generation are more adept at innovation and possess better adaptability to digital technologies;
- manager’s gender: it has been proven that female leadership contributes to increased enterprise productivity, enhances the customer base, and improves

financial performance. Additionally, it is noted that women are more receptive to learning digital skills;

- company size: larger enterprises have more opportunities, including financial resources, for implementing innovative solutions.

According to research, 8% of small and medium-sized enterprises lack the necessary knowledge for implementing digital technologies, while nearly 19% do not see the need for their implementation. However, 34.5% have already implemented or are planning to implement basic digital technologies [5, p. 196]. Nevertheless, to ensure and strengthen the competitiveness of small and medium-sized businesses, it is essential to introduce digitisation based on innovative solutions. Research indicates that effective implementation of digitisation processes can be facilitated through partnerships with external advanced companies. Such a strategy can provide access to the required innovative resources and knowledge [3, p.24].

Thus, in the 21st century, if a company wishes to survive, progress, and penetrate new regional or global markets, it is essential to integrate digital technologies into its business processes. Digitalisation has become a pivotal element in transforming any business. It enables enterprises to enhance productivity, optimise resources, and increase competitiveness, among other benefits. However, for successful business digitalisation, several transformations are necessary, including staff training, the development of innovative business models, integration into governmental projects, and the establishment of adaptive management systems. It can be concluded that in today's realities, digitalisation stands as a crucial developmental strategy for modern enterprises.

References:

1. Аверічев І. М. Діджиталізація бізнесу: сфери і необхідність для торгівельного підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф., 22 квіт. 2021 р. Київ : КПП ім. І. Сікорського, 2021. С. 34-35.

2. Яценко В. В. Діджиталізація — сучасний фактор розвитку бізнес-процесів. *Ефективна економіка*. 2022. №2. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.200> (дата звернення: 21.10.2023).

3. Boosting the role of HEIs in the industrial transformation towards the industry 4.0 paradigm in Georgia and Ukraine. HEIn4.0. URL: <https://hein4.net/>

4. Brodny J., Tutak M. Digitalization of small and medium-sized enterprises and economic growth: evidence for the EU-27 countries. *Journal of Open Innovation: Technology, Market and Complexity*. 2022, Vol. 8, №2. URL: <https://doi.org/10.3390/joitmc8020067> (дата звернення 22.10.2023).

5. Nyenno I., Truba V., Lomachynska I., Mazur O. Digital public goods as a means to support affordable and clean energy. *Polityka Energetyczna — Energy Policy*

Journal. 2021, Vol. 24, №4. P. 139-152. URL: <https://doi.org/10.33223/epj/144907> (дата звернення: 27.10.2023).

6. Riberio-Navarrete S., Botella-Carrubi D., Palacios-Marques D., Orero-Blat M. The effect of digitalization on business performance: an applied study of KIBS. *Journal of Business Research*. 2021, №126(1). P. 319-326. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.12.065> (дата звернення: 22.10.2023).

7. Roman A., Rusu V.-D. Digital technologies and the performance of small and medium enterprises. *Studies in Business and Economics*. 2022, Vol. 17, №3. P. 190-203. URL: <https://doi.org/10.2478/sbe-2022-0055> (дата звернення: 22.10.2023).

8. Wang Z., Lin S., Chen Y., Lyulyov O., Pimonenko T. Digitalization effect on business performance: role of business model innovation. *Sustainability*. 2023, Vol. 12, №11. URL: <https://doi.org/10.3390/su15119020> (дата звернення: 21.10.2023).

Назаренко Д.,

студент магістратури кафедри менеджменту, фінансів та бізнес-адміністрування,
Міжнародний Європейський університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Історично склалося, що Україна відстала у своєму економічному розвитку від розвинених країн світу. Наші невдачі у проведенні економічних реформ пов'язані з невизначеністю стратегії кардинальної перебудови суспільства. Сьогодні нам потрібно навчитися знаходити оптимальні рішення в умовах невизначеності і нестабільності соціально-економічного життя, що характерне для сучасної України.

Сучасний менеджмент в українських підприємствах можна умовно розділити на три основні напрями:

1. Система менеджменту, що лишилася від радянських часів: ця система характеризується жорсткою централізацією, слабкою мотивацією персоналу та активним використанням адміністративних методів управління. Підприємства з такою системою менеджменту мають низьку продуктивність праці та конкурентоспроможність, а також низьку якість продукції, що не дозволяє їм вийти на зовнішні ринки.

2. Система менеджменту малих і середніх підприємств: ця система характеризується максимально спрощеною організаційною структурою підприємства та відсутністю стратегії розвитку.

3. Система менеджменту, що базується на досвіді іноземних компаній: ця система характеризується частковим використанням іноземних підходів до управління. Це часто пояснюється тим, що внутрішні чинники (політична, економічна, соціальна ситуація в країні тощо) ускладнюють застосування нових підходів в менеджменті [1].

Сучасний стан та проблеми менеджменту в Україні мають різні аспекти, що варто розглянути:

1. Корупція та недостатня прозорість: одні з основних проблем українського менеджменту. Корупція може відбуватися на різних рівнях - від управління місцевими ресурсами до великих державних контрактів. Це значно ускладнює розвиток бізнесу та порушує принципи справедливості та рівності перед законом.

2. Недостатня розвиненість ринку праці: багато випускників вишів мають важкість знайти роботу у вибраній галузі через відсутність рівняння знань із вимогами ринку. Також є проблема міграції молодих кваліфікованих кадрів за кордон.

3. Відсутність стабільності в законодавстві: законодавство часто змінюється, що ускладнює планування довгострокових стратегій для бізнесу та уряду. Це також призводить до неодноразових переглядів підходів у сфері управління.

4. Низький рівень ефективності в державному секторі: урядовий апарат та державні служби часто працюють неефективно, що ускладнює реалізацію реформ та програм. Бюрократія, недостатня автоматизація та процедурні затримки є основними проблемами.

5. Відсутність інновацій та розвитку: бізнес-середовище не сприяє впровадженню нових технологій та інновацій. Це звужує можливості для розвитку і конкуренції на міжнародному ринку.

6. Низький рівень управління ресурсами: керівництво бізнесу та державних установ часто має недостатні навички управління людськими та матеріальними ресурсами, що призводить до неефективного використання ресурсів та зниження конкурентоспроможності.

7. Недостатність та несвоєчасність забезпечення управлінців якісною інформацією для прийняття управлінських рішень.

8. Недотримання максимального рівня якості.

9. Скорочення, яке трапляється, коли організація навмисно стає меншою, скорочуючи кількість робітників або цілі підрозділи чи закриваючи підприємства.

10. Недостатність нематеріальної мотивації працівників на підприємствах [2].

Концепція ефективної діяльності українського бізнесу має базуватися на наступних принципах:

1. Відмові від старих принципів ієрархічних відносин панування та підкорення, і переході до партнерства, до принципу "спортивної команди" та більш тісної взаємодії.

2. Розвитку самостійного та інноваційного характеру діяльності, стимулюванні креативності та безперервному творчому підході до всіх питань.

3. Прагненні не до максимального, а до соціально обґрунтованого прибутку, що означає здійснення бізнесу з урахуванням його соціальних наслідків.

4. Гнучкому, швидкому та вільному переході від однієї ролі до іншої відповідно до нових вимог насиченого ринку.

5. Здійсненні синтезу та запровадженні на практиці принципів свободи, рівності та справедливості.

6. Експериментуванні – в перевірці різних підходів для пошуку здатності та розуміння, як трансформувати можливості в успішну реальність.

Таким чином, вирішення сучасних проблем менеджменту в Україні вимагає комплексного підходу та впровадження реформ у різних сферах, включаючи боротьбу з корупцією, поліпшення освіти та розвиток ринку праці, спрощення бізнес-середовища та стимулювання інновацій та ефективного управління.

Література:

1. Іванова Т.В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку менеджменту. Сучасні проблеми менеджменту: матеріали XII міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2016 р.). Київ: Національний авіаційний університет, 2016. С. 35.

2. Нарольська В. Проблеми розвитку сучасного менеджменту і маркетингу. Матеріали студентської наукової конференції 26-27 квітня 2021 р. Полтава: Полтавська державна аграрна академія, 2020. С. 122.

Тараканова Л.Д.,

Студент першого курсу, факультету ІТ,
Спеціальності готельно-ресторанна справа,
УІПА (Українська інженерно-педагогічна академія)

ПРОБЛЕМИ ДОВІРИ У БІЗНЕСІ

Останні роки поняття "довіра" набуло значного поширення в економічній науці. Воно здебільшого трактується за своєю суттю як певний прогрес у людських відносинах щодо майбутньої діяльності. Його використання дозволяє по-новому підійти до аналізу багатьох сучасних проблем, у тому числі проблем розвитку національної економіки. Довіра впливає на формування менталітету людей, гарантує постійну комунікацію та зв'язки в соціальних групах. Ми підтримуємо думку науковців, «організації та індивіди все більше стають суб'єктами соціальних відносин, довіра та можливість взаємного використання людського та інтелектуального капіталу, а також зв'язки між ними є запорукою соціально-економічного благополуччя». [1].

В умовах змін суспільних відносин, які зараз переживає Україна, дана тема є актуальною. Економічна довіра — це очікування щодо надійності економічних об'єктів. Її можна розглядати з таких позицій: населення і суб'єктів господарювання до органів державної влади; постачальників до підприємства; позичальників до кредиторів, і навпаки; фізичних і юридичних осіб до грошей; керівників до працівників, і навпаки; споживачів до продукції підприємства тощо. Суб'єктом довіри завжди є людина. Питання формування інститутів довіри у підприємницькій діяльності є одним із важливих питань напряму інститутів і має більш практичне значення. Це цілком можна пояснити, оскільки трастова система є основним джерелом модернізації сучасної економіки та суспільства в цілому. Відсутність довіри заважає економічному зростанню, перешкоджає інвестиціям та має інші негативні наслідки. На жаль, історія про довіру почалася тоді, коли проведені державою реформи не тільки виявилися неефективними, але й послабили українську економіку. Існують відмінності, що в соціально-економічних і демографічних показниках країн суттєво загострилися сумніви щодо компетентності структур бізнесу в умовах економічної та військово-політичної криз, що призвело до виникнення цілковитої недовіри до держави та її інститутів. Така ситуація призвела до недовіри у відносинах між суб'єктами господарювання, що не сприяє ефективній реалізації соціально-економічних програм та сталому розвитку економіки України. Тому дослідження трастових систем в українській економіці становить неабиякий науковий і практичний інтерес. Економічна довіра чітко визначається як «впевненість у надійності економічного об'єкта, заснована на ідеях або знаннях про нього, і пов'язана зі здатністю передбачати або впливати на поведінку цього об'єкта, виражена в такій формі: 1) Віра або надія в те, що інвестиції в заощадження, принаймні, не втратять своєї вартості і задовільно виконують свою функцію заощаджень; 2) Віра або надія в те, що соціальні та економічні інститути, в які інвестуються заощадження, вчасно і повністю виконують свої зобов'язання; 3) впевненість, або надія, що у процесі експлуатації активи принесуть очікуваний рівень доходу. Прозорість і відкритість головна запорука успіху в бізнесі. Для побудови довірливих ділових відносин особливо важливо своєчасно розкривати достатню інформацію щодо: виробництва та реалізації продукції, ресурсів підприємства (фінансових, матеріальних, трудових та ін.). Високий рівень прозорості означає, що надані звіти допоможуть отримати чітку картину фінансового стану вашої компанії. Ця інформація має бути достовірною, доступною та зрозумілою. Рівень розкриття має визначатися бізнес-стратегією та забезпечувати фінансову безпеку компанії. Але лише прозорості та підзвітності недостатньо, щоб завоювати довіру. Адже це залежить від чесності людей. Побудова довіри у стосунках між діловими партнерами вимагає ретельного аналізу сильних і слабких сторін компанії та визначення можливості взяти участь у партнерстві. Завдяки цьому аналізу ви можете прояснити свою роль у партнерстві. Не менш важливо

дізнатися все про потенційного партнера, його сильні і слабкі сторони, а також дізнатися про співробітників партнера, конкурентів, постачальників і споживачів. Чим більше партнери мають інформації про себе та один про одного, тим легше побудувати ділові, бізнес стосунки. Довіра між учасниками ринку підвищує інвестиційну привабливість компанії та сприяє збільшенню її оборотних коштів. [3].

Слід зазначити, що масштабних міжнародних соціологічних досліджень щодо рівня довіри в суспільстві поки що мало. Згідно з економетричними розрахунками, вартість транзакцій, які не були здійснені через відсутність взаємної довіри між підприємцями в Польщі, оцінюється в 250 мільярдів злотих (дані 2014 року). Через брак довіри, неетичну поведінку та відсутність ефективного менеджменту польська економіка може щороку втрачати еквівалент 10% ВВП, а в найгіршому випадку – 281 мільярд злотих, або 13% ВВП. Даних про втрати по Україні немає. Відсутність довіри є серйозною перешкодою для національного розвитку, економічної діяльності та підприємництва. Дослідження Edelman Trust Barometer 2015 року щодо рівня довіри між компаніями та його впливу на національну економіку підтвердило, що довіра низька. Підприємці сумніваються, і 52,5% з них переконані, що їхній контрагент скористається законодавчими неточностями для отримання додаткового прибутку від договору. Респонденти (73,5%) вважають, що люди завжди повинні бути обережними, щоб не бути обманутими під час ведення бізнесу (53,2%). Ви повинні постійно збирати документи, щоб підтвердити свою автентичність. Інакше у вашого ділового партнера буде можливість звинуватити вас у неправомірних діях. За результатами соціальної діагностики лише 12% респондентів вважають, що більшості людей можна довіряти, і лише 16% вірять у добрі наміри та бажання допомогти іншим. Наші результати підтверджують гіпотезу про глобальну кризу довіри в епоху Web 2.0+. Відсутність довіри - це отрута, яка губить усіх. Багато менеджерів мають різні правила та механізми контролю, які заважають їхній щоденній роботі. «Надмірні адміністративні завдання, які не додають вартості.» Насправді дивно, наскільки легковажні деякі роботодавці підвищують «ефективність» найму та відбору працівників і вдосконалюють адміністративні процедури. Вони часто витрачають на це великі гроші. Багато дослідників дійшли висновку, що існує зв'язок між розширенням можливостей працівників і прибутковістю. Лоулер продемонстрував, що компанії, які беруть на себе більше відповідальності та зменшують адміністрування, досягають на 4% вищої маржі продажів, ніж ті, які цього не роблять. За словами К. Бланчарда, ця компанія, одна з компаній харчової промисловості США, відома тим, що делегує рішення щодо замовлення свого асортименту на рівень магазину, і має річний обсяг продажів від 15, % до 26 %, а також збільшився обсяг продажів. Кількість магазинів збільшиться мінімум на 10%, а кількість відділень збільшиться майже на 100%. Інший приклад впливу організаційної довіри на прибутковість компанії наведено

консалтинговою компанією Watson Wyatt Worldwide, чие дослідження показує, що компанії з надійними співробітниками перевершують ті з низьким рівнем довіри. Для порівняння вони досягли рентабельності інвестицій понад 50 % протягом трьох років. Довіра, її вплив на транзакційні витрати є дуже важливим. До них відносяться витрати на отримання необхідної інформації про ціну і якість товарів, проведення переговорів, складання та укладання договорів, контроль за їх виконанням, юридичний захист прав власників в окремих випадках порушення. Довіра до клієнтів, співробітників і постачальників і, як результат, лояльність позитивно впливають на цінність спілкування. Особливо в ситуаціях, пов'язаних з інноваційними змінами, усні домовленості важливіші за тривалі переговори. У всіх цих випадках довіра служить для подолання неминучих прогалин у взаєморозумінні та реалізації бізнес стратегії.[2]

Таким чином, довіра впливає на оцінку підприємцями ефективності транзакцій, зменшує конфлікти та підвищує внутрішнє задоволення партнерів від двосторонніх відносин. На загальну оцінку ефективності операції впливає не лише сума отриманого прибутку, а й інформація (правдива чи неправдива) про частку доданої вартості, яку кожен контрагент отримує шляхом розподілу. Завдяки довірі партнери з самого початку припускають, що їхні стосунки будуть успішними, і уникають обману, а такі відносини між учасниками ринку підвищують інвестиційну привабливість компанії та сприяють збільшенню її оборотного капіталу. Тому довіра є важливим фактором, що визначає розвиток економіки та підприємництва.

Література:

1. Аграрна політика Європейського Союзу: виклики та перспективи : монографія // за ред. проф. Т. О. Зінчук. – Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 494 с. [Електронний ресурс] http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/9769/1/ilovepdf_merged.pdf
2. Ліпич.Л. Взаємозалежність ефективності діяльності підприємства та рівня довіри до працівника. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки* 4.12 (2017). с. 45-52.
3. Лисенко В.В. Довіра як фактор розвитку підприємницької діяльності в агробізнесі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 6. С. 194-199. [Електронний ресурс] <http://www.global-national.in.ua/issue-6-2015>

Шукліна В.В.,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту, маркетингу і туризму
Херсонський національний технічний університет
Фіц В.О.,
здобувач вищої освіти
Херсонський національний технічний університет

ЗАВДАННЯ ТАЛАНТ-МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Найбільш складним об'єктом управління на туристичному підприємстві за різних умов господарювання є персонал, оскільки, крім іншого, має можливість самостійно приймати рішення, діяти, критично оцінювати середовище, керується суб'єктивні інтереси, а головне є безпосереднім тригером процесу ухвалення рішення споживачем щодо купівлі продуктів, обсяг реалізації яких визначає успіх на ринку. Більшість проблем в зазначеній площині дозволяє вирішити застосування системи управління людськими ресурсами туристичного підприємства, що спрямована на їх формування і координацію та є відмінною від традиційного управління кадрами. Менеджмент учасників туристичного бізнесу знаходиться в постійному пошуку новітніх ефективних підходів формування колективів професіоналів здатних працювати в складних умовах під впливом значної кількості факторів непередбачуваного характеру та забезпечувати виживання і розвиток. З цієї точки зору, актуальним є дослідження концепції талант-менеджменту в управлінні людськими ресурсами туристичних підприємств, особливо тих завдань, які можуть бути розв'язані з її застосуванням.

Теоретичним та прикладним питанням управління талантами в т.ч. в сфері туризму присвячено праці вчених М. Армстронг, Л. Балабанова, Дж. Бурдо, А. Василик, Р. Винничук, О. Гавриш, Г. Захарчин, М. Ефрон, А. Колот, Н. Кузнецова, П. Лоуренс, Е. Майклз, Д. Салліван, М. Татаревська, С. Шекшня та інших. Проте багато питань щодо управління талантами в сучасних організаціях вимагають більш поглибленого вивчення та подальших досліджень

Талант-менеджмент визначається науковцями як управління процесами кар'єрного розвитку, збереження та залучення кадрів (Talent acquisition), необхідних туристичним підприємствам для досягнення стратегічних цілей [1-3] та дає можливість вибудовувати міцні та довгострокові відносини з персоналом, які відрізняються високою кваліфікацією та вміють працювати за власним поштовхом, інтуїцією, індивідуальними бізнес-відчуттями [4].

Розбудова талант-менеджменту є можливою, насамперед, на туристичних підприємствах з впровадженою системою управління людськими ресурсами з

основною функцією забезпечити підтримку лінійним менеджерам у всіх справах, пов'язаних із цим видом ресурсів: традиційну роль набору персоналу і діє як консультативний орган з координації процесів наймання і навчання, реалізує проекти розвитку та безпеки, забезпечуючи взаємодію менеджерів й працівників.

Управління талантами в системі керування людськими ресурсами спрямовує зусилля на створення на туристичному підприємстві системи набору, розвитку, використання та утримання талановитих працівників, здібних на досягнення місії, еволюцію конкурентних переваг та інноваційну активність фірми на основі розвитку здібностей та підвищення особистої ефективності в досягненні виняткових результатів в туристичному бізнесі [2].

Талант-менеджмент в комплексі процедур управління людськими ресурсами туристичних підприємств визначається як система підвищення рівня компетенцій у важливих для бізнесу в сфері туризму видах діяльності, включає методи роботи з перспективними співробітниками та відповідними закономірностями відтворення цього виду ресурсів [5].

Отже, завдання талант-менеджменту в управлінні людськими ресурсами туристичного підприємства визначено в утриманні цінних працівників, залученні співробітників екстра-класу, підвищенні рівня індивідуальної компетенції й результативності, мотивуванні неординарних людей для досягнення поставлених цілей, інтенсивний розвиток конкурентоспроможності людських ресурсів в сприятливій соціально-психологічній атмосфері, забезпеченні соціального благополуччя, лояльності та залучення талантів у згуртовану командну взаємодію. Їх здебільшого можна поєднати у три стратегічні групи напрямів талант-менеджменту в туризмі: найм «унікальностей», сприяння зростанню їх результатів роботи з використанням сучасних комунікаційних платформ, залучення перспективних фахівців у відповідності до вимог окремих робочих місць.

Література:

1. Худоба Н.В. Особливості управління талантами в Україні в умовах інтелектуалізації економіки. Науковий вісник ХДУ. Серія «Економічні науки». 2022. Вип.11. Ч.3. С. 68-72.
2. Blackman D. Talent Management: Developing or Preventing Knowledge and Capability: Conference proceedings of the Organization Learning, Knowledge and Capabilities Conference, 28–30 April 2022, Copenhagen, Denmark. International Research Society for Public Management, Pp. 26-28 March, Brisbane, Australia.
3. Сорока О.В., Татаревська М.С., Проблеми та перспективи управління талантами в сучасних організаціях. Вісник соціально-економічних досліджень. 2023. Вип. 4. С. 160-166.

4. Технології управління персоналом : монографія / О.А. Гавриш та ін. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 528 с.

5. Biswas-Diener R., Kashdan T.B., Minhas G.A. Dynamic approach to psychological strength development and intervention. The Journal of Positive Psychology. 2021. №6. Pp. 106-119.

Sheptukha D.,

4-year student, specialty 281,

Kononenko Ya. V.,

PhD in econ., Assistant Professor of department of economics and management V.N. Karazin Kharkiv National University

BALANCE BETWEEN PROTECTION AND COOPERATION: THE ROLE OF STATE PRICE REGULATION IN FOREIGN TRADE

Government regulation of foreign trade prices is an important instrument of national economic policy that affects many different aspects of international trade in goods and services. This form of regulation can include various policy measures and strategies to achieve different objectives, such as balancing trade balances, ensuring national security and protecting market interests [1].

One of the main forms of government regulation of foreign trade prices is the establishment of tariffs, duties and quotas. Duties and fees are mandatory charges that importers must pay when importing goods [2]. They can be used to reduce imports and support domestic production. In contrast, quotas limit the amount of goods that can be imported .

Domestic price controls may also include import and export subsidies and anti-dumping measures. Subsidies can be provided to companies that export goods to help them compete on international markets. Anti-dumping measures are aimed at ensuring that domestic producers do not sell foreign products within their borders at prices that may harm the interests of domestic producers.

Government regulation of foreign trade prices can also be aimed at achieving political and geostrategic goals. For example, export restrictions may be imposed to support allies or to put pressure on countries that violate international norms of behaviour [3].

It is worth noting that state management of foreign trade prices has its advantages and disadvantages. On the one hand, it can be a useful tool for protecting national economic and political interests [4]. On the other hand, excessive regulation can provoke trade conflicts and limit the opportunities for international trade and cooperation.

Thus, government regulation of foreign trade prices is an important tool that can be used for many purposes. We must comply with international treaties and standards,

take into account internal and external factors, and find a balance between protecting national interests and supporting international cooperation.

Literature:

1. Baldwin, R. E. (2016). *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization*. Harvard University Press.
2. Hill, C. W. L., Hult, G. T. M., & McKaig, T. (2020). *International Business: Competing in the Global Marketplace* (12th ed.). McGraw-Hill Education.
3. Rodrik, D. (2011). *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. W.W. Norton & Company.
4. Feenstra, R. C., & Taylor, A. M. (2014). *International Economics*. Worth Publishers.

СЕКЦІЯ 5

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ

Хорольський В. П., д. т. н., професор кафедри загальноінженерних дисциплін та обладнання,
Коренець Ю. М., старший викладач кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва
Карпенко О. С., здобувач ОС магістр ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

РОЛЬ ЦИФРОВИХ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Корпоративні підприємства харчової промисловості України оснащені високопродуктивним обладнанням і використовують передові багатоступеневі цифрові технології керування. Системи автоматизованого керування (САК) – це сукупність пристроїв, алгоритмів, баз даних, баз прецедентів, баз знань і математичних моделей, які забезпечують керування об'єктом без безпосередньої участі людини. Критеріями управління АСУТП є техніко-економічні показники (наприклад, собівартість готового продукту, продуктивність технологічного об'єкту керування (ТОК) при стандартному показнику якості продукції).

Щодо використання цифрових систем керування на підприємствах харчової промисловості, слід відзначити їх основне призначення – одержання якісних харчових продуктів (смарт-продуктів) у достатній кількості й з найменшими витратами, а також забезпечення суміжних та галузевих АСУ необхідною інформацією. Ієрархія автоматизованих систем управління підприємствами харчової промисловості представлена на рис. 1.

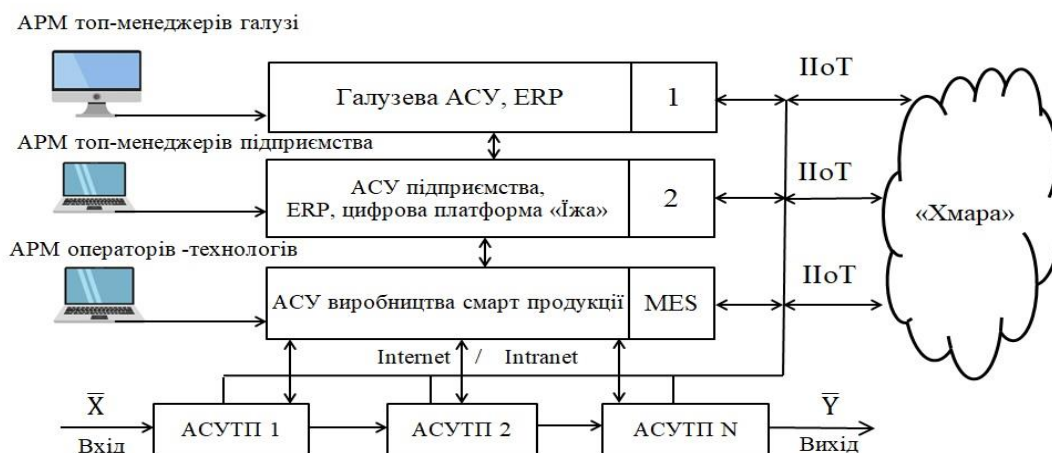

Рисунок 1. Ієрархія АСУ на підприємствах харчової промисловості

(1 – адміністративний рівень, 2 – рівень топ-менеджерів підприємства)

Зрозуміло, що АСУТП підприємств в цій ієрархії є нижнім рівнем керування з основним призначенням – виробництво якісних продуктів харчування (смарт-продуктів). Тому основними функціями цього рівня є забезпечення високотехнологічного виробництва і стандартної якості продукції. Завданням розробників АСУТП на даному етапі розвитку харчової промисловості України є впровадження цифрових систем, робототехнологічних комплексів, які будуть зменшувати матеріальні та енергетичні витрати, створювати екологічну стійкість і надійність виробничих структур, а головне – гарантувати функціонування системи в заданих значеннях оптимізації технологічних параметрів.

Основними задачами оптимізації технологічних процесів є:

– пошук та підтримання оптимального режиму, який характеризується вектором вхідних параметрів стану об'єкту керування X та відповідного вектору вихідних чинників Y ;

– переведення технологічного обладнання з одного режиму роботи в інший за допомогою цифрових систем керування з метою забезпечення гнучкості при виробництві розумних продуктів харчування;

– оперативне керування групою технологічних ліній (робототехнологічних комплексів) за рахунок використання алгоритмів координації та узгодженого управління виробництвом продукції;

– структурне управління групою підприємств-постачальників галузі стосовно виробництва смарт-продуктів харчування, енергозабезпечення, викидів CO_2 з платформами машинного навчання (ML), виведення обладнання в ремонт (смарт-ремонт), підключення резерву, діагностування стану обладнання з метою мінімізації впливу на навколишнє середовище;

– оптимальне планування виробничих програм та грошових потоків за допомогою ERP-систем з використанням хмарних технологій і ПЗ для фінансового моделювання бізнес-процесів та розробки проєктів смарт-продуктів.

Таким чином, оптимізація процесів виробництва розумних продуктів харчування для регіонів з вираженим техногенним навантаженням та рівнем забруднення навколишнього середовища може бути представлена у вигляді такої моделі:

$$J = F(X, U, Y, Z, t) dt, \quad (1)$$

де X, U, Y, Z – вектори параметрів стану об'єкта управління, сигналів керування, вихідних змінних, збурень відповідно;

F – функціонал.

Значення критерію J за інтервал часу $[0, t]$ має досягти екстремуму – *min* або *max* – залежно від змісту задачі, наприклад, максимальна продуктивність або

мінімальні витрати продукту. Для досягнення мети введемо поняття оптимального управління підприємством:

$$U(t) = \arg \text{extr } J, \quad (2)$$

яке в системі має здійснюватись так, щоб критерій оптимальності J сягав екстремуму за час роботи об'єкта.

Для автоматизованих виробництв важливим є наявність обмежень, тому що вхідні-вихідні параметри завжди мають обмеження або допустимий діапазон змін:

$$X_{\min} \leq X \leq X_{\max}. \quad (3)$$

Концепція використання ERP систем в АСУ-галузі та в АСУ підприємств тісно пов'язана з комп'ютеризованими інтегрованими виробництвами продуктів харчування (СІМ), в яких ERP верхнього рівня призначені для управління фінансами та господарською діяльністю

За допомогою ERP-систем на рівні галузі та окремих підприємств України виконуються спільні механізми управління з підприємствами країн ЄС, Азії, Африки, включаючи підтримку декількох часових поясів, мов, валют, систем бухгалтерського обліку і звітності.

Сучасні програмні продукти дозволяють побудувати цифрову платформу «Іжа», яка на основі комунікаційно-інформаційних технологій, ІоТ і хмарних технологій здатна забезпечити виробництво смарт-продуктів харчування у відповідності до європейських стандартів. При цьому верхній рівень підприємств галузі в реальному масштабі часу виконує оцінку економічного прибутку:

$$EP = NOPLAT - (IC * WACC), \quad (4)$$

де EP – економічний прибуток підприємства;

$NOPLAT$ – чистий операційний прибуток підприємства з урахуванням скорегованих податків;

IC – об'єм капіталу, інвестованого в операції виробництва смарт-продуктів харчування;

$WACC$ – середньозважена вартість капіталу підприємства або міра ризику невиконання портфелю замовлень від внутрішнього ринку, країн ЄС, Азії, Африки.

В АСУ галузі та АСУ підприємств інформаційно-управлінські системи узгоджені між собою, що дозволяє топ-менеджерам галузі на основі нейромережевих систем прогнозувати виробничі показники щодо продуктивності смарт-продукції та своєчасного виконання портфелю замовлень. Такий підхід уможлиблює розробку інтелектуальної системи управління мережею галузевих підприємств харчової промисловості, об'єднаних Інтернет-мережею ІоТ, ПЗ-, ERP-, MES-систем між собою і з АСУТП на нижньому рівні.

Розвиток стандартів ERP, MES-цифрового управління повинен бути узгодженим із стандартами якості. Організація й управління виробництвом, а

також управління якістю зв'язані між собою та є інструментами підвищення потенціалу підприємства, в сенсі одержання економічного прибутку у майбутньому.

Хорольський В. П., д. т. н., професор кафедри загальноінженерних дисциплін та обладнання,
Коренець Ю. М., старший викладач кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ПАРАДИГМИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Стратегічний інноваційний розвиток промислових регіонів України у період збройної агресії росії проти України спонукає менеджмент підприємств харчової промисловості до впровадження відновлювальних джерел енергії (ВДЕ), впровадження нових способів енергозбереження при виробництві продукції та прогресивних технологій управління підприємствами на основі цифрової економіки й економіки знань [1].

Стратегія інноваційно-інтелектуального розвитку України створює ряд механізмів трансформації її промисловості та енергетики в проєкти «Енергоефективної політики Європейського Союзу до 2030 та 2050 років». Про це свідчать наукові дослідження та публікації українських, польських та німецьких вчених [1, 2, 3, 4, 5], із яких випливає, що енергетична політика у сфері енергетики та енергоефективності ЄС є прикладом промислового розвитку України в період до 2050 року.

Енергетична політика ЄС пов'язана з безпечним постачанням енергоресурсів у будь-який час у будь-якому місці. Девізом енергетичної стратегії ЄС є: «Безпечна, конкретна та стала енергія» [3, 4, 5].

Втім вчені України, яка прагне інтегруватись в економіку ЄС, пропонують основною стратегією на період воєнного конфлікту розвиток інноваційно-інтелектуального напрямку розвитку промислового комплексу, спрямованого на його збереження та виживання, а після Перемоги – на розробку стратегії відновлення промислового комплексу та його енергетичного забезпечення в період до 2030 року. Наступними етапами необхідно спрогнозувати інноваційно-інтелектуальний розвиток енергетики України та її регіонів спочатку до 2035 року, а потім до 2050 року.

У цьому випадку разом з відомим SWOT-аналізом необхідно використовувати PEST-аналіз з розширенням і виокремленням наступних

компонент: P – політичної; E – економічної; Ec – екологічної; S – соціальної; T – технологічної; In – інформаційної; I – інституціональної; O – організаційної; En – енергетичної; Q – якості життя населення. Такі дослідження будемо називати PEEcSTInIOEnQ-аналізом [1].

Із цього експертного аналізу випливає наступне:

1) реалізація стратегії, спрямованої на інноваційно-інтелектуальний розвиток енергетики та енергоефективності з використанням відновлювальних джерел енергії, дозволить Україні мати один із найкращих показників вуглецево-нейтральної генерації в Європі;

2) стратегія інноваційно-інтелектуального відновлення промислового комплексу України та її регіонів на післявоєнному етапі її неоіндустріального розвитку – це важливий механізм зменшення викидів CO₂; декарбонізації підприємств гірничо-металургійного кластеру, агропромислового сектору; підвищення рівня якості життя населення, що мешкає на територіях із значним техногенним навантаженням; підвищення продуктивності праці за рахунок інтелектуалізації та цифрофізації господарських систем [1, 3]. При цьому диверсифікація ВДЕ з високим рівнем конкуренції між джерелами електропостачання на ринкових засадах буде спонукати менеджерів підприємств до впровадження лише енергоефективного обладнання, робототехніки і технологій виробництва продукції. Декарбонізація в цьому випадку буде досягнута шляхом впровадження відповідної податкової політики щодо обсягів викидів вуглекислого газу. Така стратегія виведе регіони України із зони експортно-сировинного розвитку до сучасного – неоіндустріального;

3) у період повномасштабної вторгнення росії в Україну важливо використати антикризову стратегію виживання промислового комплексу у взаємодії з розподіленою енергетичною системою, коли зусилля її менеджменту та персоналу спрямовані на збереження і захист енергетичної інфраструктури, використання альтернативних джерел енергії, мінімізацію періодів віялових відключень домогосподарств і підприємств комунально-побутового та муніципального сектору;

4) перехід до стратегії інноваційно-інтелектуального розвитку вимагає розробки інновацій та наступних технологій: високоманеврених теплових генерацій; високоманеврених ГАЕС та ГЕС; систем накопичення електричної енергії для підтримування та регулювання частоти (СНЕ); споживачів-регуляторів на основі технологій акумулювання теплової енергії; малих модульних ядерних реакторів; технології керування процесами утилізації профіцитів електричної енергії в енергосистемі (Power-to-X); системи накопичення електричної енергії для перенесення потужностей з періодів, де наявний її профіцит, до періодів з дефіцитом потужностей (Power-to-Power), які є електроакумулюючими електростанціями;

5) для своєчасного забезпечення харчової та переробної промисловості електричною та тепловою енергією, а населення у прифронтових областях, відповідно, основними продуктами харчування, необхідно розгорнути мережу малих та середніх когенераційних установок (КДУ), які підвищать рівень стійкості системи;

б) інноваційно-інтелектуальний розвиток енергетичної системи України спонукає дослідників до розробки інтерактивних карт енергоефективності промислового комплексу, які повинні бути забезпечені сучасними інтелектуальними системами оцінки інформації та платформами «Енергія» й «Розумні мережі», призначеними для оптимізації енергоспоживання та підвищення надійності системи;

7) інноваційно-інтелектуальний розвиток енергетичної системи України ототожнюють з підвищенням рівня якості життя населення країни за рахунок енергоефективних заходів в житловому секторі (близько 50% будівель будуть термоізовані до 2032 року та 100% до 2050 року; планується тотальний перехід на електрифікацію опалення будинків тощо).

У доповіді детально розглянуто методичні підходи до розробки інвестиційних механізмів регіонального енергозбереження і впровадження пілотних проєктів, які можуть знайти практичну апробацію на підприємствах не лише промислового комплексу України, а також країн ЄС. Для цього розроблено цифрову платформу «Енергія харчових підприємств», яка дозволяє визначати інтегральну оцінку економічної ефективності реалізації сукупності відібраних проєктів в рамках єдиної інноваційної стратегії розвитку енергозбереження на підприємствах харчової промисловості. Платформа базується на методиках проєктного менеджменту з оцінкою ефективності інвестиційних проєктів регіонального енергозбереження та врахуванням параметрів невизначеності, ризиків й інфляції.

Наукова новизна даного дослідження полягає в комплексному підході до реалізації заходів енергозбереження в промисловому секторі Придніпровського економічного району, а також у розробці інноваційних методів для підвищення енергоефективності харчових виробництв і підприємств агропромислового комплексу регіону в період до 2035 року.

Література:

1. Хорольський В. П., Хорольський К. Д., Рябикіна К. Г. Теорія та практика інноваційно-інтелектуального розвитку регіону з техногенними територіями : монографія; за заг. ред. В. П. Хорольського, О. Б. Чернеги. Кривий Ріг : Видавець ФО-П Чернявський Д. О., 2019, 484 с.

2. Проєкт Плану відновлення України : Матеріали робочої групи «Енергетична безпека». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/energy-security.pdf>

3. Гелетуха Г. Г., Железна Т. А., Праховнік А. К. Аналіз енергетичних стратегій країн ЄС та світу і ролі в них відновлюваних джерел енергії. Аналітична записка UABIO № 13, 1 грудня 2015. URL: <https://uabio.org/activity/1114/>

4. Ільницька У. В. Імплементация спільної енергетичної політики Європейського Союзу та реалізації безпекових енергетичних ініціатив через співробітництво ЄС з міжнародними організаціями. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. Вип. 47. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-47-7>

5. Бжужка Я., Пика Й. Енергетична політика Європейського Союзу як стимулятор інноваційної економіки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 628. С. 387–392. URL: https://vlp.com.ua/files/61_1.pdf

Коренець Ю. М., старший викладач,
Никифоров Р. П., к. т. н., доцент кафедри
технологій в ресторанному господарстві,
Хорольський В. П., д. т. н., професор кафедри
загальноінженерних дисциплін та обладнання
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ АСУТП ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

Архітектура інформаційно-управлінської системи харчових та переробних виробництв буде ефективною, якщо в реальному масштабі часу населення України буде одержувати якісні продукти для здорового харчування в достатньому об'ємі та асортименті.

Під якістю харчового продукту будемо розуміти сукупність біологічних, харчових і технологічних властивостей та ознак, які визначають його придатність до споживання та здатність задовольняти поточні та передбачувані потреби споживачів.

Показником якості продукції є кількісна характеристика однієї або декількох властивостей продукції – складових якості.

Пошук вирішень проблем із забезпечення оптимального рівня або підвищення якості продуктів харчування вимагає постійного удосконалення та забезпечення достовірності одержаної інформації засобами вимірювання, системами контролю і управління параметрами технологічних процесів виробництва. При цьому основною задачею систем керування якістю в АСУТП підприємств є мінімізація браку в процесі формування якості продукції. Для

цього необхідно об'єктивно та достовірно, в масштабі реального часу оцінювати якість харчових продуктів на всіх стадіях їх виробництва та зберігання.

Ефективне функціонування АСУТП може бути досягнуто лише злагодженою взаємодією їх складових: інформаційного, метрологічного, програмного, технічного, організаційного забезпечення та дій операторів. Такого результату можна досягнути шляхом впровадження інтелектуальних підсистем управління якістю (ІПУК), що працюватимуть на основі збору, аналізу, обробки і зберігання інформації про стан контрольованого об'єкту (технологічного процесу та/або продуктів харчування) за умови якісного метрологічного забезпечення (МЗ), оскільки основним засобом одержання інформації про стан контрольованого об'єкту є вимірювання. Загальновідомо, що індикатором ефективності контролю та управління якістю продуктів харчування є достовірність вимірюваної інформації.

Структура і функції засобів вимірювання (ЗВ) однозначно підлягають узгодженню, але при цьому визначальною є саме функція вимірювання. Якість інформації, отриманої шляхом вимірювання, визначається її основними властивостями: оперативністю отримання, повнотою, точністю, достовірністю і порівнянністю.

Під ІПУК МЗ АСУТП харчових виробництв, що функціонують в регіонах із значним техногенним навантаженням, будемо розуміти підсистему наукової, технічної, правової та організаційної діяльності, спрямованої на забезпечення відповідності характеристик якості харчових продуктів встановленим нормам шляхом інтелектуального керування та досягнення єдності інформаційних процесів в даній АСУТП.

Кожна із таких АСУТП повинна мати свою вимірювально-інформаційну систему (ВІС), пов'язану з керуючими системами нижнього, середнього та верхнього рівнів управління. ВІС при цьому визначається як інформаційна система, що складається із таких елементів (підсистем), як вимірювальні прилади, перетворювачі, системи. Сформована належним чином ВІС здатна виконувати функції контролю, діагностики, випробування, розпізнавання, визначення аварійних ситуацій тощо.

Інформаційне забезпечення (ІЗ) – це сукупність систем кодування і класифікації технологічної та техніко-економічної інформації, сигналів, які характеризують стан виробничо-технологічного комплексу (ВТК), довідкової та оперативної інформації. До складу ІЗ, у свою чергу, входить математичне забезпечення (МЗ), яке складається із математичних методів й алгоритмів рішення задач, методів оброблення інформації та формування команд керування для впливу на технологічні процеси.

Програмне забезпечення (ПЗ) – це сукупність програм для засобів обчислювальної техніки, які забезпечують реалізацію інформаційної функції АСУТП. Воно складається із загального (системного) ПЗ і інших засобів

обчислювальної техніки, інструментального ПЗ, за допомогою яких виконується розробка прикладного ПЗ, що забезпечує вирішення конкретних задач функціонування технологічного об'єкту керування (ТОК) відповідно заданим алгоритмам керування.

Технічне забезпечення (ТЗ) – комплекс технічних засобів, що забезпечують формування інформації про стан ТОК, отримання і передачу інформації, її обробку і формування керуючих впливів, представлення інформації оперативному персоналу, керування виконавчими механізмами для впливів на технологічний процес, передачу інформації в суміжні рівні АСУТП.

Організаційне забезпечення (ОЗ) включає опис функціональної, технічної та організаційної структур, регламенти і інструкції для оперативного персоналу.

Оперативний персонал (ОП) – це технологи-оператори ВТК, які виконують керування ТОК, і експлуатаційний персонал, який забезпечує функціонування системи в цілому. Ступінь участі операторів в керуванні ТОК залежать від рівня автоматизації. Сучасний рівень автоматизації ТОК дозволяє поступово виводити оператора із контуру керування і передає його функції технічним засобам. При цьому оператор повинен контролювати роботу комплексу технічних засобів (КТЗ) і приймати рішення в аварійних ситуаціях.

За способом реалізації інформаційних та управлінських функцій і за структурою АСУТП підрозділяють на:

1. АСУТП, які функціонують без програмно-технічного комплексу, що забезпечує керування окремими апаратами, агрегатами за допомогою локальних систем (дистанційне керування, автоматичне регулювання, сигналізація, вимірювання за програмою та інші функції). Обмін інформацією виконується людиною (оператором-технологом) шляхом реєстрації поточної інформації в журналах у вигляді таблиць, графіків і т.п.

2. АСУТП, які функціонують з ВТК, виконують інформаційні функції централізованого контролю, обробки інформації і реєстрації техніко-економічних показників (ТЕП) роботи ТОК. Вибір керованих впливів, режимів роботи виконує оператор-технолог.

3. АСУТП, які функціонуючі з ВТК в режимі «порадника» (коли ВТК виконує інформаційну функцію). На основі аналізу вхідної інформації «порадник» генерує рекомендації щодо керування виробничим процесом і виконує пошук оптимальних рішень, які приймаються і реалізуються оперативним персоналом.

4. АСУТП, функціонуюча в автоматичному режимі, при якому ВТК реалізує керуючі функції з метою автоматичного формування і виконання керованих впливів на ТОК. При цьому реалізується супервізорне керування, коли засоби управлінського обчислювального комплексу (УОК) автоматично змінюють уставки та/або параметри налагодження локальних систем адаптивного керування (ЛСАК) регулюючими пристроями.

5. АСУТП, яка реалізує автоматичний режим прямого цифрового керування (ПЦК), в якому ВТК реалізує керуючі функції. Структура АСУТП, що діє в режимі ПЦК, може бути реалізована, наприклад, при випіканні хлібобулочних виробів або на інших стадіях виробництва продуктів харчування.

З кожним роком цифровізація і, відповідно, комп'ютеризація технологічних процесів в АСУ-АСУТП харчової промисловості України, пришвидшує темпи свого розвитку. Проблема комплексної автоматизації стає актуальною для кожного підприємства харчової промисловості, практично незалежно від спеціалізації або масштабів діяльності. Це обумовлено швидким підвищенням ролі Індустрії 4.0 в стратегічному розвитку галузі до 2035 року та впровадженням безлюдних технологій у виробництво; підвищенням ролі організаційної і фінансової самостійності підприємств галузі; виходом на ринки країн ЄС; орієнтацією підприємств на ефективність бізнес-процесів; тотальною клієнторієнтованістю.

Можливість реалізації таких рішень забезпечується появою на ринку доступних закордонних і вітчизняних систем автоматизації, побудованих на основі мікропроцесорних апаратно-програмних засобів; напрацюванням досвіду їх впровадження і використання в складі АСУТП, промислового ІоТ, сучасних комунікаційних засобів, інтелектуальних систем керування ТП; розробкою і проектуванням АСУТП на базі SCADA-систем.

Омельченко О.В.,

к.т.н, доцент

кафедра загальноінженерних дисциплін та обладнання
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Єріс В.М.,

здобувач ОС магістра

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Шилін А.С.,

здобувач ОС бакалавра

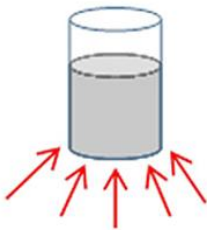
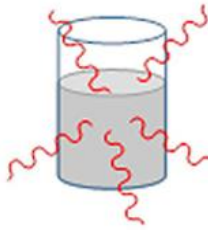
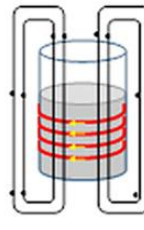
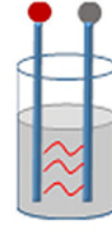
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ІНДУКЦІЙНИЙ НАГРІВ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Термічна обробка є найбільш поширеним і традиційним способом обробки продуктів харчування. Методи термічної обробки застосовуються у харчовій промисловості для забезпечення безпеки та збереження якісних показників сировини. Основна мета – мінімізація можливої небезпеки для здоров'я, що виникає через патогенні мікроорганізми шляхом мінімальних хімічних, фізичних і органолептичних змін у продукті. Температура та час вибраної комбінації мають бути достатньо високими, щоб знищити всі патогенні мікроорганізми.

Термічна обробка може проводитися з використанням багатьох технологій, відомих як мікрохвильове, інфрачервоне, радіочастотне нагрівання. Порівняння деяких термічних методів нагріву наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняння термічних методів нагріву

Термічних методів нагріву			
Конвективний	Мікрохвильовий	Індуктивний	Омічний
			
Енергія передається через стінки ємкості, а потім розсіюється в середині	Пряме та внутрішнє поглинання мікрохвильового випромінювання молекулами	Ефект Джоуля в результаті індуктивного електричного струму в середовищі	Ефект Джоуля в результаті проходження змінного електричного струму

Індукційне нагрівання – нова технологія, що застосовується у процесі обробки рідких продуктів. Технологія електромагнітного нагріву має низку переваг, зокрема високу безпеку та енергоефективність. Індукційні нагрівачі більш ефективні та економічні, бо вони виділяють тепло, використовуючи енергію електромагнітного поля. Основний принцип роботи індукційного нагрівача полягає в тому, що коли провідний матеріал попадає в зону магнітного поля відбувається індукційний струм, який змінює структуру сировини та нагріває її до високої температури.

Сьогодні спостерігається все більш широке використання індукційного нагріву в харчовій промисловості. Це пов'язане, в першу чергу, з його головною перевагою – безконтактністю і практичною інерцією при передачі енергії від котушки індуктивності та подальшого перетворення її в теплову. Однак застосування цієї технології в харчовій промисловості все ще знаходиться на ранній стадії. Оптимальні конструкції ще не визначені, а різні конструктивні та експлуатаційні параметри апаратів індукційного нагріву для використання у процесах сушіння, пастеризації, стерилізації харчових продуктів вивчено недостатньо.

Можна вважати, що індукційний нагрів – це інноваційна технологія, призначена для економії енергії, що призводить до високої продуктивності та ефективності. Індукційний нагрів, на відміну від інших методів, забезпечує об'ємну і практичну інерцію виділення тепла. Можливість швидкої зупинки і початку теплового впливу на оброблювальну сировину, а також висока точність регулювання процесу нагріву. Традиційні методи забезпечують нагрів поверхні, а індукційний сприяє більш швидкому підвищенню температури при більш

інтенсивній рівномірності виділення тепла, так як при взаємодії поля з нагрітим об'єктом в його обсязі виділяється теплова енергія. Індукційне нагрівання є альтернативою традиційним джерелам тепла, що використовуються в харчовій промисловості.

Індукційний нагрів заснований на двох механізмах: Джоулеву нагріванні та магнітному гістерезисі. Магнітний гістерезис часто ігнорують, оскільки він менш важливий ніж Джоулев нагрів [1]. Джоулеве нагрівання відбувається через питомий опір матеріала, а також через необхідність вихрових струмів створити повний цикл. Струми формуються всередині об'єкту за допомогою силових ліній магнітного поля, які викликають опір, що призводить до нагрівання продукту.

На основі вище зазначеного можна вважати, що індукційне нагрівання є альтернативою традиційним джерелам тепла, що використовуються в харчовій промисловості. На відміну від інших методів, забезпечує об'ємну і практичну інерцію виділення тепла. Можливість швидкої зупинки і початку теплового впливу на оброблювальну сировину, а також високу точність регулювання процесу нагріву. Головною перевагою є безконтактність при передачі енергії від котушки індуктивності. Відповідно, індукційний нагрів – це технологія електромагнітного нагріву, яка має низку переваг, таких як висока безпека і висока енергоефективність, а індукційні нагрівачі більш ефективні та економічні, бо вони виділяють тепло, використовуючи енергію електромагнітного поля.

Література:

1. Can Civi, Tuncay Yilmaz. Evaluation of using induction heating in food processing // *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 2019. Vol. 7. 158–168.

Омельченко О.В.,

к.т.н, доцент

кафедра загальноінженерних дисциплін та обладнання
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Груньковський В.О.,

здобувач ОС магістра

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Пронькін Ю.В.,

здобувач ОС бакалавра

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ЗАМОРОЖУВАННЯ НАПІВФАБРИКАТІВ ІЗ ТІСТА

Сучасний розвиток харчових виробництв характеризується упровадженням інтенсивних технологій. Однією з таких технологій є виготовлення хлібобулочних виробів із заморожених напівфабрикатів. В даний

час широко поширена технологія швидкої заморозки, що дозволяє забезпечити споживачів продукцією широкого асортименту. Окрім того, дає змогу контролювати якість і безпечність хлібобулочних виробів на етапі приготування напівфабрикатів, розширити мережу реалізації за рахунок створення міні-пекарень із незавершеним технологічним циклом.

Застосування заморожених заготовок із тіста є перспективним: можливість використання швидкозаморожених напівфабрикатів у системі швидкого харчування, гнучкість технологічного процесу, збереження свіжості готової продукції до моменту її реалізації, тривалі терміни зберігання напівфабрикатів, значне розширення асортименту.

На сьогодні існують три основні способи заморожування хлібобулочних виробів: заморожування напівфабрикату (сирий виріб заморожують), заморожування частково готового напівфабрикату та заморожування готового виробу. При заморожуванні напівфабрикату заготівлі дають трохи відстоятись, потім заморожують і зберігають. При частковому приготуванні виріб випікають як правило до стану напівготовності, потім заготівлі з тіста заморожуються в камері шокової заморозки при температурі від -30 до -40°C , упаковуються та відправляють для зберігання при температурі -18°C . При повному випіканні все відбувається як при частковому, але продукт при цьому після розморожування не потрібно доготовляти, достатньо розігріти, якщо є необхідність. Для процесу заморожування найчастіше застосовують спіральні швидкоморозильні апарати та тунельні швидкоморозильні апарати. Відповідно, удосконалення обладнання для заморожування напівфабрикатів із тіста є актуальним питанням сьогодення.

Структурну схему процесу заморожування напівфабрикатів із тіста на основі засобів автоматизації наведено на рисунку 1. Автоматизований комплекс дозволяє формувати оптимальні значення керуючих впливів для підвищення якості вихідного продукту із мінімальними енерговитратами. Система передбачає введення коригуючих впливів, а саме: температури та швидкості охолоджуючого повітря, швидкості конвеєрної стрічки для підтримки стабільної температури заморожування напівфабрикатів з тіста.

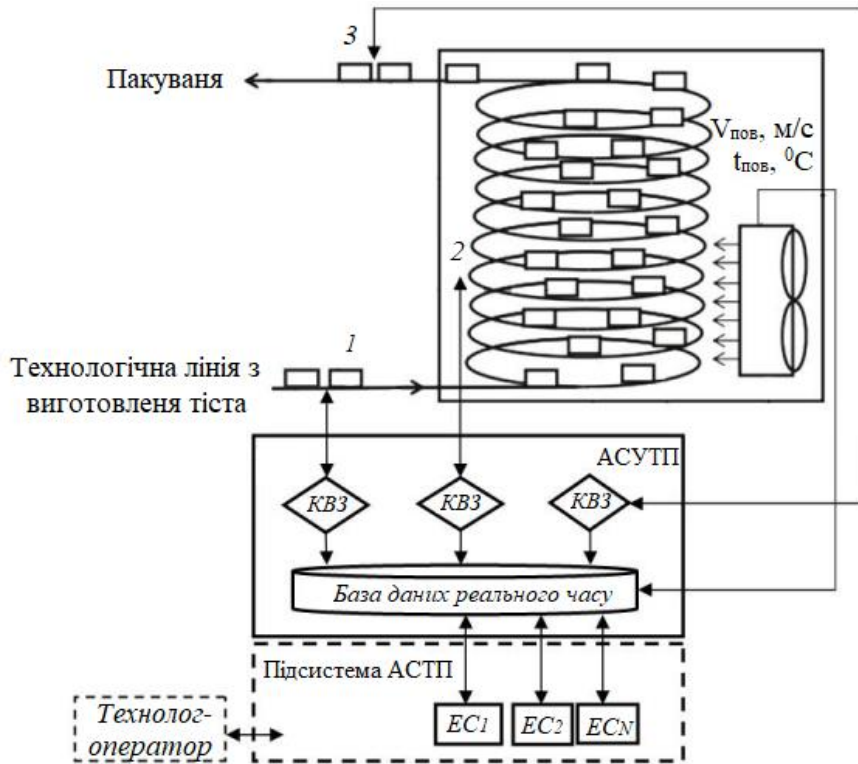

Рис. 1 – Структурна схема процесу заморожування напівфабрикатів із тіста на основі засобів автоматизації

На рисунку 1 представлено: АСУТП – автоматизована система управління технологічним процесом (процес заморожування напівфабрикатів із тіста); КВЗ – контрольно-вимірювальні засоби; ЕС – експертний сигнал.

Блок-схема містить елементи керування для прогнозування потенційно очікуваних змін температури під час заморожування напівфабрикатів із тіста. Контрольно-вимірювальні засоби забезпечують прогнозування потенційно очікуваних відхилень температури на трьох етапах: температура сировини, що надходить з виробничої лінії (1), температура в апараті швидкої заморозки (2), температура об'єкта на виході з апарат швидкої заморозки (3) для формування коригуючих дій.

Отже, запропонована структурна схема процесу заморожених напівфабрикатів із тіста на основі засобів автоматизації, уможливує введення коригувальних дій, необхідних для підтримки основних показників стабільного замороження напівфабрикатів. Контрольно-вимірювальні засоби здійснюють вимірювання температури в три етапи: температуру сировини, що надходить з технологічної лінії, температуру в швидкозаморозильному апараті, температуру об'єкта на виході з виробничої лінії задля формування коригувальних дій. Правильна заморозка забезпечить стабільну якість готового продукту, виключить невідповідний об'єм сировини, щільну внутрішню структуру, ущільнення окремих шарів.

Omelchenko O.V.,
PhD in Engineering sciences, docent
department of general engineering disciplines and equipment
DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky
Shlyakhov Ya.S.,
a graduate of a master's degree
DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky
Perminov V.A.,
a graduate of a bachelor degree
DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

APPLICATION OF ELECTRIC CONTACT HEATING IN THE PRODUCTION OF TOMATO JUICE

Tomatoes are one of the most consumed crops around the world as they are used daily in the human diet. They have high nutritional value because they contain a large number of components important for the human body, such as trace elements, vitamins and many organic acids. Industrial tomato processing consists primarily of concentrating tomato juice, paste or producing non-concentrated products such as peeled or sliced tomatoes. Therefore, heat treatment is an important process in tomato processing, as it changes the properties of food products and extends shelf life.

Tomatoes undergo a variety of heat treatments to transform them into food products such as sauce, ketchup and juice, canned whole tomatoes and tomato paste. For example, for post-harvest preservation, tomatoes are subjected to heat treatment using several methods, which helps ensure microbiological safety and stability of the resulting product. However, these methods reduce the nutritional properties of tomatoes, which negatively affects the quality of the product.

Traditional heat treatment methods are currently the most common in the food industry, but due to the heat transfer mechanism, these processes have some disadvantages, such as high temperature, loss of nutritional value and changes in sensory quality. Ohmic heating is an advanced heat treatment because the heating is more uniform compared to other electrical heating methods (microwave, convective and induction heating).

With ohmic heating, solids can heat up faster than liquids, since the rate of heating depends on the shape of the particles and the orientation of the applied electric field. Therefore, the characteristics of the ohmic heating process depend on the properties of the product. Ohmic heating volumetrically heats the entire mass of food material, thanks to which a product of much higher quality is obtained [1]. With ohmic heating, the food sample does not come into contact with the hot surface, which allows for short-term high-temperature processing. The technology has a low maintenance cost and high energy conversion efficiency, fig. 1. The special advantage is that ohmic

heating can improve food quality and save energy costs during processing. Accordingly, it is possible to obtain safe and high-quality raw materials.

Ohmic heating also known as electrical resistance heating, direct resistance heating, Joule heating or electrical heating is promising in the food industry. Alternating electric currents are passed through the raw material, which act as electrical resistance. The energy is dissipated into heat, which ensures fast and uniform heating. In ohmic heating, the thermal energy comes from the raw material, does not depend on the transfer of energy from water particles, and is therefore effective when heating a product with a low content of water and solids. Ohmic heating is effective in many production processes and does not affect the nutritional, textural and sensory properties of food raw materials compared to traditional methods, while improving food quality and inactivating enzymes.

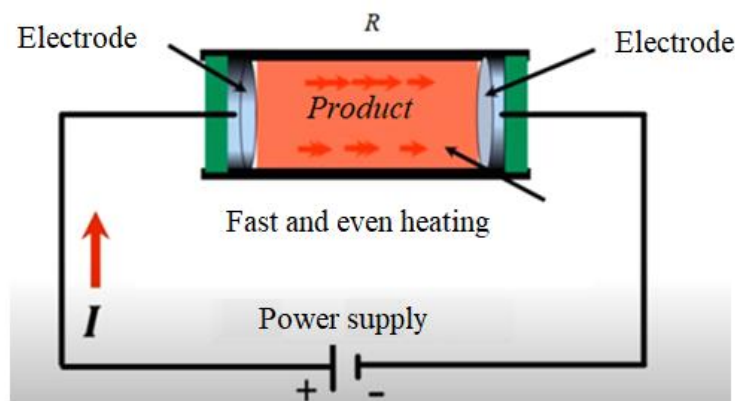

Fig. 1 – Ohmic heating

In the process of making tomato juice using electric contact heating, the rate of heat release in the raw material is of great importance. The parameter depends on the voltage gradient and electrical conductivity, which changes during heating and evaporation. As the voltage increases, the moisture content decreases, that is, there is a significant increase in the rate of evaporation due to an increase in the voltage gradient. The heating time with electric contact technology is shorter than with traditional methods of heat treatment, which affects the stability of heat treatment.

Based on the above, it can be considered that ohmic heating is a promising heat treatment, since the heating is more uniform compared to other heating methods, such as microwave, convective, and induction. With ohmic heating, thermal energy comes from the raw material and does not depend on the transfer of energy from water particles, so it is effective for heating products with a low content of water and solid substances. Ohmic heating volumetrically heats the entire mass of food material, thanks to which a much higher quality product is obtained. The technology is advisable to use in the process of making tomato juice, as it does not affect the nutritional, textural and sensory properties of food raw materials compared to traditional processing

methods. A special advantage is that ohmic heating allows you to improve the quality of food products and save energy costs during their processing, as well as obtain safe and high-quality raw materials.

References:

1. Ohmic heating in the food industry: developments in concepts and applications during 2013–2020. URL: <https://www.mdpi.com/2076-3417/11/6/2507>.

Горайнова Ю.А.,

к.т.н., доцент

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва

Мороз В.О.,

здобувач ОС магістра

Гусак Є.Р.,

здобувач ОС бакалавра,

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ КВАЛІМЕТРІЇ ДЛЯ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ВИРОБІВ, ЩО ВИГОТОВЛЕНІ ЗА ІННОВАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

Якість харчового продукту – це сукупність властивостей, що визначає його здатність забезпечувати потреби організму людини в енергії, поживних та смакоароматичних речовинах з урахуванням оптимальних фізіологічних норм, які базуються на концепції збалансованого харчування. Для оцінки харчового продукту за вмістом широкого переліку харчових речовин з урахуванням усієї повноти його корисних якостей використовують загальний термін “харчова цінність”, який акумулює в собі поряд з іншим часткові поняття біологічної і енергетичної цінності харчового продукту. Тобто харчова цінність – це комплексний показник якості харчового продукту, який об’єднує цілу низку показників, в тому числі показники безпеки для здоров’я людини, показники стабільності складу і споживних властивостей протягом визначених строків придатності до споживання тощо.

У сімдесяті роки минулого століття вченими була розроблена науково-теоретична база комплексної кількісної оцінки якості різних об’єктів (промислової продукції та процесів) – кваліметрія. Основні принципи цієї методології полягають в наступному [1]:

- окремі властивості продукції складають ієрархічну структуру її якості; властивості i -го рівня визначаються відповідними властивостями $(i+1)$ -го рівня

($i=0,1,2,3,\dots, n$); ці властивості шляхом вимірювання або обчислення одержують числові характеристики – абсолютні показники (P_i);

- вимірювання окремих властивостей або самої якості вцілому в остаточному підсумку повинно завершуватися обчисленням відносного показника (оцінки) якості $K_i = f(P_i, P_i^{баз})$, де $P_i^{баз}$ – базовий показник, прийнятий за вихідний при порівняльній оцінці якості;

- кожна властивість якості визначається двома числовими параметрами – відносним показником K_i і вагомістю m_i ;

- сума вагомостей властивостей одного рівня – величина стала

$$\sum_{i=1}^n m_i = const, \text{ найчастіше } \sum_{i=1}^n m_i = 1;$$

- коефіцієнт вагомості показника є кількісною характеристикою його значимості серед інших при комплексній оцінці якості.

Комплексний показник якості визначається як деяка задана функція одиничних оцінок та їхніх вагомостей: $K_o = f(m_i, K_i)$.

Один із найвідповідальніших етапів алгоритму одержання комплексної оцінки якості є складання ієрархічної структури властивостей, що формують якість продукції. Обов'язковою умовою успішного подолання цьому етапу має глибоке і всебічне знання особливостей продукції. Якість продукції, що виготовляється, у значній мірі залежить від технології. Переважно мета удосконалення або розробки нових технологій виробництва продукції, у тому числі і кулінарної, є підвищення якості продукції.

При дослідженні якості виробів частіше за все досліджуються такі групи властивостей виробів: структурно-механічні, органолептичні, мікробіологічні (безпеки), харчова цінність (енергетична за збалансованістю основних харчових речовин і біологічна за вмістом фізіологічно корисних речовин). При розробці інноваційних технологій дуже часто обґрунтування напряму і результату запропонованих рішень здійснюють з урахуванням підвищення якості готової продукції, що отримана за цією технологією. При цьому основна увага приділяється тим складовим якості, на які спрямовані інновації.

Кількісна оцінка якості продукції, що виготовлена за інноваційною технологією, повинна бути комплексна [2]. У комплексний показник перш за все мають входити показники, що передбачені нормативною документацією – три групи показників: органолептичні, фізико-хімічні і мікробіологічні. Ті показники, які цілеспрямовано змінюються в дослідженні, повинні бути розглянуті більш ґрунтовно у відповідній групі, або виділені в четверту групу зі своєю ієрархічною структурою, яку варто іменувати „група інноваційних показників”.

Так, нами була проведена комплексна оцінка виробів з пісочного тіста з використанням чорноплідної горобини. Встановлено, що комплексна кількісна

оцінка якості пісочного печива за інноваційними технологіями свідчить про те, що рівень якості розроблених борошняних кондитерських виробів з пісочного тіста підвищується в 1,11...1,68 рази в порівнянні з пісочним печивом за традиційною рецептурою.

Література:

1. Топольник В. Г. Метрологія, стандартизація, сертифікація і управління якістю: навч. посіб. / В. Г. Топольник, М. А. Котляр. – Львів: «Магнолія-2006», 2017. – 216 с.

2. Михайленко В.М., Кузьмін О.В., Дітріх І.В. Комплексна оцінка якості гарячої солодкої страви суфле. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. Т. 1, № 4 (44). С. 54-59.

Карпенко Ю. В.,

к. е. н., доцент

Горонович С. М.,

аспірант

кафедра туристичного та готельного бізнесу

Полтавській університет економіки і торгівлі

СУЧАСНІ ТРЕНДИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА РОБОТИЗАЦІЇ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Робот – це технічний пристрій, призначений для здійснення певних маніпулюючих, локомоційних, інформаційних та інтелектуальних функцій людини; виконавчою частиною сучасних роботів є маніпулятори (виконують функції верхніх кінцівок) та крокуючі машини (функції нижніх кінцівок) [1]. Робот – це автоматизований пристрій, що своєю конструкцією, рухами і звуками імітує людину. Тобто не усі пристрої, які використовуються у ресторанному бізнесі можна називати роботами і це можуть пристрої, які виконують функції автоматизація технологічних та бізнес-процесів ресторану.

Зазвичай у ресторанному бізнесі роботів поділяють на:

- 1) front of the house – працюють з гостями;
- 2) back of the house – закривають завдання на кухні.

Прикладів другого типу поки більше: роботизовані руки, які смажать бургери (Miso Robotics), або автомати, які готують салати to go (Spruce). Такі технології дозволяють досягти однакової якості продукту в закладах. Роботи для обслуговування в залі поки що використовуються рідше і виглядають дуже дивно. Одна з останніх новинок, яку презентували в останньому NRA Show в Чикаго, – робот Penny 2 (Bear Robotics). Він вміє рухатися по вузьких коридорах, орієнтуватися в натовпі, доставляти їжу і забирати брудний посуд. У новій моделі з'явився планшет, за допомогою якого можна приймати замовлення і

спілкуватися з гостем [2].

Розглянемо також інші приклади автоматизованих пристроїв та роботів для ресторанного бізнесу:

1. Саллі від Chowbotics – робот для приготування салатів. Нещодавно придбаний компанією DoorDash стартап, Саллі – це робот для приготування салатів, який змішує до 8 свіжих інгредієнтів від овочів до лосося у мисці всього за 90 секунд.

2. Cecilia.ai – інтерактивний робот-бармен, якого можна розмістити практично в будь-якому місці. Він подає готові напої менш ніж за 30 секунд та дає клієнтам вказівки щодо меню. Цей робот можна встановити та використовувати як основного або додаткового бармена у готелях, казино та круїзних суднах.

3. Piznic – автоматичний виробник піци. Процес випікання піци можна автоматизувати в цій системі, починаючи з розмазування соусу, додаючи інгредієнти та завершуючм випіканням. Дана система може виробляти сотні піц за годину лише за допомогою одного оператора.

4. Wilkinson Baking Company – повністю автоматизована міні-пекарня для випічки хліба, яка може виготовляти 10 хлібин в годину.

5. Kitchen Robotics – роботизована кухня, яку можна налаштувати для автоматичної підготовки будь-якого типу страви, готує близько 45 страв на годину.

6. TrueBird – повністю автоматизована мікро-кав'ярня. Компанія співпрацювала з крафтовими кав'ярнями в Нью-Йорку, щоб надати клієнтам високоякісну каву за розумною ціною, яку автоматично готує кіоск.

7. Smile Robotics – це автоматичний робот для подачі та збору посуду в ресторанах, клініках, готелях тощо. Робот рухається автономно між столами, піднімаючи таці робототехнічною рукою і повертаючи їх назад на кухню.

8. Solato – цей пристрій виготовляє фруктові сорбети, заморожений йогурт та крижану каву з використанням біорозкладаних капсул.

9. Milkit – додає молоко до кави. Завдяки своєму унікальному пакету з молоком пристрій Milkit наливає точну кількість молока, економить до 4 секунд на кавову чашку та позбавляє від необхідності зберігати пакети з молоком [3].

До групи роботів «front of the house», тобто ті які працюють з гостями і включені до складу системи автоматизації бізнес-процесів, можна віднести кіоски самобослуговання та цифрові меню ресторанів, оскільки вони використовують таку технологію, як штучний інтелект. Тобто, поняття роботів можна розширити, не тільки як пристроїв що своєю конструкцією, рухами і звуками імітує людину, а можна доповнити ще й володіють штучним інтелектом.

У США Subway, Burger King, Arby's активно запроваджують обслуговування через кіоски. У Pizza Hut цифрове меню здатне визначити, на чому сфокусований погляд клієнта та через 2,5 секунди робить пропозицію щодо

комбінації інгредієнтів [4]. Touchless.ai – це нова технологія, що з'явилася під час пандемії, яку можна використовувати для сенсорних меню ресторанів або кіосків в аеропортах, для перешкодження поширенню інфекційних захворювань. Вона дозволяє користувачам залучити управління голосом в цифрових кіосках, замість того, щоб торкатися сенсорних екранів для замовлення продукту [5]. Кіоски самообслуговування можуть бути і розумними (завдяки штучному інтелекту): визначати гостя по обличчю, пропонувати йому повторити попереднє замовлення, а потім автоматично списувати гроші з картки. Наприклад, в мережі Cali Burger – Face ID вже працює в експериментальному режимі [2].

Технологія, яку вже використовують такі заклади, як Burger Fi, Wow Bao. Розумні кіоски розпізнають обличчя відвідувачів і пропонують їм замовити їх улюблені страви і напої. Штучний інтелект в даному випадку спирається на вже наявні дані про те, що клієнт замовляв раніше. Технологія, яка працює на базі історії замовлень, зарекомендувала себе дуже добре. На обслуговування однієї людини у неї йде не більше 10 секунд. Для забезпечення безпеки особистої інформації про відвідувача, кіоски для самостійного замовлення Xenial, не зберігають фото осіб клієнтів. Впізнавати відвідувачів їм вдається за рахунок обробки показників геометрії особи. Що стосується прив'язки цих значень до кредитної карти тощо, то ця процедура без згоди клієнта не відбувається [6].

Взаємодією з клієнтами через голосові та текстові боти вже займаються гіганти: Taco Bell, Chipotle та Domino's. За допомогою чат-ботів вони приймають замовлення, рекомендують страви, відповідають на типові питання. Основна цінність технології у тому, що для виконання цих задач не залучається жодна одиниця персоналу, що виглядає економічно привабливо для будь-якого закладу. Звичайно, у власників маленького кафе немає ресурсів для оплати дорогого тарифу провайдера штучного інтелекту. Проте на чат-бот можна перетворити навіть безкоштовний ChatGPT. Достатньо надати йому базову інформацію про заклад, меню, години роботи, місцезнаходження. Вести діалоги з клієнтами система зможе самостійно [7].

Отже, автоматизація бізнес-процесів дозволяє вирішувати конкретні завдання, отримувати інформацію про стан ресурсів та приймати своєчасні управлінські рішення у ресторанному бізнесі для власників та керуючих, і також спрощує роботу персоналу. Автоматизація технологічних процесів та роботизація ресторанного бізнесу також дозволяє забезпечити постійний рівень якості продукції та завдяки промоції залучити більше клієнтів.

Література:

1. Slovnyk.me [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovnyk.me/dict/use/%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82>
2. Технології та інновації, які змінюють ресторанний бізнес / Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sfii.gov.ua/tehnologii-ta-innovacii-yaki-zminjujut-restorannij-biznes/>

3. 10 роботів, які автоматизують ресторанну індустрію / POSTEAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://posteat.ua/news/10-robotiv-yaki-avtomatizuyut-restorannu-industriyu/>

4. Інновації у ресторанному бізнесі: впровадження технологій у HORECA / SunOne [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sunone.com.ua/articles-uk/innovacii-u-restorannomu-biznesi-vprovadzhennya-tehnologij-u-horeca/>

5. 5 технологічних інновацій туристичної сфери на Близькому Сході народжених внаслідок пандемії / Blog.imena.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imena.ua/blog/5-technological-innovations-in-the-tourism-sector/>

6. Як штучний інтелект змінює ресторанний бізнес? / Marketer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://marketer.ua/ua/how-artificial-intelligence-is-changing-the-restaurant-business/>

7. Штучний інтелект в ресторанному бізнесі / Choice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://choiceqr.com/uk/news/shtuchnyj-intelekt-v-restorannomu-biznesi/>

Романова О. В., здобувач ОС магістр,
Коренець Ю. М., старший викладач кафедри
технологій в ресторанному господарстві,
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Никифоров Р. П., к. т. н., доцент кафедри
технологій в ресторанному господарстві,
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-
Барановського
Хорольський В. П., д. т. н., професор кафедри
загальноінженерних дисциплін та обладнання
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЦІННОСТІ РАЦІОНУ ХАРЧУВАННЯ ДОРΟΣЛОЇ ЛЮДИНИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЇЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ПОТРЕБ

Відомо, що оптимальна енергетична цінність раціону харчування людини залежить від багатьох факторів, включаючи вік, стать, рівень фізичної активності, метаболізм, стан здоров'я та інші індивідуальні особливості.

Основним методом визначення оптимальної енергетичної цінності є розрахунок базового обміну речовин (БОР), який визначає кількість енергії,

необхідної для підтримання основних життєвих функцій організму у спокійному стані.

Одним із найпоширеніших способів розрахунку БОР є формула Міффіна – Сан-Жеора. У наш час Американська асоціація дієтологів визнає цю формулу найбільш точною серед подібних [1]. Вона має такий вигляд:

для жінок:

$$E = 10 \times K + 6,25 \times C - 5 \times B - 161, \quad (1)$$

для чоловіків:

$$E = 10 \times K + 6,25 \times C - 5 \times B + 5, \quad (2)$$

де E – оптимальна енергетична цінність добового раціону, ккал;

K – вага людини, кг;

C – зріст людини, см;

B – вік людини, повних років.

У даній формулі потрібно враховувати додатково рівень фізичної активності людини, відповідно до якого отримане значення помножується на певний коефіцієнт:

1,2 – якщо у людини сидяча робота і немає фізичних навантажень;

1,375 – якщо людина проявляє невелику фізичну активність, наприклад, виконує невеликі пробіжки або легку гімнастику 1-3 рази на тиждень;

1,55 – якщо людина займається спортом із середнім рівнем навантаження 3-5 разів на тиждень.

1,725 – якщо людина тренується повноцінно 6-7 разів на тиждень;

1,9 – якщо робота людини регулярно виконує фізичну роботу або тренується 2 рази на день і включає в програму тренувань силові вправи.

Ця формула враховує вагу, зріст, вік та стать людини. Вважається, що на основі отриманого значення можна визначити оптимальну кількість калорій для підтримання поточної ваги або досягнення конкретної мети (наприклад, збільшення або зменшення ваги).

Однак цей метод не є універсальними, оскільки кожна людина має свої унікальні потреби. Наприклад, людина з високим рівнем фізичної активності або певними медичними станами може потребувати більше енергії. Формула підходить для людей з нормальною вагою і не може бути використана в такому вигляді для людей з ожирінням.

Навіть за умови дотримання всіх рекомендацій до використання даної методики, помилка може становити до 10%, оскільки формула не враховує такі фактори, як генетичні особливості людини, склад мікробіому кишківника і пов'язану з цим здатність перетравлювати певні продукти харчування та засвоювати харчові речовини, біологічну адаптацію [2].

Тому при визначенні оптимальної енергетичної цінності раціону харчування важливо максимально враховувати всі індивідуальні особливості людини. Найкращим підходом є консультація з лікарем-дієтологом, який може

врахувати всі індивідуальні фактори та розробити персоналізований раціон харчування.

Розробка персоналізованого раціону харчування – це індивідуальний підхід до планування харчування, який враховує унікальні потреби, вподобання, цілі та обмеження кожної конкретної людини. Ось деякі кроки, які потрібно виконати для розробки персоналізованого раціону харчування:

1) оцінка індивідуальних особливостей людини: стану здоров'я, в тому числі наявності будь-яких хронічних захворювань або алергій; метаболічних показників; дійсного рівня фізичної активності; харчових звичок. На цьому етапі варто визначити специфічні цілі, які людина хоче досягнути через своє харчування, такі як, наприклад, зменшення ваги або збільшення ваги, покращення спортивних результатів, покращення якості життя тощо;

2) визначення оптимальної кількості калорій та розподіл макронутрієнтів (білки, жири, вуглеводи) в раціоні відповідно до індивідуальних потреб;

3) визначення номенклатури харчових продуктів, які відповідатимуть принципам здорового харчування, а також потребам і цілям особи. При цьому приділяють увагу різноманітності, наявності в раціоні джерел протеїну, здорових жирів, цільних злаків, овочів і фруктів у певній кількості і з дотриманням умов рекомендованої регулярності їх споживання;

4) складання на основі обраного списку продуктів раціону харчування, збалансованого за всіма необхідними поживними речовинами, що включатиме різноманітні страви для основних і додаткових прийомів їжі.

5) ведення щоденного та/або щотижневого моніторингу харчування та його результатів з урахуванням змін у самопочутті, фізичних показниках та реакціях організму на харчування. Коригування раціону за результатами моніторингу, а також для реалізації нових цілей та потреб.

Слід зауважити, що персоналізований раціон харчування має бути гнучким і адаптованим до змін у потребах та умовах життя кожної людини.

Література:

1. Frankenfield, D., Roth-Yousey, L., Compher, C. Comparison of predictive equations for resting metabolic rate in healthy nonobese and obese adults: A systematic review. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*. 2005, Vol. 105, Issue 5, P. 775–789. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jada.2005.02.005>

2. Спектор Т. Годуючись вигадками. Чому майже все, що нам розповідають про правильне харчування, не відповідає дійсності / Пер. з англ. М. Солдаткіної. Київ : Видавнича група КМ-БУКС, 2022. 272 с.

Olga Simakova

Candidate of Technics Sciences, associate Professor of the
Department of technology in Restaurant Management,
Hotel and restaurant business and entrepreneurship

Olexander Trukhin

Igor Kocherga

Students

Mikhail Tugan-Baranovsky DonNUET

ENRICHMENT THROUGH WHEAT BREAD MILLET BRAN FIBER

Health – both physical and mental – is largely determined by how a person eats food assigns the role in his life and how efficient its food. According to modern concepts, a significant number of cases directly related to nutritional factors. To solve this problem, eat foods with functional properties. Bread – one of the most popular products of daily nutrition. Therefore, its formulation can include physiologically functional ingredients that exist in the plant material. One of these components may be millet bran fiber. Fiber millet bran contributes to rid the body of toxins and bile acids, the removal of nitrates that enter the body when consuming fruits and vegetables.

Fiber – is the energy-rich product that has a unique antioxidant and radioprotective properties. It contributes to more complete digestion and normalizes intestinal microflora. Nutritional cuts depends on the content of mealy particles (smaller and more flour shells, the lower the nutritional value) [1].

Chemical composition prosovyh cuts average (%) 14.8 Water; protein 15.5; 3.2 fats; fiber 8.4; nitrogen free extract 53.2; ash 4,9. At 100 kg of bran – feed units and 71-78 12,5-13 kg digest protein. Due to a chemical composition of cuts, the use of their products in the manufacture of bakery products will improve fat-acid composition, enriched dietary fiber, lignin and provide them with functional properties [2, 3].

For experimental work used HB bran production of "Zhytomyrbioprodukt" for TU 00951706-004-98. During studies dough prepared from flour of first grade with the replacement of 2.5; 5; 7.5 and 10% flour cellular millet bran. Control was like without cuts. Established that the samples of millet bran fiber on the rise compared to the control dough viscosity system. This is due to high ability water absorption insoluble and soluble dietary fiber that form mucus. Finished products of millet bran are excellent, compared with controls, organoleptic parameters: crust products with the introduction of bran containing visible inclusions, whose number is increasing according to the dosage of food supplements. Adding bran also causes darkening of the crumb and the presence of inclusions. When replacing meal to 5.0% flour, crumbs are of color from light gray and gray with visible inclusions. Products have a pleasant taste. Replacement of 7.5 and 10.0% flour meal accompanied by the formation of the crumb dark gray with a brown tinge and a large number of inclusions. These samples also greatly felt the crunch when chewing, due to their particle size and herbaceous scent.

Thus, it is found that white bread recipe appropriate to replace flax flour meal of up to 5% more than the dosage cuts accompanied by a deterioration of organoleptic characteristics of product quality, reduced their volume and shape stability.

Enrichment wheat bread millet bran fiber containing such physiologically functional ingredients as unsaturated fatty acids, lignans and fiber, can provide him with functional properties. This bread is recommended to consume as people with diseases and a wide range of consumers.

Literature:

1. Сімакова О. О., Никифоров Р. П. Розробка новітніх технологій виробів з борошна з заданими властивостями : монографія. Кривий Ріг: ДонНУЕТ. 2018. 146 с.
2. Levenspiel O. Chemical reaction engineering. New York: USA. 2016. 450 p.
3. Активация рослинних біологічно активних речовин фізичними методами: монографія / Павлюк Р. Ю. та ін. Харків, 2010. 157 с.

Сімакова О. О.

к.т.н., доцент

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва

Роман В. П.

Гайдаєнко О. В.

здобувачі вищої освіти

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА НИЗЬКОБІЛКОВОГО ШОКОЛАДУ З ПЛОДАМИ КИЗИЛУ

В даний час стрімко розвивається виробництво спеціалізованих продуктів харчування, в тому числі продуктів харчування, вільних від певних інгредієнтів, присутність яких в їжі не рекомендовано за певними медичними показаннями. Одними з таких інгредієнтів є харчові речовини – білки [1].

Існує таке генетичне захворювання, пов'язане з непереносимістю білкової їжі, як фенілкетонурія. За даними Міністерства охорони здоров'я на даний час в Україні налічується близько 10 тисяч хворих. Основним способом лікування фенілкетонурії є довічна низькобілкова дієта. При цьому виключаються всі продукти харчування, які містять білки, у тому числі хлібобулочні вироби, шоколад, випічка, макарони, печиво та ін. У зв'язку з цим, перспективним напрямком в харчовій промисловості є розробка низькобілкових продуктів харчування, в тому числі низькобілкового шоколаду [2].

В якості основних інгредієнтів такого шоколаду запропоновані рисовий сироп (або рисовий порошок), тростинний цукор і кизил. Також із рецептури

необхідно виключити молочні продукти і глютен, який використовується при масовому виробництві шоколаду як консервант.

Так, рисовий сироп містить до 30 % складних вуглеводів, близько 45 % мальтози, 3-4 % глюкози і до 20 % води. Крім того, до його складу входять вітаміни і мінеральні елементи, якими багатий рис. Він являє собою суміш цукрів, отриманих в результаті солодження. Частина рису солодять для того, щоб в ньому виробилися необхідні ферменти. Потім цю частину поєднують з вареним білим рисом і додають трохи ячмінного солоду, який містить ще більше ферментів для розщеплення крохмалю. В результаті, крохмаль, що міститься в рисі, розщеплюється до цукрів, в тому числі до глюкози і мальтози. З отриманої солодкої суміші отримують сироп. Також рисовий сироп насичений складними вуглеводами, які наповнюють організм енергією, проте не призводять до різких стрибків цукру в крові [3].

Плоди кизилу вважаються цінними в біологічному відношенні. В їх м'якоті міститься від 10 до 17 % цукру (глюкоза і фруктоза); до 3,5 % органічних кислот (яблучна, лимонна, бурштинова); дубильні, пектинові і азотисті речовини; флавоноїди (1-5 %); вітаміни С (50-160 мг) і В₉; ефірна олія; фітонциди; багато солей заліза, калію, кальцію, магнію і сірки.

Таким чином, використання рисового сиропу і плодів кизилу при виробництві низькобілкового шоколаду є актуальним і перспективним.

Література:

1. Корзун В. Н., Тихоненко Ю. С. Функціональні продукти і їх роль у харчуванні людини. Наукові праці Одеської національної академії харчових технологій. 2010. Вип. 38 (2). С. 173–178.
2. Сімакова О. О., Никифоров Р. П. Розробка новітніх технологій виробів з борошна з заданими властивостями : монографія. Кривий Ріг: ДонНУЕТ. 2018. 146 с.
3. Jing Peng, Juming Tang. Thermal pasteurization of vegetables: critical. Critical reviews in food science and nutrition. 2015. Vol. 10. P. 430–440.

Slashcheva Alina

PhD tech. sciences, as. prof.
department of technologies in the restaurant industry,
hotel and restaurant business and entrepreneurship

Romanova Olena

a graduate of a master degree

Maslyana Angelina

a graduate of a bachelor degree

DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

INNOVATIVE TRENDS OF RESTAURANT SERVICE

Global trends in the development of the restaurant industry show that nowadays restaurant companies that seek to retain regular visitors and attract new ones need to implement various innovations. At the same time, it should be noted that in order to successfully solve the problems associated with innovative development, it is advisable to constantly monitor changes in domestic and foreign markets of the restaurant industry services, to pay attention to trends in science and technology in general. The specificity of the restaurant business, as a service industry, involves innovation not only to increase the satisfaction of needs for quality and deliciously prepared food, but also a well-built relationship with the customer, a clear marketing policy and PR strategy. In general, such an innovative approach is an integral part of the interrelated activities aimed at achieving specific goals. Restaurant owners know that only 20% of regular visitors are able to provide them with 80% of the profits.

The most important innovations are usually information and computer technologies. Thanks to them, you can greatly simplify, optimize and even speed up a large number of routine and inherent in the restaurant business operations. But their promotion in the restaurant industry is not hindered by the saturation of demand for restaurant services and leisure and low cultural and technological level of the population. All this hinders the intensification of innovation and technological processes. Today, one of the newest technologies of this type is the use of electronic menus in restaurants with a description of dishes, their composition, prices, showing the cooking process. This innovation, as practical experience shows, allows to increase sales in the the restaurant industry institution by 20-30%. The e-menu was created as a result of the practical need to speed up the work of waiters, reduce the cost of updating the paper menu and staff errors, as well as the ability to constantly lure guests with new products and special promotions.

In the imagination of many people, such a menu is just an electronic version of the paper counterpart. But, in fact, under the user-friendly interface and bright pictures hides a whole software package that allows you to generate orders, specify the desired order of meals, and even order food delivery without being in the restaurant, having a menu on your smartphone and Internet access.

This type of menu was introduced for the first time Apple developers. You can now use your iPad with in order to develop the restaurant business. This is the idea of use information and computer technology quickly became a revolution in restaurant business, replacing the usual menus. Usually this the menu is set at a table or bar. This is an innovation played into the hands of both restaurateurs and visitors: an interactive electronic the menu became a channel of communication between them and allowed the administration to quickly edit the menu and add new dishes to it. Visitors to the restaurant with the help of an electronic menu can choose a drink from the wine list by price, region of production, bouquet, and then to it – a dish from the menu. It is also possible to calculate the caloric content of certain dishes, and when ordering – immediately see the final check of the order.

The electronic menu can be installed on tablets, touch surfaces built into the table, touch monitors mounted on the wall. Tablets are usually preferred. The tablets are very easy to use, any data can be changed at any time.

The benefits of such menus can be listed for a long time, but as in any technique, there is a downside. One of the main factors influencing the choice of owner is the price. Provide all visitors with such a menu, a task that requires significant financial costs. If the institution still dares, then start with a few tablets to make sure the reaction of customers, which is the next, no less important factor. Young and modern customers will easily be able to master the electronic menu, but elderly customers will often need the help of staff.

From the above, the sum of "for" and "against" is approximately equal. Each individual institution must find a more convenient and profitable option. And you can take a risk and make the electronic menu as common as a computer or a mobile phone. Automating customer service increases the level of service and reduces possible mistakes of waiters. Electronic menus will contain only the information that will be programmed in the system: menus, games that can be played while waiting for orders, music and more.

Another innovation is the QR-code, in which you can store detailed information about the restaurant institution, its menu, promotions held there. Note that the QR-code is often placed both on advertising stands and tables in the restaurant industry institution, and on checks, which are handed to each visitor.

The Asian way of cooking teppan shows is gaining great popularity in Europe and America, the essence of which is that in front of the public the teppan chef masterfully creates a special dish on a perfectly smooth metal surface. On the teppan you can simultaneously stew, fry, assume a variety of products. Note that not so long ago, in order to eliminate the inconvenience associated with kitchen odors and the type of utensils used for teppan shows in restaurants began to resort to the following innovation: next to the chef's workplace in the kitchen set cameras, and the monitor on the table his actions are observed only by those visitors who are interested.

Thus, innovative technologies need to be implemented in the restaurant industry, firstly, in order to increase customer satisfaction, and secondly, to provide restaurateurs

with a powerful tool to improve the efficiency of their business, and thus – a sustainable competitive advantage of the restaurant.

Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Сіліванова М. Є., бакалавр

Готельно-ресторанний комплекс «Vela Velo Club», м. В'єсте, Італія

Федан К. О.

магістрант

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ХАРЧУВАННЯ У ГОТЕЛІ

Однією з головних умов успішного розвитку підприємств індустрії гостинності є наявність широкого спектра основних та додаткових послуг. Саме тому від якісної роботи служби харчування в готелі залежить бажання клієнта зупинитися саме в цьому готелі та відвідати саме цей ресторан. Одним з основних видів доходів готелю є організація харчування у ньому.

Служба харчування займається наданням організації харчування гостей. Даний підрозділ надає послуги ресторанів та барів клієнтам, які не проживають у готелі, обслуговує спеціальні заходи (банкети, конференції, семінари, переговори тощо), що проходять у готелі.

Серйозною проблемою, якій зараз слід приділяти увагу менеджерам готельних підприємств, є відсутність клієнтоорієнтованого сервісу в службі харчування готелю. Актуальність питання раціональної організації діяльності служби харчування полягає в тому, що в даний час при грамотному підході до сервісу в готельному комплексі можна досягти підвищення якості послуг служби харчування, підвищити ефективність та конкурентоспроможність готелю на ринку. Розглянемо кілька стратегічних ключових напрямів, за якими можна вибудувати ефективне функціонування служби харчування у готелі:

1. Оптимізація витрат. У сучасних умовах обставини поставили жорсткі рамки для власників готельно-ресторанного бізнесу. Гостро постало питання про скорочення витрат, адже неправильне планування витрат може спричинити збитки закладу. Тому важливо на постійній основі стежити за фінансовими показниками, постійно рахувати, планувати витрати служби харчування та прогнозувати грошові надходження.

2. Позитивним напрямом оптимізації роботи служби харчування є діджиталізація та розвиток власних дистанційних каналів доставки та

просування. Дуже актуальним є мобільні додатки, адаптовані до роботи на сучасних засобах зв'язку.

3. Налагодження рекламної діяльності. Часто служба харчування не має належної реклами, тому послугами ресторану переважно користуються лише гості готелю. При грамотній організації та «розкручуванні» сайт закладу може бути ефективним засобом у залученні потенційних клієнтів як у службу харчування, так і в готель в цілому. Особливо актуальним у цьому контексті є регулярне оновлення сайту, наявність повної та актуальної інформації про зміни в меню, про найближчі події, промоушен-акції. На веб-сайті закладу можна отримувати зворотній зв'язок від відвідувачів, аналізувати відгуки та вдосконалювати діяльність ресторану. Варто більш активізувати роботу в соціальних мережах готелю. Так, сторінка Інстаграм має містити інформацію про основні та додаткові послуги ресторану. Реклама безпосередньо у підрозділах служби харчування теж не повинна зникнути - до неї можна віднести буклети, листівки. Можлива реклама про те, що підприємство надає обслуговування банкетів та вечорів та ін.

4. Одним з напрямів оптимізації діяльності служби харчування у готелі є врахування у меню запитів відвідувачів. Для підвищення конкурентоспроможності служби харчування слід мати пропозиції для кожної категорії споживачів. Так, доцільним є впровадження дієтичного меню, в якому всі страви будуть збалансовані, а їх калорійність буде невисока. Вони повинні бути легкими та оригінальними і припадати до смаку тим, хто стежить за своєю фігурою та здоров'ям.

5. Одним з недоліків роботи служби харчування є те, що меню рідко оновлюється, а спецпропозиції діють вкрай рідко. Спецпропозиції з меню ресторану чи бару – це своєрідна реклама та залучення гостей. Варто розробити спеціальні акції для гостей, які спрямовані на стимулювання збуту.

6. Врахування у діяльності екологічного фактору. Наразі оператори в усіх сегментах уважно придивляються до свого вуглецевого сліду, вибору упаковки, стратегій пошуку джерел, складу меню та інших змінних, які впливають на здоров'я планети.

7. Ефективним заходом для стимулювання продажів є впровадження карток для постійних клієнтів. Це б сприяло посиленню бажання постійних відвідувачів повернутися у заклад знову.

8. Раціональна організація дозвілля відвідувачів підрозділі служби харчування. Часто є проблеми у організації дозвілля відвідувачів, недостатня кількість додаткових послуг служби харчування. Тому можна організовувати вечори живої музики, стендап-вечори, костюмовані вечірки в певному стилі, проводити вікторини з призами та ін.

9. Однією з сучасних трендів ресторанного бізнесу є те, що споживачі не збираються відмовлятися від зручності їжі на винос. Тому готельним закладам

слід передбачити можливість роботи ресторанних закладів з офлайн режиму в режим онлайн.

Таким чином, запропоновані напрями щодо оптимізації діяльності служби харчування у готелі сприятимуть удосконаленню маркетингової та асортиментної політики, підвищенню якості обслуговування, зростанню доходів, скороченню витрат, поліпшенню фінансових результатів діяльності тощо.

Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Новаковська Д. С.

здобувач ВО

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ЕКОЛОГІЧНА СЕРТИФІКАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У сучасному світі увага до сталого розвитку має вирішальне значення для успіху бізнесу. Дотримання принципів сталого розвитку стає запорукою успіху та процвітання бізнесу у 21 столітті. Зважаючи на останні тенденції зростання попиту на екологічно чисту продукцію, адаптація до цілей сталого розвитку є абсолютною конкурентною перевагою для підприємств.

Особливе значення дотримання принципів сталого розвитку має для сфери туризму та гостинності. Екологічні заклади гостинності є яскравим прикладом застосування принципів циркулярної економіки - економічної моделі, що базується на розвитку енергозберігаючого, відновлюваного та екологічно чистого виробництва, обігу та споживання.

Екологічна сертифікація – це особлива система еко-маркування для закладів готельного господарства. У світі є низка організацій, що розробляють і впроваджують системи екологічного менеджменту. Одним з яскравих прикладів екологічної сертифікації закладів гостинності є «Green Key».

«Green Key» - це міжнародна екологічна сертифікація готелів та туристичних об'єктів, яка визнає відповідальне і дбайливе ставлення до навколишнього середовища та активну участь у суспільному житті. Для отримання «Green Key» готелі мають виконати низку вимог, що стосуються екологічного менеджменту, моніторингу та скорочення споживання електроенергії, економного використання водних ресурсів, сортування відходів, їх переробки, утилізації та участі в соціальному житті міста. Основною перевагою екологічної сертифікації «Green Key» є те, що вона передбачає

стандарти, спрямовані на екологічну освіту, що дозволяє гостям, працівникам та постачальникам готелю формувати екологічно дружнє мислення [1].

Для контролю за виконанням цілям сталого розвитку розроблено набір критеріїв, розділених на 13 розділів, необхідні критерії можуть відрізнятися залежно від типу закладу. Критерії регулярно оновлюються, а поточний набір набув чинності 1.01.2022 р.

За офіційними даними [2], станом на 2024 р. у світі найбільше закладів гостинності, що мають міжнародні сертифікати «Green Key», зосереджені у Франції (1691), Нідерландах (732), Греції (457), Бельгії (334), Португалії (273), Німеччині (244), Швеції (223), Данії (217), Словенії (205).

Однак в Україні мають сертифікат «Green Key» лише 7 закладів, з яких 5 розташовані у Києві та 2 у Львові [2].

Один з найперших вітчизняних закладів, що отримав відповідність системи міжнародного екологічного менеджменту, є «Radisson Blu Hotel Kiev». Цей готель розміщений в історичному центрі Києва, за 2 хвилини ходьби від станції метро «Контрактова площа». До послуг гостей цілодобова стійка реєстрації заїзду, безкоштовний Wi-Fi та фітнес-центр. Сучасно оформлені номери готелю оснащені кондиціонерами і звуконепроникними вікнами. Цей готель дотримується принципів сталого розвитку та має міжнародний екосертифікат «Green Key» з 2011 р. Основними напрямками відповідності готелю за основними критеріями «Green Key» є:

енергоефективність - енергоефективні системи опалення та кондиціонування повітря, енергоефективне освітлення;

економія води - використання води перевіряється незалежною організацією, крани, туалети та душі з економним використанням води, програма повторного використання рушників та постільної білизни;

скорочення обсягу відходів - програма з переробки відходів, програма зі скорочення обсягу харчових відходів, надлишки їжі віддаються нужденним і переробляються в компост, програма пожертвування мила та косметичних засобів, дотримання техніки безпеки під час використання шкідливих речовин, безпечна утилізація ламп, багаторазові контейнери для косметичних засобів, автомати для розливу питної води, не використовуються одноразові пластикові соломинки;

політика відповідального ставлення до закупівель - органічна їжа та напої, їжа та напої з місцевих продуктів, морепродукти, що відповідально видобуваються, органічні яйця від курей, що не сидять у клітках, вегетаріанські та веганські страви, екологічні косметичні засоби [3].

Таким чином, екологічна сертифікація є сигналом для споживачів щодо дій готелю у напрямку сталого розвитку та збереження навколишнього середовища. Екологічні сертифікати є перспективним інструментом підвищення туристичної привабливості та соціальної відповідальності готельного бізнесу.

Література:

1. Презентація міжнародної екологічної сертифікації готелів та курортів «Green Key» («Зелений Ключ»). <https://csrjournal.com/2844-prezentaciya-mizhnarodnoyi-ekologichnoyi-sertifikaciyi-goteliv-ta-kurortiv-green-key-zelenij-klyuch.html>
2. Green Key. <https://www.greenkey.global/>
3. Radisson Blu Hotel, Kyiv Podil City Centre. <https://www.google.com/travel/search?q=radisson%20blu%20hotel%20kyiv%20podil%20city%20centre%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%20%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C&g2lb=2503771%2C2503781%2C4284970%2C4814050%2C4874190%2C4893075%2C4965990%2C72277293%2C72302247%2C72317059%2C72406588%2C72414906%2C72421566%2C72458066%2C72462234%2C72470440%2C72470899%2C72471280%2C72472051%2C72473841%2C72481459%2C72485656%2C72485658%2C72486593%2C72494250%2C72513422%2C72513513%2C72523972%2C72534000%2C72536387%2C72538597%2C72549171%2C72549174%2C72556202%2C72561422&hl=ru-UA&gl=ua&cs=1&ssta=1&ts=CAEArwopEicyJTB4NDBkNGNINDBmNmU3YWRlZDoweGE3NmEzMzRhNzhkODcyMzkSGhIUCgcI6A8QBBgUEgcI6A8QBBgVGAeyAhAA&q=CAEyFENnc0l1ZVRoeHFmcGpMV25BUkFCOAJCCQk5cth4SjNqp0IJCTly2HhKM2qn&ap=ugEHZGV0YWlscw&ictx=111&ved=0CAAQ5JsGahcKEwjIq7eqzNGFAxUAAAAAHQAAAAAQCQ#dt-s12y>

Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи та підприємництва

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Чудновська О. В.

здобувач ВО

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В наш час неможливо уявити ефективне функціонування готелю без використання спеціалізованого програмного забезпечення, що дає можливість автоматизувати всі бізнес-процеси. Сучасні темпи розвитку висувають найвищі вимоги до автоматизованих систем управління для підприємств індустрії гостинності.

Системи управління готельною власністю (PMS) керують усіма аспектами готельного бізнесу, включно з наданням гостям чудового досвіду. Традиційно

PMS готелю визначався як програмне забезпечення, яке дозволяло готелю або групі готелів керувати можливостями фронт-офісу, такими як бронювання, реєстрація/виселення гостей, розподіл номерів, керування тарифами на номери та виставлення рахунків. Прикладами найпопулярніших світових автоматизованих систем управління, які допомагають автоматизувати процеси в готельній індустрії, є:

Fidelio V8 - це сучасна система управління готелем. Має здатність вирішувати завдання від продажу, бронювання, прийому та розміщення гостей, організації конференцій та банкетів і управління зв'язками з клієнтами до надання повних даних для фінансового контролю й управлінського обліку діяльності підприємства. Така система використовувалася більш, ніж на 100 закладах найбільших готельних мереж, серед яких Sheraton, Hilton, Marriott і ін. [1].

Amadeus Value Hotels - надання переваг як мандрівникам, так і продавцям туристичних послуг. Вони розробляють тарифи для розміщення в готелях, де підбирають для замовників контент, а замовник формує пропозицію для мандрівника, і що, найголовніше – формує вартість. Готелі представлені в платформі на базі нетто-тарифів, таким чином замовник отримує можливість встановити націнку і сформувати максимальний дохід [2].

Система управління готелем Lodging Touch ефективно і комплексно вирішує завдання автоматизації готелю, охоплюючи служби портьє, бронювання, продажів і маркетингу, забезпечуючи проведення заходів, обслуговування груп, роботу з турагентствами і організаціями. Система Lodging Touch має графічний користувальницький інтерфейс (GUI), де кожної функції відповідає своя іконка, зручна і проста у використанні, налаштовується відповідно до прийнятої технологією роботи готелю [3].

Oracle Hospitality об'єднує системи продажу подій, гостьові номери, управління та POS-системи, забезпечуючи інтеграцію, необхідну для створення виняткових вражень [4].

Ускладнені соціально-економічні умови розвитку вітчизняних готельних закладів обумовлюють те, що не кожен готель собі може дозволити використання світових комп'ютерних систем через ціну на них. Тому для вітчизняних готельних закладів важливо знайти аналоги комп'ютерних систем, які менш коштовні, але в той же час дають змоги вирішувати основні управлінські завдання готельного закладу. Ось деякі програми, які представлені для ринку України:

SERVIO - це високоефективний інструмент для готелів, що дозволяє оптимізувати управління різними аспектами готельного бізнесу. Система вирішує питання керування номерним фондом, автоматизування процесу бронювання та обліку гостей, пришвидшує та покращує якість обслуговування.

Можливості SERVIO:

- ведення клієнтської бази, розрахунків. SERVIO робить реєстрацію та поселення гостей максимально швидкими та зручними, веде клієнтську базу даних в інтегрованій CRM та дозволяє зберігати всю історію перебування гостей в готелі;

- управління ресурсами та персоналом. SERVIO керує службою housekeeping, веде облік інвентаря, вирішує задачі прокату тощо. Вбудована CRM для персоналу дозволяє планувати та відслідковувати інженерні та інші завдання по номерному фонду;

- програмний РРО. Програмний фіскальний реєстратор - це програмний інструмент, який повністю замінює фізичний фіскальний реєстратор або касовий апарат та дозволяє фіскалізувати чеки, забезпечуючи тим відповідність касових операцій податковому кодексу України (або інших країн при використанні місцевого ПРРО);

- інтеграція з Дія. Зручний спосіб заповнення анкет гостей, що перебувають на стійці - внесення їх анкетних даних за допомогою інтеграції з застосунком Дія. Паспортні дані будуть точно та швидко внесені в SERVIO HMS, що дозволить максимально збільшити швидкість обслуговування гостей при поселенні [4].

Система автоматизації готелів OtelMS – ефективна хмарна система, яка дозволяла управляти готелем через інтернет з будь-якого пристрою і з будь-якої точки світу. Компанія на ринку з 2013 року, спершу працювала з малими та середніми готелями. Доступна ціна та орієнтованість на вітчизняний ринок дала можливість автоматизувати процеси тим готельерам, які не могли собі дозволити дорогі закордонні рішення. З 2017 року доступна система OtelMS HMS v 2.0, яка включає ряд модулів:

- OtelMS Front Desk – професійна система управління готелем PMS (property management system). За її допомогою можна автоматизувати безліч бізнес-процесів: порт'є, бронювання, управління номерним фондом, управління тарифами, зберігання історії гостей, звітність. Різноманітні звіти акумулюють інформацію по вашому готелю (демографічні, фінансові звіти, аудит персоналу, оцінка загальної ефективності вашого готелю). Ви можете побачити статистику та традиційні звіти про ефективність роботи готелю (ADR, RevPAR) за будь-який період, який вас цікавить, та в порівнянні з минулим періодом;

- менеджер готельних каналів OtelMS – програма для готелів, яка допоможе вирішити задачу завантаження сервісів бронювання. Це спеціальне програмне забезпечення, розробленого OtelMS, яке допомагає легко та швидко інтегрувати дані з веб-сайту на такі популярні ресурси: Expedia, Booking.com, HRS, Airbnb, TripAdvisor.com та багато інших;

- спеціальний модуль онлайн бронювання для готелів, який задовольнить запити найвибагливіших гостей. Ви зможете розмістити кнопку “забронювати” на своєму сайті та приймати замовлення напряму. Його можна встановити без

якихось доробок свого сайту, взаємодіяти з будь-якими сервісами бронювання та примножувати продажі. Підходить модуль бронювання для сайту готелю, хостелу, санаторію, а також для соцмереж ВК, Fb;

- модуль WiFi Manager – це сучасне рішення системи OtelMS для бездротових мереж, рекламні та аналітичні можливості якого дозволяють ефективно працювати з цільовою аудиторією [5].

Таким чином, у готельній індустрії інформаційні технології стали основою ефективного та соціально орієнтованого бізнесу. Цінність інформаційних технологій полягає в тому, що вони дозволяють оптимізувати та автоматизувати бізнес-процеси, вивільняють персонал від рутинної роботи та дозволяють спрямувати зусилля працівників на більш якісне обслуговування гостей.

Література:

1. Найкращі рішення| Фіделіо Люкс 8. URL: <https://www.micros.rs/en/fidelio-suite-8.html>
2. Amadeus Value Hotels. URL: <https://campaigns.amadeus.com/ValueHotelsUKR?elqTrackId=98B839A6ED425A60C07F9552C900DD8D&elq=00000000000000000000000000000000&elqaid=5219&elqat=2&elqCampaignId=>
3. ORACLE. URL: <https://www.oracle.com/cis/hospitality/what-is-hotel-pms/>
4. SERVIO - найфункціональніше програмне забезпечення для вашого готелю. URL: <https://expertsolution.com.ua/uk/automation-of-hotels-guest-houses-> .
5. OtelMS. URL: <https://otelms.com/uk/>

Якименко-Терещенко Н. В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму
і готельно-ресторанного бізнесу,

Стальмаков М. А. магістрант 1 року навчання,

спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

У ресторанному господарстві наявність правильного обладнання може стати вирішальним фактором між успіхом і невдачею. Належне функціонування та ефективне обладнання ресторану може допомогти покращити якість їжі, збільшити швидкість обслуговування та, зрештою, покращити враження від споживання страв для гостей.

Технологічний прогрес значно вплинув на кухонне обладнання. Зараз існує безліч кухонних приладів, які можуть автоматизувати та оптимізувати процес

приготування їжі, від автоматизованих печей, які можуть випікати страви при точних температурах, до холодильників із вбудованими датчиками, які можуть виявляти, коли їжа псується. За даними Національної асоціації ресторанів, понад 80% власників ресторанів використовують передові технології в обладнанні своєї кухні.

Найбільш помітні тенденції в обладнанні для підприємств ресторанного господарства включають: автоматизація та розумні технології, енергоефективність, модульне обладнання, багатофункціональне обладнання, покращена безпека та гігієна.

Серед сучасних напрямків розвитку матеріально-технічної бази закладів ресторанного господарства слід відзначити роботизацію та автоматизацію процесів, використання екологічно орієнтованого обладнання, яке спрямоване на безвідходність. Як приклад, робот для приготування піци від Middleby Productive Robotics і кухар для смаження від Atosa. Middleby Robotics PizzaBot 5000 складається з чотирьохкомпонентних систем, включаючи конвеєрні печі та монтажну машину для піци, яка може додавати соус, сир і соус до піци з точністю, щоб знизити витрати на їжу до 60% через людську помилку (додавання занадто великої кількості сиру, наприклад). Робот може «одягати» до 12 шматочків піци за секунду і призначений для роботи як ко-бот разом з людьми. Система для приготування піци також має розумні решітки, які додають розмір і вагу тіста [1].

Ще одним прикладом інноваційних технологій є Flippry — інноваційна та вдосконалена роботизована система на базі Miso AI, робот, який смажить страви від картоплі фрї до курячих нагетсів і працює разом з людьми, щоб покращити якість і узгодженість, водночас створюючи суттєву економію коштів для ресторанів [2].

Прикладами інновацій в обладнанні для підприємств ресторанного господарства є:

- автоматизована система випікання хліба BreadBot, що замішує, формує, розстоює, випікає та охолоджує хліб [3].
- автоматичний дозатор салатів — Vollrath. Завдяки окремим камерам з контрольованою температурою він ідеально підходить для автоматичного дозування порцій салату та начинки для салату;
- робот-виробник пончиків — Belshaw. машина може виробляти 300 пончиків на годину, повністю автоматизована і не потребує втручання людини.

Нажаль, в наш час впровадження інноваційних технологій в матеріально-технічну базу закладів ресторанного господарства України має низку проблем, серед яких:

- значні початкові витрати на впровадження технічного рішення, що робить його фінансово можливим лише для великих брендів;

- громадський опір (багато людей вважають, що роботи крадуть їхні робочі місця);
- технологічні обмеження (потребують високого рівня нагляду та обслуговування, розробки програмного забезпечення та програмування).

Проте, вважаємо, що інвестування в нове, інноваційне ресторанне обладнання — це інвестиція в майбутнє бізнесу.

Література:

1. 7 exciting restaurant equipment innovations we saw at NAFEM .
<https://www.nrn.com/technology/7-exciting-restaurant-equipment-innovations-we-saw-nafem/gallery?slide=5>
2. Flippy is an innovative and advanced robotic system powered by Miso AI.
URL: <https://misorobotics.com/flippy/>.
3. The BreadBot. Shaking and baking things up.
<https://www.wilkinsonbaking.com/>.

Цвіркун Л. О.

канд. пед. наук

доцент кафедри

загальноінженерних дисциплін та обладнання
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Груньковський В. О.

здобувач ОС магістра

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Корінь К. О.

здобувач ОС бакалавра

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РІЗАННЯ ОВОЧЕВОЇ СИРОВИНИ З ОДНОРІДНОЮ ТЕКСТУРОЮ

Овоч – це широкий термін, який відноситься до їстівних частин рослини. Тому будь-яка частина рослини, яку можна вживати в сирому або вареному вигляді, називається овочем. Вони забезпечують людський організм вітамінами, мінералами та антиоксидантами. Наприклад, вітамін А, який міститься в овочах зеленого, жовтого або помаранчевого кольору, важливий для здоров'я очей і шкіри, а також зміцнює імунну систему. Вітамін Е одним з найважливіших антиоксидантів, що допомагає у відновленні клітин – це броколі, зелень, шпинат. Овочі покращують смак і споживання нашої основної їжі та є джерелом необхідних мінералів, таких як: мідь, магній, цинк, фосфор, селен.

Для зручності споживання овочі підлягають механічнім обробці, а саме: різанню, подрібненню, шинкуванню, що є різними методами зменшення

розміру. Зазначені операції досягаються механічним шляхом без зміни хімічних властивостей сировини. Різання є однією з найважливіших операцій, що має надати відповідну форму та забезпечується проникненням гострого ножа крізь матеріал, що призводить до отримання нової поверхні та менших розмірів, необхідних для певної мети. Ручне різання та нарізання овочів займає не лише багато часу, а й може призвести до забруднення харчових продуктів. Тому у процесі подрібнення сировини застосовуються і електричні та автоматизовані методи, які постійно удосконалюються.

Слід зазначити, що нормальне різання передбачає лише наявність нормальних зусиль при переміщенні леза перпендикулярно оброблюваної поверхні. При похилому різанні частина нормальних зусиль перетворюється у тангенціальні, внаслідок чого суттєво знижується зусилля різання. Ріжучий інструмент при ковзанні різанні, крім переміщення в нормальному або похилому напрямку щодо поверхні оброблюваного продукту, може здійснювати переміщення паралельно ріжучій кромці, що значною мірою знижує зусилля різання.

У процесі розрізання картоплі спостерігається постійне збільшення сили різання. Досягши критичного значення, зусилля починає зменшуватися у міру збільшення глибини розрізання. Всю криву можна розділити на дві половини, які є майже дзеркальним відображенням відносно точки, що відповідає критичній сили. Збільшення сили під час проникнення леза майже до середньої точки пояснюється циліндричною формою сировини та вказує на однорідність текстури, рис. 1.

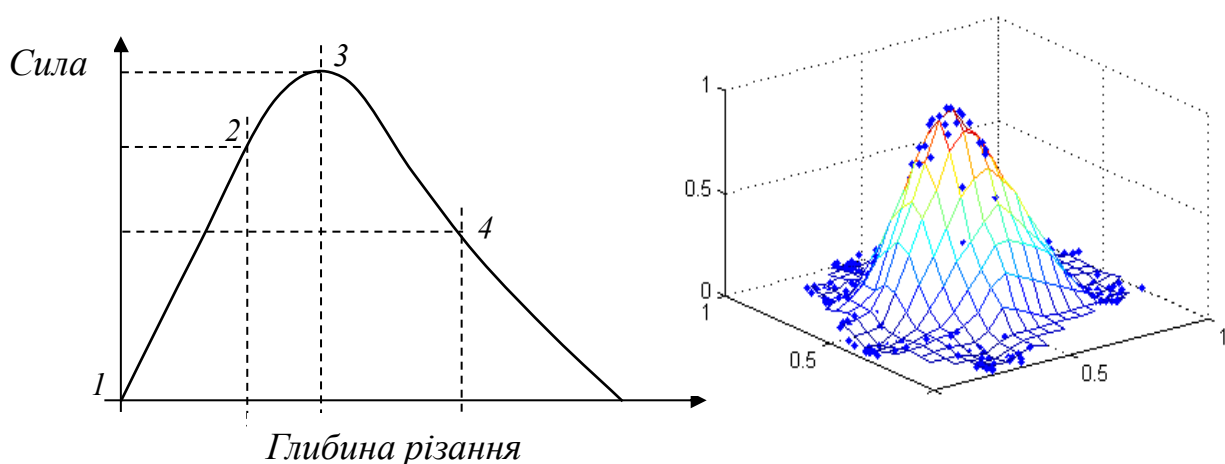

Рис. 1 – Процес різання овочевої сировини з однорідною текстурою

Точка 1. Під впливом леза відбувається процес попереднього стиснення сировини до виникнення на його кромці руйнівної контактної напруги. На цьому етапі відбувається деформація під дією ножа.

Точка 2 та Точка 3. При різанні однорідних матеріалів зусилля при якому завершується процес стиснення матеріалу і починається його різання є

максимальним з усіх зусиль, що виникають у процесі різання. На цьому етапі відбувається постійне збільшення сили різання, яке досягає критичного значення в *Точці 3*.

Точка 4. При подальшому зануренні леза спостерігається зменшення значення зусилля у міру збільшення глибини розрізання.

На основі вище зазначеного можна вважати, що різання є однією з найважливіших операцій, що надає відповідну форму та забезпечує проникненням гострого ножа крізь матеріал, що призводить до отримання нової поверхні та менших розмірів, необхідних для певної мети. Для того щоб кінцевий продукт мав необхідну форму, прикладається певне зусилля до ножа для того, щоб під впливом його леза матеріал почав поділятися на частини. Тому важливим є тип різального інструменту, а саме леза які мають різну форму та конструктивні параметри – гострота і кут заточування.

Досліджено процес різання овочів з однорідною текстурою. Розглянуто співвідношення сили різання та деформації (глибини різання) на прикладі розрізання овочевої сировини. У процесі розрізання картоплі спостерігалось постійне збільшення сили різання. Досягши критичного значення, зусилля почало зменшуватися у міру збільшення глибини розрізання. Всю криву можна розділити на дві половини, які є майже дзеркальним відображенням відносно точки, що відповідає критичній сили. Збільшення сили під час проникнення леза, майже до середньої точки пояснюється циліндричною формою сировини та вказує на однорідність текстури.

Цвіркун Л. О.

канд. пед. наук

доцент кафедри загальноінженерних дисциплін та обладнання

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Лісовий С. Р.

здобувач ОС магістра ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Тесленко Б. Р.

здобувач ОС бакалаврат ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ СУШІННЯ КОРЕНЯ ІМБИРУ

Імбир є не лише лікарським засобом, а й однією з найпоширеніших спецій, яка широко реалізується на світових ринках. Він має зігріваючий ефект, смак як із пряними, так і з солодкими нотками. Імбир не тільки додає смаку страві, але й має потужні антиоксидантні оздоровчі властивості. Він має унікальну композицію смакових та лікувально-профілактичних властивостей. Завдяки високому вмісту вологи свіжий імбир швидко псується, що зумовлює необхідність удосконалення методів сушіння, які сприятимуть збільшенню термінів його зберігання.

Псування їжі можна запобігти шляхом упровадження деяких способів консервування, одним з яких є сушіння. Сушіння – це процес видалення води задля запобігання росту мікроорганізмів, які можуть викликати незворотні процеси. Процес сушіння може мінімізувати побічні реакції, опосередковані при наявності води. На сьогодні актуальними є застосування нових методів сушіння та гібридних систем сушіння для підвищення ефективності та якості сушіння імбиру. Методи включають конвективне сушіння за допомогою мікрохвильової печі, інфрачервоне конвективне сушіння та вакуумне конвективне сушіння. Перспективним є комбіноване мікрохвильове конвективне сушіння, яке сприяє збереженню кольору та вмісту поживних речовин, ніж звичайне конвективне сушіння. Поєднання інфрачервоного та конвективного сушіння значно скорочує час сушіння без шкоди для якості продукції. Вакуумне конвективне сушіння призводить до більшого збереження вмісту олії та кращого збереження кольору порівняно з традиційним конвективним сушінням.

Процес сушіння кореня імбиру можна розділити на три окремі фази. Перша фаза – фаза попереднього нагрівання, яка передбачає нагрівання імбиру відповідно до температури навколишнього повітря. На цьому етапі видалення вологи із сировини відбувається повільно, оскільки більша частина теплової енергії використовується для підвищення температури імбиру. Друга фаза – фаза висихання з постійною швидкістю, виникає, коли зовнішні чинники, такі як вологість, температура та швидкість повітря, регулюють постійну швидкість видалення вологи з імбиру. Третя фаза висихання характеризується швидкістю висихання, що зменшується у процесі сушіння, коли випаровування вологи проникає всередину продукту, спостерігається знижений вміст вологи та поступове зменшення швидкості видалення вологи.

Температура при якій здійснюється процес сушіння може значно впливати на якісні характеристики імбиру такі як колір, аромат, смак і текстура. Надмірно високі температури сушіння можуть спричинити затвердіння сировини, коли зовнішня поверхня імбиру висихає швидше, ніж внутрішня, утворюючи затверділу оболонку, яка перешкоджає додатковому вилученню вологи. Це може призвести до нерівномірного висихання, що негативно вплине на якість кінцевого продукту. Дотримання балансу між температурою сушильного повітря та тривалістю сушіння має вирішальне значення для оптимізації процесу сушіння та збереження якості сушеного імбиру, рис. 1.

Імбир сушений при $t > 60^{\circ}\text{C}$

Імбир сушений при $t = 60^{\circ}\text{C}$

Рис. 1 – Оптимізація процесу сушіння кореня імбиру

Підвищена температура сушіння може спричинити потемніння сировини. Сушіння за невідповідною температурою може призвести до втрати летких сполук, що надають унікальний аромат і смак імбиру. Більш високі температури можуть посилити ці втрати, роблячи кінцевий продукт менш ароматним і духмяним. Високі температури сушіння можуть призвести до затвердіння сировини, що впливатиме на текстуру сушеного імбиру ускладнюючи їх подальше подрібнення чи обробку.

На основі вище зазначеного можна вважати, що сушіння – це процес видалення води задля запобігання росту мікроорганізмів, які можуть викликати незворотні процеси. Дотримання балансу між температурою сушильного повітря та тривалістю сушіння має вирішальне значення для оптимізації процесу сушіння. Вибравши відповідну температуру сушіння можна мінімізувати погіршення якості. Оптимальною температурою повітря для сушіння імбиру є 60°C . При такій температурі процес конвективного сушіння ефективно знижує вологість сировини при збереженні її якості, а саме кольору, аромату і текстури. Надмірно високі температури сушіння можуть спричинити затвердіння сировини, коли зовнішня поверхня імбиру висихає швидше, ніж внутрішня, утворюючи затверділу оболонку, яка перешкоджає додатковому вилученню вологи.

Tsvirkun L. O.

PhD in Pedagogical sciences
Associate Professor of the Department
of General Engineering Disciplines and Equipment
DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

Pestushko Yu. E.

a graduate of a master's degree
DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

Kayun O. V.

a graduate of a bachelor degree
DonNUET named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

OPTIMIZATION OF MAIN BEER PRODUCTION PROCESSES

Beer is a carbonated, fermented alcoholic drink that was one of the first beverages made by man. The drink is the fifth most consumed currently and is the most consumed alcoholic beverage in the world. Drinking beer and brewing beer have been part of human activity since the beginning of civilization. Beer is traditionally made using four main ingredients: water, malt, hops and yeast. Different types of beer result from the combination of different ingredients and brewing techniques to produce beer.

Beer production is a complex technological process that combines physical, chemical and biological processes. The correct selection of parameters at each stage of production guarantees the required quality and the possibility of the most optimal process control. Brewing can be divided into three main technological stages: wort production, alcoholic fermentation and maturation, stabilization and beer processing. In turn, they contain a number of basic operations: grinding, mashing, wort filtration, wort boiling, cooling, wort processing, fermentation, maturation, filtration and pasteurization. Some of these brewing steps are not necessary to produce beer. However, large industrial breweries prefer to use them, striving for a better consumer perception of the final product.

Grinding grain is as necessary for beer as pressing apples for cider. It's the fundamental process that makes beer possible, a method by which brewers use natural enzymes in barley malt to convert starch into fermented sugar. The mashing process involves mixing crushed malt with water to obtain as much extract as possible. There are several processes that occur during mashing of malt, but the number one process is the conversion of starch to sugar. The central place in the creation of beer is occupied by the fermentation process, which can be considered the core of the entire production, since the fermentation conditions significantly affect the aroma and taste of beer. The fermentation stage is crucial for obtaining high-quality beer, since it is during the fermentation process that all the nutritional, flavor and aroma components are produced, except for ethanol. The beer production process is implemented as follows:

1. The wort is crushed to obtain groats. This is done to grind the grain and extract the sugar.

2. The mashing process is carried out in a mash tank. Grain is mixed with heated water in a mash tank. This mashing process turns the starch in the grains into sugar.

3. The mash is pumped from the mash tank into a filter tank that separates the solids from the sweet liquid called wort.

4. The wort enters the containers, where it boils and hops are added. Hops give a unique taste.

5. Separation and cooling process. The wort is transferred to a vortex bath, which removes the remaining particles. The liquid is ready for cooling and fermentation.

6. Roaming. The beer is cooled and yeast is added to the wort to speed up fermentation. Yeast consumes sugar and creates CO₂ and alcohol.

7. Ripening. Green beer must be aged. As the beer matures, it acquires a fuller flavor.

Each of these stages contains a number of technological operations with parameters that affect the quality of the finished drink. Therefore, it is important to optimize the main processes of beer production:

- grinding process due to taking into account the properties of the malt grain, since it is heterogeneous and therefore can have different effects on the composition of the wort and its properties;

- mashing by increasing turbulence, namely due to proper mixing during the mashing process, including the appropriate shape of the mixer (propeller mixer);

- the wort filtration process is connected, first of all, with a change in the grinding method and regime, since fine grinding, which is favorable for extraction of the extract, complicates filtration due to the formation of a dense flow that can clog the filtering equipment with small particles;

- the boiling process of the wort depends on the temperature, so changes related to the boiling point will have the greatest impact on the quality of the beer, which requires strict regulation;

- fermentation process by controlling the main parameters of fermentation, namely temperature, oxygen level, reaction rate, yeast.

Based on the above, it can be considered that beer is traditionally made from four main ingredients: water, malt, hops and yeast. Different types of beer are the result of combining different ingredients and brewing techniques to produce beer. Beer production is a complex technological process that combines physical, chemical and biological processes. The correct selection of parameters at each stage of production guarantees the necessary quality and the possibility of the most optimal control of the process. Brewing can be divided into three main technological stages: production of wort, alcoholic fermentation and maturation, stabilization and processing of beer. The central place in the creation of beer is occupied by the fermentation process, which can be considered the core of the entire production, since the fermentation conditions

significantly affect the aroma and taste of beer. The fermentation stage is critical to the production of high-quality beer, as it is during the fermentation process that all the nutritional, flavor and aroma components are produced. Each stage contains a number of technological operations that affect the quality of the finished drink. It is proposed to optimize the main processes of beer production: grinding, mashing, wort filtering, wort boiling, fermentation and maturation.

Slobodianik A. A.

1st year of master's degree

speciality «Business Management and Administration in Hospitality»

State University of Trade and Economics, Kyiv

STARTUP INITIATIVE FOR CREATING INCLUSIVE TECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

In today's world, the business environment is constantly changing, and brands have already abandoned the idea of simple profitability in favour of a deeper and more meaningful approach to social responsibility. The urgency of the problem is confirmed by the following statistics. Disability rates are rising due to factors such as an aging population and an increase in chronic diseases. As of January 1, 2021, there were 2.7 million disabled people in Ukraine. Among them, there are 222,300 people with disabilities in the first category, 900,800 people with disabilities in the second category, and 1.4 million people with disabilities in the third category [1].

Analysing the problems of society in Ukraine, there are problems of interaction with people with disabilities. This is due to the lack of personal experience of communicating with this category of the population and insufficient accessibility for people with disabilities. At the same time, despite the creation of various areas of activity of charitable foundations for the restoration and further functioning of persons with disabilities affected by the war, the issue of creating adaptive technological solutions remains relevant today.

Over the last 18 months, the Ministry of Social Policy has reported an increase of approximately 300,000 individuals with disabilities.[2].

In particular, in 2023, at the State University of Trade and Economics, a team of higher education students created the idea of the start-up project "EasySign" - a mobile application that contains a programme for reading sign language and converting it into text and vice versa, text into symbols - as part of a start-up competition. This start-up initiative is aimed at enabling people with hearing and speech impairments to communicate with those who do not know sign language. The value advantages of this development for potential users are convenience, ease of use, comfort of communication and interaction with society [3, p.42-47].

Figure 1 shows the principle of operation of the startup project "EasySign".

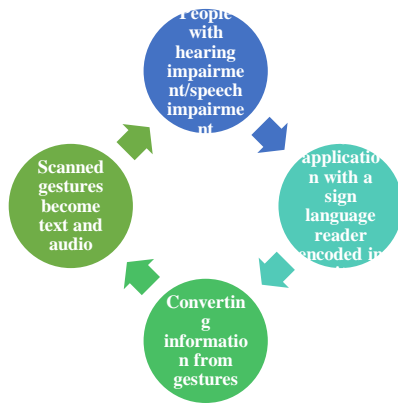

Figure 1. The principle of operation of the startup project "EasySign".

Source: compiled by the author on the basis of data from [Author's own research].

The solution is based on the use of smartphones that will have a sign language interpretation application installed on them, which will be developed by the company. The application uses the smartphone's camera to read gestures. Then the read data is processed on the server side and the translation results are displayed on the smartphone display.

This diagram shows two interlocutors, each with a smartphone with the app installed.

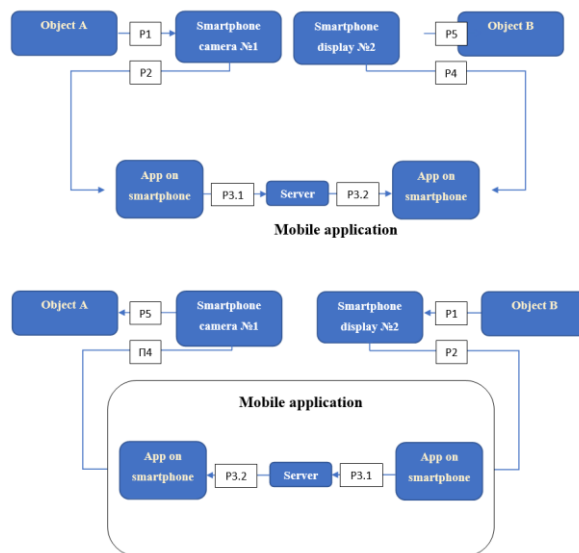

Figure 2. Interlocutors, each with a smartphone with the app installed.

Source: developed by the author based on data from [4, pp. 87-91].

The start-up initiative to create inclusive technological solutions, namely the EasySign mobile application, is an important step in creating a more inclusive society. This and similar initiatives have the potential to make a significant contribution to improving the lives of people with disabilities by helping them overcome physical and

social barriers that make it difficult for them to live a full life and participate in society, including in times of war.

References:

1. Rights of persons with disabilities during the war in Ukraine. Kharkiv Institute of Social Research (KhISR), League of the Strong (LS), National Assembly of People with Disabilities (NAPD), European Disability Forum (EDF). URL: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2023/02/PDF-Summary-of-monitoring-report-Rights-of-persons-with-disabilities-during-the-war-in-Ukraine.pdf>. (Date of application March 30, 2024)
2. Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine. URL: <https://minre.gov.ua/en/2023/09/25/there-are-three-million-individuals-with-disabilities-in-ukraine/>
3. Yaroshenko M.O., Varfolomieiev A.Y., Yaganov P.O. Inertial gesture recognition system. *Microsystems, Electronics and Acoustics*. 2019. № 24 (5). P. 42-47.
4. Shapoval I.V., Lebedev D.Y. Algorithm of the AES encoder device operation. *Problems of informatisation and management*. 2016. № 1 (53). P. 87-91.

Рунчева Н.В.,

д.е.н., професор

Пилипенко К.А.,

д.е.н., професор

Колеснікова А.С.,

здобувач вищої освіти

кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу

Мелітопольського державного педагогічного університету

Імені Богдана Хмельницького

ЕКОДИЗАЙН У РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ МІСТА МЕЛІТОПОЛЬ – КРОК У СПРИЯННІ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Мелітополь – це прекрасне місто на півдні України, яке вражає своєю атмосферою, красою та історією. З початку повномасштабної війни наше місто знаходиться під окупацією, але після звільнення міста потрібно буде відбудувати славний та прекрасний Мелітополь. І сьогодні вже постає необхідність говорити про створення повоєнних нових об'єктів та суб'єктів господарської діяльності. Зокрема відкриття ресторанів з екодизайном у місті Мелітополь може бути чудовою ідеєю, оскільки це сприятиме розвитку екологічної свідомості серед мешканців та приверне увагу любителів здорового харчування.

Екологічність – це не просто тренд, а шлях до майбутнього для ресторанного бізнесу. Сучасні споживачі виявляють неабиякий інтерес до «зелених» закладів харчування [1, с. 99].

Мелітополь оточений чарівною природою – зеленими парками, мальовничими озерами та ландшафтами степу. Це ідеальне місце для екологічного ресторану.

До вторгнення Росії у місті регулярно проводилися різноманітні культурні заходи, фестивалі, концерти та виставки, які збагачували життя мешканців та гостей. Після звільнення міста ми впевнені, що все це повернеться та навіть покращиться та буде дуже багато туристів та гостей, які будуть відвідувати заклади харчування та розміщення міста. Головна задача бізнесу – створити у місті заклади, які будуть відвідувати не тільки мешканці міста, але і гості та туристи.

Було б доцільним відкрити такий ресторан на території парку ім. Горького. Це зручне місце для екологічного ресторану, де велика прохідність людей, гарна зелена локація та невелика конкуренція. Цей ресторан пропонуватиме гостям спробувати страви європейської та української кухні. Екстер'єр проєктованого екоресторану пропонується виконати в європейському стилі. Стіни при вході у ресторан прикрашатиме біла силікатна цегла та ряд вічнозелених хвойних дерев туї. Силікатна цегла відноситься до екологічно чистої продукції.

Інтер'єр ресторану слід виконати у білих та зелених кольорах з великою кількістю квітів та зелені. Також можна прикрасити стіну великою кількістю квітів у горщечках. Керамічна плитка буде використана для облицювання підлоги та деяких ділянок стін у ресторані. Вона є стійкою до зносу, легко очищується та має безліч дизайнерських можливостей [2].

Як декоративні елементи слід використати парфумовані екосвічки, велику кількість квітів та дерев, такі, як фікуси, пальми, стреліції, на кожному столику будуть стояти букетики лаванди з лавандових полів регіону. А використання дерев'яних деталей, таких як рами для картин, свічники, підставки, може надати приміщенню природного тепла.

Посуд планується використовуватися порцеляновий, білого та зеленого кольорів, та дерев'яний – ручної роботи. Столове наряддя із нержавіючої сталі. Також доречні різні дерев'яні дощечки для подачі страв та упаковка з екоматеріалів для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Стіни будуть прикрашатися мінімалістичними картинами місцевих художників, квітами, лампами та фотографіями ресторану, міста та гостей.

Якщо говорити про світло, то у закладі будуть панорамні вікна, LED-освітлення, використання сенсорних систем освітлення, вторинне освітлення, енергоефективні лампи. Це все допоможе зробити велику кількість природного світла у день та вночі [3].

Кулінарне спрямування буде представлено європейською та українською кухнею з екопродукцією. Меню має бути створеним з органічних продуктів. Наразі виробництво страв з екопродуктів є популярним і актуальним. Тому вибір екологічного підходу під час виготовлення продуктів для закладів ресторанного господарства є досить перспективним у бізнесі. Продукти для страв мають закупатися у місцевих фермерів, а напої повинні бути без шкідливих домішок. По-перше, заклад отримає органічні інгредієнти, а по-друге, буде покращувати економічне становище міста та розвивати місцеве фермерство.

Отже, можемо зробити висновок, що створення ресторану з екодизайном у місті Мелітополь є важливим кроком у сприянні сталому розвитку та збереженні навколишнього середовища. Цей проєкт не лише додасть новий атракційний об'єкт до місцевої інфраструктури, але й позитивно позначиться на екологічному стані міста. Ресторан з екодизайном буде сприяти популяризації екологічних цінностей серед мешканців та відвідувачів, а також створить комфортне та здорове середовище для відпочинку та насолоди смачною їжею. Такий підхід дозволить зробити крок у напрямку сталого розвитку та позитивно вплинути на якість життя громади.

Література:

1. Полотай, Б. Я. (2023). Еко-тренди в ресторанному бізнесі. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*, (8), 97-101. URL: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-13>
2. Еко-стиль інтер'єру та його відмінні риси. 30 грудня 2022 р. інтернет-магазин URL: <https://leoceramika.com/>
3. Освітлювальні прилади в еко-стилі. 05 жовтня 2018. URL: <https://5watt.ua/uk/>

Боднарук О. А.

асистент

Куєвда М. В.

здобувач освіти

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

РОЗРОБКА ЧАЙНОЇ КОМПОЗИЦІЇ НА ОСНОВІ ЧОРНОГО ЧАЮ З ДОДАВАННЯМ АЙВИ І М'ЯТИ

Сьогодні чай залишається одним із найбільш споживаних продуктів харчування у світі. В умовах досить жорсткої конкуренції виробники намагаються збільшити свою частку на ринку за рахунок нових продуктів, незвичайних смаків і більш зручної та оригінальної упаковки. Останнім часом

з'явилися нові сегменти завдяки сумішам чорного чаю та різноманітним смаковим комбінаціям. Тому в даній роботі ми вивчаємо хімічні властивості та створюємо чайну композицію на основі чорного чаю з додаванням айви та м'яти.

У чаї дуже багатий набір фізіологічно активних речовин, включаючи танін, катехіни, кофеїн, теофілін, вітаміни. Основний діючий компонент чайного листа - кофеїн. Стимулює роботу серцевого м'яза, розширює судини головного мозку.

Чайний танін – особлива фракція дубильних речовин, яка за своєю фізіологічною дією подібна до вітаміну Р, який має здатність зміцнювати стінки капілярів і кровоносних судин і сприяє зниженню ризику внутрішніх крововиливів. Дубильні речовини чаю сприяють накопиченню вітаміну С у всіх органах, забезпечують найбільш повне засвоєння цього вітаміну організмом і, таким чином, запобігають розвитку багатьох захворювань. Дубильні речовини чаю, особливо в поєднанні з вітаміном С, мають виражену протизапальну дію.

Айва — споріднена яблукам і грушам рослина, але через терпкий і терпкий смак її рідко вживають у сирому вигляді. Основною корисною властивістю айви є її висока харчова цінність. Пояснюється це тим, що в стиглих плодах рослини міститься великий відсоток фруктози та інших корисних цукрів, дубильних речовин, ефірних масел, вітамінів, лимонної і яблучної кислоти. У шкірці плодів містяться етилові ефіри, які надають айві специфічний неповторний аромат. Рослина має антиоксидантні та противірусні властивості.

У листі м'яти міститься велика кількість ментолу, який має антисептичну, спазмолітичну та місцевоанестезуючу дію. Настоя м'яти допомагають зняти запалення в ротовій порожнині, усунути спазми в животі, печію, болі в серці. Ця рослина має відмінну загальнозміцнюючу дію і здатна знімати прискорене серцебиття, приводячи його в норму. Корисні властивості м'яти перцевої обумовлені, перш за все, високим вмістом ефірної олії. Це безбарвна рідина з приємним трав'янисто-пряним запахом, що складається з ментолу та його ефірів, переважно ефірів ізовалеріанової та оцтової кислот. Листя м'яти перцевої містить від 2,5% до 4,5% ефірної олії. Чайна композиція на основі чорного чаю з додаванням айви та м'яти має освіжаючий та тонізуючий ефект, має протизапальні та антисептичні властивості. Досліджувана чайна композиція має приємний тонкий смак і аромат, добре вгамовує спрагу, стимулює і нормалізує роботу шлунково-кишкового тракту та серцево-судинної системи.

В результаті досліджень було виявлено, що зі зменшенням кількості чорного чаю та збільшенням вмісту айви та м'яти у чайній композиції спостерігається збільшення вмісту ефірних олій, а також збільшення масової частки екстрактивних речовин.

Література:

1. Сирохман І.В., Раситюк Т.М. „Товарознавство смакових товарів”. Львів Видавництво ЛКА. – 2003 р.

2. Сирохман І. В. Товарознавство продовольчих товарів: підручник – Х. : Світ книг, 2016. – 713с
3. Носаль М. А., Носаль І. М. Наук. підручник лікарські рослини і способи застосування їх у народі. К : 2013р. 324с.

Боднарук О. А.

асистент

Трухін О. Д.

здобувач освіти

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЛІОФІЛЬНОГО СУШІННЯ (СУБЛІМАЦІЯ) В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ліофільну (сублімаційну) сушку можна вважати сучасною тенденцією в технології консервування харчових продуктів. Даний вид технології переробки харчової сировини дозволяє підтримувати на високому рівні всі показники якості харчових продуктів. Ліофільне сушіння дає можливість ввести та забезпечити високий рівень збереження збагачувальних добавок. Іншим цінним фактором сублімованих продуктів є їх тривалий термін зберігання при різних температурних умовах. Основною перевагою сублімаційного сушіння перед іншими видами сушіння є збереження органолептичних показників висушеного продукту, збереження вітамінів, ферментів, амінокислот, живих мікроорганізмів. Сублімація дозволяє розробляти харчові продукти з новими споживчими властивостями та нові рішення для зберігання та реалізації швидкопсувних харчових продуктів. Ці показники зберігаються при заморожуванні і забезпечують сталість найважливіших властивостей продукту (форми, смаку, кольору, вітамінно-білкового складу та ін.). Сублімаційне зневоднення дозволяє використовувати м'які режими термообробки у вакуумі та дозволяють отримати кінцеву вологість, що призводить до високої якості продуктів, на відміну від технології високотемпературної обробки.

В даний час в харчовій промисловості одним з найважливіших завдань є поліпшення енергоефективності сублімаційного сушіння, також зниження витрат на виробництво висушених продуктів, а також підвищення їх якості в харчовій промисловості та у виробництві лікарських препаратів. Для підвищення енергоефективності вакуумного сублімаційного сушіння в процесі заморожування харчових продуктів використовують низькотемпературне повітря від трубохолодильної машини, що дозволяє знизити енерговитрати та підвищити рівень якості харчових виробництв. Також скорочують тривалість

циклу сушіння на 40-50 %. Розроблено модель нагрівання інфрачервоним випромінюванням у барабані, що обертається, вакуумсублімаційної сушарки. Крім цього, розроблені зразки установок, що забезпечують вакуумне сублімаційне зневоднення, що працюють в автоматичному режимі за енергозберігаючою технологією з витриманням заданих якісних показників продукту на виході з апаратів. У сільськогосподарській промисловості найважливішим завданням є виробництво та переробка сільськогосподарської сировини забезпечення безпеки якості сировини в процесі зберігання.

Рослинна сировина – це складний структурний об'єкт сушіння. Найбільш поширений спосіб сушіння сільськогосподарської сировини є конвективним, різновидом якого є теплове сушіння. Але в даний час використовують ефективніші способи зневоднення - інфрачервоні, мікрохвильові, сублімаційні способи, сушіння зі змішаним тепловідведенням. Так само використовують сушку непрямо-вакуум-імпульсним (НВІ) впливом. Завдяки імпульсному вакуумуванню зменшується тривалість процесу і виключається перегрів продукту в першому періоді сушіння та після видалення вільної вологи. Тривалість НВІ-сушіння становить 40-90 хвилин, що дозволяє зберегти у висушених продуктах харчові та біологічно активні речовини на відміну від конвективного способу.

У виробництві молочних продуктів застосовують способи вакуумного сушіння з інфрачервоним підведенням теплоти для інтенсифікації процесу зменшення питомих витрат теплоти. Застосування інфрачервоного випромінювання дозволяє зменшити габарити апаратури, скоротити виробничий цикл, покращити санітарно-гігієнічні умови роботи. Для зменшення питомих витрат використовують імпульсний спосіб, при якому тривалість процесу сушіння зменшується, швидкість сушіння збільшується, скорочуються енерговитрати, тому можна зробити висновок, що цей спосіб створює сприятливі умови для інтенсифікації внутрішнього і зовнішнього масообміну.

На українському ринку піднімається попит на харчову продукцію, вироблену за технологією вакуумсублімаційного зневоднення. Споживання натуральних інгредієнтів та харчової продукції на споживчому ринку змушує компанії шукати нові технології у виробництві, хоча це сушіння є дорогим. На даний момент на українському ринку сублімаційних продуктів та інгредієнтів невелика кількість, але останнім часом збільшилося зростання українських компаній, що виробляють харчові добавки та інгредієнти. Відбувається використання конструкторних розробок, що дозволяють підвищити автоматизації обладнання ділянки заморожування та сушіння.

Література:

1. Ткаченко С. Й., Співак О. Ю. Сушильні процеси та установки. Навчальний посібник. - Вінниця: ВНТУ, 2007. - 76 с.

2. Сидоров Ю.І. Лабораторні та пілотні ліофільні сушарки періодичної дії в біотехнології / *Biotechnology*. - 2012. - Vol. 5, № 5. - С. 9-
3. Як працює сублімація <https://frutta.com.ua/pages/how-it-works>

Боднарук О. А.

асистент

Карпенко О. С.

здобувач освіти

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННОЇ СИРОВИНИ В ХЛІБОПЕКАРСТВІ

Харчування людини є однією з найважливіших і актуальних проблем як сучасності, так і минулого. З кожним роком зростає потреба в продуктах з високим вмістом білка і рослинної клітковини, а також дефіцит необхідних харчових компонентів. Це зумовлено соціально-економічним та медичним забезпеченням потреб населення, зумовлених недостатнім харчуванням, його незбалансованістю та дефіцитом біологічно активних речовин. У повсякденному харчуванні людини хліб і хлібобулочні вироби займають провідне місце, тому великий інтерес викликає можливість використання побічних продуктів молочної промисловості, зернових і олійних культур. Використання та створення хлібобулочних виробів, що містять незамінні харчові речовини у фізіологічно значущих кількостях, які формують у поєднанні з харчовими раціонами корекцію дефіциту мікроелементів з метою зміцнення здоров'я та профілактики захворювань, пов'язаних із незбалансованим харчуванням. Як джерела необхідних речовин доцільно використовувати нетрадиційні для хлібопекарської промисловості види сировини, які є поширеними, доступними за ціною та не призводять до значного подорожчання готового хлібобулочного виробу. У цій роботі розглядаються продукти переробки (преси) фруктів і овочів, що містять харчові волокна, лецитини, сироватку та насіння льону.

Молочна сироватка є універсальною сировиною. Відомо, що молочна сироватка на 94% складається з води, а решта 6% представлені комплексом життєво важливих речовин: усі вітаміни групи В, лактоза, кальцій, калій, фосфор, магній, пробіотичні бактерії, солі та мікроелементи молока. Щоденне споживання 1 л молочної сироватки задовольняє 2/3 добової потреби організму в кальції, 80% у вітаміні В2, 40% у калії, 1/3 у вітамінах В1, В6, В12. Її використання впливає на технологію і якість готової продукції: підвищується харчова цінність хлібобулочних виробів за рахунок збагачення хліба вітамінами, мінеральними речовинами, незамінними амінокислотами; активізується бродильна мікрофлора і підвищується підйомна сила тіста; інтенсифікується

процес приготування тіста. За рахунок збільшення пористості збільшується об'ємний вихід продукції; збільшується швидкість накопичення кислоти в тісті; скорочується термін розстойки; сповільнюється черствіння хліба та хлібобулочних виробів; збагачується аромат хліба.

Насіння льону багате антиоксидантами, цінними поліненасиченими жирними кислотами, глютенем, клітковиною, лігнанами та вітамінами. Речовини, що містяться в цих насінні, перешкоджають розвитку захворювань серцево-судинної системи, покращують стан мікрофлори кишечника. У 100 г насіння міститься більше 20% добової потреби людини в енергії, 30% в білках і 100% в клітковині. При випічці хлібобулочних виробів із дріжджового тіста пшеничне борошно замінюємо на лляне на 12-20%, готовий виріб на сироватці з додаванням меленого насіння льону набуває красивого золотистого відтінку, має приємний смак і аромат. Додавання лецитину олійного типу, м'якоті томатів і гарбуза позитивно впливають на властивості пшеничного борошна, а також на структурно-механічні властивості тіста. Смак і аромат м'якоті томатів і гарбуза: приємні, солодкі, без гіркоти, зі слабким запахом вихідної сировини. А ще лецитин має м'який смак, запах фосфоліпідів соняшнику. Відмінні властивості лецитину, м'якоті томатів і гарбуза. Продукти переробки томатів і гарбуза: селен 0,50 і 0,15; фтор 9,7 і 0; марганець 2,05 і 3,45; йод 0,10 і 0; масова частка β -каротину, мг %: 68,0 та 5,70; масова частка вітамінів, мг %: С 88,90 і 9,43; фосфоліпід: 0 і 0. Вони також містять харчові волокна, калій, магній, кальцій, фтор, залізо і цинк. І лецитин: багато ліпідів до 30% і фосфоліпідів до 68%; містить калій, магній, кальцій, фтор, вітамін Е. Продукти переробки томатів і гарбуза мають посилюючу дію на клейковину борошна, це пояснюється утворенням комплексних сполук білків борошна з вуглеводними добавками, що призводить до утворення додаткових зв'язків у третинних і четвертинних структурах білків за рахунок вуглеводних містків, які зміцнити цю структуру. А зміцнювальна дія соняшникового лецитину полягає у взаємодії молекул фосфоліпідів з білками. Структура більш міцна за рахунок більшого вмісту в складі кислотних форм фосфоліпідів. Фосфатидилсерини і фосфатидні кислоти активно вступають у міжмолекулярні взаємодії з аміногрупами білків глютену. Структурно-механічні властивості тіста покращуються завдяки високій водопоглинальній здатності білків і харчових волокон, що містяться в гарбузових і томатних вижимках, а лецитини мають високу водозв'язувальну здатність.

Таким чином, продукти переробки вторинної сировини, такі як насіння льону, молочна сироватка, вижимка гарбуза і томатів, лецитин соняшнику, є не тільки джерелами незамінних компонентів, введення яких до складу хлібобулочних виробів підвищує їх фізіологічну цінність і фізіологічно функціональні властивості, а також мають необхідні технологічні властивості, що забезпечують підвищення якості борошна та інтенсифікацію технологічних процесів у хлібобулочному виробництві.

Література:

1. Дробот В. І. Довідник з технології хлібопекарського виробництва: навч. посіб. К. : ПрофКнига, 2019. 307 с
2. Подпряттов Г. І., Скалецька Л. Ф., Сеньков А. М., Хилевич В. С. Зберігання і переробка продукції рослинництва. К.: Мета, 2002. – 495 с.

Боднарук О. А.

асистент

Ліхман Ю. С.

здобувач освіти

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ТЕХНОЛОГІЇ СТРУКТУРУВАННЯ АНАЛОГІВ М'ЯСА

Протягом всієї історії людства м'ясо вважалося невід'ємною частиною раціону. У зв'язку зі зростанням населення планети та швидким економічним розвитком, останні десятиліття спостерігали зростання глобального попиту на м'ясо та м'ясні продукти. Однак неефективність виробництва м'яса порівняно з вирощуванням сільськогосподарських культур і наслідки його надмірного споживання для здоров'я стали предметом занепокоєння вчених і спеціалістів харчової промисловості. Вирішенням проблеми може стати виробництво аналогів м'яса, отриманих з білків рослинного походження, але при цьому максимально наближених за зовнішнім виглядом, смаковими та ароматичними характеристиками до традиційного м'яса.

Сьогодні можна виділити два основних напрямки виробництва аналогів м'яса - м'ясо, отримане *in vitro*, і м'ясо рослинного походження, отримане шляхом структурування рослинних білків. Отримання рослинних аналогів м'яса є найбільш перспективним напрямком, що пояснюється рядом факторів. По-перше, для населення багатьох країн тваринний білок є обмеженим ресурсом, і тому рослинні аналоги могли б задовольнити потребу в білку. По-друге, виробництво рослинних аналогів м'яса є екологічно чистим та більш енергоефективним у порівнянні з виробництвом традиційного м'яса. По-третє, надмірне споживання обробленого м'яса спричиняє збільшення кількості ракових захворювань та інфекцій, що передаються через м'ясо. Численні дослідження продемонстрували користь рослинних аналогів для здоров'я, а саме зниження ризику діабету 2 типу, серцевих захворювань та інсультів. Оскільки рослинні аналоги мають схожі органолептичні характеристики, їхнє виробництво зменшить глобальне споживання м'яса та підтримає здоров'я населення. Основним світовим джерелом білка є соєві боби, але в якості

сировини для виробництва рослинних аналогів м'яса можуть використовуватися й інші види рослинної сировини, такі як ріпак, арахіс, пшеничне борошно, глютен.

Ключовим етапом у виробництві м'ясних аналогів є процес структурування та відтворення волокнистої структури, що імітує консистенцію м'яса. Існуючі методи структурування можна розділити на дві групи: технології «знизу вгору» і технології «зверху вниз». Низхідні технології засновані на використанні методів, які дозволяють отримати структуру продукту, максимально наближену до м'яса, але не повністю його імітує. Технології «знизу вгору» засновані на створенні окремих структурних елементів, які згодом беруть участь у формуванні більших структур. Найпоширенішим методом виробництва аналогів м'яса, завдяки технологічності та можливості виробництва в промислових масштабах, є екструзія, яка є технологічною технологією, яка є технологічною ланкою. Процес екструзії складається з трьох основних етапів: змішування білків з водою в екструдері, обертання волокон при високих температурах і тиску та охолодження в охолоджувальній матриці.

Процес екструзії та консистенція отриманого продукту залежать від багатьох параметрів, включаючи вміст води, швидкість шнека, температуру обробки, геометрію головки, наявність полісахаридів і тип сировини. У технологічній практиці використовують два види екструзії, що відрізняються кількістю води, що додається в екструдер, і довжиною охолоджувальної головки екструдера.

Екструзію з низьким вмістом вологи (до 35 % води) використовують у технології текстурованих рослинних білків, які характеризуються пористою структурою, високою водозв'язувальною здатністю та низьким вмістом води і жиру. Текстури, отримані за допомогою екструзії з низьким вмістом вологи, потребують гідратації перед подальшою обробкою, наприклад, для отримання м'ясних аналогів у формі шматочків, нагетсів або крихт. Другий тип екструзії - екструзія з високою вологістю (більше 50%). Цим методом отримують м'ясні аналоги з волокнистою структурою, що нагадує цільні м'язи, або реструктуровані м'ясні продукти.

Екструзія з високою вологістю дозволяє створювати складніші рецептури, і немає необхідності використовувати інгредієнти з високою розчинністю, що робить технологію більш економічно ефективною. Найчастіше м'ясні аналоги отримують методом екструзії з білків сої, пшеничної клейковини і білків гороху.

Альтернативою екструзії можна вважати технологію створення волокнистих аналогів м'яса на основі певної деформації зсувного потоку в камері зсуву. Завдяки поєднанню простого зсуву та тепла білки вирівнюються, утворюючи волокнисті структури. Волокнисту структуру м'ясних аналогів можна отримати шляхом змішування білкового субстрату з гідроколоїдами, які згодом осаджують у вигляді волокон катіонами з валентністю не менше 2. При

підвищеній температурі білок розчиняється і утворюється однорідна суміш з альгінат натрію, який після обробки солями кальцію випадає в осад. Отримані волокна не мають чіткої структури, що обмежує сферу їх застосування, а саме виробництво продуктів, аналогічних фаршу (гамбургери, котлети, шніцелі та ін.). Структурування білкової структури шляхом заморожування дає можливість отримувати продукти, що імітують м'ясо. Ця технологія заснована на заморожуванні водного розчину білка і подальшому сублімаційному висушуванні, що дозволяє отримати пористу або волокнисту структуру білка.

Застосування тієї чи іншої технології виробництва аналогів м'яса має бути спрямоване на покращення зовнішнього вигляду та смаку продукту, його безпечність як при виборі джерел білка, так і під час виробництва.

Література:

1. Терешкін О. Г., Гурський П. В. Промислові технології переробки м'яса, молока та риби : підруч. К. : ІНК ОС, 2014. 340 с.
2. Перцевий Ф. В., Камсуліна Н. В., Колеснікова М. Б. Технологія продукції харчових виробництв : навч. посібник Х. : ХДУХТ, 2006. 318 с.
3. Домарецький В. А., Остапчук М. В., Українець А. І. Технологія харчових продуктів : підручник, К. : НУХТ, 2003. 572 с.
4. Подпратов Г. І., Скалецька Л. Ф., Сеньков А. М., Хилевич В. С. Зберігання і переробка продукції рослинництва. К.: Мета, 2002. 495 с.

Фадєєва В.О.,

студентка

Донецького національного університету економіки
та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Готельно-ресторанна справа передбачає собою відкрити та загальну гостинність до будь-якого гостя, з метою подарувати затишок, комфорт, відпочинок та задоволення. Сфера гостинності завжди прагне надалі завойовувати прихильність відвідувачів, щоб кожен гість не просто планував повернутися до установи повторно, але й заохочував своїх знайомих чи близьких відвідати саме цей заклад, адже там гість може перебувати зазначений ним термін з насолодою про все те, що для нього важливе у виборі готельного комплексу чи ресторанної мережі.

Як правило, комфорт і зручність найкраще забезпечують речі, які вимагають від людини мінімум часу та фізичних зусиль. В епоху інформаційних технологій та сталого розвитку всіх галузей, індустрія гостинності також зазнала певної модернізації у важливих аспектах. Це стосується обслуговування клієнтів, зручності, різноманітності послуг та платіжних мереж [1].

Яскравим прикладом модернізації у готельній справі виступають саме: поява можливості перегляду інформації та опису про конкретний готельний комплекс чи установу саме в інтернетному просторі на офіційному чи іншому сайтах, де кожен має змогу не лише переглядати картинки, але й зв'язатися з рецепцією зручними методами (написати приватне повідомлення чи зателефонувати). Бронювання номера теж стало великим ривком вперед, адже так зручно бути впевненим у тому, що на запланований день обов'язково для вас буде вільна кімната, до якої ви згодом матимете можливість заселитися[1]. Інформаційний лист на сайті готелю, де легко можна дізнатися про наявність чи відсутність потрібного номеру за певними параметрами чи особливостями. Порівняння та перегляд відгуків людей, які вже мали змогу відвідати цей заклад гостинності та поділилися власними враженнями. Замоклення та вибір їжі не лише через паперовий журнал закладу, але й інтернет-меню, яке можна переглянути далеко за території установи та бути в курсі, які страви можуть приготувати у цьому ресторані. Шведський стіл - широкий вибір страв та окремо викладених продуктів харчування, щоб кожен гість за власними смаковими вподобаннями обрав собі те, що він любить чи просто бажає на прийом їжі. Рум-сервіс - винесення страв чи замовлення в номер, чи надання будь-якої доступної в готелі послуги прямо до вашого номера. Екскурсії, додаткові послуги (як пральня, послуги з ремонту одягу, заповнення мінібару, організація замовлення трансферу до аеропорту, таксі, прохання купити конкретний товар за межами готелю тощо), міні-магазинчики при готелі, спа-послуги чи спортивні зали - це все так само прилягає до новітніх можливостей у сфері гостинності, більшість з яких навіть не могли уявити.

Звичайно, це ті інновації, що вже відбулися та майже усім є відомі та звичні. Однак, якщо змістити тему на інші можливі напрямки розвитку сфери гостинності, а саме покращити зручність засобів розміщення, підвищення зручності та лояльності у сфері обслуговування та виконання всіх побажань, то можна розраховувати, що з'являться наступні модернізовані аспекти:

Автовідповіді. В епоху, коли технології починають дедалі активніше домінувати над нашим життям, де штучний інтелект знайде потрібну відповідь конкретно на ваше питання чи вашу ситуацію та навіть за нагоди дасть раду стосовно з потребою обставини, буде зовсім не дивним запровадження величезної бази даних стосовно якогось пабу, ресторану чи готелю до спеціального комп'ютера, яким вправно зможе користуватися навчений штучний інтелект, який зможе вдало знайти відповідь на будь-яке питання гостя, з його допомогою заповнювати той самий інформаційний цифровий бланк відвідувача та оформити майбутній візит [2]. Спеціально навчений робот володіє усією інформацією про готель, що з легкістю може проконсультувати гостя та дізнаватися по мірі необхідності відповіді на питання від працівників, оброблювати відгуки й побажання, створювати статистику питань та виводити

ті, які найчастіше цікавлять гостей на сайті готелю чи ресторану, щоб скорочувати робочу напругу та відповідальність адміністратора та хостес за допомогою телефонних дзвінків чи чатування в приватних повідомленнях.

Приватні замовлення в готельних ресторанах часто мають індивідуальні потреби та уявлення про надання послуг і виконання замовлень. Це породжує ідею можливості замовити власну персоналізовану страву в ресторані за додаткову плату, без необхідності виходити за межі закладу, але перетнувши рамки меню та бачення, запропонованого рестораном. Це також охоплює реалізацію ідей щодо організації зустрічей та побачень. Наприклад, персонал готелю може виділити приміщення для гостя за окрему плату, встановити та прикрасити великий екран для відтворення певного фільму, забезпечити смачною їжею та напоями за нагодою, а також надавати все необхідне під час перегляду (ковдри, коктейлі, закуски тощо). Персонал реагуватиме на термінові запити про покупку (наприклад, якщо гість захворів, і дзвонить на реєстрацію з проханням придбати ліки за окрему плату або отримати документ чи річ від агента та передати її одержувачу). Для індустрії гостинності це дуже корисна та оригінальна ідея, яку можна виконати у будь-який час і приймати такі "замовлення", навіть через цифрову платформу для зазначення інформації [3].

Покращена цифрова реєстрація для швидшого заселення. Багатьом мандрівникам, особливо тим, хто прибуває до готелю після довгої подорожі, хотілося б якомога швидше заселитися в номер без необхідності заповнювати зайві форми і подавати паперові документи. Інформаційна картка в онлайн-заявці на бронювання столика чи кімнати в закладах гостинності теж вимагає лише залишення грошової суми як гарантії прибуття в зазначену дату, але дещо ширше: інформаційний бланк гостя вказує абсолютно усі побажання щодо номера чи столика одразу та не потребує додаткових розпитувань чи пропозицій, вказування потрібних послуг, склад людей та одразу заповнити усю інформацію про тих, хто прибуде в обраний гостем день та час; коротка історія відвідувань цього закладу, інформація щодо мети візиту (туризм чи робоче відрядження), документи стосовно візи (якщо це іноземні гості), паспортні дані, свідоцтво про народження, розписку і т.д [3]. Створення можливості одразу прикріпити документи до цифрового бланка, щоб по прибутті гостя на територію закладу, він мав вказати лише ID реєстраційного бланка та швидко надати для звірення документів паперові варіанти та поставити підпис й за мить вже відпочивати у своєму номері без зайвих зволікань. Звісно, ці інформаційні бази з бланками надійно захищені та гарантувати безпеку відвідувачам.

Можливість придбати товари, побачені на території закладів розміщення, з тими ж параметрами, розміром, дизайном, функціями, брендом і якістю. У багатьох людей виникає бажання купувати такі ж продукти, речі або влаштувати косметичний ремонт свого будинку у подібному стилі готелю чи ресторану. Звісно, з такою ситуацією стикаються багато людей не лише у сфері гостинності,

але буває складно знайти альтернативу тому, що вже зацікавило і в чому впевнені, на перший погляд. Тому продаж різноманітних товарів і послугз установи: автомобілів, люстр, меблів, дизайну - може допомогти гостям отримати максимальне задоволення від своєї подорожі. Особливо зручно й оригінально набиратиме оберти ідея прямої доставки додому без присутності гостя, але під керівництвом та відповідальністю готелю.

Реклама. Подача реклами на територіях комплексів: плакати з послугою чи товаром, діджитал-рекомендації на сайтах готелів, ресторанів та на сторінках партнерів. Пропонувати відвідати заклад, придбання товарів, забави; проголошування їх під час активних занять рекомендувати як наявні туристичні пропозиції від готелю, що значно підвищує ймовірність підняття продаж та актуальності для туристів [2].

Сфера гостинності спрямовує всю увагу на поліпшенні якості обслуговування та забезпеченні більш ефективного функціонування. Використання сучасних технологій та штучний інтелект, може сприяти автоматизації процесів бронювання та замовлення, а також забезпечити персоналізоване обслуговування. Загалом, інновації у галузі гостинності можуть сприяти покращенню якості обслуговування, залученню нових клієнтів та зробити готельну індустрію більш конкурентоспроможною та сталою у сучасному світі.

Література:

1. Рябенька М. О. Концептуальні підходи до оцінки ефективності інновацій у сфері гостинності / М. О. Рябенька // Кримський економічний вісник. - №6(7) 2013. – 317 с.
2. ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщування», веб-сайт. URL: <https://dnaop.com/> (дата звернення: 09.04.2024)
3. Оболенцева Л.В. Готельний бізнес в Україні: тенденції та перспективи розвитку веб-сайт. URL: <http://www.ahmerov.com> (дата звернення: 08.04.2024)

Філіппова О.Ю.

ЗВО магістр

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ЗАКЛАДИ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА З ВПРОВАДЖЕНИМИ ІННОВАЦІЯМИ МОЛЕКУЛЯРНОЇ КУХНІ

Молекулярна кухня є одним з найпопулярніших та інноваційних напрямків сучасної гастрономії. Сам процес приготування їжі вважається складним, тому що складається з кількох етапів. Робоче місце для приготування молекулярних страв можна вважати лабораторією, через те що замість звичайного обладнання

та інвентаря, використовують центрифуги, пробірки, термостат, міксери з емульгаторами, сферифікаційні агенти, вакуумний апарат, трубки для аерозолей, диспенсери з різними насадками, сифони, геліфікатори та інші. Самі страви молекулярної кухні - це можливість різних смакових комбінацій та колірних рішень, а декорування страв є прямою протилежністю традиційному оформленні страв [1].

Термін "молекулярна гастрономія" широко розглядається як "нове поле для фізико-хімічних експериментів"[1]. Головною метою було створення нових нестандартних страв за допомогою використання нових пристроїв та методів. Провідний принцип, який передбачав демонстративне відмежування від традиційних методів приготування, був свідомим кроком, але саме це визначило стилістику та успіх прогресивного напрямку в гастрономії.

Головними принципами молекулярної гастрономії є:

- ✓ Дослідження та використання хімічних реакцій, наприклад, між гідроколоїдами, для створення нових смакових профілів та текстур в стравах;
- ✓ Використання геліфікаторів та емульгаторів для зміцнення та стабілізації текстур страв, що дозволяє створювати нові консистенції і текстури;
- ✓ Використання вакууматора для видалення повітря з контейнерів з їжею для збереження продуктів та підвищення їх смакових якостей;
- ✓ Техніка створення кульок з рідини, які розриваються в роті, створюючи унікальний смаковий і текстурний ефект;
- ✓ Використання точного контролю температури для досягнення певних ефектів приготування, таких як сферифікація або гідроколоїдна геліфікація, що дозволяє змінювати текстури та форми інгредієнтів;
- ✓ Створення стійких емульсій за допомогою емульгаторів для формування кремових або пінних текстур у стравах.

Найвідомішими світовими закладами ресторанного господарства з впровадженням молекулярної кухні є «The Fat Duck», «El Bulli», «PIERRE GAGNAIRE», «ALINEA», «THE FRENCH LAUNDRY».

Ресторан The Fat Duck славиться своєю кухнею, яка поєднує інноваційність та експерименти з елементами молекулярної гастрономії[2]. Його головний шеф-кухар Хестон Блюменталь та його команда використовують різноманітні методи та техніки, щоб створювати нові смаки, текстури та візуальні ефекти у стравах для своїх гостей. У The Fat Duck можна знайти експериментальні підходи до гастрономії, включаючи використання сферифікації для створення кульок з рідини, емульсій для формування стійких пін або емульсій, геліфікації для зміцнення та стабілізації текстур, а також інших технік, які додають унікальність та інтригу у страви. Загалом, The Fat Duck відомий своєю творчістю та здатністю змішувати наукові методи з кулінарними, що робить його одним з найпопулярніших ресторанів для любителів кулінарних вражень та нових смакових відкриттів.

Ресторан «El Bulli»[2] - це легендарний гастрономічний заклад, який розташовувався у Каталонії, Іспанія, біля міста Росес. Заснований у 1961 році, він став відомим завдяки своїм революційним кулінарним ідеям та інноваціям, що внесли значний внесок у світ гастрономії. «El Bulli» відомий завдяки роботі великого шеф-кухаря Феррана Адрія, який перетворив ресторан на лабораторію молекулярної гастрономії. Він та його команда використовували новаторські техніки та інгредієнти для створення страв, які змінювали уявлення про те, як має смакувати їжа. У меню «El Bulli» можна було знайти такі страви, як пінки, сферифікація, геліфікація, димові та заморожені текстури, що дозволило гостям насолоджуватися неперевершеними кулінарними враженнями. Ресторан також відомий своїм творчим підходом до презентації та обслуговування страв.

Ресторан "Pierre Gagnaire"[2] - це визначний гастрономічний заклад, який знаходиться в Парижі, Франція. Заснований відомим французьким шеф-кухарем П'єром Ганьєром, він відомий своєю творчою кухнею та нестандартними кулінарними ідеями. Ресторан "Pierre Gagnaire" славиться своєю експериментальною кухнею, де традиційні французькі смаки поєднуються з сучасними кулінарними техніками. Шеф-кухар П'єр Ганьєр відомий своєю креативністю та вмінням створювати видатні страви з неочікуваними смаковими поєднаннями. У меню "Pierre Gagnaire" можна знайти широкий вибір страв, які характеризуються унікальними текстурами, формами та смаками. Ресторан відомий своєю вмінням використовувати різноманітні інгредієнти та техніки готування для створення вишуканих та вражаючих страв.

Ресторан "Alinea"[2] - це відомий гастрономічний заклад, розташований у Чикаго, США, і визнаний одним з найкращих ресторанів світу. Заснований шеф-кухарем Грантом Ахацом, він відомий своїм творчим підходом до кулінарії та експериментами зі смаками та текстурами. Ресторан "Alinea" славиться своєю інноваційною кухнею, яка використовує передові технології та техніки молекулярної гастрономії. Шеф-кухар Грант Ахац відомий своїми вражаючими та вишуканими стравами, які часто перетворюються на справжні художні шедеври. У меню "Alinea" можна знайти несподівані та нестандартні смаки, текстури та презентації страв. Ресторан використовує різні техніки готування, такі як сферифікація, геліфікація, емульсія та інші, щоб створити унікальні та захоплюючі кулінарні враження. Крім того, "Alinea" відомий своєю уважністю до деталей у сервіруванні та обслуговуванні гостей, створюючи неперевершену атмосферу для кулінарного досвіду. Ресторан також пропонує різноманітні дегустаційні меню, де кожна стравка є справжнім відкриттям для смакових рецепторів.

Ресторан "The French Laundry"[2] - це відомий гастрономічний заклад, розташований у місті Юніверсіті Стейшн, штат Каліфорнія, США. Заснований шеф-кухарем Томасом Келлером у 1994 році, він швидко став символом вишуканої кухні та неперевершеного сервісу. Ресторан "The French Laundry"

славиться своєю креативною кухнею, яка поєднує класичні французькі традиції зі сучасними техніками та інноваціями. Шеф-кухар Томас Келлер відомий своєю уважністю до деталей та вмінням створювати видатні страви, які стають справжніми гастрономічними втіленнями. У меню "The French Laundry" можна знайти вишукані страви з використанням найсвіжіших місцевих продуктів та сезонних інгредієнтів. Ресторан відомий своїм підходом до підготовки страв, що включає в себе техніки, такі як сферифікація, геліфікація та інші, щоб створити неповторні смакові комбінації та текстури. Крім того, атмосфера та сервіс "The French Laundry" відповідають його вишуканому статусу, надаючи гостям незабутній досвід вишуканої гастрономії. Ресторан також володіє великою кількістю нагород та визнання як один з найкращих ресторанів у світі, що підкреслює його вагомий внесок у гастрономію.

Отже, молекулярна кухня та гастрономія відкривають перед нами унікальну сферу, де наука, креативність та смак об'єднуються в неймовірних експериментах. Це інноваційна галузь, де шеф-кухари та кулінарні експерти використовують передові методи та хімічні знання, щоб створювати захоплюючі кулінарні шедеври[3]. Одним з ключових принципів молекулярної гастрономії є творення нових смакових відчуттів та текстур за допомогою наукових знань. Це відкриває можливості для експериментів зі смаками, формами та подачею страв, що розширює межі традиційної кулінарії.

Література:

1. Високі кухонні технології: як працює молекулярна кулінарія - Мережа супермаркетів "Наш Край" URL: <https://nashkraj.ua/uk/blog/vysoki-kuhonni-tehnologiyi-yak-pratsyuue-molekulyarna-kulinariya/> (дата звернення 11.04.2024).
2. Ресторани молекулярної кухні: топ 5 закладів, які варто відвідати URL: <https://chefs-shop.com/uk/restorany-molekulyarnoj-kuhni-top-5-zavedenij-kotorye-stoit-posetit> (дата звернення 11.04.2024).
3. Молекулярна кухня: переваги і недоліки, а також вплив на організм специфічної технології приготування URL: <https://ukr.media/food/386564/> (дата звернення 11.04.2024).

Філіппова О. Ю.
асистент кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно- ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
Ліхман Ю. С.
ЗВО магістр
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ОСОБЛИВОСТІ ПОП-АП ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Поп-ап ресторани займають особливе місце в ресторанній індустрії по всьому світу. Дані ресторани представляють кулінарну концепцію закладу - це висококласні страви, соуси для гурманів та страви швидкого приготування. Така концепція поп-ап ресторанів найбільше підходить для креативних та творчих закладів ресторанного господарства.

Розміщення поп-ап ресторанів може бути практично в будь-яких приміщеннях чи локаціях, що стає привабливим для споживачів таких закладів ресторанного господарства. Найпопулярнішими місцями для розміщення поп-ап ресторанів є виробничі приміщення, старі будівлі, різні місця проведення фестивалів, парки та дахи будівель. Також за кордоном застосовують розміщення поп-ап ресторанів в приміщеннях вже існуючого ресторану. Яскравим прикладом є ресторани сімейного типу, які працюють вдень і де подаються обіди та сніданки, а от в нічний час даний ресторан змінює концепцію - це може бути концепція нічного клубу, в якому реалізуються алкогольні та безалкогольні коктейлі, легкі холодні та гарячі закуски, а також десерти.

Такі заклади ресторанного господарства можуть працювати в літній період від кількох годин до кількох місяців. Але все залежить від контракту з орендаром.

Найчастіше такі поп-ап ресторани можна зустріти в колишніх виробничих приміщеннях заводів та фабрик, де на даний час працюють офіси, арт-майстерні та проходять виставки.

Організація роботи поп-ап ресторанів для будь-якого короткострокового івенту - це обмежена діяльність на день або на два. Обмежена доступність у даному контексті використовується для того, щоб надати відчуття терміновості потенційним клієнтам, збільшити зацікавленість та залучити увагу, створюючи шум навколо заходу та залучення більшої кількості відвідувачів [1].

На відміну від івентів, де певна подія має обмежений час проведення, поп-ап ресторани можуть функціонувати протягом кількох тижнів або навіть місяців. Це надає можливість збирати всю необхідну інформацію, виявляти можливі проблеми, оцінювати цільову аудиторію та ринковий потенціал для конкретної моделі в ресторанному бізнесі. Якщо відвідувачі реагують позитивно на нову

концепцію, це може бути сигналом для переходу до створення постійної платформи на основі експерименту з поп-ап рестораном. Такий підхід дозволяє перевірити ідею на практиці, зрозуміти попит споживачів та виявити найбільш ефективні стратегії перед тим, як здійснювати більші інвестиції у постійний бізнес.

Цілі поп-ап ресторанів можуть бути різними, все залежить від концепції закладу ресторанного господарства. Але основними цілями поп-ап закладів ресторанного господарства є [1]:

- ✓ тестування нових кулінарних концепцій, ідей або меню, що дозволяє власникам ресторану або шеф-кухарям з'ясувати, як ринок реагує на їхні інновації та експерименти;
- ✓ випробування різних ринкових стратегій, цінної моделі та підходів до обслуговування клієнтів без довгострокових зобов'язань;
- ✓ поп-ап заклади ресторанного господарства - це ефективний інструментом маркетингу, оскільки він може привернути увагу медіа, блогерів та споживачів через свою тимчасовість, оригінальність та ексклюзивність;
- ✓ створення неповторного, ексклюзивного досвіду для гостей, що залучить їх до відвідування та сприятиме позитивній репутації бренду;
- ✓ експлуатація поп-ап ресторану дозволяє збирати інформацію про цільову аудиторію, їхні вподобання та поведінку, що може бути важливою інформацією для подальшого розвитку бізнесу.

Перевагами поп-ап ресторанів є те що такі тимчасові заклади є цікавими для медіа, блогерів та соціальних мереж, оскільки вони створюють унікальну історію і приваблюють увагу своєю тимчасовістю і оригінальністю. У порівнянні з відкриттям та управлінням постійним рестораном, поп-ап ресторани можуть мати менші витрати на оренду приміщення, обладнання та персонал, оскільки вони функціонують тимчасово. Для компаній та брендів поп-ап ресторани можуть бути ефективним інструментом для просування та підвищення усвідомленості, оскільки вони залучають увагу ширшої аудиторії через медіа та соціальні мережі. Поп-ап ресторани дозволяють тестувати нові концепції та страви на ринку без ризику пов'язаного з великими інвестиціями у постійний бізнес, що допомагає зрозуміти попит споживачів та виявити найефективніші стратегії. Тимчасовий характер поп-ап ресторанів робить їх особливими для гостей, оскільки це дає можливість випробувати щось нове, ексклюзивне та незвичайне [2].

Не зважаючи на більшу кількість переваг поп-ап закладів ресторанного господарства, також є низка недоліків, основними з яких є тимчасовість, витрати на рекламу, нестабільні локації, обмежена місткість, відсутність постійної клієнтської бази та вимоги до персоналу.

Оскільки поп-ап ресторани функціонують тимчасово, вони не можуть забезпечити стабільність та постійний потік клієнтів, що може вплинути на

доходи та фінансову стабільність бізнесу. Однією з особливостей поп-ап ресторанів є їхнє розташування в нестабільних місцях, що може стати проблемою з точки зору доступності та зручності для клієнтів. Оскільки поп-ап ресторани мають обмежений час функціонування, їм часто доводиться витратити більше коштів на маркетинг та рекламу для залучення клієнтів за короткий період.

Багато поп-ап ресторанів мають обмежену кількість місць, що може створювати проблеми з отриманням місця для клієнтів та обмежувати потенційний дохід. Відкриття поп-ап ресторану може вимагати спеціалізованого персоналу, який може бути складно знайти або навіть непотрібний для постійного бізнесу. Тимчасовий характер поп-ап ресторанів ускладнює побудову стабільного та лояльного клієнтського базису, що може бути важливим для довгострокового успіху бізнесу [3].

Отже, поп-ап ресторани є унікальними та захоплюючими проектами в галузі гастрономії. Вони дозволяють експериментувати з кулінарними ідеями, тестувати нові концепції та страви, залучати увагу медіа та споживачів і вивчати цільову аудиторію та ринковий потенціал. Однак, вони також мають свої недоліки, такі як тимчасовість, нестабільність локацій, обмежена вмістимість та витрати на рекламу. Узагальнюючи, поп-ап ресторани можуть стати ефективним інструментом для тестування нових ідей, реклами бренду та створення неповторного гастрономічного досвіду для клієнтів. Однак, успішне використання цієї концепції вимагає уважного планування, урахування ризиків та просування бізнесу на ринку. Поп-ап ресторани стали дуже популярними через їхню здатність приносити користь як клієнтам, так і власникам, шеф-кухарям і рестораторам. Вони не потребують великих вкладень і надають можливість випробувати нову концепцію і меню, впровадити ефективний маркетинг свого бренду, а для гостей — спробувати щось нове і цікаве. При вдалому виборі місця розташування, поп-ап ресторани можуть обслуговувати велику кількість клієнтів, задовольняючи їхні запити та гастрономічні уподобання. Це особливо актуально в літній період, коли бажають спробувати щось нове та цікаве в атмосфері, що заохочує до відвідування закладу.

Література:

1. Що таке поп-ап ресторан - Pomodoro Brand URL: <https://pomodorobrand.top/ua/articles/shho-take-pop-ap-restoran> (дата звернення 11.04.2024).

2. Тренди в гастрономічній індустрії у 2023 році - PostEat URL: <https://posteat.ua/news/trendi-v-gastronomichnij-industrii-u-2023-roci/> (дата звернення 11.04.2024).

3. Что такое поп-ап ресторан? URL: <https://34travel.me/post/pop-up-restaurant> (дата звернення 11.04.2024).

Філіппова О.Ю.

асистент

кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Трухін О.Д.

ЗВО магістр

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННОЇ МОЛОЧНОЇ СИРОВИНИ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Основне виробництво молочної сировини за останній час досягло 85-90%. Виробництво молока з економічного напрямку залежить від ціни, за якою воно продається. В сучасних реаліях особлива увага приділяється використанню вторинних ресурсів молочної сировини, а також відходів виробництва, що дозволяє забезпечити впровадження технологічної переробки і як результат отримання додаткової та нової молочної продукції[1].

Молочна продукція - це продукція, де до 85% входять витрати на основні матеріали та сировину. Саме через це використання всіх складових молока в межах одного підприємства є доцільнішим. Безвідходне виробництво - це виробництво, де відходи одного технологічного процесу використовуються як сировинне в іншому, що дає змогу забезпечити використання у повній мірі всіх компонентів.

До складу молока входять різні білки, вуглеводи, жири, стерини, ферменти, вітаміни, речовини не білкового походження, гормони, гази, імунні солі, мікроелементи та неорганічні солі. Молочний склад залежить від різних факторів, через що він є не постійним. Молоко - багатокомпонентне з фізико-хімічної точки зору, а також це полідисперсна система, що складається з розчинника та взаємодійних з ним колоїдних частинок певного ступеня дисперсності. Мінеральні солі знаходяться і молекулярно-дисперсному, колоїдному, а також іонно-дисперсному стані, натомість молочний цукор знаходиться тільки в молекулярно-дисперсному стані. Білок молока знаходиться в колоїдно-дисперсному стані, а жир молока - в стані суспензії та в стані емульсії. Вода в молоці міститься в межах від 83% до 89%, через що вона є диспергуючим фактором та розчинником для всіх компонентів, які містяться в молоці. Без води не можуть проходити фізико-хімічні процеси[1].

В молоці присутні всі поживні речовини у концентрованому вигляді для розвитку організму, що легко засвоюється. Білок молока - це джерело кальцію, яке легко засвоюється, що в свою чергу сприяє кращому засвоюванню фосфору.

Промислова переробка молока складається з основних компонентів: 59% - це білки; до 98% - молочний жир; біля 40% - це молочний цукор; все інше залишається у складі молочної вторинної сировини.

Вторинною молочною сировиною є маслянка, знежирене молоко та сироватка, що є поживним та лікувальним молочним напоєм. Небілкові речовини та білкові речовини знежиреного молока - лактоальбуміни, псевдоглобуліни та лактоглобуліни. Харчова цінність знежиреного молока - незамінні амінокислоти, фенілаланін, лізин, лейцин, треолін, триптофан, валін, метіонін. Вуглеводи знежиреного молока - це в основному молочний цукор та продукти його гідролізу [2].

Значне місце серед вторинної молочної сировини займає маслянка. За своїми поживними властивостями маслянка є більш цінним вторинним молочним продуктом ніж знежирене молоко. Хімічний склад маслянки змінюється в залежності від виду масла, масової частки вершків, кислотності та умов отримання масла. Мінеральні речовини маслянки знаходяться у вигляді катіонів натрія, кальція, магнія, калія, а також аніонів фосфорної, соляної та сірчаної кислот [2].

Одне з основних місць серед молочно-білкової сировини займає сироватка, яка отримується при виробництві казеїну, твердих сирів та кисломолочних сирів. Цінність сироватки залежить від великої кількості лактози, також в даний продукт переходять мінеральні молочні речовини та білки глобуліна й альбуміна. Білки сироватки діляться на лактоглобулінову та лактоальбумінову фракції, а також на низькомолекулярні білки (протеази та пептони). Денатурація сироваткових білків використовується для отримання білкової маси та змішування її з молоком, що використовується для виробництва твердого сиру перед сичужним згортанням [1].

Отже, вторинну молочну сировину виробляють в сухому та згущеному вигляді, але цей технологічний процес економічно найменш вигідний, тому що для сушки витрачається значна кількість енергоресурсів, ціна яких з кожним роком збільшується. В якості добавок суху маслянку, сироватку та молоко знежирене використовують при виробництві плавлених сирів: ковбасного копченого, костромського та інших [1].

Література:

1. Горбатова К.К. Біохімія молока та молочних продуктів (1984) – М: Легка та харчова промисловість, 344 с.
2. Якубчак, О. М., Галабурда, М. А., Білик, Р. І., & Олійник, Л. В. (2010). Молоко та молочні продукти (GMP. НАССР).

Філіппова О.Ю.

асистент кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Трухін О.Д.

ЗВО магістр

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Роман В.П.

ЗВО магістр

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИГОТУВАННЯ ЗМІШАНИХ КОКТЕЙЛІВ

Змішані коктейлі являють собою алкогольні та безалкогольні напої, які мають у своїй рецептурі різні інгредієнти, зазвичай їх змішують разом для створення нових ароматичних комбінацій та нових смакових комбінацій. Такі коктейлі можуть включати різні компоненти:

- ✓ Спиртні напої, такі як горілка, віскі, ром, коньяк, текіла тощо;
- ✓ Соки;
- ✓ Сиропи;
- ✓ Лікери;
- ✓ Трави;
- ✓ Фрукти та ягоди.

Змішані коктейлі займають особливе місце в барній культурі, тому що вони дозволяють створювати різноманітні напої за текстурами, смаками та презентацією. Найпопулярнішими змішаними коктейлями є Мартіні, Маргарита, Мохіто, Б-52, Кубалібле, Блакитна лагуна, Кровава Мері, Молочні коктейлі, Пунші тощо [1].

Відомі бари, які реалізують змішані коктейлі зазвичай пропонують широкий вибір таких коктейлів, враховуючи побажання гостя, що дозволяє створювати унікальні рецепти, сучасні тенденції в гастрономічній індустрії [1].

Ключовими аспектами удосконалення технології змішаних напоїв є:

- ✓ Використання якісних інгредієнтів (починаючи з високоякісних спиртних напоїв до сиропів, трав, свіжих фруктів та соків, кожен інгредієнт повинен бути ретельно підібраним для створення певного коктейлю);
- ✓ Інноваційні комбінації (експерименти з нестандартними інгредієнтами та з їхнім поєднанням для створення унікальних смакових комбінацій);
- ✓ Креативна презентація (використовують не тільки незвичайні келихи, бокали, але й різні декорації, ефектні аксесуари та лід різних форм для візуальної вражаючої презентації різних коктейлів);

✓ Удосконалення техніки змішування, налагодження співвідношення складових та використання правильних доз допоможуть досягти ідеального балансу смаку;

✓ Інтерактивний підхід до приготування коктейлів перед глядачами або клієнтами може додати елемент шоу до процесу та зробити його більш захоплюючим;

✓ Використання сучасних технологій, таких як спеціальні знаряддя для змішування або холодильні пристрої для зберігання ідеальної температури коктейлю.

Удосконалення технології змішаних коктейлів розглянемо на прикладі коктейлю «Блакитна лагуна» та на прикладі молочного коктейлю.

Класична рецептура коктейлю «Блакитна лагуна» складається з горілки, лимонного соку, бузинового сиропу, льоду та лимону. Основними етапами приготування є наповнення шейкера льодом, додавання горілки, лимонного соку та бузинового сиропу в шейкер, змішання всіх інгредієнтів та охолодження, проціджування напою через стрейнер в келих з льодом[2].

Удосконалити такий коктейль можна за рахунок заміни горілки на більш міцний білий ром або ж ром з кокосовим смаком для більшого смаку та аромату коктейлю. Замість бузинового сиропу можна додати трохи лікеру курасао або ж сиропу курасао для посилення синього кольору та додаткового аромату. Для освіжаючого ефекту коктейля можна додати трохи тоніка або газованої води. Замість звичайного льоду можна використовувати льодові ділянки та льодові кубики, що надасть коктейлю ефективний вигляд. Також для покращення естетичного вигляду додають шматочки ананасу, кілька ягід полуниці, малини, ожини, винограду. Використання свіжих фруктових соків надасть коктейлю насиченого смаку та аромату, найкраще підійде свіжо вижатиї сік з маракуйї, а також х ананасу.

Класична рецептура молочного коктейлю складається з ванільного морозива, молока, цукру, льоду. Технологія приготування має такі етапи як додавання всіх необхідних складових (молоко, морозиво, цукор, лід) до чаші блендера та все ретельно збити, за тим переливають молочний коктейль в склянки [3].

Удосконалити молочний коктейль можна за допомогою додавання більш смакових шарів. Замість класичного ванільного морозива можна додати шоколадне, фісташкове, фруктове та інші види морозива, також можна оздобити коктейлі різними сиропами - карамельними, шоколадними, фруктовими, ягідними для створення складного смакового профілю. Замість звичайного молока можна використовувати ароматизоване молоко - це може бути шоколадне, фруктове, ванільне, такі види молока використовують для яскравості смаку та вишуканості. Додавання мускатного горіха, м'яти, кориці, ванілі може удосконалити смак та аромат молочного коктейлю. Для тих, хто має алергію на

молоко, але полюбляє молочні коктейлі, можна використовувати альтернативні види молока - кокосове, соєве, мигдальне. Для створення здорових молочних коктейлів можна додати йогурти, фрукти, овочі, білкові порошки для того щоб наситити коктейль певними вітамінами та мінеральними речовинами.

Отже, покращення технології приготування молочних коктейлів відкриває широкі можливості для творчості та створення унікальних смакових відчуттів. З використанням якісних інгредієнтів, оптимізованих рецептур та креативних способів подачі можна досягти неперевершеного смаку та ароматичної гармонії. Експерименти з різними видами морозива, ароматизованим молоком, додаванням спецій та трав, а також використанням молочних альтернатив дозволяють задовольнити навіть найвибагливіших гурманів та створити неперевершений смаковий досвід. Покращена технологія також включає в себе використання більше білкових та вітамінних добавок для створення здоровіших варіантів молочних коктейлів. Це дозволяє не лише насолодитися смачним напоєм, але й отримати додаткові користи для організму. Завдяки інноваційним методам презентації, таким як використання естетичних посудин, оригінальних гарнітур та декорацій, можна створити ефектне враження для гостей та підвищити естетичну привабливість напою. Усього взятого, удосконалення технології приготування молочних коктейлів відкриває безмежні можливості для кулінарної креативності та задоволення смакових бажань клієнтів, створюючи вишукані та неперевершені напої, які стануть важливим аспектом будь-якого заходу

Література:

1. Способи та правила приготування змішаних напоїв і коктейлів URL: <https://tourism-book.com/pbooks/book-60/ua/chapter-2329/#:~:text=> (дата звернення 11.04.2024).

2.«Блакитна лагуна»: рецепт коктейлю URL: <https://www.metro.ua/Blogs/napoyi/Blakytna-lahuna> (дата звернення 11.04.2024).

3.Молочні коктейлі: ТОП-10 простих рецептів з різними смаками URL: <https://rud.ua/consumer/recipe/napitki/milkshakes-the-best-recipes-70/> (дата звернення 11.04.2024).

Клєвцов Є. Г.

асистент кафедри технологій в
ресторанному господарстві, готельно-
ресторанної справи та підприємництва
Донецького національного університету
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського

Куєвда М. В.

Здобувач ВО 2 курсу ОС Магістр
спеціальності 181 Харчові технології
Донецького національного університету
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського

Карпенко О. С.

Здобувач ВО 2 курсу ОС Магістр
спеціальності 181 Харчові технології
Донецького національного університету
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського

ВИКОРИСТАННЯ КАНАБІСУ В ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОМУ ХАРЧУВАННІ

13 лютого 2024 року президент підписав закон "Закон про регулювання обігу рослин роду коноплі (*Cannabis*) в медичних, промислових цілях, науковій та науково-технічній діяльності для створення умов щодо розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування онкологічних захворювань та посттравматичних стресових розладів, отриманих внаслідок війни [1].

Канабіс — це загальний термін, який використовується для позначення кількох психоактивних препаратів рослин роду Коноплі (*Cannabis*). У 2017 р. Всесвітня організація охорони здоров'я визнала, що канабіноїди є ефективним засобом у лікуванні цілої низки захворювань і розладів. В Україні ж тема легалізації канабісу в останні роки викликає шквал суперечок як з боку громадськості, так і наукових кіл [2].

Загалом у канабісі виділяють близько 550 активних біологічних речовин, а саме: близько 115 фітоканабіноїдів, 120 терпенів, флавоноїдів та амінокислот.

Δ -9-тетрагідроканабінол (ТГК) є головним психоактивним компонентом канабісу, що чинить протизапальну, нейропротекторну, анальгезивну, протиблювотну, протионкологічну дію, а також стимулює апетит. Однак при цьому ТГК є інтоксикаційним агентом та викликає такі негативні побічні ефекти, як тривогу, панічні атаки, прискорення серцевого ритму, гіперемезис, ризик розвитку звикання тощо [2].

Канабідіол (КБД) — це непсихоактивна речовина, що виявлена в коноплі серед інших канабіноїдів. На відміну від ТГК, КБД не викликає ейфоричних ефектів або зміни стану свідомості. Встановлено, що канабідіол взаємодіє з ендоканабіноїдною системою, яка впливає на весь організм людини. Серед багатьох інших він має протиблювотні, протисудомні, антипсихотичні та анальгезивні властивості [2].

Підписання законопроекту про легалізацію медичного канабісу дає можливість розробити лікувально-профілактичні дієти для військовослужбовців, доцільність розробки такої дієти зумовлена тим, що деякі військовослужбовці отримують травми легень, що унеможлиблює вживання медичного канабісу традиційним способом паління.

У їжу вживання конопель відбувається за рахунок вживання насіння в цілому, подрібненого на борошно або перетвореного, що стосується ліпідних компонентів, після екстракції олії. Ці три форми використання виявилися багатообіцяючими, а нещодавнє відродження інтересу до коноплі в харчових цілях дозволило припустити, що деякі властивості насіння конопель можуть бути інтегровані в харчування людини. Зокрема, коноплі можуть становити інтерес у разі вегетаріанського харчування завдяки високому вмісту білків і незамінних жирних кислот. Останнім часом у Європі, особливо в Німеччині та Нідерландах, споживання насіння конопель у харчових цілях майже подвоїлося через збільшення маркетингу продуктів на основі конопель [3, 4].

ТГК та КБД – це жиророзчинні речовини, що дозволяє їх екстрагувати в жири, для майбутнього використання у харчовій промисловості у випічці, соусах, салатних заправках і т.д [5].

Насіння коноплі відомі своєю високою харчовою цінністю. Вони є відмінним джерелом рослинного білка, містять всі 20 амінокислот, включаючи 9 необхідних для людини. Крім того, вони багаті на незамінні жирні кислоти, зокрема омега-3 та омега-6, які сприяють здоров'ю серця та мозку. Насіння коноплі також містять значні кількості вітамінів та мінералів, таких як вітамін Е, магній, кальцій, залізо та цинк. Вони також містять антиоксиданти, які допомагають зменшити запалення в організмі та підтримують імунну систему. Загалом, насіння коноплі можуть бути корисним доповненням до раціону харчування, сприяючи загальному здоров'ю та добробуту [3].

У різних країнах світу вживання канабісу в їжі стає все більш поширеним явищем. Країни, де ця практика набула особливої популярності, включають Канаду, США, Нідерланди, та Іспанію. В цих країнах канабіс використовується не лише в формі куріння, але і в кулінарних експериментах [3].

Використання канабісу в їжі має кілька плюсів:

- Альтернативний спосіб вживання - для тих, хто уникає куріння або має обмеження щодо цього, харчові продукти з канабісом стають зручним і безпечним варіантом.

- Довготривалі ефекти - порівняно з курінням, вживання канабісу у формі їжі може призводити до більш тривалих і менш інтенсивних ефектів, що є важливим для деяких споживачів.

- Варіативність - кулінарні експерименти з канабісом дозволяють створювати різноманітні страви та напої, задовольняючи різні смаки та потреби.

- Медичне застосування - у випадках медичного вживання, канабіс у формі їжі може мати менш шкідливий вплив на легені та респіраторну систему порівняно з курінням, а також забезпечувати тривалу ефективність лікування.

Підписання закону про регулювання обігу рослин роду коноплі в медичних, промислових, наукових та науково-технічних цілях в Україні відкриває можливості для розширення доступу пацієнтів до ефективного лікування онкологічних захворювань та посттравматичних стресових розладів. Канабіс містить багато активних біологічних речовин, серед яких головними є Δ -9-тетрагідроканнабінол (ТГК) та канабідіол (КБД). ТГК має психоактивні властивості, але також проявляє протизапальні та анальгетичні дії. КБД, навпаки, не має психоактивних ефектів і може мати антипсихотичні та антиепілептичні властивості. Медичне вживання канабісу може бути проведене не лише шляхом куріння, а й через споживання продуктів на основі нього, що дає можливість для розробки різноманітних форм лікування. Крім того, насіння коноплі відомі своєю високою харчовою цінністю та можуть бути корисними для загального здоров'я та добробуту. У цілому, легалізація медичного канабісу в Україні відкриває нові перспективи в лікуванні та харчуванні, проте потребує уважного регулювання і контролю.

Список літератури:

1. Суспільне Новини. Зеленський підписав закон про легалізацію медичного канабісу. Інтернет-видання: веб-сайт. URL : <https://suspilne.media/> (дата звернення 19.04.2024)

2. Державна служба. Канабіс: потужний лікарський засіб чи звичайний наркотик? Інтернет-видання: веб-сайт. URL : https://www.dls.gov.ua/for_subject/ (дата звернення 19.04.2024)

3. Rizzo G, Storz MA, Calapai G. The Role of Hemp (*Cannabis sativa* L.) as a Functional Food in Vegetarian Nutrition. *Foods*. 2023 Sep 20;12(18):3505. doi: 10.3390/foods12183505 (дата звернення 19.04.2024)

4. Visković J., Zheljazkov V.D., Sikora V., Noller J., Latković D., Ocamb C.M., Koren A. Industrial Hemp (*Cannabis sativa* L.) Agronomy and Utilization: A Review. *Agronomy*. 2023;13:931. doi: 10.3390/agronomy13030931

5. Вікідата. Канабіоїди. Інтернет-видання: веб-сайт. URL : <https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%BE%D1%97%D0%B4%D0%B8.html> (дата звернення 19.04.2024)

Слащева А. В.

канд. техн. наук, доцент
кафедри технологій в ресторанному господарстві,
готельно-ресторанної справи та підприємництва

Переверзев О. П.

здобувач ВО СВО «магістр»

Новаковська Д. С.

здобувач ВО СВО «бакалавр»

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ІННОВАЦІЇ ТА ТРЕНДИ В КОНДИТЕРСЬКІЙ ГАЛУЗІ

Кондитерська індустрія завжди була в центрі уваги, пропонуючи нові дивовижні уподобання, дизайни та технології. З кожним роком вимоги споживачів змінюються, і виробники кондитерських виробів прагнуть передбачити та запропонувати найновіші та найактуальніші тренди. 2024 рік вже показує деякі обіцяючі та інноваційні тенденції, які обіцяють підірвати кондитерський світ. У 2024 році очікується зростання кількості індульгенцій, що враховують різноманітні дієтичні уподобання, включаючи веганські страви, страви без глютену та з низьким вмістом цукру. Новатори створюють декадентські десерти, у яких пріоритет надається екологічно чистим інгредієнтам з етичних джерел, гарантуючи кожному поціновувачу солодкого моменти задоволення без почуття провини.

Розглянемо деякі з найцікавіших та найочікуваніших трендів кондитерської індустрії на горизонті 2024 року:

1. Cake to go – солодкий формат на виніс

Життя стає все більш активним, і зручність стає ключовим фактором у виборі десерту. Тому, формат «cake to go» є одним з трендів, що зберігає популярність у 2023-2024 роках. Cake to go – це порційний десерт, який легко взяти із собою, дозволяє скуштувати новий смак, не витрачаючись на велику порцію, їм можна потішити себе на ходу, не затримуючись у кафе. Він ідеально підходить для людей, що постійно в дорозі або бажають мати можливість насолоджуватися десертом в будь-який час.

Такі десерти ідеально підходять для закладів швидкого харчування або доставки, а вибір контейнера може стати запорукою успіху ваших десертів. Прозорий контейнер, що демонструє різнокольорові шари та захоплюючі текстури, сам себе продає. Пудинг у склянках, парфе, верини (порційні

багатошарові десерти, що подаються у склянках чи келихах) – ось що сьогодні приваблює багатьох покупців. Існують навіть варіанти упаковки, що дозволяють зберігати всі елементи десерту окремо до останнього моменту, коли покупець його сам збере.

Кожна кондитерська може запропонувати також компактні міні-варіанти своїх бестселерів, особливо у разі розташування підприємства місцях із великою прохідністю. Крім того, «cake to go» – чудовий спосіб переробки у кондитерських. Шматочки брауні, невдалі макаронс, партія печива, яке надто сильно розповзлося, вигідна покупка на фермерському ринку, яку потрібно негайно використати, – все це можна включити у сандей чи трайфл, які порадують ваших клієнтів та скоротять кількість харчових відходів.

2. Healthy bakery – «здорова» випічка

Здорове харчування стає все популярнішим, і кондитерська галузь не стала винятком. Десерти без борошна та цукру здобувають все більшу популярність. Також набувають популярності безлактозні та безглютенові десерти та веганська випічка. У 2024 році очікується значне збільшення пропозиції веганських кондитерських продуктів, включаючи шоколад, тістечка, торти та печиво, що повністю відмовляються від використання тваринних продуктів. Також можна очікувати на розробку нових інгредієнтів та технологій, щоб створювати кондитерські вироби з натуральними та веганськими альтернативами традиційним компонентам, таким як яйця та молоко. Залишаться у тренді: ПП-десерти з сиропами та цукрозамінниками; цукерки із кунжуту, горіхів, фініків; випічка з гречаного або вівсяного борошна; снеки із сухофруктів; пастила з мармеладу без цукру; солодощі для веганів.

3. Тренд: Не тільки «солодке та гостре»

Тренд на солодкі та гострі смаки стає «солодким+». Ідея багатошарових смакових нот і поєднань простежується в зростаючій перевазі до «солодкого+умамі», коли споживачі, які прагнуть гострих відчуттів, шукають смаки з глобальнішими віяннями. Аналогічно, смаки «солодке+ферментоване» черпають натхнення в інших культурах, додаючи у десерти оцет, комбучу, пиво та місо-пасту.

У десерти зараз додають національні приправи: Tajín Clásico – мексиканська суміш спецій/приправ («сіль з приправами», поєднує в собі м'який чилі, сіль та лайм), яку додають до поп-корну, фруктів та коктейлів; мангонада (манго, чама, порошок чилі, сіль) – це суміш солодкого, гострого, терпкого та солоного смаків; масала – суміш спецій з Індії (порошок манго, кумін, імбир, чорний перець та інші спеції).

Фаворитами у 2024 році будуть десерти зі східними та тропічними нотками, яких дозволяють досягти: екзотичні цитрусові (юзі, каламансі, судачі, помело, пальчиковий лайм, бергамот), кокос, папайя, манго, імбир, гуава, карамбола. На їх створення кондитерів надихає зростаючий інтерес до

подорожей та національної кухні, тому культура різних країн органічно переплітається з рецептурою солодоців. Смакові рецептори будуть розбурхувати тайтрянська ваніль, зелений чай матча та мексиканський шоколад чилі.

4. Кондитерський фьюжн («схрещування» рецептів)

Незвичайні тренди у кондитерській справі дозволили розширити солодке меню шляхом «схрещування» рецептів. Любителі випічки можуть побалувати себе:

- крафінами, що нагадують за смаком круасани та мафіни;
- паффами - японськими профітролями з різними начинками;
- капкаронами з ніжним тестом як на капкейки та половинками макаронсів з кремом;
- теплим шоколадним американським десертом «Лава-кейк»;
- пончиками з тіста для круасанів з топінгом або macaron donut;
- пуш-кейком з бісквіту, мусу та ягід.

5. Функціональні кондитерські вироби:

У 2024 році очікується не лише збільшення пропозиції таких продуктів, а й розробка нових десертів із антиоксидантами, геропротекторами, пре- та пробіотики, адаптогенами.

6. Персоналізований дизайн

У 2024 році очікується тренд на індивідуальний дизайн кондитерських виробів, що дозволяє кожному споживачеві створити свій власний унікальний продукт. Буде можливість вибирати форму, колір, візерунки та навіть додавати персоналізовані написи чи зображення на кондитерські вироби.

7. Використання 3D-друку

За допомоги 3D-друку на харчовому принтері наносять малюнки на вафельні листи і прикрашають багатошарові торти. За прикладом компанії Cadbury шеф-кондитери створюють прес-форми та прототипи нових солодоців. 3D-принтери для друку шоколаду за шаблонами відливають об'ємні фігурки та літерні принти. Передові технології дозволяють використовувати роботизовані холодильники у кондитерських цехах, установки для змішування порошкових компонентів ультразвуком.

8. Екологічна та оригінальна упаковка

У кондитерській промисловості почали частіше використовувати екологічну тару. Інновації в цій галузі дозволили застосовувати для виробництва біорозкладні матеріали: крафт-бокси, гнучку компостовану паперово-шарувату обгортку. Упаковка теж стала оригінальною. Тістечка, пончики, здобу тепер розкладають в імпровізовані скриньки, капелюшні коробки або коробки для колоди карт.

9. Оригінальне оформлення:

- численні банти – різних розмірів та форм, з шоколаду, крему, мастики і навіть намистин;
- антивирівнювання – хаотично розподілений крем на поверхні поверхнею лише набирає популярності;
- повний хаос – креміві хвилі та завитки, навмання розкидані фрукти та квіти, нестандартні поєднання відтінків;
- папір, що горить, або сюрприз усередині – вау-ефект підчас подачі;
- ламбет – на піку популярності вінтаж, ліпнина, візерунки, додавання атласних бантів;
- складні форми – величезні 3D-торти з однотонним велюровим покриттям не здають своїх позиці

СЕКЦІЯ 6

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Гончаренко М. Л.,
к.е.н., доцент, викладач
Харківський механіко-технологічний
фаховий коледж ім. О. О. Морозова

ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність розробки та реалізації концепції підвищення конкурентоспроможності виробничих підприємств з урахуванням тенденцій світового розвитку набуває особливу значущість для української економіки, що характеризується зростаючою кількістю соціально-економічних проблем даного періоду, які вимагають проведення структурних перетворень.

Конкурентоспроможність підприємства – це здатність проводити діяльність в ринкових умовах і одержувати прибуток, достатній для науково-технічного удосконалення виробництва, стимулювання працівників і випуску високоякісної продукції [1, с.159]. Формування і підтримка конкурентоспроможності у широкому сенсі трансформується на завдання адаптації системи управління підприємством до змін конкурентного середовища на ринку. Вирішення цієї задачі ускладнюється тим, що колись досягнуті ринкові успіхи за відсутності постійної та цілеспрямованої роботи можуть бути через деякий час анульовані відповідними діями конкурентів. Ця обставина визначає необхідність формування відповідного підходу до управління підприємством, який не лише забезпечував би сам процес ринкової адаптації, а й створював резерви та додаткові умови для підвищення ефективного функціонування на постійній основі.

Незважаючи на те, що конкурентоспроможність підприємства напряму залежить від сукупності факторів зовнішньої й внутрішньої середовища, резерви – це насамперед невиявлені та невикористані потенціальні можливості внутрішньої середовища. На думку сучасних вітчизняних авторів [2], сукупність основних процесів і елементів організації, а також їхній стан, взаємодія і визначають той потенціал та ті можливості, якими володіє підприємство (виробництво, персонал, маркетинг, менеджмент, фінанси та ін.).

В економічній літературі поняття резервів зводиться часто до зниження витрат у використанні ресурсів, проте правильніше під резервами розуміти невикористані можливості зниження поточних та авансованих витрат матеріальних, трудових та фінансових ресурсів при даному рівні розвитку продуктивних сил та виробничих відносин. На наш погляд, найбільш важливими є наступні класифікаційні критерії резервів:

- залежно від джерел утворення: зовнішні та внутрішньовиробничі резерви;
- резерви екстенсивного та інтенсивного розвитку підприємства;
- залежно від кінцевих результатів, на які ці резерви безпосередньо впливають;
- за способами виявлення: явні (ліквідація очевидних втрат і перевитрат) і неявні, які можуть бути виявлені шляхом поглибленого економічного аналізу.

В сучасних соціально-економічних реаліях на перший план висуваються резерви покращення якості виробів та його техніко-економічних параметрів з орієнтацією на споживача, визначення можливих модифікацій продукції шляхом підвищення якісних характеристик, наприклад, таких як довговічність, надійність, економічність експлуатації, покращення зовнішнього оформлення, виявлення та забезпечення переваг продукції в порівнянні з існуючими замінниками тощо. Також, мають значення маркетингові резерви – правильно сформований маркетинговий інструментарій, комунікації, організаційна структура маркетингової діяльності на підприємстві. Невикористаними маркетинговими резервами підвищення конкурентоспроможності для більшості підприємств залишається комплексне використання всіх інструментів (елементів) маркетингу, впровадження нових форм просування й реалізації продукції спільно із застосуванням сучасних методів господарювання [3].

Не завжди у реаліях сьогодення виробничі підприємства можуть задіяти саме виробничі резерви: поновлення структури основних засобів, модернізацію обладнання і устаткування, розширення площ. Але слід намагатися використовувати технологічні резерви: використання науково-технічного потенціалу підприємства, вдосконалення технології виробництва, резерви інтенсифікації технологічних процесів, резерви покращення матеріально-технічного забезпечення, вдосконалення монтажних та ремонтних робіт.

Таким чином, резерви забезпечення конкурентоспроможності підприємства – це невикористані можливості технології діяльності взаємопов'язаних і взаємодіючих процесів, які об'єднані з метою стабільного функціонування підприємства у ринковій середі. Вони є необхідною умовою досягнення довготривалих конкурентних переваг та, відповідно, ефективного функціонування у довгостроковій перспективі.

Література:

- 1.Словник економіста та підприємця / А. М. Туренко, І. А. Дмитрієв, О. С. Іванілов, І. Ю. Шевченко. – Х.: ХНАДУ, 2018. – 340 с.
2. Леськів Г. З., Франчук В. І., Левків Г. Я., Гобела В. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посібник. – Львів: Львівський держ. університет внутрішніх справ, 2022 – 220 с.

3. Багорка М. О., Юрченко Н. І. Маркетингові резерви підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах / Інтелект ХХІ. – 2020. – Вип. 6. – С. 20-26. – Режим доступу : <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/4951>

Лохман Н. В.

д.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування
ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Лохман М. О.

здобувач вищої освіти
ДВНЗ УжНУ

НАПРЯМКИ МАКСИМІЗАЦІЇ ПРИБУТКОВОСТІ ЗАКЛАДУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Застосування управління прибутковістю в готельній індустрії є не просто тенденцією, а стратегічною необхідністю. У середовищі, де споживчі вподобання швидко змінюються, а конкуренція є жорсткою, зосередження на прибутковості гарантує, що готелі зможуть підтримувати та розвиватися в довгостроковій перспективі. Цей підхід виходить за рамки традиційної моделі, орієнтованої на дохід, інтегруючи контроль витрат і формування доходу, що веде до більш стабільного фінансового результату [16].

Напрямки максимізації прибутковості закладу готельного господарства представлені нижче.

1. Формування і реалізація стратегії максимізації прибутковості готелю.

Щоб функціонувати в конкурентоспроможній індустрії гостинності, готелі повинні використовувати низку стратегій для підвищення своєї прибутковості. Це передбачає комплексний підхід, який розглядає всі аспекти діяльності готелю. Одним з найважливіших напрямків є оптимізація витрат. Це не просто скорочення витрат, але й виконання цього таким чином, щоб не погіршити якість обслуговування. Наприклад, впровадження енергоефективних систем може зменшити витрати на комунальні послуги, в той же час запровадивши розумну стратегію закупівель [1].

В таблиці 1 представлені найкращі стратегії для підвищення прибутку готелю.

2. Застосування сучасних технологій в управлінні прибутковістю.

У сучасну епоху технології є наріжним каменем ефективного управління прибутковістю в готельній індустрії. Використання складних інструментів і платформ дозволяє готелям приймати рішення на основі даних, які можуть суттєво вплинути на їхні прибутки. Яскравим прикладом є програмне забезпечення для управління доходами [2].

Ці системи використовують розширені алгоритми та аналітику даних для оптимізації стратегій ціноутворення з урахуванням таких факторів, як історичний попит, ціни конкурентів і ринкові тенденції. Це допомагає готелям максимізувати свої доходи від продажу номерів, встановлюючи правильні ціни в потрібний час.

3. Інтеграція клієнтського досвіду в управління прибутком.

Інтеграція клієнтського досвіду в управління прибутком виходить за межі надання основних гостинних послуг; це передбачає створення незабутніх, персоналізованих вражень, які резонують у гостей. У сучасному ландшафті гостинності успіх готелю значною мірою залежить від того, як гості сприймають своє перебування [3].

Таблиця 1 - Найкращі стратегії для підвищення прибутку готелю

Стратегія підвищення прибутку	Характеристика стратегії підвищення прибутку
Покращення досвіду гостей	Щасливі гості – постійні гості. Визначення пріоритету задоволеності гостей через персоналізовані послуги та увагу до деталей може призвести до позитивних відгуків, повторних бронювань і збільшення прибутку. Персонал має надавати виняткові послуги та створювати незабутні моменти.
Стійкі практики для заощаджень	Екологічність – це не лише зменшення викидів вуглекислого газу; це також може зменшити експлуатаційні витрати. Запровадження заходів з енергозбереження, зменшення харчових відходів та дослідження екологічних аспектів, щоб заощаджувати гроші, відповідально ставлячись до навколишнього середовища.
Цифровий маркетинг і пряме бронювання	Інвестиції в сильну онлайн-присутність і прямі стимули для бронювання можуть зменшити залежність від сторонніх платформ бронювання. Уникаючи комісії, готелі можуть зберігати більшу частину своїх прибутків.
Безконтактні послуги	Новим стандартом стали безконтактна реєстрація, замовлення обслуговування номерів і варіанти оплати. Готелі, які використовують цю технологію, не лише обслуговують гостей, які піклуються про безпеку, але й оптимізують роботу та заощаджують витрати на робочу силу.

Розумне управління кімнатою	Розумні технології, такі як пристрої Інтернету речей і розумні термостати, можуть допомогти готелям зменшити споживання енергії та експлуатаційні витрати. Автоматизація керування приміщеннями забезпечує ефективне використання ресурсів.
Управління онлайн-репутацією	Відгуки в Інтернеті сильно впливають на рішення потенційних гостей. Керування онлайн-репутацією шляхом оперативного вирішення проблем і демонстрації позитивних відгуків може збільшити кількість бронювань і дохід.

Побудовано на основі [3]

4. Навчання та розвиток персоналу.

Ефективне навчання та розвиток персоналу є ключовими для управління прибутковістю. Добре навчений персонал є основою будь-якого успішного готелю, здатного надавати виняткові послуги, що призводить до задоволення та лояльності гостей. Програми навчання мають бути зосереджені не лише на навичках, пов'язаних із конкретними ролями працівників, але й на ширших концепціях гостинності, обслуговування клієнтів і вирішення проблем. Розвиток сильної культури обслуговування в готелі також є важливим [2].

5. Застосування маркетингових стратегій для підвищення прибутковості.

У сучасну епоху цифрових технологій ефективні маркетингові стратегії як ніколи важливі для готелів, які хочуть підвищити прибутковість. Цифровий маркетинг, включаючи пошукову оптимізацію (SEO), маркетинг у соціальних мережах та кампанії електронною поштою, дозволяє готелям охопити ширшу аудиторію за відносно низьку ціну. Цільові рекламні акції та персоналізований маркетинг можуть залучити різні сегменти гостей, від ділових мандрівників до сімей та індивідуальних туристів. Програми лояльності є ще одним важливим компонентом прибуткової маркетингової стратегії [2].

6. Формування стратегій ціноутворення в управлінні прибутковістю.

Динамічне ціноутворення є ключовим елементом управління прибутковістю готелів. Ця стратегія передбачає коригування цін на номери в режимі реального часу на основі різних факторів, зокрема попиту, сезонності та місцевих подій. Використовуючи дані та аналітику, готелі можуть встановлювати ціни, які максимізують дохід у години пік і залучають гостей у періоди повільніше [2].

7. Регулювання потоків доходу за межами продажу номерів.

Диверсифікація потоків доходів має вирішальне значення для переходу від управління доходами до управління прибутковістю. Окрім продажу номерів, готелі можуть досліджувати різноманітні допоміжні послуги, які покращують

враження від гостей і збільшують дохід. Заклади харчування, від елітних ресторанів до звичайних кафе, можуть привабити як гостей, так і не гостей. СПА та оздоровчі послуги пропонують розслаблення та розкіш, привабливі для широкого кола клієнтів [4].

Підсумовуючи характеристики Напрямків максимізації прибутковості закладу готельного господарства, можна відмітити, що це багатогранний підхід, який охоплює покращення досвіду гостей, інвестиції в навчання персоналу, впровадження ефективних маркетингових і цінових стратегій, а також диверсифікацію потоків доходу. Кожен із цих елементів відіграє вирішальну роль у забезпеченні фінансового успіху та стабільності готелю.

Література:

1. Як збільшити прибуток готелю. URL: <http://bdraiv.ru/dlya-oteley-i-gostinic>.
2. Мехеда Н., Сафонов В. Шляхи збільшення прибутку в підприємствах готельного господарства. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=73598>
3. Beránek, J. a kol. *Moderní řízení hotelového provozu* 5. vyd. Praha. Mag Consulting ČR, 2013, s. 335.
4. Тимчук С.В., Нещадим Л.М., Кожухівська Р.Б. Тенденції функціонування закладів розміщення в умовах кризових явищ у сфері туризму. *Практика і перспективи розвитку індустрії гостинності України* : монографія / за ред. Б.М. Мізюка. Львів, 2019. С. 67–77.

Матукова Г. І.

д.п.н., професор
кафедри менеджменту охорони здоров'я
НМУ ім О.О. Богомольця

Кочугур І. В.

магістр кафедри менеджменту охорони здоров'я
НМУ ім О.О. Богомольця

Савінова Д. В.

магістр кафедри менеджменту охорони здоров'я
НМУ ім О.О. Богомольця

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Сьогодні, цифрова трансформація стала необхідною для багатьох галузей, у тому числі й охорони здоров'я. Впровадження цифрових інструментів та платформ значно підвищує ефективність управління медичними закладами [1]. Це сприяє оптимізації процесів роботи персоналу, якості надання медичних послуг, вчасному отриманню інформації для пацієнтів та прискорює час їх

одужання. Процес впровадження цифрової складової у практику медичної сфери, вже досяг значних успіхів, але водночас стикається з низкою істотних проблем, які потребують уваги та стратегічних рішень.

За даними зарубіжних дослідників, охорона здоров'я має найнижчий рівень цифрових інновацій порівняно з іншими галузями, що сприяє обмеженому зростанню продуктивності праці [7]. Згідно зі звітом Future Market Insights, сукупний річний темп зростання цифрової трансформації в галузі охорони здоров'я збільшився приблизно на 10,4% в період з 2016 по 2020 рік. Очікується, що в найближчі роки ця ситуація покращиться, а до 2031 року темпи зростання становитимуть майже 14%.

Цифрова трансформація значно впливає на економічний механізм управління закладами охорони здоров'я (автоматизація багатьох адміністративних процесів, таких як ведення медичних документів, реєстрація пацієнтів, замовлення медичного обладнання тощо). Серед переваг, перелічених Gjellebaek С., - підвищення продуктивності праці працівників, покращення ефективності та результативності роботи медичних закладів, а також скорочення їхніх операційних витрат [6].

Цифрові платформи сприяють ефективному використанню ресурсів, дозволяють збирати та аналізувати великі обсяги даних про пацієнтів, процедури та витрати. Це допомагає управлінцям у прийнятті кращих стратегічних рішень щодо ресурсного розподілу, оптимізації системи управління, процесів удосконалення медичних стандартів.

Попередні дослідження показали позитивний вплив технологічних можливостей на обслуговування пацієнтів та інновації в цьому процесі. Медичні заклади можуть використовувати інформаційно-комунікаційні технології для аналізу потреб і уподобань пацієнтів, що покращує їх інноваційні процеси [8]. Ці результати мають управлінські наслідки, оскільки менеджери прагнуть підвищити ефективність технологічних ресурсів для орієнтації на пацієнтів у наданні допомоги, що є ключовою складовою медичної практики.

Одним із найвидатніших досягнень у цифровій трансформації охорони здоров'я України є впровадження електронної системи охорони здоров'я (eHealth) [2]. Ця загальнонаціональна ініціатива спростила доступ пацієнтів до своїх медичних записів та полегшила обмін інформацією між медичними працівниками. Система eHealth запровадила електронні рецепти, медичні довідки та інші необхідні документи, скоротивши паперову роботу та оптимізувавши адміністративні процеси. ЕСОЗ надає керівникам сфери охорони здоров'я та фізичним особам права: а) реєструвати/змінювати дані суб'єктів господарювання та їх уповноважених осіб; б) укладати/змінювати/припиняти договори медичних гарантій; в) подавати НСЗУ електронні звіти через ЕСОЗ; г) припиняти доступ до ЦБД для уповноважених осіб та медичних працівників.

Поява напряму телемедицини є важливим досягненням, що допомагає вирішувати проблеми, пов'язані із зростанням соціально-економічних вимог до охорони здоров'я, старінням населення, збільшенням мобільності громадян та необхідністю управління великими обсягами інформації. Телемедицина революціонує надання медичної допомоги, особливо у віддалених районах, де пацієнти можуть отримувати консультації та діагнози дистанційно. Ця послуга виявилася особливо цінною в умовах пандемії COVID-19, дозволяючи пацієнтам отримувати допомогу без ризику для власного здоров'я та інших пацієнтів [3]. Переваги телемедицини переважають недоліки, тому її впровадження потребує спільних зусиль для подолання перешкод. Незважаючи на досягнутий прогрес, цифрова трансформація сфери охорони здоров'я України стикається з низкою проблем, які потребують ефективного вирішення. Однією з головних проблем є нестача належного фінансування для розробки та впровадження нових технологій та інфраструктури. Цей дефіцит фінансування перешкоджає широкому впровадженню інноваційних рішень та обмежує можливості медичних закладів повноцінно сприймати цифрову трансформацію [4]. Проблеми конфіденційності та безпеки даних є важливим викликом. Захист даних про здоров'я пацієнтів від несанкціонованого доступу потребує надійних заходів кібербезпеки та чіткої політики конфіденційності. Застосування технології блокчейн, що ґрунтується на принципах децентралізації та високого рівня захисту, може сприяти збереженню та обміну даними про пацієнтів з високим рівнем безпеки. Надійна кібербезпека та конфіденційність даних важливі для довіри пацієнтів і підтримки цифрових послуг у сфері охорони здоров'я [5].

Для того, щоб успішно впровадити інформаційні технології у процес розвитку закладу ОЗ, необхідним є: адміністрація закладу створити механізм нагляду за медичною інформацією, який включає керівництво та відповідних зацікавлених сторін, забезпечити узгодження інформаційного плану з планом безпеки та ризику управління пацієнтами організації; визначити сфери, які інформаційні технології охорони здоров'я можуть сприяти покращенню безпеки пацієнтів, безпеки ліків, дотримання рекомендацій тощо; зацікавлені сторони мають бути залучені до всіх етапів інформаційних проектів у галузі охорони здоров'я від планування та впровадження до постійного вдосконалення; організації повинні переглянути ефективність витрат пропонованих технологій, що включає проведення рішення, заснованого на доказах, та оцінку існуючої інфраструктури інформаційних технологій; організації повинні забезпечити, щоб весь відповідний персонал пройшов достатню підготовку інформаційних технологій ОЗ; безперервне оцінювання та моніторинг результатів безпеки пацієнтів – постійно вимірювати результати безпеки пацієнтів, особливо під час первинного впровадження, щоб гарантувати досягнення новою технологією запланованих результатів.

Цифрова трансформація охорони здоров'я, є складним завданням, що потребує комплексного підходу. Ретельне планування, реалізація та моніторинг можуть мінімізувати ризики й максимізувати переваги. Через чітку стратегію, інвестиції в інновації та увагу до потреб медичних працівників і громадськості, заклад може використовувати цифрову трансформацію для підвищення якості медичних послуг, безпеки пацієнтів, щодо ефективної та доступної системи охорони здоров'я, що покращить здоров'я громадян та економічний механізм управління медичними закладами.

Література:

1. Соколенко Л.Ф., Линник С.О. Впровадження засобів цифрового управління в сфері охорони здоров'я // Електронне Державне управління: удосконалення та розвиток.- №8.- 2020.С. 26-29. URL: [dy.nauka]
2. Іліка В.В. Цифрова трансформація в медичній сфері: здобутки та перспективи / В.В. Іліка. REICST, 2022. С. 78–81.
3. Деміхов О.О. Цифрова трансформація сфери громадського здоров'я в Україні. Університетські наукові записки.–№1(79).-2020.С.17–28.
4. Іртищева І.О., Сергійчук С.І., Рябець Д.М. Стан і перспективи цифрової трансформації індустрії охорони здоров'я в Україні. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) №1(41), 2020. С. 18-24 URL: rep.nuos.edu.ua
5. Хаустова М.Г. Правове забезпечення цифрової трансформації в сучасних умовах. Право та інновації .-№ 1 (37), 2022. С.9-15. URL: openarchive.nure.ua
6. Angelos I. Stoumpos, Fotis Kitsios, Michael A. Talias. Digital Transformation in Healthcare: Technology Acceptance and Its Applications., 2023. 12-16 p. URL: [[MDPI](https://doi.org/10.3390/d1501012)]
7. Gopal G., Suter-Crazzolara C., Toldo L., Eberhardt W. Digital transformation in healthcare—Architectures of present and future information technologies. Clin. Chem. Lab. Med. CCLM., 2019. 44-46p. URL: [PubMed](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35012342/)
8. Abrahams M., Matusheski N.V. Personalised nutrition technologies: A new paradigm for dietetic practice and training in a digital transformation era. J. Hum. Nutr. Diet., 2020. 23-27 p. URL: [Google Scholar](https://scholar.google.com/citations?user=...)

Матукова Г.І.
д.п.н., професор
Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця
Сапоненко К.М.
магістрантка
Національного медичного університету ім. О.О.Богомольця

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПЕРСОНАЛУ В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Залученість персоналу показує рівень зацікавленості співробітників в успішному вирішенні професійних завдань та досягненні цілей компанії. За даними опублікованими аналітичною компанією Gallup, середній рівень залученості працівників по всьому світу становить 23%, а якщо взяти до уваги тільки клієнтів Gallup, то цей показник становить 50% [1]. Ці показники відображають низький рівень залученості. Вони взяті з результатів проведених опитувань Q12 у різних організаціях. Загалом в Україні такі опитування проводяться в просунутих організаціях, та знайти таку інформацію у відкритому доступі, на жаль, складно. Найчастіше компанії такі дані не публікують, щоб не понести репутаційні втрати.

У сфері охорони здоров'я, такі дослідження не опубліковані, однак є багато інформації про мотивацію працівників, необхідно розуміти для чого працівників мотивують і які саме інструменти необхідно обрати.

Представники Національного інституту досліджень у сфері охорони здоров'я NHS Великобританії провели дослідження із застосування Утрехтської шкали залученості в роботу В. Шауфелі та Беккер [2], яка більше орієнтована на психологічний підхід. В той час як методика Q12 від Gallup орієнтована більше на виявлення потреб, тож у дослідженні згадані вище дослідники відзначають позитивний зв'язок між залученістю та задоволенням від життя, а також негативний зв'язок між залученістю та вигоранням.

Синтез доказів свідчить про те, що роботодавці можуть враховувати кілька факторів у зусиллях щодо підвищення рівня залученості, включаючи розвиток та коучинг для підвищення рівня стійкості працівників, надання адекватних ресурсів для роботи та сприяння позитивним та підтримуючим стилям лідерства.

Працівники сфери охорони здоров'я піддаються швидкому вигоранню і мають певний скепсис щодо систем управління в організаціях, що сильно знижує рівень залученості і негативно відображається на роботі, тому велику роль відіграє визначення інструментів, які допоможуть підвищити залученість працівників.

В приватній клініці, яка працює з 2012 року і в якій був розпочатий процес масштабування та внесені зміни, була апробована програма підвищення залученості співробітників. В програмі передбачено:

- Проведення опитувань щодо залученості Q12 та щодо лояльності eNPS;
- Проведення стратегічних сесій з керівним складом та командами, з метою актуалізації стратегічних цілей компанії;
- Розробка стратегії компанії на наступні 3 роки;
- Перегляд зон відповідальності, зміна функціоналу та часткова реорганізація;
- Розробка та впровадження карт посад, з наступним проведенням бесід 1-на-1;
- Добір персоналу відповідно до потреб, які виникли;
- Було розпочате впровадження стратегічного плану.

В результаті реалізованої програми отримано: зворотній зв'язок, який допоміг визначити проблемні точки; стратегію компанії на 3 роки з врахуванням виявлених проблемних питань; оновлену організаційну структуру, яка відповідає актуальним зонам відповідальності компанії; визначені функції, очікувані результати та компетенції щодо кожної функціональної одиниці; змінений склад команди у відповідності до актуальних цілей організації.

Таким чином запропонована програма підвищення залученості співробітників закладу охорони здоров'я дозволяє перерозподілити ролі та зони відповідальності, тим самим збільшивши інтерес персоналу до власних функціональних обов'язків та залученість до роботи, спрямованої на досягнення місії та візії медичного закладу.

Ефективна діяльність структури, що перебуває у постійних змінах, що зумовлені ринковими зрушеннями економіки, неможлива без коректного використання (застосування) інформаційних технологій.

Сьогодні, управління персоналом здійснюється на основі великої кількості рішень, що приймаються, погоджуються, реалізуються, та які спрямовані на досягнення реалізації основної цілі ефективного функціонування організації. Розробка таких нестандартних рішень неможлива без використання інформаційного забезпечення. Застосування різноманітних економічних методів, новітніх розробок у сфері комп'ютерних технологій також дає можливість в прийнятті комплексних вчасних рішень й формує можливість на реалізацію потенціалу працівників. Також важливим фактором залишається кваліфіковане використання сучасних інформаційних технологій, що дає можливість забезпечити кількісну та якісну ефективність, економічність та рентабельність управлінської діяльності закладу.

Література:

1. Bailey C, Madden A, Alfes K, Fletcher L, Robinson D, Holmes J, et al. Evaluating the evidence on employee engagement and its potential benefits to NHS staff: a narrative synthesis of the literature. *Health Serv Deliv Res* 2015;3 (26). 36 p.

2. Employee Engagement Solutions. Gallup. URL: <https://www.gallup.com/workplace/229424/employee-engagement.aspx>

3. Журавель А. Сім порад. Як виводити команду в офіс після карантину/ URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/pom-yakshennya-karantynu-yak-dopomogti-spivrobotnikam-povernutisya-v-ofis-sim-porad-50088720.html>

Матукова-Ярига Д. Г.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я

НМУ ім. О.О. Богомольця

Романенко Р.Р.,

магістр кафедри менеджменту охорони здоров'я,

НМУ ім. О.О. Богомольця

АНАЛІЗ ДОСВІДУ УСПІШНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КЛІНІК СВІТУ У РАМКАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна система охорони здоров'я, сьогодні прагне до постійного вдосконалення, шукаючи нові моделі та підходи для забезпечення доступних, якісних та ефективних медичних послуг. Державно-приватні підприємства (ДПП) стають все більш актуальними, пропонуючи потенційні шляхи для покращення системи охорони здоров'я України.

Спостерігається тенденція зростання приватизації закладів охорони здоров'я України, що відкриває нові можливості для співпраці між державним та приватним секторами, хоч це і досить дискусійне питання [1,2]. ДПП можуть принести значні переваги, такі як доступ до інвестицій, інновацій та нових технологій, а також підвищення ефективності системи та методик управління [1,2].

Актуальним питанням сьогодні є проведення комплексного дослідження успішності ДПП в контексті саме університетських клінік (УК), тому що саме такий вид клінік на нашу думку має значний потенціал, як для операційних процесів у сфері охорони здоров'я (ОЗ) для населення, так і для навчально-наукової роботи зі здобувачами на всіх рівнях, це являє собою рушійну силу для інновацій не тільки у питаннях охорони здоров'я, а також в інтеграції інновацій в такому напрямі як менеджмент ОЗ.

Актуальним питанням сьогодні є порівняння успішності університетських клінік як державно-приватних підприємств (ДПП) світу по показникам фінансової рентабельності, задоволеності співробітників та успішності проведення лікувально-діагностичної та навчально-наукової роботи.

Для проведення порівняння визначених критеріїв використовувались дані з офіційних звітів установ та авторитетних джерел. Пошук проводився в наступних напрямках: фінансові дані (річні звіти, фінансова звітність та галузеві звіти з таких баз даних, як EDGAR, Companies House та Bloomberg), дані про

задоволеність працівників (опитування, HR-звіти та форми зворотного зв'язку з таких баз даних, як Glassdoor, Indeed та LinkedIn), дані про клініко-діагностичну роботу (опитування задоволеності пацієнтів, показники якості медичної допомоги та дані про клінічні результати з таких баз даних, як HCAHPS, NHS Digital та Всесвітня організація охорони здоров'я) [3].

За даними зарубіжних джерел, фінансова життєздатність: загальна лікарня штату Массачусетс (США) має темпи зростання доходів на рівні 8% та маржу чистого прибутку 12% [7,8], лікарня університетського коледжу Лондона (Великобританія) мають співвідношення боргу до власного капіталу 0,6 і рентабельність інвестицій 14%. Лікарня токійського університету (Японія) має темпи зростання доходу на рівні 5% та маржу чистого прибутку на рівні 10% [9]. Задоволеність співробітників: медичний центр каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі (UCLA) (США) має загальну задоволеність роботою на рівні 4,3/5 і задоволеність керівництвом на рівні 4,1/5[4,5], Charité - Universitätsmedizin Berlin (Німеччина) має загальну задоволеність роботою на рівні 4,2/5 і задоволеність балансом між роботою та особистим життям на рівні 4,4/5[11]. Клініко-діагностична робота: лікарня сеульського національного університету (Південна Корея) має рейтинг задоволеності пацієнтів 4,5/5[12], а показники якості медичної допомоги - у верхньому квартилі, університетська лікарня Кіото (Японія) має показники клінічних результатів у верхньому квартилі та рейтинг задоволеності пацієнтів 4,6/5 [13]. Освітньо-наукова робота: лікарня університетського коледжу Лондона (Великобританія) мають велику кількість публікацій (200+) та грантів на дослідження (\$5 млн), лікарня токійського університету (Японія) має велику кількість публікацій (300+) та грантів на дослідження (\$10 млн+). Клініки з кращими фінансовими показниками, такі як загальна УК штату Массачусет (США) та лікарня університетського коледжу Лондона (Великобританія), мають значну присутність ДПП у своїх системах охорони здоров'я.

Вищезазначені дані свідчать про те, що співпраця між державним і приватним секторами дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів, управління та менеджменту, ефективність розподілу ресурсів, кращого управління та підвищення фінансової стабільності. Найвищі показники, що вказували на сучасну інфраструктуру і технології були наявні у токійській університетській лікарні (Японія) і сеульській національній УК (Південна Корея), інвестували значні кошти в сучасну інфраструктуру і передові технології. Це часто стає можливим завдяки партнерству з приватними компаніями, які можуть надати необхідний досвід і фінансування. Заклади з високим рівнем задоволеності співробітників, такі як медичний центр каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі (UCLA) (США) і Charité - Universitätsmedizin Berlin (Німеччина), як правило, приділяють значну увагу розвитку та утриманню персоналу. Це часто досягається завдяки партнерству з приватними навчальними

зкладами та організаціями професійного розвитку. Клініки з сильним дослідницьким фокусом, такі як лікарня університетського коледжу Лондона (Великобританія) і лікарня токійського університету (Японія), часто мають партнерські відносини з приватними компаніями та науково-дослідними установами. Це дозволяє їм залишатися в авангарді медичних інновацій і залучати найкращі таланти.

Таким, чином слід відзначити, що світовий досвід ДПП в контексті університетських клінік свідчить про наявність зв'язку факту ДПП і позитивних показників у всіх досліджуваних напрямках.

Література:

- 1.Світовий банк: Public-Private Partnerships in Health: World Bank Group Engagement in Health PPP An IEG Synthesis Repor. 2019. 52p.
2. OECD: Innovation in Health: The Role of Public-Private Partnerships, 2017. 11p.
3. The PRISMA2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews EDGAR: Finding Massachusetts General Hospital in POSASR (Post-effective amendment) of filed, 2020. 13p.
4. EDGAR: NPORT-P/A NPORT-EX, MFS MUNICIPAL SERIES TRUST, 2019. 31p.
5. Financial Performance of Massachusetts General Hospital: A Case Study" by R. M. Weissman, et al., Journal of Healthcare Finance, Vol. 46, No. 3, 2020. 56-58p.
6. Secretary of State's Guidance under section 42A of the National Health Service Act 2006. updated 2023. 56-59p.
7. Financial performance of English NHS trusts and variation in clinical outcomes: a longitudinal observational study, BMJ, Vol. 9, 2020.-67p.
8. Financial Performance of Tokyo University Hospital: A Case Study" by Takashi Fukuda, et al., Journal of Healthcare Management, Vol. 64, No. 3, 2019. 34-38p.
9. Employee Engagement and Satisfaction in Academic Health Centers: A Survey of UCLA Health" by A. M. Ortiz, et al., Journal of Healthcare Management, Vol. 63, No. 4, 2018. 77p.
10. Charité - Universitätsmedizin Berlin [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kununu.com/de/charite1>.
11. Korean Ministry of Health and Welfare. Patient Satisfaction Survey Report. Retrieved from.2020. 66-69p.
12. Japanese Ministry of Health, Labour and Welfare. Patient Satisfaction Survey Report. 2020. 63-67p.
13. Joudyian N, Doshmangir L, Mahdavi M, Tabrizi JS, Gordeev VS. Public-private partnerships in primary health care: a scoping review. BMC Health Serv 2021. 45p.

Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи
та підприємництва

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Білоконь В. М.

здобувач ВО

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ІНКЛЮЗИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку країн та зростання фінансового навантаження на економічно активне населення обумовлюють необхідність пошуку дієвих інструментів вирішення проблем у соціальній сфері, одним з яких є інклюзивне підприємництво. Особливо актуальним розвиток інклюзивного бізнесу має для України, адже в умовах існуючого дефіциту кадрів підвищується увага до інклюзивних груп населення, зокрема людей пенсійного віку, людей з інвалідністю, ветеранів тощо.

Термін «інклюзивний бізнес» (inclusive business) вперше запропонований Всесвітньою радою підприємців зі сталого розвитку (World Business Council for Sustainable Development). Дана організація до «інклюзивного бізнесу» віднесла підприємства, діяльність яких спрямована на зниження рівня бідності і створення користі населенню при одночасному дотриманні комерційної мети свого існування [1].

Вітчизняні дослідники під інклюзивним підприємництвом розуміють «діяльність підприємств, установ та організацій різних форм власності, які створюють можливості для реалізації потенціалу всіх членів суспільства, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, культурних, мовних, національних та інших особливостей, в тому числі соціально вразливих верств населення, зокрема: малозабезпечених, молоді, людей з інвалідністю, осіб похилого віку, жителів сільської місцевості, представників національних меншин, ЛГБТ-осіб, мігрантів та внутрішньо-переміщених осіб, учасників та ветеранів АТО тощо» [1].

Інклюзивне підприємство - це організація, яка активно створює умови для людей з різними здібностями та можливостями для участі у працевлаштуванні та професійному розвитку. Вона прагне забезпечити рівні можливості для всіх працівників, незалежно від їхніх фізичних, психологічних чи інтелектуальних здібностей.

Створення інклюзивних підприємств є важливим кроком на шляху до соціальної справедливості та визнання гідності й потенціалу кожної людини. Це допомагає зменшити соціальну нерівність, заохочує розробку інноваційних рішень та сприяє підвищенню продуктивності бізнесу завдяки різноманітній та

вмотивованій робочій силі. Крім того, інклюзивний бізнес демонструє, що бізнес може бути ефективним і прибутковим, водночас будучи соціально відповідальним і піклуючись про всіх членів суспільства.

Проведений аналіз щодо особливостей інклюзивного бізнесу [1-2] свідчить, що він бізнес може залучати різноманітні таланти та сильні сторони. Різноманітність досвіду, поглядів і рішень, які привносять люди з різними компетенціями, стимулює інновації та підвищує продуктивність.

Різноманітність досвіду та поглядів допомагає генерувати нові ідеї та підходи. Працівники з різними компетенціями можуть запропонувати унікальні перспективи, які сприяють розробці інноваційних рішень та продуктів. Люди з різним досвідом і поглядами можуть поглянути на одну й ту саму проблему під різними кутами. Це допомагає визначити нові підходи до проблем і знайти найефективніші рішення. Різноманітність у команді заохочує критичне мислення та поінформовану дискусію. Різні точки зору заохочують аналізувати проблему під різними кутами, що може призвести до більш комплексних та ефективних рішень. Дискусії та спільні процеси вирішення проблем можуть стимулювати творчі ідеї та концепції. Різні точки зору створюють сприятливе середовище для нових і несподіваних ідей.

Різноманітність думок і поглядів може допомогти компаніям покращити свої продукти та послуги і зробити їх більш актуальними для різних груп клієнтів. Таким чином, різноманітність досвіду та поглядів в інклюзивних компаніях є справжнім каталізатором інноваційних рішень та продуктів, які відповідають поточним та майбутнім потребам [2].

Люди з різними компетенціями часто застосовують нестандартні підходи до вирішення проблем і завдань. Їхня креативність може призвести до нових ефективних рішень і підходів. Люди з різними компетенціями часто вчаться адаптуватися до власних потреб і середовища. Це заохочує творчість і винахідливість для пошуку рішень, які приносять користь усій команді.

Люди з різними компетенціями мають різний досвід і навички, які корисні в різних сферах життя і роботи. Це розмаїття досвіду може бути використане для створення нових та інноваційних рішень. Таким чином, креативність і нестандартні навички вирішення проблем, які привносять люди з різними здібностями, можуть стати реальною силою для успішного інклюзивного бізнесу та розробки нових ідей і продуктів.

Інклюзивний бізнес, який дотримується законів про рівність і трудового законодавства, знижує ризик штрафів і судових позовів за порушення прав працівників. Клієнти та постачальники можуть бути більш лояльними до компаній, які надають пріоритет інклюзії та соціальній відповідальності. Це може призвести до зростання продажів і збільшення обсягів бізнесу.

Прикладом інклюзивного підприємства, яке демонструє переваги створення інклюзивного середовища, є Microsoft. Microsoft бере активну участь

у створенні та підтримці інклюзивної корпоративної культури, де люди з будь-якими здібностями можуть працювати і процвітати. Microsoft має низку програм та ініціатив, спрямованих на підтримку людей з різними здібностями. Наприклад, програма Microsoft Autism Adoption Programme [4] спрямована на залучення людей з аутизмом до команд розробників програмного забезпечення. Компанія активно розробляє технологічні рішення для полегшення робочого процесу людей з інвалідністю. Наприклад, програма Accessibility Insight допомагає розробникам створювати більш доступні додатки. Компанія інвестує значні кошти в навчання та розвиток співробітників з різними компетенціями. Це включає в себе навчальні курси, коучинг та кар'єрний розвиток для всіх працівників, в тому числі з особливими потребами. Microsoft розвиває культуру інклюзії, де всі працівники відчувають, що їх приймають і цінують у своїх командах. Це створює середовище, сприятливе для ефективної співпраці та інновацій.

Таким чином, інклюзивне підприємництво дозволяє займатися підприємництвом людям з різними здібностями у працевлаштуванні та професійному розвитку, надаючи рівні можливості для всіх працівників. Це не лише сприяє соціальній справедливості та визнанню гідності кожної особи, але й допомагає зменшити соціальну нерівність та заохочує розробку інноваційних рішень. Різноманітність талантів та досвіду, яку привносять працівники з різними компетенціями, стимулює інновації та підвищує продуктивність. В інклюзивному середовищі різноманітність думок та поглядів сприяє генерації нових ідей, а також покращенню продуктів і послуг.

Приклади успішних інклюзивних підприємств, як Microsoft, свідчать про те, що ефективний бізнес може існувати, дотримуючись принципів соціальної відповідальності та підтримки всіх членів суспільства. Таким чином, інклюзивне підприємство виявляється не лише ключовим елементом сучасного бізнесу, але й важливим чинником соціальної та економічної стабільності.

Література:

1. Жуковська А.В. Наукові детермінанти інклюзивного підприємництва. *«Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. С. 113-120. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/issue/view/1060>
2. Benefits of Inclusive Entrepreneurship. URL: <https://fastercapital.com/startup-topic/Benefits-of-Inclusive-Entrepreneurship.html>
3. Microsoft Autism Hiring Program. Inclusive Hiring for People with Disabilities. URL: <https://www.microsoftalumni.com/s/1769/19/interior.aspx?gid=2&pgid=1119&sid=1769>

Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи
та підприємництва

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Ткаленко М. О.

здобувач ВО

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ГОТЕЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ АВС-АНАЛІЗУ

В сучасних умовах підвищення конкуренції та мінливості зовнішнього середовища для забезпечення ефективного функціонування готельних закладів особливо актуальним є формування ефективної асортиментної політики.

Асортиментна політика - це комплекс заходів з управління продуктовим асортиментом. Її проведення передбачає формування асортименту підприємства, спрямоване на найбільш повне задоволення потреб ринку.

Оцінку ефективності формування асортиментної політики нами проводилася на базі готельного комплексу «Health Resort & Medical SPA Panorama Morska», що розташований у Польщі, в селі Ярославець, усього за 350 метрів від Балтійського моря та красивого пляжу. Health Resort & Medical SPA Panorama Morska надає різноманітні послуги, включаючи комплексний професійний догляд за тілом, процедури біологічного відновлення, реабілітаційні масажі, морські та мінеральні ванни, фітнес.

Health Resort & Medical SPA Panorama Morska використовує одну з перспективних напрямків розвитку системи управління асортиментом - систему «Все включене» («All Inclusive»).

Для оцінки асортиментної політики готельного комплексу «Health Resort & Medical SPA Panorama Morska» нами було використано АВС-аналіз, який проведений для класифікації продуктів та послуг готельного комплексу. В основі АВС-аналізу лежить принцип Парето, суть якого полягає в тому, що 20 % зусиль забезпечують 80 % результату. В якості критеріїв класифікації продукції та послуг у готельному комплексі «Health Resort & Medical SPA Panorama Morska» було використано наступні:

- важливість послуги для готельного бізнесу, що дозволяє оцінити, наскільки продукт або послуга важлива для готельного комплексу з точки зору доходів, прибутку або стратегічного значення;

- обсяг продажів послуги. Цей критерій визначає кількість продуктів або послуг, що реалізуються готелем. Наприклад, кількість номерів, які здаються у місяць, або кількість проведених медичних процедур.

За результатами оцінки за двома критеріями загальні послуги резорту можуть бути класифіковані у трьох категорій:

- група А – розміщення в комфортабельних номерах або люксах з видом на море або на сосновий ліс; смачні та збалансовані харчування у ресторані готелю з можливістю дієтичного харчування; використання спа-центру з різноманітними процедурами та процедурами здоров'я, такими як масажі, сауни, ароматерапія; медичні консультації та діагностика в сучасній медичній клініці на території готелю;

- група В – стандартні номери для поселення гостей; фітнес-зали та групові заняття з танців;

- група С – екскурсійні програми та розважальні заходи; доступ до телебачення та каналів по типу Netflix.

З метою більш ґрунтовного аналізу асортименту готелю нами було проведено АВС-аналіз СПА-процедур, які користуються великим попитом серед гостей резорту. Аналіз базувався на 10 СПА-процедур, які надає Health Resort & Medical SPA Panorama Morska (рис.1).

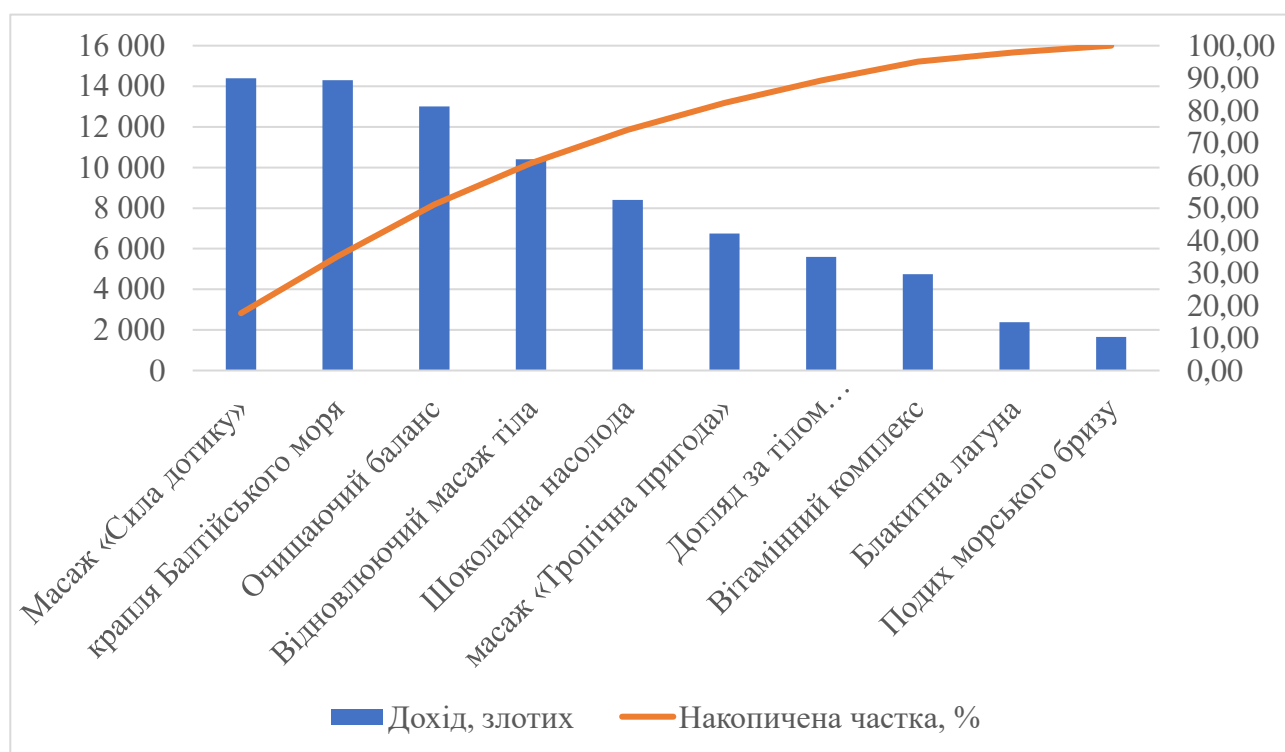

Рис. 1 - АВС-аналіз асортименту спа-процедур Health Resort & Medical SPA Panorama Morska

Після аналізу асортименту спа-процедур в готелі Health Resort & Medical SPA Panorama Morska в Ярославці за методикою АВС-аналізу можна зробити наступні висновки:

- послуги групи А (масаж «Сила дотику», «Крапля Балтійського моря», «Очищаючий баланс», «Відновлюючий масаж тіла», «Шоколадна насолода»)

відзначаються найвищими обсягами продажів і внесенням найбільшої суми до загальної виручки. Вони мають стратегічне значення для бізнесу і потребують особливої уваги при розробці маркетингових стратегій та просування;

- послуги групи В (масаж «Тропічна пригода», догляд за тілом «Panoramisiowy Raj», «Вітамінний комплекс») також мають певну важливість у загальному обсязі продажів, але менш значущі, ніж клас А. Вони потребують уваги щодо їх оптимізації та просування для збільшення обсягів продажів;

- група С («Блакитна лагуна», «Подих морського бризу») є менш пріоритетними в контексті загальної стратегії бізнесу і внеску до загальної виручки. Їх слід переглянути або перерозподілити ресурси для оптимізації або зменшення витрат.

Удосконалення асортиментної політики готельного комплексу «Health Resort & Medical SPA Panorama Morska» може включати в себе ряд стратегічних кроків та заходів з метою покращення якості та різноманітності послуг, які надаються гостям:

1. Розширення асортименту послуг передбачає введення нових медичних та спа-процедур, що відповідають сучасним стандартам якості та вимогам клієнтів.

2. Покращення якості послуг включає в себе тренінги для персоналу, впровадження стандартів якості та залучення партнерів для забезпечення доступу до сучасного медичного обладнання та косметичних засобів.

3. Для привертання нових клієнтів та підвищення конкурентоспроможності готелю заплановані маркетингові заходи, які включають рекламні кампанії та промо-акції, спрямовані на різні категорії гостей. Залучення різних соціальних мереж для просування готельного комплексу.

Пропоновані напрями удосконалення асортиментної політики готельного комплексу спрямовані на задоволення потреб гостей та покращення якості обслуговування гостей готельного комплексу «Health Resort & Medical SPA Panorama Morska», що дозволить збільшити його привабливість для клієнтів.

Ніколайчук О. А.

к.е.н., доцент, завідувач

кафедри технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи
та підприємництва

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

Чепель В. С.

здобувач ВО

ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КОНДИТЕРСЬКОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

В Україні галузь кондитерських виробів є найбільш розвиненою з усіх галузей харчової промисловості. Війна в Україні вплинула на усі аспекти життя в державі, в тому числі і на ведення бізнесу, зокрема, функціонування вітчизняних виробників кондитерських виробів значно змінилося.

Продукцію кондитерської галузі країни можна поділити за основними видами на: виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання; виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання; виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів.

Динаміка обсягу реалізованої продукції за основними видами кондитерського виробництва в Україні представлена у табл. 1.

Таблиця 1 - Основні види кондитерського виробництва в Україні та зміни обсягу реалізованої продукції (по роках 2019 - 2021), млн. грн. без ПДВ [4]

Обсяг реалізованої продукції, млн. грн без ПДВ	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Виробництво хліба та хлібобулочних виробів	20898,1	22640,1	24697,2
Виробництво сухарів і сухого печива	15363,1	16519,1	17786,2
Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	22472	25303	26688

Отже, за результатами 2019-2021 рр. у всіх трьох сегментах - виробництві хліба та хлібобулочних виробів, сухарів і сухого печива, а також виробництві какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів - спостерігалось загальне зростання обсягу реалізованої продукції. Найбільше зростання відбулося у сегментах шоколаду та кондитерських виробів 18%, а також у виробництві хліба та хлібобулочних виробів 18%, тоді як у сухарях і печиві зріст становив 16%.

За даними компанії ProConsulting, протягом 2022 року в кондитерській галузі близько 20% суб'єктів господарювання постраждали від воєнних дій чи були закриті. Обсяги виробництва скоротилися на 10-12%, але це не спричинило

дисбаланс чи дефіцит продукції на ринку, оскільки у відсотковому співвідношенні через міграцію населення та зниження купівельної спроможності обсяги споживання теж скоротилися [1].

Українські виробники забезпечують 90% потреби споживачів в кондитерській продукції, а на імпорт припадає тільки 10%. Водночас з 2022 р. дещо змінилася географія експорту української продукції: припинилися поставки до білорусі і рф, проте збільшилися в країни ЄС. Загалом з 2022 р. обсяги експорту знизилися на 10% [2].

За даними 2022 р., найуспішнішим кондитерським підприємством і лідером українського ринку кондитерських виробів (рис. 1) є «Roshen» з часткою ринку 25%. Найбільшими конкурентами «Roshen» є компанія «Mondeliz» з часткою ринку 20%, «Konti» – 16%, «АВК» – 15%, «Світоч», яка здійснює свою діяльність під управлінням міжнародної компанії «Nestle», з часткою ринку 11% та інші - 13% [3].

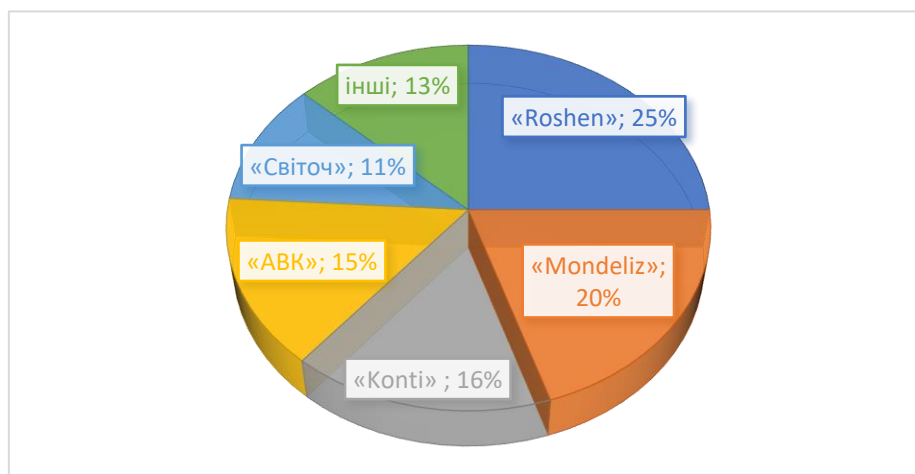

Рис. 1 - Частки ринку підприємств кондитерського ринку України за 2022 рік [3]

В цілому, на високому рівні зберігається конкуренція між виробниками – як за ціновими, так і за неціновими (упаковка, якість та ін.) параметрами.

Експорт кондитерської продукції проблемний через блокаду автотранспорту, продажі солодоців за кордон є основним способом завантажити робочі потужності підприємств і зберегти достатню їхню рентабельність та планові економічні показники. У 2023 р. блокада автомобільної торгівлі з боку Польщі не дозволила здійснювати експорт кондитерської продукції. За два місяці протестів в Польщі експорт і транзит товарів через цю країну фактично блокований, тобто протестувальники виступають в ролі неформального тарифного бар'єру для української продукції. Крім того, сусідня країна вирішує свої проблеми, відсікаючи ввіз українських кондитерських виробів, що здатні на рівних конкурувати з польськими солодоцями. З іншого боку, українська

продукція "проривається" в ЄС через Молдову або Румунію, але і за цими напрямками треба чекати в черзі по 15 діб, що значно скорочує прибутки виробників [5].

Щодо показників попиту на продукцію в 2023 році, то він зберігається приблизно на минулорічному рівні. В умовах міграції близько 5 млн. населення кількість та стурктур споживання в Україні неможливо. Крім того, частина території України залишається тимчасово окупованою, тому поставки для цих споживачів поки що неможливі. Фінансовий стан домогосподарств поступово погіршується: якщо в перший рік повномасштабної війни з РФ попит на солодощі ще зберігався, то в 2023 році ситуація складніша.

Отже, основними проблемами розвитку вітчизняного кондитерського бізнесу є зниження купівельної спроможності населення, фінансові проблеми суб'єктів господарювання, проблеми, які пов'язані з внутрішньою політикою держави, проблеми ринку збуту.

Тренди на ринку українських кондитерських виробів змінюються досить швидкими темпами, відображаючи зміни переваг та смакових уподобань споживачів на світових ринках. Так, за даними щорічного звіту «Taste Tomorrow» компанії Puratos за результатами опитування понад 20000 споживачів, найбільш визначальними тенденціями кондитерського ринку у 2024 р. в шоколадному, хлібобулочному та кондитерському секторі визнано свідоме споживання, штучний інтелект, екологічно орієнтоване сільське господарство та веганство [6].

Ключовими напрямками розвитку вітчизняного кондитерського бізнесу є модернізація на виробництві та застосовування інноваційних технологій, оптимізація логістичних ланцюгів, заходи щодо зростання експорту виробів за межі країни, вдосконалення та дотримання стандартів якості продукції, випуск продукції з привабливими споживчими властивостями тощо.

Література:

1. Ринок кондитерських виробів: продукція повинна бути не тільки смачною, а й достойною Instagram. URL: <https://agroportal.ua/agrocheck/made-in-ukraine/rinok-konditerskih-virobiv-produkciya-povinna-buti-ne-tilki-smachnoyu-a-y-dostoynoyu-instagram>
2. Вітчизняні виробники забезпечують 90% ринку кондитерської продукції. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/vitchiznyani-virobniki-zabezpechuyut-90-rinku-konditerskoji-produkciji>
3. Кропива В. О., Коптева Г. М. Сучасний стан та тенденції розвитку кондитерської галузі URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/c4bc29c6-2d85-43a7-a69d-4cb84c2ac7c5/content>

4. Сорокіна А. М. Тенденції розвитку сучасної кондитерської галузі України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. №7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-15/2023-7-04-15>

5. Проблеми з імпортом, внутрішнім попитом та декомунізацією. Що відбувається на українському ринку кондитерських виробів. URL: <https://delo.ua/agro/problemi-z-importom-vnutrisnim-popitom-ta-dekomunizacijeyu-shho-vidbuvajetsya-na-ukrayinskomu-rinku-konditerskix-virobiv-427683/>

6. Світові тренди на ринку випічки, хлібних виробів та шоколаду у 2024 році. URL: <https://cacaomill.com.ua/blog/svitovi-trendi-na-rinku-vipichki-khlibnikh-virobiv-ta-shokoladu-u-2024-rotsi>

Чередник А. О.

К.е.н., викладач кафедри економіки підприємства та організації бізнесу, Харківській національній економічній університету імені Семена Кузнеця

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розуміння сучасними підприємствами необхідності інноваційних змін видається очевидним, оскільки це віддзеркалює шлях до економічного успіху та ефективного функціонування в господарському середовищі. Економічна вигода від інноваційного розвитку значною мірою залежить від можливості підприємства здійснювати безперервний і комплексний процес впровадження новаторських рішень. Зазначений процес в свою чергу базується на стратегічному плануванні та створенні організаційних структур, які вбудовуються в корпоративну культуру, трансформуючи процес впровадження прогресивних змін до необхідної складової функціонування підприємства. Таким чином, важливим для керівництва підприємств є розуміння процесу здійснення всебічних інноваційних трансформацій задля збереження стабільності та безперервності розвитку підприємницький потенціал.

Однак існують значні перешкоди для інноваційного розвитку підприємства, як об'єктивні, так і суб'єктивні. З одного боку, ефективність залучення інновацій великою мірою залежить від сприятливості економіко-політичних умов. З іншого боку, інноваційний розвиток неможливий без необхідних компетенцій персоналу підприємства, що є важливим елементом ефективності діяльності підприємства. Якщо перша умова є загальною для вітчизняних підприємств і свідчить про рівень розвитку країни, то друга є індивідуальною та специфічною, залежить від кадрового та інтелектуального потенціалу кожного підприємства та від ступеня інтеграції інноваційних наукових знань у підприємницьку діяльність.

Інноваційний розвиток можна розглядати як систематичний процес у межах підприємства, що спрямований на використання та розвиток його інноваційного потенціалу [1]. Його результатом є комплекс змін і виникнення нових можливостей, спрямованих на досягнення економічних результатів у конкурентній боротьбі та забезпечення економічно безпечного розвитку. Управління інноваційним розвитком включає планування, організацію, мотивацію, координацію, регулювання та оцінку інноваційних процесів та їх результатів на підприємстві. Воно спрямовано на впровадження передових технік, технологій, організаційних, кадрових, продуктових та ресурсних інновацій, що дозволять забезпечити довгострокову конкурентну перевагу в умовах інтенсифікації господарської діяльності.

Варто зазначити, що аналіз динаміки витрат на виконання наукових досліджень і розробок показав скорочення частки фундаментальних наукових досліджень, зокрема найбільша частка витрат припадає на прикладну сферу [2, 3, 4]. Це свідчить про тенденцію вітчизняних виробників зосереджуватись переважно на розробці нових виробів та матеріалів, техніки та технологій, які, переважно, є новаторськими лише для внутрішнього ринку. Однак реальна кількість інноваційно-активних підприємств залишається дуже низькою, а частка інноваційної продукції в загальній структурі залишається невеликою. Така тенденція, в стратегічному плані, є серйозною загрозою для національної безпеки України, оскільки ще більше поглиблює відставання вітчизняної економіки від розвинених країн.

В контексті підприємства можна виділити наступні ключові напрямки інноваційного розвитку: розробка стратегії інноваційного розвитку, моніторинг та забезпечення наукових досліджень і розробок задля їх подальшої реалізації на практиці, відбір найбільш перспективних інноваційних проектів, формування конкурентних переваг, пов'язаних зі створенням нового продукту або послуг та створення нових технологій та управлінських рішень.

Важливим аспектом ефективності стратегії активізації інноваційної діяльності є стимулювання інноваційних процесів, зокрема застосування різноманітних методів і форм для підтримки господарських суб'єктів у впровадженні інновацій з метою підвищення конкурентоспроможності їх продукції та загальних позицій підприємства на ринку.

Аналіз сучасних досліджень з питань інноваційної складової діяльності підприємств дозволяє виділити наступні пріоритетні напрямки інноваційного розвитку суб'єктів господарювання:

- стимулювання попиту на інноваційну продукцію;
- підтримка діяльності з розроблення або освоєння виробництва продукції шляхом впровадження результатів інтелектуальної діяльності;
- заохочення використання передових технологій у виробництві;

фінансова підтримка суб'єктів, що здійснюють інноваційну діяльність, зокрема, при наданні інжинірингових послуг і реалізації проектів з підвищення екологічної безпеки.

Крім зазначеного, важливим є стимулювання працівників, оскільки їхня креативність є основою для створення та впровадження інноваційних змін. Мотивами для працівників можуть бути творчий розвиток, вирішення актуальних проблем, самореалізація, наукове зростання, отримання визнання через ефективність інноваційного проекту тощо.

Отже, у сучасному господарському середовищі розуміння необхідності інноваційних змін для підприємств вважається очевидним. Це відображає шлях до досягнення економічного успіху та ефективного функціонування у сфері підприємництва. Економічна вигода від інноваційного розвитку в значній мірі залежить від здатності підприємства впроваджувати постійний і комплексний процес нововведень. Цей процес ґрунтується на стратегічному плануванні та створенні організаційних структур, які входять до корпоративної культури, що трансформує процес впровадження прогресивних змін у необхідну складову функціонування підприємства. Отже, розуміння процесу здійснення всебічних інноваційних трансформацій для збереження стабільності та безперервності розвитку підприємницького потенціалу є важливим для керівництва підприємств.

Література:

1. Волобуєв Г. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств / Г. С. Волобуєв // Економічний вісн. Донбасу. – 2016. – № 3(45). – С. 213–217.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.me.gov.ua>.
4. Подрез-Ряполова І.В. Регіональний інноваційний потенціал: шляхи стимулювання та перспективи розвитку. / І.В. Подрез-Ряполова // Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення : зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу, 5 квітня 2019 р. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 92–96.

Якименко-Терещенко Н. В.

д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму
і готельно-ресторанного бізнесу,

Якименко М. О.

магістрант 1 року навчання,
спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»,

Павленко Л. Р.

бакалавр 2 року навчання,
спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ресторанне господарство – провідний елемент сфери обслуговування держави, який має вагомe значення для функціонування економіки країни, забезпечуючи наповнення державного бюджету, створення нових робочих місць, впливаючи на якість життя населення засобами задоволення фізіологічних потреб. Можливість ефективного функціонування та розвитку суб'єктів ресторанного бізнесу прямо залежить від стану їх фінансів, організації фінансового планування, що пояснюється його інтеграційною роллю у процесі управління та забезпеченні фінансового обґрунтування загальної стратегії підприємства, включаючи фінанси, виробництво, маркетинг, управління персоналом тощо. Також питання фінансового планування є актуальним для власників новостворених закладів ресторанного господарства, що пояснюється високим рівнем конкуренції в індустрії гостинності та потребою управління різноманітними процесами, які впливатимуть на створення успішного закладу.

Поділяючи загальну позицію щодо ключового значення фінансового планування в управлінні підприємством, науковці не мають єдиного підходу до сутності поняття «фінансове планування». В науковому дослідженні Колодізева О. М., Киркача С.М. надається достатнє повне визначення фінансового планування. Так воно є процесом розрахунку (планування, визначення, управління, створення, оцінювання, складання, систематичної підготовки, формування та використання) обсягів фінансових ресурсів (грошових потоків, коштів, усіх доходів, платежів, руху запасів і платіжних засобів, фондів грошових коштів, грошових надходжень і виплат). Результатом фінансового планування, як вважають науковці, має бути система фінансових планів, а головною метою – забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності його фінансової діяльності, що забезпечить реалізацію фінансової стратегії підприємства, досягнення цілей і завдань найбільш раціональним шляхом у майбутньому [1].

Принципами, які знаходяться в основі побудови механізму фінансового планування діяльності підприємств, є принципи фінансового співвідношення строків; платоспроможності; рентабельності капіталовкладень; збалансованості ризиків; пристосування до потреб ринку; максимальної рентабельності. При дотриманні вказаних принципів, фінансове планування на підприємстві дозволяє координувати зусилля всіх підрозділів підприємства для забезпечення його ефективного розвитку; трансформувати стратегічні цілі розвитку підприємства в систему конкретних планових завдань; створювати необхідну документальну базу внутрішнього контролю фінансової діяльності підприємства; створювати необхідну інформаційну базу для суб'єктів фінансових відносин, що забезпечують зовнішнє фінансування підприємства [2].

Особливістю фінансового планування для власників нових ресторанів є необхідність врахування таких аспектів:

- доцільність частішого контролювання грошових потоків, що пояснюється швидким та постійним оборотом продуктів і послуг. Завданням є постійне слідкування за змінними витратами, що дозволить уникнути використання резервів на початковому етапі діяльності;

- з метою вивільнення грошових потоків для обслуговування щоденних витрат доцільність оренди більш дорогого обладнання вже з самого початку організації бізнесу, що пояснюється загальною тенденцією щомісячного зростання вартості оренди на 10%;

- організація ресторанного господарства вимагає різноманітного кваліфікованого персоналу. На початковому етапі організації бізнесу до витрат на персонал потрібно ставитися вивірено та в наступних планових періодах враховувати можливе збільшення кількості та якості персоналу;

- еластичність обсягів діяльності до змін попиту та темпів розширення клієнтської бази ресторану потребує обов'язкового врахування витрат на маркетинг.

Результатом фінансового планування для закладу ресторанного господарства стає можливість:

- зрозуміти вартість створення бізнесу та терміни повернення вкладених коштів;

- сформулювати стратегічну перспективу, що визначає цілі та завдання перегляду існуючого бізнесу на тактичному рівні;

- зрозуміти щоденні планові обсягові та якісні показники діяльності;

- уникнути фінансових витрат ще на підготовчій та початковій фазі організації бізнесу;

- означити пріоритети щодо формування та розвитку людських і матеріально-технічних ресурсів;

- формувати та реалізовувати не спонтанні, а обґрунтовані, підтверджені фінансовими розрахунками управлінські рішення.

Основними етапами фінансового планування у закладах ресторанного господарства слід вважати:

1) визначення стартового капіталу, що необхідний на початковому етапі для розвитку бізнесу та включає витрати на запуск (робочий капітал): витрати на харчову сировину, орендну плату, паливо, комунальні послуги, заробітну плату, послуги з охорони та прибирання приміщень; та основний капітал (витрати на кухонне та офісне обладнання тощо);

2) визначення джерел капіталу або коштів;

3) формування початкового балансу;

4) формування прогнозу продажів;

5) формування прогнозу доходів

6) формування бюджету грошових коштів;

7) формування балансу, що надає уявлення про те, як діяльність підприємства вплине на його здатність виконувати свої короткострокові зобов'язання та як його фінанси будуть розвиватися з часом.

Література:

1. Колодізев О. М., Киркач С.М. Фінансове планування як складова управління діяльністю банку : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 309 с.

2. Нестор О. Ю. Фінансове планування в діяльності суб'єктів господарювання України: дисер. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук за спец.08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2017. 272 с.

Наукове видання

**VIII МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«СТРАТЕГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ: АКТУАЛЬНІ
УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ»**

(Збірник тез доповідей)

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 14,3. 256 с.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р